

DE WENENDE PROFEET

J. Tiesema

DE WENENDE PROFEET

Beschouwing over de profetie van Jeremia

De wenende profeet

Beschouwing over de profetie van Jeremia

Auteur: J. Tiesema (Hilversum)
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Vierde editie: 19xx J.N. Voorhoeve (Den Haag)
Vijfde editie: 2009 OudeSporen online uitgeverij
Zesde editie: 2026 OudeSporen online uitgeverij
Copyright: OudeSporen online uitgeverij

ISBN/EAN 978-90-59070-14-1
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bijbeltekst in deze uitgave uit het Oude Testament is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling: © Stichting HSV 2010. Uitgeverij Jongbloed – Heerenveen. Alle rechten voorbehouden,

De bijbeltekst in deze uitgave uit het Nieuwe Testament is ontleend aan de TELOS-vertaling: © Grace Publishing House – Rhenen. Alle rechten voorbehouden.

'Keer terug naar Mij!'

Jeremia 3:7

Inhoud

Inleiding	9
1. Het licht op de kandelaar	21
2. De eerste gezichten	27
3. Het eerste getuigenis	33
4. Jeruzalem, de troon van de Heere	41
5. Een dwaas en harteloos volk	48
6. Gods tempel en de afgoden	57
7. Anathoth - Nazareth	71
8. De linnen gordel	80
9. U doet al deze dingen	85
10. De eenzame profeet	93
11. De pottenbakker en de pottenbakkerskruik	102
12. Jeremia in de stok	113
13. Jeremia in het hol van de leeuw	121

14. De zeventigjarige ballingschap	139
15. Doodsgevaar	145
16. De waarheid zegeviert	151
17. Want Ik weet, welke gedachten Ik over u koester.	157
18. O, diepte van rijkdom	163
19. Door het geloof	182
20. Tussen de stukken doorgegaan	193
21. Het bevestigde gebod van Jonadab	198
22. In het vuur geworpen, maar niet verteerd	207
23. Een waardevolle tussenzin	214
24. Ebed-Melech	219
25. Wonderbaar omlaag gedaald	226
26. Gedalia	233
27. Niet naar Egypte - toch naar Egypte	240
28. De koningin van de hemel	245
29. Zou u voor uzelf grote dingen zoeken?	253
30. De rietstaf gebroken	258

31. Over Filistea zal ik juichen	268
32. Als door vuur	275
33. Een vijfvoudig oordeel	287
34. De God van vergeldingen	310
35. Tot besluit	341
Bijlage	343

Inleiding

‘Broeders, neemt als voorbeeld van het lijden en het geduld de profeten, die in de naam van de Heer gesproken hebben. Zie, wij prijzen hen gelukkig die volhard hebben’ (Jak. 5:10, 11a).

Een voorbeeld van lijden en van geduld, zo goed als van volharding, staat vóór ons: Jeremia kan ongetwijfeld als zo’n voorbeeld worden gezien. Bij zijn leven de meest gesmade, na zijn dood de hoogst vereerde!

Tijdens de omwandeling van onze Heer en Heiland stond Jeremia bovenaan op de lijst van de profeten. Hij was, hoewel onvolmaakt, toch een zeer waardige voorloper van de volmaakte Dienaar van God. Hij heeft over het volk *tranen gestort!* Een bewijs, hoe hoog hij bij de Joden aangeschreven stond na zijn dood, ligt hierin, dat de tijdgenoten van de Heer Jezus in hem de voorloper van de Messias zagen, en Jeremia’s wederkomst verwacht hebben (Matt. 16:14). Bij zijn leven was hij echter de verworpene, een voorbeeld van de Man van smarten, aan Wie hij telkens denken doet, hoewel de afstand zeer groot is tussen deze onvolmaakte dienaar en de volmaakte Knecht Gods. Kerkvaders berichten, dat Jeremia in Egypte gestenigd is; men toont in Cairo nog zijn graf.

De eerste verzen van dit profetisch getuigenis bevatten een zekere aanwijzing over de auteur en de tijd, waarin hij werkte.

Daarbij is de verklaring, dat ‘het Woord van de HEERE’ tot hem geschiedde, van het hoogste belang’. Alle twijfel, of we inderdaad als Godsspraak hebben te erkennen, wat Jeremia geschreven heeft, is daardoor uitgesloten.

Het is misschien niet overbodig, dit als onze vaste overtuiging uit te spreken, alvorens we een begin maken met de overdenking van de profetie van Jeremia.

De eerste verzen zeggen ons verder, dat Jeremia een zoon van Hilkia was, van de Hogepriester uit de dagen van koning Josia, die in het Huis van de HEERE het wetboek vond. Van kindsbeen af was deze priesterzoon dus vertrouwd met de heilige dingen. Maar als priester zou hij niet, zoals zijn vaderen dienen in de tempel, Maar wel zou hij drager zijn van het profetisch Woord voor het volk en voor de volkeren, en als zodanig van de grootste betekenis zijn.

Jeremia's geboorteplaats was het stadje Anathoth, een uur van Jeruzalem, in het stamgebied van Benjamin. Daar heeft hij zijn jeugd doorgebracht. Het was één van de vier steden die Benjamin aan Aäron zonen afstond (Joz. 21:17, 18) Jeremia werd tot de dienst geroepen in het 13de jaar van koning Josia.

Dit dertiende jaar van koning Josia verplaatst ons in de tijd, waarin de macht van het Assyrische Rijk sterk aan het afnemen was. Assyrië zou de handen vol krijgen met de Meden en de Babyloniërs. Het ogenblik was zelfs niet meer ver, dat het te gronde zou gaan.

Op treffende wijze schildert de profeet Nahum de val van Nineve, die voor onneembaar gold. In het jaar 612 v. Chr. valt het voor de vereende krachten van Meden en Chaldeeën.

Aan de Babyloniërs - onder Nabopolassar - werden de landen aan de Middellandse Zee en Voor-Azië toegewezen. Maar ook Egypte meende zijn slag te moeten slaan.

Farao Necho trok uit het Zuiden op naar de Eufraat, om Babel nog voor te zijn. Maar het werd in zijn loop gestuit door Josia, de koning van Juda, die van deze tocht gevaar vreesde voor zijn eigen land.

Bij Megiddo kwam het in het jaar 608 v. Chr. tot een treffen. Koning Josia sneuvelde en de droefheid over zijn dood was groot. Juda had tegelijkertijd zijn onafhankelijkheid verloren.

De tweede zoon van Josia, Joahaz, werd als gevangene naar Egypte weggevoerd en Jojakim, de oudere broer, nam als vazalkoning plaats op Davids troon.

Toch leden de oorspronkelijke plannen van Farao Necho schipbreuk, want een deel in de buit van het veroverde Assyrië ontging hem. Bij Karchemis, aan de Eufraat, leed de Egyptenaar de nederlaag. Het Egyptisch leger werd door Nebukadnezar, die inmiddels zijn vader Nabopolassar was opgevolgd, verslagen.

Het jaar 605 v. Chr. is voor de wereldhistorie, en vooral voor de geschiedenis van Gods volk in Kanaan, van groot gewicht.

In Jeruzalem jubelde men over de val van Farao Necho, menende voorgoed van het slavenjuk te zijn bevrijd. Maar daarbij heeft men niet beseft, wat er achter deze nederlaag voor de toekomst verborgen lag.

Eén was er, die het doorzag, één, die de tekenen van de tijd begreep en in het boek de historie kon lezen, omdat zijn oog verlicht was door

de Geest van God. Die ene was onze profet. Nebukadnezar zou de knecht van de HEERE zijn. Hij moest de raad van God uitvoeren. Niet alleen van Juda, maar evenzeer van de omwonende volken.

Juda had zijn onafhankelijkheid verloren: koning Jojakim zat als vazal op de troon van David; eerst van Egypte, en later, na 605 v. Chr., van Babel.

Elf jaar heeft hij geregeerd, maar de laatste jaren had hij, verleid door Egypte, geen schatting meer aan Babel betaald. In de ogen van Nebukadnezar was hij daardoor een afvallige geworden. Inmiddels was zijn zoon Jojachin hem opgevolgd. Maar deze plukte nu de vruchten van zijns vaders daad. Nebukadnezar trok namelijk met een machtig leger tegen Jeruzalem op en sloot het in. Joachin moest zich overgeven, 597 v. Chr., en met zijn hofstoet en enkele duizenden onderdanen, waaronder ook Ezechiël, werd hij weggevoerd in ballingschap. Stad en tempel bleven toen gespaard! Zedekia, Jojachins oom en broeder van Jojakim, de derde zoon van Josia, beklom nu de troon. Ook als vazal!

Maar ook deze, hoopte op de hulp van Egypte - de telkens terugkerende fout van Juda - beraadslaagde met Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon om gezamenlijk tegen Babel op te staan. Maar Nebukadnezar verscheen weer voor de stad. En Egypte trok ook op. Zo, kreeg Nebukadnezar eerst te doen met Farao Hofra.

De belegering van Jeruzalem werd even onderbroken, zodat het er op leek, alsof Jeruzalem zou vrijkomen.

Dit was niet meer dan een illusie. Want Nebukadnezar keerde weer terug en omsingelde de stad. Voor Jeremia is deze tussentijd een tijd

van zware beproeving geweest. Hij werd opgesloten, neergelaten in een modderige kuil, maar onder dit alles hield hij vast aan zijn God. Het fatale jaar 586 v. Chr. naderde. Jeruzalem werd ingenomen, de tempel verbrand. Gedalia werd als stadhouder aangesteld. Jeremia kon blijven of meegaan naar Babel en wat deed hij? Hij bleef bij het ellendig overblijfsel en hield vast aan de beloften Gods, die inhielden, dat Israël zou terugkeren uit de verstrooiing en bekeerd zou worden. Neen, hij wanhoopte niet aan de almacht en trouw van God. Hij geloofde, dat op de nacht een stralende morgen volgen zou. Voor de wereld moge zo'n geloof een dwaasheid zijn, in werkelijkheid is het de ware wijsheid Gods!

Wijlen P. de Buck zegt in zijn werk: 'De profeten van Israël':

'Jeremia's geloof is een geloof, dat zich door de wereld durft laten vernietigen, wetende - zo de wereld te overwinnen; het geloof, dat in de dood niet wordt gesleept, maar gewillig zich overgeeft, hopende daardoor het leven te vinden. Dit geloof is het hoogste, maar het moeilijkste; het is voor de wereld een dwaasheid en schande' (blz. 169).

Keren we nog eens terug naar het dertiende jaar van koning Josia, het jaar waarin de dienst van Jeremia een aanvang nam. De eerste 18 jaar leefde en werkte de profeet samen met de godvrezende Josia. In het 12de jaar ving de hervorming aan met het reinigen van Juda en Jeruzalem (2 Kron. 34:3). Het hart van het volk, als geheel genomen, werd daarbij niet geraakt. De hervorming had slechts betekenis voor het uitwendige. Zes jaren later, in het 18e jaar, (2 Kron. 34:8, 14), werd het Wetboek gevonden door Hilikia de vader van Jeremia.

De eerste 18 jaar zal Jeremia wel de waarheid hebben ervaren van Salomo's wijze woord in het Boek Prediker: 'Twee is beter dan één'.

Toen evenveel die tijd voorbij was werd het geheel anders. Onder Jojakim en Zedekia zijn zeer moeilijke jaren doorleefd, in het geheel 22, zodat de diensttijd van de profeet een tijdvak van minstens. 40 jaar omvat. Het eerste deel ervan is een tijd van uitwendige opleving geweest. De dienst in het Heiligdom vond voortgang en uiterlijk werd, wat het ceremonieel betreft, met God gerekend, maar nochtans nam het verval onrustbarend toe, omdat het alles buiten het hart omging. En toen de 40 jaren voorbij waren, lag alles in puin.

* * *

De naam, die Hilkia zijn zoon heeft gegeven, hield een profetie in. Veel zou dat jongetje ervaren; een smartelijk leven zou hij te doorworstelen hebben. Eenmaal man geworden, zou deze knaap op allerlei wijzen worden vernederd. Maar over dit alles spreekt de naam Jeremia niet. Jeremia betekent 'Verhoogd door Jahweh', volgens anderen 'De HEERE sticht, grondvest'. Hoe het zij, in de naam, die het uitverkoren kindje bij zijn geboorte ontving, wordt reeds aangekondigd de hulp, die hij van zijn God in zijn leven zou ondervinden. Naar zijn eigen woord te oordelen was Jeremia nog jong, misschien even in de twintig! - toen God hem in het profetenambt stelde. Zonder tegenstand, zij het dan ook aarzelend, heeft hij de taak aanvaard.

Jeremia was voorbestemd op te treden als profeet van de volken. In het bijzonder kreeg hij het oordeel uit te spreken over één volk en één Rijk, namelijk dat van de Chaldeeën, dat met al zijn macht

zou optreden tegen Israël. Die macht had het zeer zeker van God ontvangen. Babel heeft eerst alle koninkrijken aan zich onderworpen, en daarna zich op Jeruzalem geworpen. Maar 'in wezen gaat het om de bevrijding van Israël ten tijde van Babels verwoesting, een verlossing, die onderpand en voorsmaak is van de volkomen bevrijding in het laatste van de dagen', zoals J.N. Darby het zegt. Jeremia's getuigenis was echter niet alleen gericht tot de volken. In hoofdzaak was het gericht tot het geweten van zijn tijdgenoten onder zijn eigen volk. Het betrof de zedelijke toestand met het oog op het oordeel, waarmee het werd bedreigd. Juda had de HEERE verlaten!

De bekering onder Josia was voorbijgaand en onder zijn opvolgers was het verval volkomen. Daarom was het hart van de profeet overstelpt. Hij pleitte voor het volk, stond ervoor in de bres, maar werd er ook door gesmaad, omdat men hem voor een landverrader hield. God wilde ook niet luisteren naar de voorbede, die Jeremia voor zijn volk wilde doen. Dat wordt uitdrukkelijk tot hem gezegd (zie hoofdstuk 7:16; 11:14; 14:11). Een keer wordt gewezen op Mozes en Samuel; als die mannen Gods zouden staan en pleiten voor het volk, zou dit evenmin gevolg hebben. Zo was dan Jeremia wel een 'man van smarten'. Hij predikte daar, dat het volk in genade zou worden aangenomen, indien het zich bekeerde, maar hij wist heel goed, dat er bij het volk geen gedachte aan was om het te doen. Twee dingen hebben in die weg van smarten het hart van Jeremia ondersteund. Het was de Heilige Geest, die hem dreef, het oordeel aan te kondigen ondanks tegenspraak en vervolging, en aan de andere kant was het de aankondiging van de uiteindelijke zegen volgens de onwankelbare raad Gods, die hem met blijdschap vervulde.

* * *

We kunnen twee volgorden bij de profetie van Jeremia onderscheiden. Een chronologische volgorde vinden we niet in onze vertaling, netzomin als in de Hebreeuwse Bijbel. Dat blijkt duidelijk, als we op de namen van de koningen in de opeenvolgende hoofdstukken letten.

Onze vertaling geeft de *zedelijke* volgorde in navolging van de Hebreeuwse Bijbel. Deze volgorde is:

1. Een oproep tot bekering, en tevens het verwerpen van deze boodschap van de profeet in de hoofdstukken 1 tot 24.
2. Oordelen door middel van koning Nebukadnezar, hoofdstuk 25 tot en met 29.
3. Toekomstige zegeningen en glorieus herstel van Israël, hoofdstuk 30 en 31.
4. Persoonlijke geschiedenis van Jeremia en het laatste beroep op Juda's geweten in de hoofdstukken 32 tot en met 38.
5. Het oordeel uitgevoerd en het overblijfsel gespaard, in de hoofdstukken 39 tot en met 45.
6. Profetieën voor de volkeren, in de hoofdstukken 46 tot en met 51.
7. Historisch bericht over de val van Jeruzalem, hoofdstuk 52.

Het leven van Jeremia is wel een zeer bewogen leven geweest. Hij was een man met een teer gemoed, maar toch ook onverschrokken

en trouw. Hij ontzag, als het er op aankwam, geen enkel mens, omdat hij God alleen vreesde! Enkele malen is hij in de gevangenis geworpen. Hoofdstuk 20 vertelt ons, hoe Paschur hem in de kerker insloot. Door de vorsten of raadslieden van de koning werd hij in bewaring gezet in het huis van Jonathan, de schrijver (Jer. 37:15, 16).

De derde keer waren het de raadslieden van Zedekia, die hem in de kuil neerlieten, waaruit Ebed-Melech hem heeft opgetrokken (Jer. 38:6-13).

Ten slotte werd hij overgeleverd aan Gedalia, die hem naar zijn huis bracht (Jer. 39:14).

Viermaal in zijn leven was hij in gevaar te worden gedood, maar telkens weer betoonde God hem Zijn uitreddende hulp (Jer. 11:19-21; 26:11; 36:26; 38:4).

In Jeremia zien we de woorden bewaarheid, die eens tot de apostel Paulus gericht werden: 'Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht' - 'Mijn genade is u genoeg'. Hij was gehoorzaam aan zijn God, al ging het ook dwars tegen zijn gedachten in. Zeer duidelijk komt dit uit in hoofdstuk 32.

Hij was bedroefd en blij. (Jer. 15:15 en 16) Soms gaf hij zich over aan zijn smart en liet hij zich gaan, zoals bv. blijkt uit hoofdstuk 20:14-18, maar zeer te waarderen is het, dat hij zo bewonderenswaardig open is tegenover zijn God, voor Hem niets achterhoudt, en bovendien ook eerlijk heeft neergeschreven, wat hem in de ogen van mensen wellicht niet doet stijgen in hun achting.

Jeremia vertegenwoordigt het getrouwe overblijfsel, dat ondanks alles, en tegen het oordeel van de mensen in, aan God vasthoudt. Zijn positie wordt daardoor hachelijk! God heeft tot hem gezegd: ‘Laten zij terugkeren naar u, maar ú mag niet terugkeren naar hen. Ik zal u vóór dit volk stellen als een bronzen vestingmuur. Ze zullen wel tegen u strijden, maar u niet aankunnen, want Ik ben met u, om u te verlossen en te redden, spreekt de HEERE. Ik zal u redden uit de hand van de kwaaddoeners’ (Jer. 15:19-21). Deze profeet was dus allesbehalve populair. En toch, in die weg, en op die wijze, kon hij tot zegen zijn voor zijn tijdgenoten. Zo was het nog mogelijk anderen te redden, die zich eveneens wilden reinigen, zich afzonderen van het kwade, in plaats van er zich mee te vermengen!

In onze dagen hebben alle ware kinderen van God tweeërlei roeping. Onze tijd van verval roept ons tot samengaan ‘met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart’. We worden vermaand met hen die zich afzonderen van het kwaad te jagen naar rechtvaardigheid, geloof, liefde, en vrede! De apostel Paulus wijst Timotheüs daarop in 2 Timotheüs 2:22. Ook in de Brief aan de gemeente te Efeze 4:3, had de apostel een woord van dezelfde strekking neergeschreven, n.l. ‘de eenheid van de Geest te bewaren in de band van de vrede’.

Tot vertroosting van allen, die het leven uit, God bezitten door het geloof in Christus, laat Paulus aan de vermaning, tot samengaan en samen aanroepen, voorafgaan: ‘Evenwel, het vaste fundament van God staat en heeft dit zegel: De Heer kent hen die de zijnen zijn’. Maar aan de andere zijde draagt ditzelfde zegel een zeer belangrijk en ernstig woord, dat luidt: ‘Laat ieder die de naam van de Heer noemt, zich onttrekken aan ongerechtigheid!’ Dit woord spreekt van

onze verantwoordelijkheid, zoals het, eerste tot onze vertroosting spreekt. Ieder waar kind van God heeft zich te reinigen van de vaten tot oneer. Dat 'reinen' is op te vatten in de zin van, zich 'af te zonderen', te weten van allen, die zich in strijd met de wil van de Heer openbaren, en in verbinding blijven met de ongerechtigheid. Dat is de enige weg, die ons gewezen wordt. Dat is 'Laten zij zich tot u keren, maar gij zult u tot hen niet keren ... Ik ben met u!' Tweeërlei dus: gemeenschap zoeken, er naar jagen, geen kloosterafzondering, maar - eerst na de vereiste en niet willekeurige, afscheiding van het boze, en (of) van hen, die met het boze in verbinding blijven.

Daardoor alleen kan men een 'geheiligd' vat zijn, dat 'bekwaam is tot gebruik van de Meester, en tot alle goed werk toebereid'.

Tot hen komt het Woord van de HEERE: 'Ik ben met u!' En wat gaat zo'n belofte te boven? Met een persoonlijk woord wens ik te eindigen.

Juni 1944 kreeg ik de vraag, of het voor mij mogelijk was, over de profetie van Jeremia een beschouwing te schrijven. Van een heel andere zijde werd later hetzelfde verzoek gedaan. Hoewel ik het gewicht van deze een omvangrijke arbeid terdege voelde, besloot ik het werk te beginnen in afhankelijkheid van mijn Meester. Ik begon bij kaarslicht in dit hongerjaar. Nu ben ik er mee klaar gekomen.

Van ganser harte kan ik verklaren, dat het schrijven van deze beschouwing, evenals het raadplegen van wat door anderen geschreven is, mij vreugde gegeven heeft, hoewel het verbonden was met allerlei ontberingen van het laatste donkere en sombere oorlogsjaar. Afzonderlijk wil ik hier, als bronnen, die ik raadpleegde, noemen: de Buck, Douma, Noordtzij, Dächsel, Darby, Ironside.

Ik hoop, dat de overdenking van dit belangrijke Bijbelboek tot zegen moge zijn, en moge bijdragen tot verdieping van de kennis van de gedachten van God, aan Wie alleen en ten volle de eer en de dank toekomt door Jezus Christus, onze Heer!

J. Tiesema

Hilversum

1. Het licht op de kandelaar

Hoofdstuk 1:1-10

In donkere tijden verblijdt de Heer Zijn volk door lichtstralen, die de tolk zijn van Zijn liefde. God is licht en liefde. Zo openbaart God Zich in overeenstemming met Zijn wezen ook in relatie tot het door Hem uitverkoren volk. Als Hij over dat volk spreekt zegt Hij door Mozes tegen Farao, de verdrukker van Jakobs zaad, gezegd: 'Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israël. Daarom zeg Ik tegen u: Laat Mijn zoon gaan, zodat hij Mij kan dienen' (Ex. 4:22-23) Maar dit door God uitverkoren volk heeft niet volhard zijn God te dienen en daardoor is het in duisternis gekomen. Eeuwenlang heeft God Zich in lankmoedigheid tegenover Zijn volk geopenbaard. Hij heeft Zijn knechten gebruikt, Zijn profeten gezonden, 'vroeg en laat'¹, maar niets heeft gebaat. Israël wilde niet luisteren naar Gods stem! Het was wel een zeer duistere tijd, toen Josia, de kleinzoon van de goddelozen Manasse, zijn plaats innam op de troon van David. Wel was Manasse tot inkeer gekomen - in ketenen zijnde en in de gevangenis - maar na zijn bekering waren de gevolgen van zijn goddeloze wandel niet alle weg te nemen. Manasse's zoon, Amon, had in de twee jaren, dat hij regeerde na zijns vaders dood, evenals deze gedaan wat 'slecht is' in de ogen van de Heere. Ook hij heeft geofferd aan al de gesneden beelden, die zijn vader Manasse gemaakt had, en heeft ze gediend.

1 Zie Jer. 7:13, 25; 11:7; 25:3-4; 26:5; 29:19; 32:33; 35:14-15; 44:4

Het einde van deze goddeloze was, dat hij in een tegen hem gesmede samenzwering uit de weg werd geruimd. 'Zijn dienaren spanden tegen hem samen en doodden hem in zijn huis' (2 Kron. 33:21-24).

Zo was de toestand van Juda, toen de jeugdige Josia koning werd. Acht jaren was hij oud, een kind nog, maar in de 31 jaren, dat hij geregeerd heeft, deed hij wat recht was in de ogen van de HEERE. Op zestienjarige leeftijd zocht hij de God van zijn vader David, en toen hij 20 jaar oud was, toonde hij de moed, om in Juda en Jeruzalem de hoogten en de bossen, plaatsen waar allerlei onzedelijkheid in verband met de afgodendienst werd bedreven, en de gegoten en gesneden beelden weg te nemen. Hij ging steeds voort, als een licht, schijnend in een duistere plaats. Hij wandelde in de wegen van zijn God. Zelfs ging hij in zijn ijver voor God tot over de grenzen van zijn twee-stammengebied. God sloeg deze getrouwe gade. Hij wilde hem het ware licht schenken. Het wetboek, waarvan door Mozes gezegd is, dat het aan de zijde van de Ark van het Verbond van de HEERE gelegd moest worden, als een getuige met het oog op de weerspanning van het volk (Deut. 31:26, 27), maar dat verloren gegaan was, werd gevonden, toen de priester Hilkia, de vader van Jeremia, zich bezighield met de restauratie van de tempel (2 Kron. 34:15).

God liet Josia niet alleen, om zijn taak onder het volk te volbrengen. Hij stelde er een tweede naast. Ook nog een jongeman van ongeveer gelijke leeftijd, maar deze tot het profetenambt geroepen zou de koning terzijde staan, en omgekeerd in deze godvrezende koning een medestander vinden. Dat werd de tweede lichtstraal in de duistere tijd van Israëls afwijking van God. Zo zien we, hoe Gods genade Zich

uitstrekke naar Zijn volk. Mocht dat volk al ontrouw zijn geworden, God bleef getrouw.

De woorden van de HEERE kwamen tot Jeremia, de zoon van Hilkia, in de dagen van Josia, en wel in het 13^e jaar van zijn regering.

Die woorden kwamen óók tot hem, nadat hij 18 jaar naast Josia had geleefd, namelijk in de dagen van Josia's opvolger, Jojakim, die 11 jaar op de troon van David zat, en zelfs in de regeringstijd van Zedekia, die eveneens 11 jaar heeft geregeerd. Ja, God sprak tot hem, totdat Jeruzalem gevankelijk weggevoerd werd. Veertig jaar achtereen sprak God door middel van Zijn knecht Jeremia tot Zijn volk, maar het heeft niet willen luisteren.

Met deze gedachte opent de hoogst belangrijke rol van de profet Jeremia. Merkwaardig is het ongetwijfeld - dit slechts in het voorbijgaan - dat de roeping tot het profetenambt door Jeremia op schrift gesteld werd in het 4^e jaar van Jojakims regering, daardoor 22 jaar nadat het Woord, waarmee hij geroepen werd, hem voor het eerst bereikte. En dat het neergeschreven werd, geschiedde op uitdrukkelijk bevel van God, die tot Jeremia zei: 'Neem u een boekrol en schrijf daarop alle woorden die Ik tot u gesproken heb over Israël, over Juda en over alle volken, vanaf de dag dat Ik tot u gesproken heb, vanaf de dagen van Josia tot op deze dag. Misschien zullen die van het huis van Juda luisteren naar al het onheil dat Ik hun denk aan te doen, zodat zij zich bekeren, ieder van zijn slechte weg en Ik hun ongerechtigheid en hun zonden zal vergeven' (Jer. 36:2, 3).

Van veel belang is het bij het lezen van het Boek Jeremia op te merken, dat het Woord van de HEERE, toen het tot Jeremia kwam,

terugging tot vóór de geboorte van de profeet. Leven en lot waren dus bepaald, niet alleen van de geboorte af aan; maar waren door de alwetende God al van te voren vastgesteld. Hier zien we uitverkiezing van God met het oog op de dienst, die hij die daarvoor uitverkoren is zou hebben te verrichten. Deze mededelingen moeten wel vastheid gegeven hebben aan de man, die voor een bijna bovenmenselijke taak zou komen te staan. Te weten, dat God in Zijn voorkennis zijn levenstaak had bepaald, en al de draden van zijn ambtelijk werk met volmaakte wijsheid al had gelegd, dat moet Jeremia op momenten, dat zijn moeilijkheden hem bijna onoverkomelijk zouden voorkomen, wel zeer gesterkt hebben!

‘Voordat Ik u in de moederschoot vormde, heb Ik u gekend; voordat u uit de baarmoeder naar buiten kwam, heb Ik u geheiligd’ (vs. 5).

Zo’n begin waarborgt de geroepene een goede voortgang en een heerlijk einde. God stond voor hem, God die alles weet, en alles alleen volmaakt goed doet! Hoe vaak zal Jeremia in troosteloze uren hebben gedacht aan dit woord: Ik heb u gekend, Ik heb u geheiligd. Ik heb met een vooruit vastgesteld plan u geformeerd. Hoe zal het deze jonge priesterzoon hebben verbaasd, dat de driemaal heilige God, die achter de voorhang van Zijn heilige tempel werd vereerd, zo tot hem sprak. Wat bedoelde zijn God eigenlijk? Waarom *‘gekend’* en *‘geheiligd’*? Het antwoord verneemt hij in de laatste woorden: ‘Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken’. Dus werd hij voor Israël alleen niet geroepen, maar óók voor de heidenen? Ook voor de vijanden van zijn eigen volk en voor hen, die God niet kenden en niet dienden ‘t Was wonderlijk, en het dwong tot nadere bezinning. De eerste uitwerking van deze woorden was wel een gevoel van

totale ongeschiktheid en machteloosheid. Dat gevoel uitte zich in een hartgrondig: ‘Ach, Heere HEERE’ Hij wendt zich tot Jahweh met het woord: ‘zie, ik kan niet spreken, want ik ben nog maar een jongen’. Wist de HEERE dan niet, tot wie Hij sprak? Onmiddellijk volgt dan ook op deze tegenwerping: ‘Zeg niet: Ik ben nog maar een jongen, want overal waarheen Ik u zenden zal, zult u gaan, en alles wat Ik u gebieden zal, zult u spreken’. Deze afwijzing van Jeremia’s bedenking was dus gegrond op het feit, dat de grote, de Almachtige God-Zelf hem zond en opdracht gaf. Waar de Hij, die macht heeft in de hemel en op de aarde, Zich aan de zijde van de dienaar plaatste, daar moesten al zijn bezwaren wel verdwijnen. En weer hoort Jeremia de stem van zijn God: ‘Wees niet bevreesd voor hen, want Ik ben met u om u te redden, spreekt de HEERE’. Het mag dan zo zijn, dat je in gevaren zult komen, ben Ik er niet, om u te redden? Het woord van zijn God was voldoende waarborg. Zou Hij spreken en het niet doen? Maar zie, terwijl de HEERE spreekt, handelt Hij. Spreken en doen gaan bij Hem altijd samen. Hij is een God van het Woord en van de daad!

‘Toen stak de HEERE Zijn hand uit en raakte mijn mond aan’ En terwijl dit geschiedde, vernam hij het Woord: ‘Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond’. Jeremia weet het nu; niet hij hoeft te bedenken, wat hij zeggen zal, neen, God zal het Woord, Zijn Woord, in zijn mond leggen. Al wat hij spreken zal, zal Gods Woord, en Gods Woord alleen, zijn. Ook voor ons, die lezen, wat later door Jeremia opgeschreven is (Jer. 36:2) is dit van het hoogste gewicht. Als we Jeremia lezen, dan zijn het niet slechts belangrijke menselijke gedachten, neen, het zijn Gods gedachten en dat bepaalt onze houding, die er een behoort te wezen van eerbied en ontzag.

Nog een tweede 'zie' volgt: 'Zie, Ik stel u op deze dag aan over de volken en over de koninkrijken, om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen, maar ook om te bouwen en te planten' (vs. 10).

Jeremia verneemt dus verder, wat hem in beginsel al gezegd was door het Woord: 'Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken'. Maar de opdracht luidde nu gepreciseerd: 'om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen' .

Zal hij, de jongeman, dat moeten doen: uitrukken, afbreken? En dat ten aanzien van machtige Rijken als Assyrië en Egypte? Hoe zou hij er de moed en de kracht toe hebben? Nooit zou hij die in zichzelf bezitten, God zou hem die geven. Gelukkig, dat er op het afbreken en verderven nog iets anders is gevolgd: Ik stel u ook om te bouwen en te planten. Want daarom ging het eigenlijk. De eeuwige God had geen lust in afbreken en vernielen. Het moest slechts leiden tot bouwen en planten. Het verkeerde en opstandige en vijandige zou verdwijnen, en dat wat door God zou worden gebouwd en geplant, het nieuwe dus, zou blijven. Tot Gods eer en glorie! En daaraan zou deze pas geroepen profeet mogen meewerken.

2. De eerste gezichten

Hoofdstuk 1:11-19

Het waren treffende woorden, die tot deze jonge priesterzoon waren gericht, woorden om nooit te vergeten. Nu, Jeremia heeft ze dan ook inderdaad in gedachtenis gehouden. Zoals we al opmerkten zijn ze opgetekend 22 jaar, nadat ze uitgesproken zijn. Maar nu gaat de HEERE verder. En Zijn woord kwam tot Jeremia in de vorm van een vraag: ‘Wat ziet u, Jeremia?’ Het antwoord luidde: ‘Ik zie een amandeltak’. ‘Dat hebt u goed gezien’, luidde nu van de HEERE woord, met de toevoeging: ‘want Ik waak over Mijn woord om dat te doen’.

De tak van de amandelboom was wel het geschikte beeld voor de HEERE, om er Zijn gedachten aan vast te knopen. ‘Ik stel u op deze dag aan ... om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen, maar ook om te bouwen en te planten’. Door deze woorden tot Jeremia openbaarde God Zijn voornemens, niet met Zijn volk alleen, maar eveneens met de volken en koninkrijken rondom. Die voornemens zouden bestaan in wegnemen en oordelen van wat bestond, maar ook in het vaststellen van wat er nog niet was. Het oude zou voorbijgaan en het nieuwe zou ervoor in de plaats komen.

Nu was een amandeltwijg niet alleen een beeld, omdat ze sprak over ontluikend, nieuw leven, na de wintertijd, waarin alle groei en bloei stilstaat, maar in hetzelfde beeld lag de diepe zin van opstandingsleven. De zoon van de hogepriester Hilkia zal ongetwijfeld herinnerd zijn geworden aan die dode tak, die met elf andere dode takken, was weggelegd voor het aangezicht van de HEERE, op zijn uitdrukkelijk bevel. Elke tak droeg de naam van een van de twaalf stammen, alleen de tak voor de stam van Levi moest de naam Aäron dragen. Het priesterschap was namelijk in het geding gekomen. Het recht van de priester werd door Korach, de Leviet, betwist. Deze eiste voor zich en voor anderen de vrijheid, die God alleen aan Aäron en zijn zonen had geschonken. Nu trad God in het strijdperk. Vastgesteld werd, dat alleen Aäron en zijn zonen, en niemand anders, het priesterambt mochten bedienen. 'de staf van de man die Ik verkies, in bloei zal staan' (Num. 17:5).

De amandelboom is gekenmerkt door het feit, dat hij onder de bomen het eerst na de winter van nieuw leven spreekt. Het is een boom, die als het ware haast maakt, als de anderen de tijd nog wel hebben. Deze gedachte, gevoegd bij die van opstanding uit de doden, doet ons zien, hoezeer dit beeld tot Jeremia spreken moest.

Zou God Zijn voornemens in vervulling doen gaan, dan moest Hij iets nieuws werken. Het onmogelijke moest mogelijk worden gemaakt. En wel in verbinding met en op grond van het werk van Christus. Want Christus, de Messias, zou lijden en in de dood gaan! Maar Hij zou óók worden opgewekt. Daardoor zou juist worden bewezen, dat Hij de Zoon van God en priester tot in eeuwigheid was (Rom. 1:4; Hebr. 5:5, 6; 6:20; 7:17, 24, 25; 10:21).

Nemen we nu de twee gedachten, die aan het beeld van de amandeltwijn verbonden zijn, samen, dan staat daarmee het hele plan van God voor ons, en kunnen we ook enigszins de diepere betekenis begrijpen van het woord in vers 12: 'want Ik waak (Ik zal mij haasten) over Mijn woord om dat te doen'. Dan worden tevens verschillende andere uitspraken ons duidelijk. Heeft Mozes in zijn lied niet gezongen over zijn God: 'Zie nu in dat Ik, Ik Die ben, er is geen God naast Mij. Ík dood en Ik maak *levend*, Ik verwond en Ík genees en er is niemand die uit Mijn hand redt! ... Aan Mij komt de wraak en de vergelding toe, op het tijdstip dat hun voet wankelt. Voorzeker, de dag van hun ondergang is dichtbij, en *spoedig* komen de dingen die hen te wachten staan' (Deut. 32 :39, 35). En heeft niet Paulus, die de Godsgedachten over Israël in de Brief aan de Romeinen voor ons ontvouwt in de hoofdstukken 9, 10 en 11, geschreven in hoofdstuk 9:27, 28: 'Al was het getal van de zonen van Israël als het zand van de zee, het overblijfsel zal behouden worden. Want de Heer zal ten einde toe en met *haast* een zaak doen op de aarde'.

In de vertaling van het NBG luiden deze beide verzen: 'Al was het getal van de kinderen Israels als het zand van de zee, het overschot zal behouden worden; want wat Hij gesproken heeft, zal de Heere doen op de aarde, volledig *en snel*'. Zo haalt de apostel het profetenwoord uit Jesaja 10:22, 23 aan.

God brengt Zijn voornemen tot het bestemde eind, d.i. Hij voleindigt de zaak; Hij verhaast ze in gerechtigheid, want de Heere zal op de aarde een haastige zaak doen. Later komt Jeremia terug op de uitvoering van dit voornemen van God wanneer hij zegt: 'Dan zal het gebeuren, dat Ik ten aanzien van hen zal waken om te bouwen

en te planten, zoals Ik ten aanzien van hen gewaakt heb om weg te rukken en af te breken, om omver te halen en te vernielen, en hun kwaad aan te doen, spreekt de HEERE' (Jer. 31:28).

Wat bij mensen onmogelijk wordt geacht, is bij God wel mogelijk. Wat God doen zal, is als een leven uit de dood!

Een tweede gezicht volgde op dat van de amandeltwijg. 'Het woord van de HEERE kwam voor de tweede keer tot mij: Wat ziet u daar? Ik zei: Ik zie een kokende pot en zijn open kant verschijnt vanuit het noorden'.

Een kokende pot; een pot die dreigt over te koken en daardoor bijna overvloeit. Wat zou dit beeld wel willen zeggen? De HEERE-Zelf geeft aan Zijn jonge dienstknecht de verklaring: 'Vanuit het noorden zal het onheil losbreken over al de inwoners van het land'.

Later heeft Jeremia duidelijk laten blijken, dat hij de bedoeling van God heeft verstaan. In hoofdstuk 25 bijvoorbeeld zegt hij: 'zie, Ik ga een boodschap zenden en Ik zal alle geslachten uit het noorden halen, spreekt de HEERE, en ook een boodschap zenden naar Nebukadrezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Ik zal hen over dit land brengen, over zijn inwoners en over al deze volken rondom. Ik zal hen slaan met de ban en hen stellen tot een verschrikking, tot een aanfluiting, en tot eeuwige puinhopen' (vs. 9).

Niet in vage bewoordingen wordt de betekenis van de kokende pot aangegeven, nee, er volgt nog: 'Zij zullen komen en eenieder zal zijn troon neerzetten bij de ingang van de poorten van Jeruzalem, tegen al zijn muren rondom, en tegen alle steden van Juda. Ik zal Mijn oordelen over hen uitspreken vanwege al hun kwaad: dat zij Mij

verlaten hebben en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, en zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen’.

Duidelijker kon het wel niet gezegd worden. Want inderdaad was Jeruzalem en zelfs de heilige tempel vol geweest van afgoden. Wel was door de hervorming van de vromen Josia iets, misschien zelfs veel, veranderd, maar de HEERE zag het hart aan en de toestand van het gehele volk, en dat hart had zich van Hem afgekeerd.

De gedachte, die door de kokende pot wordt vertolkt, vinden we eveneens bij andere profeten. Zo zegt bv. *Habakuk* in hoofdstuk 1 vers 6: ‘Want zie, Ik doe de Chaldeeën opstaan, dat grimmige² en onstuimige volk, dat de breedten van de aarde doorkruist om woningen in bezit te nemen die niet van hem zijn’. En in vers 12 voegt hij er aan toe: ‘HEERE, U hebt hem gesteld tot een oordeel. Rots, U hebt hem gegrondvest om te straffen’. Tegenover een volk, dat zijn God had verlaten - een afvallig volk - ontving Jeremia een taak, die ontzaglijk zwaar zou zijn. Te zwaar voor één mensankind, zouden we geneigd zijn te zeggen. En toch deze opdracht was zeer eenduidig: ‘U dan, omgord uw middel, sta op en spreek tot hen alles wat Ík u gebieden zal. Wees niet ontsteld vanwege hen, anders zal Ík u ontsteld doen zijn voor hen’ (vs. 17). Hoe ernstig klinken deze laatste woorden. Is het voor deze jongeman niet te veel? Maar het is God, die hem roept, en weet, wat hij dragen kan, waartoe Hij hem bekwaam maken kan. Die hem al van tevoren de wapenrusting aandoet en wel met deze woorden: ‘Want zie, Ík stel u heden aan tot een versterkte stad, tot een ijzeren pilaar en tot bronzen muren, tegen heel het land, tegen de koningen van Juda, tegen zijn vorsten, tegen

2 Voetnoot HSV: ‘grimmige’ - Letterlijk: bittere.

zijn priesters en tegen de bevolking van het land. Zij zullen tegen u strijden, maar zij zullen niet tegen u op kunnen, want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te redden’.

Het volle gewicht van zijn ambtelijk werk wordt hem voorgesteld. Er wordt niets achtergehouden. Ja, ook tegen de koningen van Juda zou hij te strijden hebben. Want mocht Josia zijn medestander zijn, Jojakim en Zedekia zouden zich tegenstanders betonen.

Maar Jeremia zou zijn als een stad, die men wel belegerd, maar die men niet kan innemen; als een pilaar, die niet kan omgestoten worden, maar op zijn voet blijft staan; als bronzen muren, die niet gebogen worden, wat er zich ook tegen opmaakt. Hoe was dat mogelijk? Jeremia was toch een jonge man, schuchter van aard? Het enige antwoord op deze vraag luidt: omdat hij niet alleen, en niet voor eigen rekening staan zou. God zou aan zijn zijde wezen. ‘Want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te redden’. De eeuwige God, de Almachtige, de Allerhoogste, de Getrouwe, de Onwankelbare, de Schepper van hemel en aarde, zou zijn Helper wezen. Jeremia had niet te doen met iemand, die afstandelijk zijn opdracht verleent, en dan toeziet, maar met Eén, die nabij is, die niet wijkt van zijn zijde, die ter overwinning voert! Wat de HEERE gesproken had, dat zou Hij ook doen! Hemel en aarde zullen voorbijgaan, maar Zijn woorden zullen niet voorbijgaan!

3. Het eerste getuigenis

Hoofdstuk 2

Als we het eerste getuigenis horen van de man, die bij zijn roeping tot profeet bevreesd zich terug wilde trekken met het woord: 'Ach Heere HEERE, zie, ik kan niet spreken, want ik ben nog maar een jongen', dan staan we geheel verbaasd. Is hier een jongeman aan het woord, die zei de gave van te kunnen spreken niet te bezitten? De gehele rede is één klacht van Israëls verbondsgod tot Zijn volk, dat Hem ontrouw was geworden. En wat van de gehele rede geldt, dat is toch zeker waar van het eerste gedeelte, waarin Zich de HEERE rechtstreeks tot het hart en zijn innigste gevoelens richt.

'Ga', zegt God, 'ten aanhoren van Jeruzalem prediken: Zo zegt de HEERE: Ik denk aan u' - Hoe schoon! Jahweh gedenkt aan de liefde, de eerste liefde van Zijn verlost volk. Voor een dergelijk woord moest toch het hart van het volk wel openstaan, en indien het ook al toegesloten was, dan moest het toch wel gewonnen worden!

'Ik denk aan u!' Aan die eerste dagen en weken, na de machtige verlossing uit de hand van de onderdrukker, toen Hij hen uit Egypte door de Schelfzee leidde, en Farao met zijn paard en met zijn wagen en met zijn ruiters in de zee omkwamen (Ex. 15:19), en toen het vrouwenkoor had gejubeld: 'Zing voor de HEERE, want Hij is

hoogverheven! Het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen' (Ex. 15:21).

'Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd, aan de liefde van uw bruidsdagen, toen u achter Mij aan ging in de woestijn, in een land waarin niet wordt gezaaid', maar dat door Mij in een korenveld werd veranderd. Voedde ik u niet met het 'brood van de machtigen'³ - het manna, waaraan de gouden kruik vol manna in het Heiligdom een herinnering bewaarde? (Ex. 16:33). En leste Ik niet uw dorst met het water van Mara, dat Ik door het daarin geworpen hout zoet voor u maakte? Wat waart gij, Mijn volk, voor Mijn hart? U was Mij dierbaar. 'Israël was heilig voor de HEERE, de eersteling van Zijn opbrengst'. U was Mij als eerstelingen, zo kostbaar en zo liefelijk! Hoe heb Ik u beschermd! Denk slechts aan Amalek; heb Ik hem niet verslagen door Jozua, toen Mozes zijn handen biddend voor u verhief? (Ex. 17:13). 'Allen die deze opaten, werden schuldig, onheil kwam over hen, spreekt de HEERE (vs. 3).

Ja, de HEERE had niet voor Jeruzalem alleen een ernstig, liefdevol woord, maar Hij ging voort met: 'Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël: Zo zegt de HEERE: Wat voor onrecht hebben uw vaders in Mij gevonden, dat zij zich ver van Mij hebben gehouden, dat zij achter nietige dingen zijn aan gegaan – en zelf nietig zijn geworden – dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE, Die ons uit het land Egypte geleid heeft, Die ons in de woestijn deed gaan, in een land van wildernis en kuilen, in een land van dorheid en schaduw van de dood, in een land waar niemand doorheen trok en waar geen mens woonde? Ik bracht u in

3 Ps. 78:25

een vruchtbaar land, om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten' (vs. 4-7a).

Aangrijpend is het onmiddellijk daarop volgende: 'Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn land en hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt'. En het vreselijke was bovendien nog, dat zij, die een bijzondere plaats en verantwoordelijkheid onder het volk hadden ontvangen, namelijk de priesters, Levieten, Herders, en profeten, het volk niet vermaanden of weerhielden, integendeel, dat zij ten kwade meehielpen en voorgingen. De priesters zeiden niet: 'Waar is de HEERE?' Zij hadden nagelaten op Jahweh het oog te richten. Die zich met de wet bezig hielden, de Levieten, kenden Mij niet. De Herders overtraden. De profeten profeteerden wel, maar door Baäl, de zonnegod, en waren op deze wijze van geen nut, maar wel tot grote schade. Zou er op zo'n woord wel iets anders kunnen volgen, dan wat er in vers 9 staat: 'Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen, spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter verantwoording roepen'. Ontzaglijk woord: Ik zal twisten, Ik die u verlost heb, en u in Mijn hart gedragen heb! Was er niet alle reden om met het volk te twisten?

De bewijzen van hun afval waren onweerlegbaar. Er moest strijd volgen, want hun God kon het niet langer aanzien. Hun leven stond als een vernietigende aanklacht tegenover hen. Waar ze ook rondzagen, in het Westen of in het Oosten - of ze naar de kustlanden van de Kittiërs (Cyprus) gingen, of naar Kedar - nooit zouden ze zo iets aantreffen, wat bij hen gevonden werd. De goden - hoewel het geen goden waren! - die door de volken werden vereerd, waren niet ter zijde gesteld. Maar Israël, wat had Israël gedaan? Het had zijn

eer veranderd in de gedaante van een os, die gras eet (Ps. 106:20), of zoals het door Jeremia werd uitgesproken: 'Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild voor wat niet van nut is'. Terecht volgt er dan ook: 'Ontzet u hierover, hemel, huiver, wees zeer ontsteld, spreekt de HEERE' (vs. 10-12).

Twee boze daden waren begaan: De bron van levend water, hadden zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden. En dat, waar Israël een zoon (een 'in huis geboren') - en niet een knecht was! Kon dan de zoon ten roof vallen? Zou de vader de zoon laten roven? En toch, zo was het geworden, en zo zou het geschieden! Israël zou weggevoerd worden, ver van zijn land, en daar zou het, want dat was de bedoeling van de Vader om hen bij de peulenschillen van de varkens tot zichzelf te laten komen, en daar zou het opstaan en - tot zijn Vader gaan!

De jonge leeuwen brulden over hem. De Assyriërs waren in aantocht, en zij zetten zijn land in verwoesting, en zijn steden zouden worden platgebrand! Van de tegenovergestelde zijde - van Egypte - zouden de kinderen van Nof en Tachpanches het volk de schedel af grazen. Arm en berooid zouden ze achterblijven! (vs. 16). En als ze dan zouden vragen, wie hun dit alles aandeed, dan was er maar één antwoord: eigen schuld; ze deden het zichzelf aan, omdat ze hun God hadden vaarwel gezegd, toen Hij met hen op de weg was en ze leidde als Zijn beminde.

Hoe vernietigend klonken deze woorden. Zouden de hoorders erdoor in het hart worden gegrepen? Allerminst. Het gevaar was groter, dat ze om te ontkomen aan werkelijk bestaande gevaren hun heil zouden zoeken, beurtelings bij Egypte of Assyrië. Vandaar dat de

profeet hun toeroept: ‘Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte om het water van Sichor te drinken? En wat hebt u met de weg naar Assyrië om het water van de rivier de Eufraat te drinken?’ Zou het iets uitwerken? Neen, het moest tot hen doordringen, en dan zou er genezing zijn, dat hun boosheid en afkeringen de ware oorzaak waren (vs. 19), waarom Jeremia zonder enige reserve de woorden tot hen richt: ‘Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is de HEERE, uw God, te verlaten, en dat er geen vreze voor Mij bij u is, spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten’.

In vers 20 gaat de profeet er toe over het volk zijn geschiedenis voor te stellen, van hun geboorte stond af. Telkens anders, maar toch altijd weer opnieuw in grote liefde, spreekt de HEERE woorden, die rechtstreeks het geweten moesten treffen, en tot schuldbelijdenis moesten voeren. Zij worden teruggevoerd tot de Sinaï, waar ze uit de hand van hun God ‘de tien woorden’ hadden ontvangen, en waar ze plechtig hadden betuigd:

‘Al de woorden die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen’ (Ex. 20; 24:3). God had hun juk en hun banden verbroken en als een verlost volk het voor Zich geplaatst, en daar had God tot hen gezegd: ‘Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij. U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn’ (Ex. 19:5, 6). En wat was het antwoord geweest, niet met de lippen, maar in de praktijk, dus door de daad? Is het gouden kalf niet het meest welsprekende antwoord op deze vraag? Heeft het volk het gouden kalf niet vereerd

met de woorden: ‘Dit zijn uw goden⁴, Israël, die u uit het land Egypte geleid hebben’ (Ex. 32:4). Het plechtig gebod: ‘U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben’, was overtreden (Ex. 20:3)!

‘Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken, en uw banden verscheurd. U zei: Ik wil niet dienen!’⁵ Dat wil zeggen geen andere goden dienen, en zo overtreden, maar hoe waren uw handelingen? ‘Maar op elke hoge heuvel en onder elke bladerrijke boom legt u zich als een hoer neer’. Mij hebt u vaarwel gezegd, andere goden hebt u aangehangen! ‘Ik had u evenwel geplant, een edele wijnstok, een volkomen betrouwbare stek’, maar hoe is uw openbaring geweest? ‘Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd in wilde ranken van een uitheemse wijnstok?’ En alles wat u doet, om uw zonde te verbloemen, het helpt u niets. ‘Want al zou u zich met loog wassen en zou u zeep in overvloed gebruiken, uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht, spreekt de Heere HEERE’. Er is maar één uitweg, zoals er maar één reinigingsmiddel is, te weten het bloed van het volmaakte Offer (1 Joh. 1:7).

Maar het noodlottige was, dat het volk geen bewustzijn van schuld bezat. Het had moeten luisteren, want het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods, (Rom. 10:17), maar het wilde niet horen. Het redeneerde: ‘Ik heb mij niet verontreinigd, ik ben niet achter de Baäls aan gegaan’ (vs. 23). En als de profeet het volk voorlegt: ‘Zie uw weg in het dal, erken wat u gedaan hebt’ en daarna het gedrag tekent met de felste kleuren, dan zegt het: ‘Daar is geen hoop op, nee, want ik heb vreemden lief, en ik zal achter hen aan

4 Voetnoot HSV: Dit zijn uw goden - Of: Dit is uw God.

5 ‘ik zal niet overtreden’, volgens de Engelse vertaling.

gaan'. Ze waren als op de daad betrapt, zoals een dief gevonden wordt en beschaamd staat, 'Zoals een dief beschaamd staat als hij wordt ontdekt, zo staat het huis van Israël beschaamd, zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten'. Allemaal vereerden zij hout en steen, en keerden God de rug toe. Alleen als het kwaad hen naderde, riepen ze, echter zonder zich te bekeren tot God: 'Sta op en verlos ons!'

In heilige ironie, maar toch in liefde, gaat de HEERE voort met de woorden: 'Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat onheil u treft' (vs. 28).

Hoofdstuk 3:1-5

Wat hebt u, indien u door het kwaad overvallen en verteerd wordt, tegen Mij te twisten? Bedenk toch, wat Ik voor u ben geweest. Waarom keert u zich dan steeds van Mij af? Opnieuw gebruikt de HEERE het beeld van de bruid - en daarmee keert Hij tot het begin van het hoofdstuk terug - die kan toch nooit haar sieraad vergeten! Maar dat had Israël wel gedaan. En hoe schuldig ze ook waren, toch zeiden zij: 'Ik ben onschuldig' (vs. 35). 'Zie, Ik ga met u een rechtszaak voeren, omdat u zegt: Ik heb niet gezondigd'. Zowel door Egypte als door Assur zouden ze beschaamd worden. In angst en rouw zouden ze uittrekken - met de handen boven het hoofd - en ze zouden ondervinden, dat de machten, waarop *zij* hun vertrouwen hadden gesteld, door de HEERE waren verworpen. En nog, hoezeer het hun ook als een ongerijmdheid mocht voorkomen, nog smeekte de HEERE: 'Keer terug naar Mij!' (3:7).

Dan volgt nog een laatste woord, uitgebeeld in realistische bewoordingen, waartoe het met hen gekomen was (3:2), hoe ver ze afgedwaald waren. Het was hun duidelijk voor de ogen gesteld, dat het land, een was land van bergen en dalen, dat water drinkt van de regen uit de hemel; een land, waarvoor de HEERE, hun God, zorgde; waarop bestendig de ogen van de HEERE, hun God, gericht waren, van het begin van het jaar tot het einde, waarop de HEERE de regen voor het land op zijn tijd zou geven, de vroege en de late regen, zodat zij hun koren en most en olie zouden kunnen inzamelen (Deut. 11:12-15), dat land zou lijden van de droogte, omdat de regendruppels werden ingehouden, en er geen late regen geweest was (vs. 3). Maar ook dat had niet tot hen gesproken. Het was zonder uitwerking gebleven. Keer terug naar Mij! Kom terug met het vertrouwelijke, met het innige: ‘Mijn Vader, U bent de Leidsman van mijn jeugd?’ (vs. 4). Had Hosea, de profeet, al niet gezegd: ‘Toen Israël een kind was, had Ik hem lief, en uit Egypte heb Ik Mijn zoon geroepen. Maar hoe meer zij hen riepen, hoe meer zij van onder hun ogen wegliepen’ (Hos. 11:1, 2)

Israël volhardde in zijn boosheid. ‘Zou Hij soms voor eeuwig Zijn toorn handhaven of die voor altijd vasthouden’ (vs. 5). Zo sprak Israël, nu God Zijn volk rechtvaardig bezocht, maar ondertussen ging het voort op de zondige weg, en zette zijn boze wil door. ‘Zie, zo spreekt u, maar u doet alles wat slecht is, en speelt het klaar!’ Zo sprak God.

4. Jeruzalem, de troon van de Heere

Hoofdstuk 3:6-25

De dienst, die de profeet Jeremia verrichtte, strekte zich ook tot het tienstammenrijk uit. Ongetwijfeld nam Juda en de heilige stad een voorname plaats in, maar het woord van Jahweh kwam toch ook tot Israël. Vooral in dit hoofdstuk komt het sterk uit. Het optreden van de jonge, energieke koning, in wiens dagen het Boek van de HEERE werd gevonden, lag in dezelfde lijn. Ook hij trachtte de zuivering van de door God-Zelf ingestelde dienst buiten de grenzen van zijn beperkte gebied door te voeren (2 Kron. 34:33; 2 Kon. 23:15-20) Dadelijk valt het ons op, dat Jeremia in naam van Jahweh zich tot Israël richt. Hoofdstuk 3 vers 6, opent met deze vraag van Jahweh tot de profeet in de dagen van Josia:

‘Hebt u gezien wat het afvallige Israël gedaan heeft?’ Had Israël in de dagen van Jerobeam, die zich tegen Rehabeam verhief, uit politieke overwegingen niet een eigenwillige godsdienst ingesteld? 1 koningen 12 vers 26 en vervolgens, schildert ons, waartoe de tien stammen gekomen zijn. We zien de gouden kalveren te Bethel en te Dan. Hoewel er een bestraffend woord door de man Gods uit Juda tot Jerobeam kwam (1 Kon. 13:1-9), heeft deze in zijn zonde

volhard. De oude profeet uit Bethel bevestigde het woord van de man Gods (1 Kon. 13:31, 32), maar Jerobeam keerde zich niet af van zijn boze weg. Deze afgodendienst is nooit meer onder het volk afgeschaft. En we begrijpen het vernietigende getuigenis van Jeremia: ‘Zij ging elke hoge berg op en onder elke bladerrijke boom, en bedreef daar hoererij’ (vs. 6). Ondanks dit alles ging het hart van de HEERE naar Israël uit, en God sprak: ‘Keer terug naar Mij’. Maar het was tevergeefs. Onweersprekelijk duidelijk is het woord: ‘maar zij keerde niet terug’, Het was onvermijdelijk, dat de HEERE haar verliet. Hij gaf haar een scheidbrief vanwege haar overspel.

Juda heeft dit aangezien, maar niet met droefheid over zoveel verharding, maar trouweloos; evenals haar zuster Israël hoereerde zij zelf ook, het land ontheiligende door haar afschuwelijke afgoderij. De toestand onder koning Manasse was daarvan het beste bewijs. Josia had wel een hervorming trachten te bewerken, maar die was niet veel verder gegaan dan de oppervlakte. Het hart was niet veranderd! Het had zich evenmin tot God bekeerd. En wanneer het niet met het ganse hart geschiedt, dan noemt God het voor de schijn. Dit woord komt op dezelfde manier in alle ernst ook tot ons! Wanneer de HEERE Israël plaatst naast Juda, zegt Hij, omdat Zijn hart over beide bedroefd was en omdat in Juda nog de vormen gehandhaafd bleven, maar zonder het wezen en de kracht: ‘Het afvallige Israël heeft zichzelf nog rechtvaardig doen lijken, vergeleken bij het trouweloze Juda’ (vs. 11).

Toch was er nog hoop voor wie luisteren wilde naar de stem van de HEERE! De naar het Noorden weggevoerde stammen krijgen nog een oproep tot bekering. ‘Keer terug, afvallig Israël, spreekt de

HEERE, Mijn aangezicht is tegenover u niet betrokken, want Ik ben goedertieren, spreekt de HEERE, Ik handhaaf Mijn toorn niet voor eeuwig. Alleen, erken uw ongerechtigheid, want u bent tegen de HEERE, uw God, in opstand gekomen, en u hebt zich in alle richtingen verspreid⁶ op zoek naar de vreemden, onder elke bladerrijke boom, maar u hebt niet geluisterd naar Mijn stem, spreekt de HEERE' (vs. 12, 13). Bekeert u afkerige kinderen. Ik heb u getrouwd en Ik zal u aannemen, al was het ook nog zo'n klein getal, zelfs wanneer er maar één uit een stad en twee uit een geslacht zouden luisteren, toch zal Ik u brengen in Sion. Wat is de liefde van God groot! Met zegeningen zouden ze worden overladen, en al zouden ze ook niet terugvinden, wat door God ingesteld was als schaduw of symbool (Ex. 25:10-22). Het zou zelfs zo zijn, dat als de Ark van het verbond met het gouden verzoendeksel en de Cherubim in het Allerheiligste ontbreken zou, dan zouden ze toch ervaren, dat uit het verlies voor een ieder, die zich in oprechtheid tot God bekeerde, winst zou voortkomen, want Jeruzalem zou de troon van de HEERE zijn. Hij-Zelf, de verbonds God, zou als de verheerlijkte Messias, in Jeruzalem zijn, zittend op Zijn troon. Daarom zouden ze niet meer denken aan de Ark, hoe heilig en hoe heerlijk ook: 'Zij zal niet meer in het hart opkomen. Men zal er niet meer aan denken en niet meer naar haar omzien. Zij zal niet opnieuw gemaakt worden' (vs. 16). De Naam van de HEERE zou de heerlijkheid en de kracht wezen, en aan deze naam zouden ze vasthouden, en die Naam zou alles voor hen wezen, en niet alleen voor hen, maar zelfs de heidenen zouden tot Jeruzalem vergaderd worden.

6 Voetnoot HSV: 'en u ... verspreid' - Letterlijk: u hebt uw wegen uitgestrooid.

‘Zij zullen niet meer hun verharde, boosaardige hart⁷ achternagaan’ (vs. 17). Het huis van Juda en het huis van Israël zullen wonen in het land van hun vaders (vs. 18). En hoe onmogelijk het ook leek, toch zou het gebeuren, want ‘U zult tot Mij roepen: Mijn Vader, en u zult zich van achter Mij niet afkeren’.

In vers 20 komt de profeet nog eens terug op hetzelfde onderwerp. Weer gebruikt hij om Israël zijn zonden voor ogen te stellen, het beeld van de echtbreker. Trouweloos had het tegenover zijn God gehandeld en de gevolgen waren niet uitgebleven. Maar God keert Zich in genade tot de afkerigen met de belofte: ‘Ik zal u van uw afdwalingen genezen’. Keer terug naar Mij! En dan horen we het antwoord uit een verbroken hart: ‘Zie, hier zijn wij. Wij komen tot U, want U bent de HEERE, onze God’ (vs. 22).

Tevergeefs had Israël het van iets anders verwacht; het was op allerlei manieren beschaamd, maar nu belijdt het: ‘in de HEERE, onze God, is het heil van Israël!’ Eenmaal zal het volk daar komen en dan zal het een zegen zijn voor de volken. De heidenen zullen zich zegenen in Hem, en in Hem zich beroemen. Het is een wondere afwisseling van twee stemmen. De eerste is van God, die uitnodigt. De andere is van het volk, dat zich bekeert en zijn zonde belijdt. Zo zal het in de toekomst zijn. Zacharia 12 spreekt over die dagen van grote rouw.

7 Voetnoot HSV: ‘hun verharde ... hart’ - Letterlijk: de verharding van hun hart.

Hoofdstuk 4

Ook hier in de eerste twee verzen van hoofdstuk 4 horen we de stem van God, die aandringt op waarheid en oprechtheid. Laat uw bekering zichtbaar zijn in uw leven. Als het zo is, dan is uw zegen zeker en dan zal zich die zegen tot de volken uitbreiden. De heidenen zullen zich dan in Mij beroemen en zich zegenen in Mij, uw God! Van af het derde vers staan Juda en Jeruzalem in het bijzonder voor de aandacht van de profeet.

Indien Juda met de heilige stad niet zou komen tot een waarachtige bekering. Wanneer de ploegschaar niet diep in de akker van het hart zou snijden, maar zou blijven staan bij de vorm alleen, de besnijdenis, waardoor men tot het volk werd gerekend, en niet doordrong tot een ware, innerlijke scheiding van het kwaad, dan moest het oordeel komen. Ernstig klinkt het woord van waarschuwing, omdat het de voorwaarde stelde voor een afwending van het gericht, een gericht dat door Jeremia in de overige verzen van ons hoofdstuk beschreven wordt. Hij schildert in felle kleuren de aanstaande ellende.

‘Een leeuw is opgesprongen uit zijn struikgewas’ (vs. 7). Nebukadnezar is in aantocht. Het gehele land wordt al als verwoest gezien. Maar eigenlijk is het niet Babel, die het doet, want in weze is het de HEERE-Zelf. Zijn toorn is niet afgekeerd.

De koning, de vorsten, de priesters en de profeten zouden verbaasd staan! En Jeremia, kondigde hij dit alles aan, alsof hij er zelf buiten stond? Allerminst! We hebben vers 19 maar te lezen, om van het tegendeel overtuigd te worden. Daar klaagt de profeet: ‘Mijn binnenste, mijn binnenste, ik krimp ineen, wanden van mijn hart!’

Mijn hart is onrustig in mij, ik kan niet zwijgen, want u, mijn ziel, hoort bazuingeschal en krijgsgeschreeuw'. Het is zelfs zo ver bij deze Godsmán gekomen, dat hij een ogenblik verward is geraakt door de dingen, die hij moet aankondigen. Hij wendt zich met zijn klacht tot zijn Zender en zegt: 'Ach, Heere HEERE' Hij, die de Opperhoge, de Verbonds-God van Israël, de Jahweh, is, Hij hoort de woorden van deze verbijsterde geest: 'voorwaar, U hebt dit volk en Jeruzalem ten zeerste bedrogen' (vs. 10).

We zien, hoe zelfs de profeet uit zijn evenwicht is geslagen. 'door te zeggen' zo gaat hij voort, 'U zult vrede hebben'. En was er echt vrede? Integendeel, 'Het zwaard wordt ons immers op de keel gezet' (vs. 10).

Hoe greep de ellende, die over het volk komen zou, dezen gezant aan. Een dorre wind, die hun te sterk zijn zou, zou op Gods bevel het hele land doorwaaien; wagens als een wervelwind, paarden, sneller dan arenden, zouden van het Noorden allen en alles aangrijpen. 'Ramp op ramp' (vs. 20) zou men uitroepen. 'Wee mij toch! Want mijn ziel is uitgeput, vanwege de moordenaars' (vs. 31).

Toch breekt er door de donkerheid nog één lichtstraal door (vs. 27). Als in het voorbijgaan en in een heel kort tussenzinnetje, horen we God daar zeggen: 'toch zal Ik er geen vernietigend einde aan maken'. Is dat niet een mooie parel in dit hoofdstuk van ellende en oordeel?

De Eeuwig-Getrouwe ziet in ontferming Zijn volk aan. En moet Hij ook zwaar tuchtigen, toch zal Hij een overblijfsel laten. Hij geeft Zijn volk niet helemaal over. Hier schittert de liefde Gods en Zijn eeuwige

trouw! Hij is de God, die Zijn verbond houdt, dat Hij heeft gemaakt met Abraham, Zijn knecht (Gen. 17:7 en 8)

Eén weg bleef altijd nog open. God geeft nooit op! Hij laat zijn profeet te midden van de afkondiging van het zware oordeel nog deze woorden spreken: ‘Was het kwaad van uw hart af, Jeruzalem, opdat u verlost wordt. Hoelang laat u uw zondige gedachten in uw binnenste overnachten?’ (vs. 14).

Zou er dan niet één luisteren? Ook als het geheel onwillig zou blijken? Zo wanneer er gewilligheid zou zijn, om in de weg van bekering terug te keren tot God, die zo onteerd was geworden, en hun hart af te trekken van de ijdele afgoden; God zou het oordeel zeker afwenden. Maar het volk zocht zijn heil bij Egypte en Babel. In beeldrijke, maar goed te verstane taal schildert de profeet, hoe alles werd gedaan om Egypte en Babel te winnen. Hij spreekt in vers 30 over een zich opdoffen met karmozijn en gouden sieraad en make up. Maar het zal alles vergeefs zijn. De ‘hoereerders’, de machten, waarop Juda vertrouwde, zouden zich niets van haar aantrekken. Het kleed en het goud zouden ze meevoeren, maar zij zouden ook haar ziel zoeken. De dochter Sions zou zijn als een vrouw, die van haar eerste kind in nood is, en haar handen uitspreidt! (vs. 31).

Wat was de toestand van Juda en Jeruzalem vreselijk, dat ze zelfs door deze uitspraken niet werden opgeschrikt. De bazuin gaf geen onduidelijk geluid, maar waar het oor doof en het hart verhard is, daar baat niets meer!

5. Een dwaas en harteloos volk

Hoofdstuk 5

In Juda en Jeruzalem was de toestand, zoals we al gezien hebben, hopeloos. Het vijfde hoofdstuk houdt ons in het bijzonder daarmee bezig. Het stelt ons om te beginnen voor, hoe het onmogelijk was, iemand in Jeruzalems wijken en op haar straten te vinden, die recht deed en waarheid zocht. Was er één, dan zou God Jeruzalem sparen. In Sodoms dagen, toen Abraham voorbiddingen deed, waren er zelfs geen tien rechtvaardigen in de stad, waar de goddeloosheid tot haar uiterste gekomen was (Gen. 18:21, 32), en Sodom werd omgekeerd. Hier in Jeruzalem, zou God het oordeel hebben afgewend, als er maar één was geweest. Maar er werd ook niet één gevonden! Want met de vorm stelde de HEERE Zich niet tevreden. Of men al met de mond zwoer en daarbij de Naam van Jahweh op de lippen nam, dat had geen waarde (vs. 2). De HEERE zag naar waarheid! Hij had het volk in de weg van tuchtiging bezocht, maar het was zonder uitwerking gebleven. Ze waren geslagen, maar hadden zelfs geen pijn gevoeld. Ze hadden geweigerd de tucht aan te nemen en zich te bekeren!

Jeremia is verbaasd! Hij vleide zich nog met de gedachte, dat misschien bij degenen, die onderwezen waren, die met de weg van

de HEERE en het recht van hun God bekend waren, er zouden zijn, die een uitzondering waren en daarom zegt hij: ‘Zij zijn maar geringe mensen’ (vs. 4) - en dan denkt hij waarschijnlijk aan ‘die schare, die de wet niet kent’ (Joh. 7:49) – ‘zij gedragen zich als dwazen⁸, omdat zij de weg van de HEERE niet kennen, het recht van hun God’. Van hen had Jeremia niet de verwachting, dat er onder hen iemand zou zijn, die recht deed, of waarheid zocht. Maar bij ‘de aanzienlijken’, als hij met hen zou spreken, zou het toch wel anders zijn. Maar de man Gods moest vaststellen, dat zowel de geringen als de aanzienlijken, beide groepen samen, het juk verbroken en de banden verscheurd hadden. De gedachten van de HEERE waren hun als een knellend juk en als snoerende banden.

Deze in droefheid uitgesproken woorden kunnen ons het zesde vers beter doen verstaan. Omdat de afwijking zo algemeen was, daarom moest de leeuw opkomen, met de wolf en het luipaard. De afkerigen waren machtig vele geworden! (vs. 6). Het zevende vers tekent op een diep vernederende wijze, waartoe het volk gekomen was. Vijf hoogst ernstige beschuldigingen volgen elkaar op in de verzen 7 en 8; hun kinderen, dat is de eerste, zwoeren bij hen, die geen God zijn; na door hun God verzadigd te zijn, bedreven ze overspel; bij hopen verzamelden ze zich in het huis van ontucht; ze waren als weldoorvoede hitsige hengsten, ijverig in het bedrijven van onzedelijkheid; en dan ten laatste, en hier laat de profeet alle beeldspraak varen - een ieder hinnikt, let wel *hunkerde* naar de vrouw van zijn naastel!

‘Zou Ik deze dingen niet straffen? spreekt de HEERE, of op een volk als dit Mijzelf niet wreken?’ (vs. 9). Dan komt het bevel, dat de vijand

8 NBG zegt: ‘dit zijn slechts geringen’

maar al te graag wil opvolgen, n.l. 'Klim zijn wijnbergen op, richt ze te gronde'.

God gebruikte de vijanden om Zijn geliefd volk te tuchtigen. Maar laat het ons vooral niet ontgaan, dat ook hier onmiddellijk volgt: *'maar maak er geen vernietigend einde aan'*. De vijand van het volk van de HEERE mag juichen, God roept hem toe: 'Tot hiertoe en niet verder!'

Is het ook niet zo in onze dagen? Hebben we het niet in de geschiedenis van de Joden, Gods volk, duidelijk voor onze ogen. Neen, ze zullen niet vernietigd worden. Ook nu is het woord van kracht: 'maar maak er geen vernietigend einde aan'. Heeft Hij niet Zelf gesproken, 'toch zal Ik er geen vernietigend einde aan maken' (Jer. 4:27). De zonde wordt geoordeeld, de zonden bezocht, de weerspannigheid getuchtigd, maar - Gods beloften falen niet! Treffend is het midden in de beschrijving van het oordeel Gods zulke woorden te vinden. De profeet gaat voort met de toekomstige ellende te beschrijven, als hij zegt: 'Verwijder zijn ranken, want die zijn niet van de HEERE'. In de verzen 11 en 12 vinden we een schets, hoe Israël en Juda in de weg van de verloochening van de HEERE spottend zeggen: 'Geen onheil zal over ons komen, zwaard of honger zullen wij niet zien!'

De geschiedenis heeft het geleerd, hoe vermetel deze woorden waren, en hoe geheel anders de ervaringen geweest zijn. De valse profeten zijn tot wind geworden; hun woorden waren als het vuur, dat het volk heeft verteerd. Een sterk volk zou naderen. Alles zou geroofd worden: de zonen en de dochteren; de oogst zou worden weggevoerd; de sterke steden zouden verarmd worden door het zwaard, zodat er niets zou overblijven. Niets? Hoor ook hier weer de stem van hun God: 'Maar

ook in die dagen, spreekt de HEERE, zal Ik geen vernietigend einde aan u maken' (vs. 18).

Van vers 19 af levert ons hoofdstuk opnieuw een serie beginselen, waarom Jahweh het oordeel moest doen komen. Deze serie opent met een vraag, die het schuldig volk in de mond werd gelegd. Ze luidt: 'Waarvoor heeft de HEERE, onze God, ons dit alles aangedaan?' Onmiddellijk volgt het antwoord, bij monde van Jeremia gegeven: 'Zoals u Mij hebt verlaten en vreemde goden bent gaan dienen in uw land, zo zult u vreemden dienen in een land dat niet het uwe is'. Het volk was een dwaas en harteloos volk geworden; ogen hadden ze, maar ze zagen niet, en oren, maar ze hoorden niet (vs. 21).

En dan wordt het volk er bij bepaald, dat zij God de Almachtige, de Schepper van alle dingen, niet vreesden en voor Zijn aangezicht niet beefden. Maar de oorzaak was, dat hun hart afvallig en weerspanning was. Zij hadden zich afgewend van Hem, van Wie ze alle zegen hadden ontvangen. Hun ongerechtigheden wendden die zegeningen af en weerden het goede (vs. 25). In elk opzicht - de verzen 26-29 spreken er op de meest overtuigende wijze over - hadden zij het oordeel verdiend. Vandaar dat vers 29 nog eens herhaalt, wat al in vers 9 gezegd is: 'Zou Ik vanwege deze dingen niet straffen? spreekt de HEERE, of op een volk als dit Mijzelf niet wreken?'

Het was verschrikkelijk, wat er geschiedde: de profeten profeteerden vals, en de priesters heersten in plaats van te dienen, en het volk juichte zowel het een als het ander toe, want zo hadden ze het graag! Maar wat zou er uit dit alles moeten voortkomen? (vs. 31).

Hoofdstuk 6

Hoewel het oordeel over het volk - de inneming van Jeruzalem - nog niet tegenwoordig was, toch wordt het door Jeremia als zodanig gezien. In hoofdstuk 5 klonk al het bevel: 'Klim zijn wijnbergen op, richt ze te gronde' (vs. 10). Daarom wendt zich de profeet tot zijn stamgenoten - hij was immers afkomstig uit Benjamin en woonde te Anathoth (1:1) - met de waarschuwing, zich in veiligheid te stellen door Jeruzalem⁹ te verlaten: 'Breng u in veiligheid, nakomelingen van Benjamin, uit het midden van Jeruzalem! ... Want er ziet onheil neer vanuit het noorden, een grote ramp!' Als ze dan veilig te Tekoa zouden zijn aangekomen, dan moest de bazuin worden geblazen om anderen te waarschuwen, die ook in groot gevaar verkeerden, en een lichtbaken of vuursignaal moest worden afgegeven boven Beth-Cherem, een paar uren zuidelijk van Jeruzalem.

Groot gevaar dreigde er: 'Er komen herders naar haar toe met hun kudden' hoogstwaarschijnlijk de aanduiding van de Chaldeeën met hun legers - zouden naar hen toe komen, en die zouden hun tenten opslaan, en niets overlaten! De oorlog wordt voorgesteld als uitbroken, en de vijanden zeggen: 'Sta op, laten we midden op de dag oprukken! Wee ons, want de dag is bijna verstreken, want de avondschaduw worden langer. Sta op, laten we dan in de nacht oprukken, laten we haar paleizen te gronde richten!' (vs. 4, 5). Maar alles gebeurt op bevel van God, die Zijn volk en de heilige

9 Jeruzalem met de tempelmuren was in Benjamin gelegen. Naar alle waarschijnlijkheid moet Deut. 33:12 'Tussen zijn schouders zal Hij wonen' worden verklaard, dat God in Zijn Tempel, in Benjamin d.i. in Jeruzalem wonen zou.

stad tuchtigt. Daarom vangt vers 6 aan met het woord: ‘Hak bomen om, werp tegen Jeruzalem een belegeringsdam op. Dit is de stad die gestraft zal worden, enkel onderdrukking is in haar midden!’ Maar zie, ook hier weer, zoals al in de vorige hoofdstukken, nog eens een oproep tot bekering. De belegering wordt als reeds aanwezig voor de ogen van het volk geschilderd; het is, alsof ze er zich midden in bevinden, maar dan volgt nog een woord tot allen gericht. Het luidt: ‘Laat u straffen, Jeruzalem, anders zal Mijn ziel zich van u losrukken, anders zal Ik een woestijn van u maken, een onbewoond land!’ (vs. 8).

De vijand zou ten opzichte van Jeruzalem het werk van een druivenlezer doen: hij zou niet in één keer Jeruzalem wegvoeren. Er zouden nalezingen na de eerste pluk gehouden worden. Zijn hand zou weer terugkeren.

Deze beeldspraak beduidt, dat de Babyloniër met de eerste wegvoering zich niet tevreden zou stellen. Nog een tweede, ja zelfs een derde wegvoering zou volgen. Jojakim, Jojachin en Zedekia, drie vorsten, zouden het beleven, dat de bevolking weggevoerd zou worden naar Babel (zie 2 Kon. 24 en 25). De vijand zou, evenals de wijnlezer, de wijnstok van Israël helemaal kaal plukken (vs. 9). Maar voor deze overduidelijke beschrijving van het aanstaande gericht was het volk doof. Wat de profeet sprak, was hun tot smaat. Was het dan wonder, dat Jeremia vervolgd op een wijze, zoals we het in de verzen 11-13 vinden? Hij zou de grimmigheid uitstorten over de spelende kinderen en over de samengeschoolde jongelingen. Mannen, vrouwen en ouden van dagen zouden gevangen worden gemaakt en hun bezittingen zouden worden verwoest. Omdat de zedelijke

toestand door en door verdorven was, van de kleinste (de geringste) tot de grootste (de meest vooraanstaande), van profeet tot priester, allen waren ver afgedwaald en in onbegrijpelijke lichtvaardigheid riep de een de ander toe: ‘Vrede, vrede! Maar er is geen vrede’ (vs. 14). Dat was in waarheid de breuk van de dochter van het volk van de HEERE op het lichtst genezen. In het hart van de zaak was het snood bedrog, zelfmisleiding en suggestie van de menigte. Blinde leidslieden van blinden!

Zo zal het in de toekomst ook wezen, als het oordeel, bij de wederkomst van Christus met Zijn Gemeente, voor de deur staat: ‘Als de dag van de HEERE komt, als een dief in de nacht, dan zullen ze zeggen: ‘Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barensood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen’ (1 Thess. 5:2-3).

Er was, om weer terug te keren tot ons hoofdstuk, geen schaamte (vs. 15). Er bleef daarom dan ook niets over dan dat ze vallen zouden onder de vallenden. Maar ook hier weer een woord om het hart te winnen, om af te houden van een wandel op de verkeerde weg. ‘Ga staan op de wegen, en zie, vraag naar de aloude paden, waar toch de goede weg is, en bewandel die. Dan zult u rust vinden voor uw ziel’.¹⁰ Zo wordt het volk vermaand tot stilstand en tot inkeer, tot verandering van koers, kortom tot - bekering! Om naar het oude en beproefde terug te gaan! De roep om wat nieuws is er altijd geweest; het nieuwe zou beter zijn en het oude verwerpelijk. Een nieuwe orde van zaken lacht toe. Ach, de belofte is gemakkelijk genoeg te geven,

10 Matt. 11:29 ‘Neemt mijn juk op u en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en u zult rust vinden voor uw zielen’

maar de inlossing! Maar waar het om gaat is, of men bij het verlaten van het oude, van het beproefde, van datgene wat God gaf en 'van het begin' was, rust voor de ziel heeft.

Dit zestiende vers van Jeremia 6 stelt ons de volmaakte profeet voor de aandacht. Toen Hij op aarde was voor het heil van mensen en op de weg midden onder het volk stond, wendde Hij Zich tot allen met de woorden: 'Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven' (Matt. 11:28). Wat een tijd was het toen! - De Joden waren onder de heerschappij van de Romeinen. Het was heel erg, maar erger nog was het, dat het volk als geheel afkerig was, en zeiden van Johannes de Doper: 'Een demon heeft hij' en van de Zoon van God: 'Zie, een mens die een gulzigaard en wijndrinker is, een vriend van tollenaars en zondaars' (Matt. 11:18, 19). Jezus, de Vader dankende voor degenen, die Hij van de Vader ontvangen had, - Hij noemt ze de kinderen - zegt dan verder: 'Leert van Mij, ... en gij zult rust vinden'. Wat van Hem is, is nooit oud!

In Jeremia's dagen was het antwoord op het ernstige woord van de profeet: 'Wij bewandelen *die* niet' En als er wachters riepen: 'Sla acht op het geluid van de bazuin!' luidt het antwoord ook nu weer: 'Daar slaan wij *geen* acht op'. Zo moet dan Jahweh, de Verbondsgod, Zich tot de heidenen, ja tot de hele aarde wenden, verzen 18 en 19, met de woorden: 'zie, Ik breng onheil over dit volk. Dat is de vrucht van hun gedachten. Want op Mijn woorden hebben zij geen acht geslagen, en Mijn wet, die hebben zij verworpen'.

En of er nu al een uiterlijk, vormelijk vasthouden was aan de eredienst, wat had het voor waarde? Jesaja had al gezegd: 'Het reukwerk is Mij een gruwel ... Ik ben het moe om ze te dragen ... En wanneer u uw

handen uitspreidt, verberg Ik Mijn ogen voor u; ook wanneer u uw gebed vermeerdert, luister Ik niet: uw handen zitten vol bloed' (Jes. 1:13-15). De kostbare wierook, de beste kalmoes, de brandoffers en de slachtoffers, ze konden niet vergoeden, wat er ontbrak, namelijk het wezen, het hart! Jeremia moet opnieuw over het gericht spreken in de verzen 22 tot 25. Schrik zou er zijn van rondom! Op deze oordeelsaankondiging volgt een klacht: 'Dochter van Mijn volk, omgord u met een rouwgewaad, wentel u in de as, bedrijf rouw over een enig kind, betoon een zeer bittere rouwklacht, want plotseling zal over ons de verwoester komen' (vs. 26). Jeremia staat daar als een getuige van al deze dingen.

God had hem gesteld tot een vaste stad, tot een ijzeren pilaar, tot koperen muren tegen het ganse land (1:18). Hij was gesteld tot een toetser, tot een keurmeester van hen. Hij moest het onderzoeken, proeven, hoe hun weg was (vs. 27). Ze zijn allemaal door en door weerbarstig en verdorven!

Bij het louteringsproces, als het volk in de smeltkroes geworpen zou worden, zouden ze als een verworpen zilver er uitkomen! Bij het louteren is het gebruikelijk, dat de goudsmid lood doet bij het edele metaal (goud of zilver). Dat lood trekt de onedele delen aan en verbindt er zich mee. En zo komt het gezuiverde goud uit de smeltoven te voorschijn. Maar hier is het zo, dat de blaasbalg, die het vuur aanblazen moet, verbrand is, en het lood verteerd, maar de onzuivere bestanddelen zijn niet weggenomen. De bozen zijn niet afgezonderd! En het volk wordt genoemd: een verworpen zilver, want de HEERE heeft ze verworpen (vs. 30).

6. Gods tempel en de afgoden

Hoofdstuk 7

Het zevende hoofdstuk stelt ons een belangrijk deel van Jeremia's dienst voor de aandacht. Hem wordt namelijk opgedragen in de poort van het Huis van de HEERE te gaan staan, en te spreken tot heel Juda en in het bijzonder tot hen, die de tempel binnengingen om te aanbidden. De dienst was door de hervorming van koning Josia hersteld, alles leek uiterlijk weer als vroeger. Er vonden weer regelmatig erediensten plaats. Maar, zoals we al gezien hebben, de zedelijke toestand van het volk was droevig. En het was buitengewoon ergerlijk, dat het heilige met het onheilige verbonden werd. Voor het aangezicht van de driemaal heilige God te verschijnen en tezelfdertijd te leven in allerlei ongerechtigheid, was uitermate ontarend voor God, die te rein van ogen is om het kwaad te zien, en die het onrecht niet kan aanschouwen (Hab. 1:13).

Ook nu is het van het grootste belang er rekening mee te houden, dat het heilige met het onheilige niet verbonden kan en mag zijn. Het heilige zal daardoor worden verontreinigd. Haggai, de profeet die onder de teruggekeerde ballingen heeft gearbeid, stelde in zijn dagen namens Jahweh enkele vragen aan de priesters. De eerste vraag was,

of heilig zou worden, wat aangeraakt werd door heilig vlees in de slip van de priester. Het antwoord luidde ontkennend. Maar omgekeerd, en dat was de tweede vraag, of onrein zou worden, wat in aanraking kwam met het onreine. En daarop luidde het antwoord: ‘Het wordt onrein’ Welnu zegt Haggai: ‘Zo is dit volk, zo is deze natie voor Mijn aangezicht, spreekt de HEERE, en zo is al het werk van hun handen; ja, wat zij daar aanbieden, onrein is het!’ (Hag. 2:12-15).

De apostel Paulus zegt in zijn tweede brief aan de Korinthiërs: ‘Want welk deelgenootschap hebben gerechtigheid en wetteloosheid? Of welke gemeenschap heeft licht met duisternis? En welke overeenstemming heeft Christus met Belial? en welk deel heeft een gelovige met een ongelovige? En welke overeenkomst heeft Gods tempel met afgoden? Want wij zijn de tempel van de levende God, zoals God gezegd heeft; ‘Ik zal onder hen wonen en wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen mijn volk zijn’. Daarom, ‘gaat weg uit hun midden en scheidt u af, zegt de Heer, en raakt niet aan wat onrein is’ (2 Kor. 6:14-17).

Ook Jesaja heeft, in Hizkia's dagen, getoornd tegen deze onheilige verbinding, wanneer hij de boodschap van de HEERE uitspreekt: ‘en in het bloed van jonge stieren, lammeren of bokken vind Ik geen vreugde ... Was u, reinig u! Doe uw slechte daden van voor Mijn ogen weg! Houd op met kwaad doen’ (Jes. 1:11, 16). En Jeremia moet spreken: ‘Hoor het woord van de HEERE, heel Juda, u die door deze poorten binnengaat om zich voor de HEERE neer te buigen. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Laat uw wegen en uw daden goed zijn’ (vs. 2, 3a).

Indien zij zouden luisteren, dan zouden ze ook ervaren, dat het oordeel hen niet zou treffen: ‘dan laat Ik u wonen in deze plaats’ (vs. 3b) U zult niet worden weggevoerd! Maar - er waren helaas andere stemmen, waarnaar men liever luisterde. Dat waren de stemmen van de ‘dieven en rovers’, (Joh. 10:8), die niet gevolgd moesten worden. Dat waren ‘de bedrieglijke woorden’, (vs. 4) die roemden in het bezit van de door God geschonken heilige dingen.

‘De tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE is dit!’ Daarmee bedoelden ze: Ons kan onmogelijk iets kwaads overkomen. Op deze heilige bodem kan geen vijand ons naderen. In de Voorhoven, in het Heilige, ja in het Heilige der heiligen zijn we veilig, want daar worden de door God ingestelde feesten gevierd en daar verschijnen de feestgangers, om God te dienen.

IJdele, God tergende roem! Immers, tegelijkertijd verzaakten de voorgangers het recht tussen de man en zijn naaste, en werden de vreemdeling, de wees en de weduwe verdrukt, ja, onschuldig bloed werd er op die heilige bodem vergoten en andere goden werden vereerd! Was dat de door God Ingestelde dienst? Stelen, en doodslaan, en ontucht, en valselijk zweren, en Baäl roken, en dan ook nog, om al die ongerechtigheden te bedekken, staan voor Gods aangezicht in het Huis, dat naar de Naam van de HEERE genoemd was, met de inbeelding: Wij zijn geborgen! ten einde al deze gruwelen te bedrijven’ en door het brengen van offeranden alles goed te maken. Was dat met het dienen van twee heren tegelijk? Op die manier werd het Huis van de HEERE tot een ‘moordenaarshol’ gemaakt zo was het ook in de dagen van onze Heiland, die dit woord van Jeremia, verenigd met een uitspraak uit Jesaja 56:7, voorwierp aan de vijanden, toen

Hij in heilige verontwaardiging met een gesel van touwtjes uitdreef allen, die daar verkochten en kochten, en toen Hij de tafels van de wisselaars omkeerde, en ook de stoelen van hen, die de duiven verkochten (Matt. 21:12-13; Joh. 2:13-17). Ze zouden, als ze in die weg voortgingen, ondervinden, dat God Zijn tempel zou prijsgeven, zoals in vroeger eeuwen de stad, waar de Tabernakel het eerst rust te vond - Silo betekent 'rust' - toen het volk in Kanaan gevestigd was, en de erfenis ontving uit Jozua's hand (Joz. 18:1; Ps. 78:60-64). Toen sprak een stervende vrouw: 'Ikabod - de eer is weg' (1 Sam. 4:21).

Silo lag in het erfdeel van Efraïm. En was ook niet het tienstammenrijk, het huis van Efraïm, gevankelijk weggevoerd? (2 Kon. 17:6-18)

Jeremia, wie het leed, dat zijn volk te wachten stond, zo ter harte ging, en die als voorbidder zo zeer het kwaad zou willen, afwenden. Hoordde de HEERE zeggen: 'En u, bid niet voor dit volk, hef voor hen geen geroep of gebed aan, dring niet bij Mij aan, want Ik zal niet naar u luisteren' (vs. 16). We zien intussen, welk een waarde het gebed van de voorbidder voor God heeft. Indien het mogelijk was, zou het de uitwerking hebben gehad, dat het oordeel werkelijk werd uitgesteld, maar het mocht, het kon niet. En opnieuw gaat de profeet voort: 'Ziet u niet wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem?'

Een vreselijke afgoderij werd bedreven, waarin de kinderen zelfs betrokken werden, de moeders een actief aandeel hadden, en de vaders zich beijverden om het vuur aan te steken om de 'offerkoeken' - waarschijnlijk koeken met afbeeldingen van de afgoden erop - te bereiden voor de koningin van de hemel, d.w.z. voor Astarte of de godin van de maan, en andere goden. Daarmee deden zij Jahweh

verdriet aan (vs. 18). Of eigenlijk was het zo, dat zij daarmee zichzelf verdriet aandeden, omdat deze afgoderij gestraft moest worden. God zou Zijn eer aan geen anderen god geven! Zijn toorn en Zijn grimmigheid zouden worden uitgestort (vs. 20)

Zij moesten de brandofferen en de slachtofferen maar voor zichzelf houden, om het vlees daarvan te eten (vs. 20). Het was niet zo, dat God bij de bevrijding uit het diensthuis van Egypte had aangedrongen op offeranden, alsof dat het één en het alles was! Integendeel! Hij had gesproken over het horen naar Zijn stem en het wandelen in Zijn wegen. Het uiterlijke had geen waarde, als daar niet een gehoorzaam hart als grondslag lag (vs. 22, 23). In plaats van zo te leven voor God, waren ze ongehoorzaam geweest; in plaats van voorwaarts te gaan en de rechte weg, waren ze achterwaarts gekeerd, en dat ondanks al de arbeid, die aan hen besteed was (vs. 24, 25). De kinderen hadden, evenals de vaders, de nek verhard en het erger gemaakt. Ook zij zouden zich afkeren, en zo was dan de toestand wel hopeloos (vs. 26-28). Er was alleen maar plaats voor rouw. Evenals in de tijd van Manasse hadden zij hun afgodsbeelden in het Huis van de HEERE geplaatst, ja, zo ver was het gekomen, dat zij hun zonen en hun dochteren als een vuuroffer offerden in het dal van Hinnom. Daarom zou datzelfde dal van Hinnom (Gehenna, plaats van vuur, hel) een moorddal worden, want daar zouden de kinderen begraven worden, omdat de plaats ontbrak voor al die doden, die er zouden zijn. En de lichamen, waarvoor men geen graf meer had, zouden worden geworpen voor de vogels in de lucht en de dieren op de aarde. De stem van vreugde zou verstommen, want het zou vreselijk zijn in het hele land (vs. 29-34).

Hoofdstuk 8

Ja, zo vervolgt hoofdstuk 8, vers 1-3, de beenderen van de koningen van Juda, de vorsten, de priesters, de profeten en van de inwoners van Jeruzalem zullen uit de graven worden gehaald, zoals Josia het gedaan had met de beenderen van de priesters van Bethel (2 Kon. 23:16), en worden uitgespreid voor de zon en de maan en voor het hele leger aan de hemel (hfdst. 8:1, 2). De dood zou boven het leven verkozen worden voor hen, die zouden overblijven, en die in ballingschap zouden worden weggevoerd (vs. 3).

Na de afsluiting van het gedeelte, dat handelt over de afgoderij en de beeldendienst en de vreselijke gevolgen ervan Voor het volk, gaat de profeet er toe over op de ernst te wijzen van het niet luisteren naar Gods stem.

In het gewone leven is het al gebruikelijk, ja natuurlijk, op te staan, als men gevallen is. Kleine kinderen kunnen ons als voorbeeld dienen. Honderden keren vallen ze, maar ze staan elke keer weer op. Nu zegt de profeet in vers 4 van hoofdstuk 8: ‘Zal men vallen en niet weer opstaan?’ En een tweede vraag laat hij daarop volgen: ‘zal men zich afkeren en niet terugkeren?’ Natuurlijk doet men dat. Wie bijvoorbeeld bij vergissing op een verkeerde weg is geraakt, haast zich op de goede terug te keren. Welnu, men zou verwachten, dat dit ook in het geestelijke zo zijn zou. Maar bij Israël was het juist omgekeerd. Daarom vraagt Jeremia in vers 5: ‘Waarom heeft dan dit volk, Jeruzalem, zich afgekeerd met een altijddurende afkeer? Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren terug te keren’. Daarmee wordt vastgesteld, dat het een vastbesloten tegenstand was, een niet anders

willen! Het volk was totaal ongevoelig geworden, men ging onbesuisd voort op de verkeerde weg, men onderscheidde niet meer, zelfs niet de tekenen, die de storm van het oordeel aankondigden, en stond in dat opzicht achter bij de vogels, die, de Schepper gehoorzamende, hun gezette tijden weten, zoals de ooievaar in de lucht, de tortelduif, de kraanvogel en de zwaluw (vs. 6, 7). Maar men achtte zichzelf wijs, men leefde in stille, hoewel valse, gerustheid, en men vertrouwde op de leugenpen van de schriftgeleerden (vs. 8). Maar deze wijzen zouden beschaamd worden, omdat ze het Woord van de HEERE eerst zelf verworpen hadden. Vandaar het strenge woord van vers 10 en 11. En bij dit alles was er geen zweem van schaamtegevoel, waarom er geen redding meer voor hen zou zijn, als het oordeel hen zou treffen! 'Ik ga hen volkomen wegvagen' sprak de HEERE. Er zou zelfs een verstomming zijn, als eenmaal het gericht hun overkomen zou. De kelk van Gods toorn, gevuld met galwater, zou hun te drinken worden gegeven (vs. 12-15). Het gehele land, van het Noorden af, waar de vijand zou binnentrekken, - 'vanuit Dan' - zou in ellende komen te verkeren; de horden zouden zijn als slangen, gifslangen, die bijten zouden, en door niets tegen te houden zouden zijn! (vs. 17).

Hoe heeft het de profeet aangegrepen, dit alles te moeten uitroepen in Gods Huis. Neen, Jeremia was geen stoïcijner, die onbewogen blijft bij het grootste leed! Hoor, hoe hij in vers 18 klaagt: 'Als ik mij wil verkwikken, overvalt mij verdriet, mijn hart is afgemat in mij' - ik heb, wil hij zeggen, ontspanning in mijn smart, als ik vrij kan zuchten - 'mijn hart is afgemat in mij'. 'Let op' - zo gaat hij voort - 'het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk, uit een zeer ver land'. De profeet ziet, wat nog komen gaat, alsof het al is gebeurd! Dat hulpgeroep van de dochter Sions is tot God, tot

Israëls Koning! (vs. 19). Maar het antwoord op dat geschrei is het Woord van die God, die ze vrijwillig en moedwillig verlaten hebben: ‘Waarom hebben zij Mij tot toorn verwekt met hun beelden, met nietige afgoden uit den vreemde?’ De klacht, die opgaan zal van de ballingen, die weggevoerd zijn naar Babel, zal zijn: ‘De oogst is voorbij, de zomer is ten einde, en nog zijn wij niet verlost’ de zomer de meest geschikte tijd voor optrekkende bevrijdingslegers - is ten einde en ze waren nog steeds niet verlost.

Opnieuw klaagt Jeremia: ‘Om de breuk van de dochter van mijn volk ben ik gebroken, ik ga in het zwart gehuld’ (vs. 21). Is er geen balsem in Gilead? Is er geen heelmester aldaar? Zeker, er was balsem in Gilead en er is een Heelmester, *de* Heelmester bij uitnemendheid, de HEERE-Zelf, ‘Ik, de HEERE, ben uw Heelmester’ (Ex. 15:26). Want ‘waarom is de wond van de dochter mijns volks niet geheeld?’ Het antwoord op deze vraag volgt in hoofdstuk 9.

Hoofdstuk 9

Maar voordat Jeremia het geeft, moet hij aan zijn hart lucht geven door de woorden: ‘Och, was mijn hoofd maar water en mijn oog een bron van tranen, ik zou dag en nacht wenen over de gesneuvelden bij de dochter van mijn volk. Och, had ik in de woestijn maar een kamp voor reizigers! Ik zou mijn volk verlaten, ik zou bij hen weggaan’ (vs. 1, 2a). Wat was de reden van de profeet voor deze klacht?

Niets anders dan het diepgaand verval, waaraan geen genezen mogelijk scheen! ‘Want zij zijn allen overspelers, een trouweloos gezelschap. Zij spannen hun tong als hun boog. Met leugen en niet

met betrouwbaarheid zijn zij in het land sterk geworden, want zij gaan voort van slechtheid tot slechtheid, en Mij kennen ze niet, spreekt de HEERE' (vs. 3). Het was zo geworden, dat broeder en vriend niet meer te vertrouwen waren; het bedrog was er van alle zijden, en daarom kon het niet anders, of er moest een louteringsproces plaats hebben (vs. 4-8). 'Zou Ik hun deze dingen niet vergelden?' zo herhaalt Jahweh dan weer, 'of zou Mijn ziel zich op een volk als dit niet wreken?' (vs. 9; zie Hfdst. 5:9 en 29). Jeruzalem zou worden gesteld tot hopen, een woning van de jakhalzen, en de steden van Juda tot verwoesting (vs. 10, 11). Kan iemand dit alles verklaren? Waar is de wijze, die daartoe in staat is? (vs. 12). De HEERE zal Zelf de verklaring geven. Dit alles zal geschieden, 'Omdat zij Mijn wet verlaten hebben die Ik hun had voorgehouden, en niet geluisterd hebben naar Mijn stem en daarnaar niet hebben gewandeld, maar achter hun verharde hart aan gegaan zijn en achter de Baäls aan, zoals hun vaders hun dat geleerd hadden' (vs. 13 en 14). Daarom zouden ze verstrooid worden, daarom zouden ze door het zwaard achtervolgd worden, totdat ze verteerd zouden zijn! (vs. 15, 16).

Daarom zouden de klaagvrouwen nodig zijn, en als er niet genoeg in aantal zouden zijn, dan moesten de eigen dochters met haar gezellinnen het leren, weeklachten aan te heffen. De dood zou wegnemen uit de paleizen, uit de huizen, maar ook uit de wijken, en van de straten, en als garven zouden de dode lichamen op het veld blijven liggen (vs. 17-22). Daarom, nu het nog tijd was, worden de wijzen, of die zich wijs waanden, en de sterken vermaand om op niets te steunen wat van de mens was, en toch geen ijdele hoop te voeden, maar op de HEERE alleen te vertrouwen (vs. 22-24). Merkwaardig genoeg haalt de apostel Paulus vers 24 aan, als hij zijn prachtig

pleidooi houdt voor de heiligen te Korinthe over de kracht van het Kruis van Christus tot behoudenis en over het ijdele en verwerpelijke van menselijke wijsheid, die zich stelt boven wat God in Christus tot heil van zondaren gedaan en gesproken heeft (1 Kor. 1:31 en 2 Kor. 10:17).

‘Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik elke besnedene en die de voorhuid heeft, zal straffen’ (vs. 25). Allen dus die niet tot Israël behoorden. Een wet voor allen, één gericht voor allen, één zwaar oordeel van de God ziet de persoon van de mensen niet aan en oordeelt naar het werk van ieder (1 Petr. 1:17). Allen, die niet willen luisteren, en met Zijn gedachten geen rekening houden; Juda, het zo zeer bevoorrechte Juda, en Egypte, en Edom, en Ammon, en Moab, en allen, die in de woestijn wonen, die in hun haartooi (kaalgeschoren zijn aan hun slapen) het teken, dragen, dat ze de een of anderen afgod dienden. Al de heidenen hebben de voorhuid, maar het ganse huis Israëls heeft de voorhuid van het hart, dat was de onbesnedenheid van het hart.

Na deze oordeelsaankondiging over allen, Israël en de heidenen, in overeenstemming met het recht Gods, zouden we tot de conclusie kunnen komen, dat het zaad van Abraham, Izaäk en Jakob opgehouden had het uitverkoren volk voor deze aarde te zijn. Maar niets is minder waar. Israël blijft Israël en houdt een zeer bijzondere plaats. Paulus, zelf een Israëliet, maar een, die tot het geloof in de Messias gekomen was en daarom zeer veel had moeten lijden van zijn broeders naar het vlees, spreekt over hen op een wijze, die geen twijfel laat hoe we over de superioriteit van de Joden, als het uitverkoren volk, te denken hebben. Van hen is, zo zegt de apostel: het zoonschap

en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst, en de beloften, en de vaderen, en, wat het vlees aangaat, de Christus, God te prijzen in eeuwigheid! (Rom. 9:4, 5). Maar hoe groter de zegeningen zijn, hoe groter zijn ook de verantwoordelijkheden. Een zo gezegend volk dat zo'n roeping had, had moeten bedenken, dat adeldom verplicht, en dat die de wil van zijn HEERE geweten heeft, met dubbele slagen zal geslagen worden, indien hij niet met die wil heeft rekening gehouden. Zou God niet alles doen om Zijn volk tot inkeer te brengen? Juda zou in ballingschap worden weggevoerd, maar het ontvangt een waarschuwing, die voor hen van de hoogste waarde was. Indien Ze, in Babel gekomen, met de woorden van de HEERE rekening zouden houden, dan zouden ze daar gereinigd worden van hun hartstochtelijke zin om afgoderij te bedrijven, en gelukkig worden!

Hoofdstuk 10

Daarom komt - en dit is de betekenis van hoofdstuk 10 tot hen het woord: 'U mag u de weg van de heidenvolken niet aanleren, en u niet ontstellen door de tekenen aan de hemel, omdat de heidenvolken zich daardoor ontstellen' (vs. 2).

Dit hoofdstuk sluit eigenlijk de cirkel, die in hoofdstuk 7 begonnen is. Daar was het grote onderwerp: 'God en de afgoden gaat niet samen! In hoofdstuk 10 is de gedachte: 'God is meer dan alle afgoden, God is enig en alle afgoden zijn ijdelheid!'

De profeet stelt in dit tiende hoofdstuk nog eens in het licht, hoe dwaas alle afgodendienst is (vs. 3-5), en daarnaast staat dan de

lofzang op Hem, die groot is en Wiens Naam groot in mogendheid is. Niemand is Hem gelijk (vs. 6). ‘In één ding zijn zij toch dom en dwaas: onderwijs in onzinnigheid, hout is het!’, hoe het ook wordt op versierd met uitgerekt zilver en goud, en hemelsblauw purper! (vs. 8, 9). Zie nu daarnaast het woord van lofprijzing: ‘De HEERE God is echter de Waarheid, Hij is de levende God, een eeuwig Koning’. De profeet bezingt de heerlijkheid van zijn God in de volgende verzen: 10, 12 en 13. Intussen is het aller-merkwaardigste, dat vers 11, een tussenzin, niet in de Hebreeuwse taal, maar in het Chaldeeus,¹¹ uitdrukking geeft aan wat de ballingen te zeggen hadden tot hen, die hen omgaven, en afgodendienaars waren. En wat was dan de boodschap aan deze mensen? Niets minder dan dit: ‘De goden die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben, die zullen van de aarde en van onder deze hemel vergaan’. Zo staan dan vers 10 en vers 11 tegenover elkaar, het ene de heerlijkheid van een enige, waarachtige God uitjubelend, het andere de nietigheid van alles, wat nevens Hem vereerd wordt, verkondigend.

In vers 14 komt Jeremia op hetzelfde thema terug en stelt opnieuw in het licht, hoe dwaas de mens is geworden, die zich neerbuigt voor een gegoten beeld. ijdelheid zijn ze, een werk van verleidingen, dat ten tijde van hun vergelding zullen zij vergaan! (vs. 14-15). En het slot van het betoog is opnieuw een lofprijzing op God, die het deel van Jakob is: ‘Hij is de Formeerder van alles, en Israel is de stam die Zijn eigendom is: HEERE van de legermachten is zijn Naam!’

Tot dat volk nu zegt Jeremia: ‘Verzamel uit het land uw handelswaar, u die in de vesting woont. Want zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga de

11 Aramees

inwoners van het land deze keer wegslingeren. Ik zal hen benauwen, dat zij het ondervinden, opdat zij vinden (vs. 17, 18). Wat een bijtende ironie met het oog op de afgoden ligt er in dat woord: Verzamel uit het land uw handelswaar!

En nu volgt er weer een klaaglied, waarin Jeremia zich één gevoelt met zijn volk: 'Wee mij om mijn breuk, mijn wond is pijnlijk'. Zo gaat het voort tot aan vers 22, waar men de ellende als voor ogen geschilderd ziet, de ellende, waarin het gehele land zou worden gedompeld.

In vers 23 beluisteren we de conclusie, waartoe de profeet komt: God staat boven alles, en daarom, vertrouwend op de genade en trouw van God, smeekt hij nochtans, met erkenning van het recht van God om zwaar te straffen: 'Bestraf mij, HEERE, maar met mate, niet in Uw toorn, anders zou U weinig van mij overlaten' (vs. 24).

Israël zal niet vernietigd worden. Wel zwaar gekastijd, maar om het tot herstel te leiden! Israël zal ondervinden de waarheid van het woord van Petrus: 'Want het is nu de tijd dat het oordeel begint bij het huis van God; als het echter eerst bij ons begint, wat zal het einde zijn van hen die het evangelie van God niet gehoorzamen?' (1 Petr. 4:17).

Dat laatste, het oordeel over de ongehoorzamen, over de Heidenen, die God niet kennen, is het einde van wat Jeremia in de poort van het Huis van de HEERE spreken moest. Merkwaardig zijn die slotwoorden: 'Stort Uw grimmigheid uit over de heidenvolken die U niet kennen, over de geslachten die Uw Naam niet aanroepen. Zij hebben immers Jakob verslonden, ja, hem verslonden, aan hem een einde gemaakt, en zijn woonplaats verwoest'. Wee degenen,

die de Gods oogappel (Zach. 2:8) aanraken, en lust hebben in de vernedering van het joodse volk!

7. Anathoth - Nazareth

Hoofdstuk 11

In hoofdstuk 11 vinden we Jeremia niet meer in de poort van het huis van de HEERE, waar hij - zoals we hebben gezien in de hoofdstukken zeven tot tien - het volk bestrafte over de gruwelijke vermenging van de heilige dienst met de onheilige verering van de afgoden.

Waarschijnlijk in de tijd na Josia's regering spreekt hij hier tot de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. De godvruchtige kleinzoon van de goddeloze Manasse had het volk, althans uiterlijk, teruggebracht tot de dienst van Jahweh. Het wetboek was uit zijn schuilplaats te voorschijn gekomen, en de lezing ervan had zijn uitwerking niet gemist. Josia had in droefheid zijn klederen gescheurd. Ja, hij was verder gegaan en had zelfs het volk in het verbond van de HEERE doen treden. We lezen daarover: 'En hij liet allen die in Jeruzalem en in Benjamin gevonden werden, stelling nemen; en de inwoners van Jeruzalem deden overeenkomstig het verbond van God, de God van hun vaders' (2 Kron. 34:19, 31, 32). Maar wat was er na Josia's dood van zijn hervorming overgebleven?

We zagen al, dat het verval na de eerste opleving weer snel was ingetreden. Daarom worden nu de woorden van het verbond in herinnering gebracht. Met alle ernst brengt de profeet de boodschap: 'Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet

luistert naar de woorden van dit verbond'. Intussen gaat de profeet veel verder terug. Hij herinnert aan de machtige verlossing uit Egypte's diensthuis. De ijzeroven wordt voor aller aandacht gebracht, maar ook de eed, waarmee Jahweh de vadersen gezworen had, ze een land te geven vloeiende van melk en honing. Waarna het slotwoord luidt: 'zoals het heden ten dage is'. Ja, al wat God had was hun geschonken, en eeuwen lang hadden ze al Gods zegeningen gesmaakt in het land van de erfenis.

Hier onderbreekt de profeet de woorden van de HEERE door een persoonlijk woord. Hij zegt plotseling: 'Amen, HEERE'. Wat is het heerlijk, als er bij mannen Gods een dankbare erkenning wordt gevonden van al wat God gedaan heeft. Dit 'Amen' breekt als een gouden straal door de duistere nacht, die het volk omgeeft.

Na dit 'Amen' gaat de profeet wederom voort met te spreken over de onwil tegenover hun God van de zijde van het volk. Naast het heilig verbond met hun God bestond werd er een samenzwering gevonden onder de mannen van Juda en Jeruzalem, en daar moet Jeremia op wijzen. Deze tweede, onheilige, samenzwering deed het verbond met hun God te niet. Zo iets kon de HEERE onmogelijk gedogen. Daarom zou Hij een onheil over hen brengen - let wel 'brengen', want het gaat rechtstreeks van God Zelf uit - waar zij niet zouden uitkomen. En als zij in de benauwdheid gekomen zouden roepen tot God om er uit te worden verlost, zonder dat daarbij waarachtige verootmoediging in het hart gevonden werd, dan zou God naar hen niet horen. Een gewichtig beginsel in de wegen Gods ligt uitgedrukt in vers 11. We vinden het eveneens in het Spreuken boek, aan het slot van het eerste hoofdstuk. Daar spreekt de opperste Wijsheid:

‘Keert u zich tot Mijn bestraffing’ (Spr. 1:23). Maar de raad wordt verworpen, de bestraffing wordt niet gewenst. En als dan het verderf moet komen, luidt het Woord: ‘Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden. Zij zullen mij ernstig zoeken, maar zullen Mij niet vinden’ (Spr. 1:28). En dit, waar de Opperste Wijsheid in Spreuken 8:17 zegt: ‘Ik heb lief wie Mij liefhebben, en wie Mij ernstig zoeken, zullen Mij vinden’. We zien duidelijk het verschil tussen een zondaar, die luisteren wil, en een onwillige, die wel geholpen wil worden uit zijn ellende, om daarna in onbekeerd en met het verharde hart zijn weg te vervolgen. Zo is er dan geen tegenspraak, noch met het Woord: ‘Roep Mij aan in de dag van benauwdheid; Ik zal u eruit helpen en u zult Mij eren’ (Ps. 50:15).

Het oordeel zal dan ook het volk onverbiddelijk treffen, en het vreselijke daarbij is zeker wel, dat dan in de heilige stad, die naar de Naam van de HEERE genoemd is, tot de afgoden Zal worden geroepen, die zo talrijk waren als het getal van de straten van Jeruzalem. En ook weer opnieuw wordt aan Jeremia gezegd, dat zijn voorbede geen uitwerking zou hebben (vs. 14).

Het volk stond voor God als een bladerrijke olijfboom met welgevormde vruchten; maar deze schone boom zou door het vuur verbrand worden (vs. 16, 17).

Dat alles had de HEERE Zijn knecht bekend gemaakt (Ps. 25:14). Maar wat was de toeleg van het volk? Zij zouden de profet ombrengen; zij wilden zich van hem - de boom; die werkelijk vruchten droeg - ontdoen; zij wilden zijn naam uitroeien! Dat waren de heimelijke raadslagen; die door de Alwetende aan Zijn knecht werden geopenbaard. Jeremia zegt: ‘Ik was als een argeloos lam dat

ter slachting wordt geleid' (vs. 19). Maar gelukkig, de knecht van de HEERE wendt zich tot Zijn Meester, de Rechtvaardige Rechter; die de nieren en het hart proeft', en hij bidt: 'laat mij Uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt' (vs. 20). Jeremia stelt alles in Gods hand, en aan Hem kan hij alles overlaten. Maar wat hij niet heeft kunnen vermoeden; dat moest hij ook doormaken: zijn medeburgers zochten ook zijn ziel! In plaats van dezen getrouwen gezant te eren; zeiden ze tegen hem: 'Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft' (vs. 21). Hier komt het woord van onze Heer Jezus Christus ons voor de aandacht: 'Voorwaar, Ik zeg u, dat geen enkele profeet aangenaam is in zijn vaderstad' (Luk. 4:24). Dat Woord sprak Hij op een merkwaardig ogenblik en op een zeer merkwaardige plaats; namelijk in Zijn vaderstad.

Daar was Jezus in de kracht van de Geest op de Sabbatdag in de synagoge gegaan; en nadat Hem het boek van de profeet Jesaja was gegeven; las Hij enkele verzen uit hoofdstuk zestig. De ogen van allen in de heilige vergaderplaats waren op Hem gericht; die tot nog toe stil geluisterd had naar wat anderen hadden gesproken. Nu sprak Hij Zelf na lezing: 'Heden is dit Schriftwoord in uw oren vervuld'. Met verwondering luisterden allen naar Zijn woorden in genade. Maar Hij wist; wat in hun harten was, en zeide: 'Zeker zult u deze vergelijking tot Mij zeggen: Dokter, genees Uzelf'. En als Hij dan het zoeven aangehaalde woord gesproken had over de profeet; die in zijn vaderland niet aangenaam is; dan gaat Hij voort met te wijzen op de toestand van ongeloof in de dagen van Elia en Elisa. Dat was de lont in het kruitvat.

Toen werden de harten openbaar. Allen werden met toorn vervuld, en Hem uitwerpen de leidden zij Hem op de rand van de berg, teneinde Hem van de steilte af te werpen. En zie, op dat ogenblik werd het openbaar voor aller oog, wie Hij eigenlijk was. Met majesteit, en als de Onaantastbare en de alleen gezaghebbende, ging Hij door het midden van hen heen, en ging weg! Waarheen? Naar Golgotha, waar Hij Zich liet heenleiden, op het ogenblik, door de Vader bepaald, het ogenblik, dat Hij Zich geven zou in de dood, om het volk, Zijn volk, te redden, en het volk heil te doen beërven!

Toen werd Hij, naar het profetenwoord: 'Als een lam werd Hij ter slachting geleid; ... Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden verbrijzeld. ... door Zijn striemen is er voor ons genezing gekomen (Jes. 53:7, 5, 6). Maar ook werd toen vervuld het woord: 'Om de moeitevolle inspanning van Zijn ziel zal Hij het ¹² zien, Hij zal verzadigd worden' (Jes. 53:11).

Zo zijn dan in de Heilige Schriften van het Oude- en van het Nieuwe Verbond Anathoth en Nazareth verbonden. Beide vinden ze ten slotte hun vervulling in de bloedstad: Jeruzalem.

De mannen van Anathoth hebben de vergelding ontvangen en ons hoofdstuk eindigt met de aankondiging van wat hun te wachten stond, evenals Jeruzalem, waarover Jezus in Mattheüs 23:37-39 sprak: 'Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt en hen stenigt die tot u zijn gezonden, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen bijeenverzamen, zoals een hen haar kuikens bijeenverzamelt onder

12 Voetnoot HSV: 'het' - Volgens drie van de Dode Zeerollen en de Septuaginta: het licht.

haar vleugels, en u hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt aan u woest overgelaten. Want Ik zeg u: u zult Mij van nu aan geenszins zien, totdat u zegt: ‘Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer’ Over Anathoth wordt dit oordeel uitgesproken: ‘Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard en hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger. Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth in het jaar van de vergelding aan hen’ (vs. 22, 23).

Toch schijnt de genade nog te hebben getriomfeerd over het oordeel, toen dit werd uitgevoerd, te oordelen althans naar Ezra 2:23 en Nehemia 7:27, waar we onder de ballingen, die uit Babel zijn teruggekeerd, ook vermeld vinden, ‘de mannen van Anathoth: honderd achtentwintig’.

Hoofdstuk 12

In hoofdstuk 12 komt de HEERE nog eens op hetzelfde onderwerp terug met de woorden van vers 6: ‘Want ook uw broeders en het huis van uw vader – ook zij handelen trouweloos tegen u, ook zij roepen u luid na. Vertrouw hen niet als ze vriendelijk tot u spreken’. Dat doet de HEERE, nadat Hij Jeremia in zijn terneergeslagen stemming in een vraag heeft voorgesteld, dat hij nog veel erger dingen zal beleven. Tot nog toe had hij, met voetgangers gaande, zich vermoeid, maar er wachtte hem een wedloop met de paarden. Deze beeldspraak is duidelijk genoeg, als ook de daarop volgende, wanneer we de NBG vertaling raadplegen: ‘In een vredig land voelt gij u niet veilig; hoe zult gij het dan maken in de pronk (de verheffing) van de Jordaan?’

(vs. 5)¹³. Het zou hem gaan, als woonde hij bij de Jordaan, wanneer de wateren buiten de oevers van de rivier zouden treden. Hoe zult gij het dan maken, Jeremia, als de ‘rivier buiten zijn oevers is getreden?’ (Joz. 3:15).

Iets ergers wacht Jeremia. Niet alleen de inwoners (de mannen) van Anathoth, maar ook zijn eigen familieleden zijn niet te vertrouwen. En wat zal verder zijn lot zijn? Gevangenis, kuil, vervolging, marteldood zullen zijn deel zijn.

In wat voor gemoedstoestand de profeet zich bevond, te midden van alles, wat hem omgaf (11:9, 10) blijkt wel uit zijn woorden, waarmee hij betrouwelijk tot de HEERE naderde: ‘HEERE, U zou rechtvaardig blijken, wanneer ik met U een rechtszaak zou voeren. Toch wil ik met U over Uw oordelen spreken’ (vs. 1). En dan komt hij met hetzelfde probleem, waarmede Asaf te worstelen had in Psalm 73. Echter gaf hij ook weer alles over aan zijn God, en zegt dan: ‘U echter, HEERE, kent mij, U ziet mij, U beproeft mijn hart, dat met U is’ (vs. 3). Hij staat daar, als het ware alleen, zoals Elia eertijds. En hij weet, dat God rechtvaardig is, en als schapen ter slachting ze zal uitrukken, en tot de dag van de slachting ze heiligen (afzonderen) zal’. Toch spreekt hij niet als had hij geen gevoel, als had hij geen medelijden, want hij gaat weer voort: ‘Hoelang moet het land treuren’ (vs. 4). De beesten en het gevogelte zelfs staan voor zijn aandacht, en als alles meegesleurd wordt in het aanstaande oordeel, dan weet hij, dat het is vanwege de spottaal van de verharden, die driest zeggen: ‘Hij ziet ons einde niet’. Dit woord kan slaan op Jeremia, maar waarschijnlijker is, dat Jahweh-

13 HSV: ‘Wanneer u het alleen in een land van vrede vertrouwt, hoe moet u het dan maken in de glorie van de Jordaan?’

Zelf bedoeld wordt, van Wie ze zich niets meer aantrekken. Het is de geest van de spotters in de toekomst, van wie Petrus zegt, dat ze in spotternij wandelen en zeggen: ‘Waar is de belofte van zijn komst? Want sinds de vaderen zijn ontslapen, blijft alles zo als van het begin van de schepping ‘ (2 Petr. 3:3, 4). Het geslacht van deze spottende lieden leeft ook in onze dagen voort, en hun honend vragen wordt ook nu vernomen.

Te midden van deze ernstige woorden staat vers zeven: ‘Ik heb Mijn huis verlaten, Mijn eigendom in de steek gelaten. Ik heb de beminde van Mijn ziel in de hand van haar vijanden gegeven’. Het uitverkoren volk, dat zo ver in het verval doorgegaan is, dat het zelfs de Messias heeft verworpen en gedood, is voor een tijd prijsgegeven. Maar niet voor altijd! God gedenkt aan Zijn belofte, eenmaal aan Abraham gegeven, en aan Jakob herhaald, en in goedertierenheid volvoert Hij Zijn plannen. De profet Micha jubelt aan het eind van zijn profetieën, als hij zegt: ‘Wie is een God als U, Die de ongerechtigheid vergeeft, Die voorbijgaat aan de overtreding van het overblijfsel van Zijn eigendom? Hij zal niet voor eeuwig vasthouden aan Zijn toorn, want Hij vindt vreugde in goedertierenheid. Hij zal Zich weer over ons ontfermen, Hij zal onze ongerechtigheden vertrappen, ja, U zult al hun zonden werpen in de diepten van de zee’ (Micha 7:18-19).

De vreselijke dingen, die in Jeremia’s dagen nog aanstaande waren, worden getekend in de nu volgende verzen (vs. 8-13). Na alles, wat we daarover tevoren al opmerkten, kunnen we ze stilzwijgend voorbijgaan. Alleen worden we bij deze uitspraken getroffen door het leed, dat over het land en zijn inwoners komen zou. Als een gespikkelde roofvogel, die door alle andere wordt aangevallen en

gepikt, staat het volk daar, en het woord wordt gehoord: ‘Kom, verzamel u, alle dieren van het veld, laat ze komen om te eten!’ Maar al deze vijanden zullen de vergelding ontvangen!

Ze zullen, evenals Israël, Juda en Jeruzalem, geoordeeld worden. Het oordeel begint wel bij het huis Gods, maar wat zal dan met de goddeloze en zondaar geschieden? (1 Petr. 4:17, 18). Intussen is óók voor de volken genade, indien ze luisteren naar de stem van de HEERE (vs. 16). Maar blijven zij, die ze zijn, dan zal het oordeel zonder verschoning op hen vallen. ‘Maar als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk voorgoed wegrukken en ombrengen, spreekt de HEERE’.

8. De linnen gordel

Hoofdstuk 13

De profeet ontvangt het bevel van zijn God, - zo zegt hij het in het begin van dit hoofdstuk - zich een linnen gordel aan te schaffen, die aan te doen, zonder hem in het water te brengen, en dit bevel wordt stipt opgevolgd. Hierin is deze dienstknecht voor ieder van ons een navolgenswaardig voorbeeld. Nog andere bevelen zouden volgen, veel moeilijker om te volbrengen, waaraan tweemaal de lange reis naar de Eufraat was verbonden, maar ook deze opdrachten worden in gehoorzaamheid uitgevoerd.

God zei: 'Ga voor u een linnen gordel kopen, doe hem om uw middel en laat hem niet in het water komen'. En Jeremia schrijft: 'Ik kocht de gordel overeenkomstig het woord van de HEERE, en deed hem om mijn middel'. Gehoorzaamheid, zonder redenering, zoals het betaamt tegenover God. Niet alleen een profeet, maar allen!

De linnen gordel moest verborgen worden in de kloof van een steenrots om 'na verloop van vele dagen' daar weer worden gezocht. Toen Jeremia groef, en de gordel van de plaats nam, alwaar hij die verstoken had, was deze bedorven en deugde nergens toe (vs. 7).

Die linnen gordel is een betekenisvol beeld van de verhouding van het volk Israël tot zijn God. Zoals de gordel 'gehecht zit aan het middel van een man' (vs. 11), zo nauw was Israël met Jahweh verbonden.

Linnen gordels worden door priesters gedragen. Zo was Israël een *priesterlijk* volk. De gordel is een beeld van de dienst. Onze Heer Jezus Christus gordde. Zich met een linnen doek, toen Hij de voeten van de discipelen ging wassen (Joh. 13:5). Hij zal Zich gorden, als Hij de Zijnen in de heerlijkheid zal ontmoeten en naderbij komende, ‘zal Hij hen dienen’. En in de wachttijd worden alle ware discipelen door de Meester vermaand: ‘Laten uw lendenen omgord en uw lampen brandend zijn’ (Luk. 12:35, 37).

Israël was als volk geroepen tot de heilige dienst van de driemaal heiligen God. Deze ‘linnen gordel’, die van zoveel waarde was voor God, is door de ongehoorzaamheid van het beminde volk tenslotte naar het land van de Eufraat weggevoerd en ‘na verloop van vele dagen’ geheel bedorven. Zo wordt het in vers 10 uitgedrukt: ‘Dit boosaardige volk, dat weigert naar Mijn woorden te luisteren, dat hun verharde hart volgt, andere goden achterna gaat om hen te dienen en zich voor hen neer te buigen – dat zal worden als deze gordel, die nergens meer voor deugt’. Israël had de goden van de Assyriër gediend; het volk zou worden weggevoerd naar datzelfde land, welks gunst het had gezocht.

Dit stelt een belangrijk beginsel voor onze aandacht. God straft met de zonde, die door de mens gezocht wordt en waarin hij leeft. De mens, in zonde en ongerechtigheid levende, neigt naar de dood, en in waarheid is het loon op de zonde, de dood.

Op dit beeld van de linnen gordel volgt een tweede: het beeld van de lege kruiken, die met wijn worden gevuld. Luchthartig, lichtvaardig, spottend, antwoordde de schare, die aanhoorde: ‘Weten wij niet zeer goed dat elke kruik met wijn gevuld wordt?’ Want straks is het de tijd

van de oogst en van de druiven. Maar onverstoord vervolgt Jeremia, namens zijn Lastgever, met de aankondiging, wat de echte betekenis van dit beeld van de kruiken was. Iedereen, zelfs de koningen, de priesters en de profeten, allen zouden als de kruiken, waarvan de profeet sprak, worden opgevuld en in stukken geslagen worden. Als dronken lieden zouden ze tegen elkaar vallen, in het verderf storten! 'Luister en neem ter ore, doe niet uit de hoogte, want de HEERE heeft gesproken. Geef eer aan de HEERE, uw God, voordat Hij het duister maakt' (vs. 15, 16).

En als het volk dan nog niet wilde horen - en het volk heeft niet gewild - dan zou de profeet diepe smart hebben, omdat 'de kudde van de HEERE is gevangen weggevoerd' (vs. 17).

Nog een afzonderlijke oproep bereikt de regerende koning en koningin, (waarschijnlijk Jojakim) zich toch te vernederen (vs. 18-20).

'Wat zult u zeggen wanneer Hij u zal straffen, aangezien u zelf hun geleerd hebt om leiders, hoofden over u te zijn?' vraagt de profeet in vers 21. U maait, wat u gezaaid hebt. U hebt hen geleerd over u te heersen, gij hebt ze tot vorsten, tot een hoofd over u gemaakt. Maar als het eenmaal werkelijkheid zal wezen, dan zal uw smart zijn, als die van een barende vrouw. En wanneer gij dan in uw hart nog vragen zult: 'Waarom zijn deze dingen mij overkomen?' dan moet het antwoord luiden - gelukkig, wanneer uw geweten dan ook zo'n getuigenis geven zal! - vanwege uw eigen ongerechtigheid, u was als een weerspannige, die de verzenen tegen de prikkels slaat; 'zomen van uw kleding opgetild, worden uw hielen overweldig' (vs. 22). Dan zal er, als er ware verootmoediging in de harten gevonden

wordt, voor het volk, evenals voor een zoon van Israël, Saulus van Tarsen, barmhartigheid zijn. Mij, zo juicht Paulus jaren later, is barmhartigheid bewezen, ik, de voornaamste zondaar! (1 Tim. 1:13-16). Dan zal ook de lofzang in het hart zijn: ‘De Koning der eeuwen nu, de onvergankelijke, onzichtbare, enige God, zij eer en heerlijkheid tot in alle eeuwigheid! Amen’ (1 Tim. 1:17). Israël, zo diep gevallen, zal aanschouwen Hem, die zij doorstoken hebben, en over Hem rouwklagen als met de rouwklage over een enige zoon, en bitterlijk kermen. De rouwklage zal te Jeruzalem groot zijn. Het land zal rouwklagen, elk geslacht in het bijzonder (Zach. 12:10-14). Eens was het zo hoog verheven, dat Mozes aan het eind van de zegeningen over de twaalf stammen aangaande het volk in zijn geheel betuigt: ‘Welzalig bent u, Israël! Wie is zoals u? U bent een volk dat door de HEERE verlost is. Hij is een schild en een hulp voor u, Hij is uw majesteitelijke zwaard; daarom zullen uw vijanden zich geveinsd aan u onderwerpen, en ú zult hun hoogten betreden!’ (Deut. 33:29)

Maar Israël in Jeremia’s dagen, zoals trouwens ook in onze dagen, is daartoe niet gekomen. Elke poging, op een andere wijze te geraken tot een staat van reinheid en vlekkeloosheid, zal vergeefs blijken te zijn. Eerder kan een Cushjiet (Ethiopiër) of luipaard zijn huid veranderen of zijn vlekken veranderen, dan dat Israël, dat gewend is kwaad te doen, goed zal kunnen doen (vs. 23). Het heeft zijn God vergeten, de Rots van zijn heil versmaad, (Deut. 32:15), het heeft op leugen vertrouwd, waarom het oordeel vreselijk zal zijn (vs. 24-26). God heeft Israëls zonde voor Zijn aangezicht en zegt: ‘Wee u, Jeruzalem!’ (vs. 27). Het was de hoogst bevoorrechte stad, daarom zal het oordeel over haar het zwaarst zijn. Maar de vraag, die een belofte inhoudt, luidt: ‘moet u niet rein worden?’ Ja, rein zal Jeruzalem worden,

maar op slechts één manier, namelijk door het schuldbedekkend en verzoenend lijden van hun enige Heer en Koning, onze Heiland Jezus Christus. Zijn bloed, het bloed van Jezus Christus, de Zoon van God, reinigt van alle zonde (1 Joh. 1: 7) Maar ‘Hoelang zal dat nog duren?’ vraagt Jeremia als besluit.

9. U doet al deze dingen

Hoofdstuk 14

‘Wij zien naar U uit, want al deze dingen doet U!’ Dit slotwoord van hoofdstuk 14 geeft de inhoud van de beide hoofdstukken, die nu voor ons liggen, treffend weer.

Een grote beproeving was over het volk gekomen, een voorbode van nog ernstiger rampen. Israëls erfland was afhankelijk van regen, in tegenstelling van Egypte, waaruit ze verlost waren. In het voorbijgaan wezen we daarop al bij de behandeling van Jeremia 3:3, waar opgemerkt wordt, dat de regendruppels waren ingehouden en dat er geen spade regen was geweest. Egypte en Palestina worden door Mozes tegenover elkaar gesteld in Deuteronomium 11:10-15. Egypte werd vruchtbaar door de overstroming van de Nijl, Palestina echter was het land van bergen en dalen, dat het water drinkt bij de regen van de hemel. Het werd door de HEERE bezorgd en Zijn ogen waren gedurig daarop, van het begin tot het eind van het jaar. Maar Israël zou de regen ontvangen, wanneer het naar de geboden van de HEERE zou luisteren met het ganse hart en Hem dienen zou. Dan zouden ze koren en most en olie inzamelen en voor hun beesten zouden ze kruid hebben. En zelf zouden ze verzadigd worden!

Israël heeft de waarheid van dit woord ondervonden. Vanwege hun ongehoorzaamheid werd de regen ingehouden. Jaren geleden, toen

de goddeloze Achab regeerde, en ook nu in Jeremia's dagen, was er nood vanwege 'de grote droogte' (vs. 1). De HEERE zond deze beproeving, die als kastijding over allen kwam, over mens en beest. De vooraanstaanden (of aanzienlijken) zagen hun minderen (knechten) met lege vaten terugkeren, schaamrood! De akkers konden niet geploegd worden, en de hinden en de woudezels moesten, evenals de mensen, de gevolgen ondervinden (vs. 1-6).

En de profeet? Hoe was het met hem? Jeremia heeft in deze nood zich één gemaakt met het volk, dat in overtredingen leefde. Onze ongerechtigheden getuigen tegen ons (vs. 7). Maar hij zegt meer. Hoewel dat zo is, ontferm U over ons om Uws Naams wil! Onze afdwalingen zijn *de* oorzaak van alles, wij hebben tegen U gezondigd. U, Hoop van Israël, zijn Verlosser in tijd van benauwdheid. U bent toch in ons midden, HEERE, en wij zijn naar Uw Naam genoemd, verlaat ons niet! 'Waarom zou U zijn als een vreemdeling in het land, als een reiziger, die slechts van de weg afwijkt om te overnachten? Waarom zou U zijn als een radeloze man, als een held die niet verlossen kan? U bent toch in ons midden, HEERE, en wij zijn naar Uw Naam genoemd, verlaat ons niet' (vs. 8, 9). Hoewel de profeet zo pleit voor het volk, komt het antwoord van vers 10 tot hem, met het slot: 'Nu zal Hij aan hun ongerechtigheid denken en hun zonden straffen'.

Voor de derde keer spreekt nu de HEERE tot Zijn knecht: 'Bid niet voor dit volk ten goede' (zie ook 7:16; 11:14). Al zou het in de grote nood ook vasten, om verlost te worden van de honger en dorst, al zou het met brandofferen en met spijsoffers komen, het oordeel kon

niet worden afgewend. Het vreselijk oordeel door het zwaard, door de honger en door de pestilentie (vs. 12).

Maar: Heere HEERE, pleit nu opnieuw de profeet, het is een misleid volk; de valse profeten hebben het volk geleid met hun valse voorspiegelingen, die spreken over ‘een duurzame vrede¹⁴ geven in deze plaats’ (vs. 13).

Het moge zo zijn, ja het is ook zo, antwoordde hem zijn God, dat die valse profeten Mijn volk misleiden, Ik zal die leugensprekers met het zwaard en de honger bezoeken, maar ook zal Ik het volk, dat naar hen geluisterd heeft, bezoeken met hetzelfde oordeel, de verleiders en de verleiden. Alzo wordt het Woord van onze Heiland bewaarheid: ‘Kan soms een blinde een blinde leiden? Zullen zij niet beiden in een kuil vallen?’ (Luk. 6:39).

In diepe verslagenheid, omdat de profeet het aangekondigde oordeel, als reeds gekomen, voor zich ziet, klaagt hij nu: ‘de maagd, de dochter van mijn volk, is gebroken met een grote breuk’ (vs. 17). Hij ziet ze al liggen in het veld en in de stad, de verslagenen van het zwaard, en de zieken van honger. De profeten en de priesters weten geen raad meer! En nu schreit hij het voor de derde keer uit: ‘Hebt U Juda dan helemaal verworpen, of walgt Uw ziel van Sion? Waarom hebt U ons zo geslagen dat er geen genezing voor ons meer mogelijk is? Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds, naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking’ (vs. 19). En weer doet hij een beroep op de Naam van de HEERE en op Zijn verbond, hij belijdt opnieuw de zonde en de ongerechtigheid van de vaders: Wij hebben tegen

14 Voetnoor HSV: ‘duurzame vrede’ - Letterlijk: vrede van trouw.

U gezondigd! (vs. 20, 21). Dan denkt hij weer aan de grote plaag van droogte en stelt de ijdelheid van de machteloze afgoden en de heerlijkheid van zijn Almachtige God voor zijn aandacht. Op die God wil hij wachten, ja op Hem alleen, want ‘Gij doet dit alles’.

Hoofdstuk 15

Het vijftiende hoofdstuk brengt ons in herinnering, hoe Mozes en Samuel hebben gepleit. Mozes had voor de aandacht van zijn God gebracht, dat de verderving van zijn volk, dat rondom het gouden kalf had aanbeden, een reden tot smaadheid van de Naam van de HEERE zou worden voor de Egyptenaar. Hij had voorts een beroep gedaan op God, die tot Abraham, Izaäk en Israël (Jakob) had gezworen, hun zaad in het beloofde land te zullen brengen. En nadat Mozes zo gepleit had, heeft de HEERE het volk niet verteerd (Ex. 32:10-14). Samuel had om verlossing uit de hand van de Filistijnen gebeden en de HEERE heeft ook hem verhoord. De opgerichte steen ‘Eben-Haëzer’ was het teken voor het nageslacht. Maar hier zegt God tot Jeremia: ‘Al stond Mozes of Samuel voor Mijn aangezicht, dan nog zou Mijn ziel niet met dit volk van doen willen hebben. Stuur hen van voor Mijn aangezicht weg, laten zij weggaan!’ De tijd van voorbidding voor het volk was voorbij. Het was te laat! .

Wanneer ze zouden vragen: ‘Waar moeten wij naartoe gaan?’ dan moest de profeet onverholen en weemoedig antwoorden: ‘Wie bestemd is voor de dood, naar de dood; wie bestemd is voor het zwaard, naar het zwaard; wie bestemd is voor de honger, naar de honger; en wie bestemd is voor de gevangenis, naar de gevangenis’ (vs. 2). De HEERE zou met vier tuchtigingen komen tot Zijn volk:

met het. zwaard, en tot wie gedood waren met de honden om de lichamen weg te slepen, om ze dan als een prooi voor de vogels van de hemel en het gedierte van de aarde over te geven. God zou Zijn volk om de zonde van Manasse, de zoon van de vromen Hizkia, die Jeruzalem vervuld had met afgoden en met onschuldig bloed, overgeven, en zo bevestigen, wat Hij eenmaal gesproken heeft van de berg van de wet: 'Ik, de HEERE, uw God, ben een na-ijverig God, Die de misdaad van de vaders vergeldt aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten' (Ex. 20:5; 2 Kon. 21:11-16). Er was geen mogelijkheid meer, het oordeel uit te stellen. 'U hebt Mij verlaten, spreekt de HEERE, u ging achterwaarts. Daarom strek Ik Mijn hand tegen u uit, Ik richt u te gronde, Ik ben het berouw hebben moe' (vs. 6). Een vreselijk gericht zou het zijn. Hoe is het Woord bewaarheid: 'Hun weduwen zullen voor Mij talrijker zijn dan het zand van de zeeën. Ik laat over hen, over de moeder, een jongeman komen, een verwoester, midden op de dag. Plotseling laat Ik op hen vallen angst en verschrikkingen' (vs. 8). De jongeling, de verwoester, die over de moeder (Jeruzalem) is gekomen, is Nebukadnezar, die als jonge man ellende bracht over de heilige stad. En zo er nog enkelen mochten ontkomen, dan zou ook 'wat van hen nog overblijft, zal Ik overgeven aan het zwaard voor het oog van hun vijanden'. Zo sprak de HEERE (vs. 7-9). 'Wee mij!' klinkt het nu weer. De profeet beklagt zich, dat hij, die in oprechtheid leefde te midden van zijn volk, door ieder wordt gevloekt; dat hij een man was, die niets anders dan twist en gekrakeel in het land bracht, niet omdat hij het wilde, maar omdat hij voor de waarheid opkwam (vs. 10). En tegemoetkomend en rijk aan vertroosting is van de HEERE antwoord op dat 'wee mij', wanneer Hij in vers 11 de verzekering

geeft, dat Hij Zich over de profeet en degenen, die in godsvrucht met hem verbonden zouden zijn, zou ontfermen: 'Ik zweer dat Ik ten goede voor u heb gezorgd!'. Hij zou in de dag van het kwaad en de benauwdheid tussenbeide treden! De Heer kent hen die de Zijnen zijn, dat is de troost in de dagen van verval. Maar vergeten we niet, dat er op dat woord volgt: 'Laat ieder die de naam van de Heer noemt, zich onttrekken aan ongerechtigheid' (2 Tim. 2:19). Zij, die het Woord - *'Mijn Woord'* bewaren zegt de Heilige en Waarachtige (Openb. 3:7), en Zijn Naam niet verloochenen, hebben de belofte, dat Hij ze zal 'bewaren voor het uur van de verzoeking, dat over het hele aardrijk zal komen' (Openb. 3:10). Hoe kostelijk voor het hart van onze Verlosser, als Hij discipelen heeft, die te midden van het verval - 'daar, waar de troon van satan is' - aan Zijn Naam vasthouden (Openb. 2:13).

De verzen 12-14 brengen in beeldrijke woorden opnieuw het oordeel onder onze aandacht. 'Het ijzer van het Noorden' is de macht, die zich op het volk werpen zou. *Allen en alles* zou worden weggevoerd. Maar het zou een vuur van de toorn Gods zijn! Dat zou over hen branden!

En weer de klacht: 'denk aan mij en zie naar mij om' Weer de smeekbede: 'wreek mij op mijn vervolgers! Neem mij in Uw geduld niet weg, weet dat ik omwille van U smaad draag' (vs. 15). Laat mij niet het slachtoffer worden van Uw geduld met mijn vijanden! Het gaat toch om *Uw* zaak! En dan die onovertroffen lofredede van innige liefde tot het Woord en de Naam van de HEERE (vs. 16). Dat dit profetisch vooral tot ons hart mag spreken en de liefde tot de waarheid opnieuw bij ons opwekt, of haar versterkt.

Dierbare Bijbel wat ben je ons veel waard!

Vader, dank voor deze gave;
Dank voor deze kracht der moeden,
Wijsheid Gods om op te voeden,
Dank voor deze pelgrimstaf,
Voor de steun, die 't Woord mij gaf!

De verzen 17-19 zijn van het hoogste belang in verband met de positie van de profeet persoonlijk. Hij had, zoals het in de eerste Psalm aangegeven is, in de vreze Gods gewandeld. Hij had niet gezeten in de kring van de spotters. Vanwege de hand van de HEERE stond hij alleen. Niet, omdat hij in farizeese trots en eigengerechtigheid zich boven of buiten de anderen plaatste. Hij maakte integendeel zich één met hen voor God. Maar praktisch was hij afgezonderd van het kwaad. 'Vanwege Uw hand zat ik alleen'.

Jeremia had zich gereinigd - zich afgezonderd - van de vaten tot oneer, en jaagde naar rechtvaardigheid, geloof, liefde en vrede met hen, die de Heer aanroepen uit een rein hart, d.i. uit een hart, dat in oprechtheid de Heer wil dienen (2 Tim. 2:21, 22).

Maar daarmee was voor hem ook lijden verbonden. Die godvruchtig willen leven in Christus Jezus zullen vervolgd worden (2 Tim. 3:12) En we kunnen zo ook het woord van' Jeremia verstaan: 'want U hebt mij met gramschap vervuld' (vs. 17), evenals de klacht uit het volgende vers. Maar de HEERE spreekt hem toe. Zou Jeremia wankelmoedig worden, misschien toegeven, water bij de wijn doen, ter wille van zich zelf, om daardoor dan meer rust te hebben? Indien

de knecht Gods dat doen zou, dan zou de Naam van de HEERE Worden onteerd.

‘Als u terugkeert’ d.i. in gehoorzaamheid u opnieuw aan Mij verbindt, wat er dan ook het gevolg van moge zijn voor uzelf – ‘laat Ik u terugkeren, u zult voor Mijn aangezicht gaan staan’. Indien Jeremia zou uitspreken wat waarde heeft, zonder vermetele taal, dan zou hij als de mond van de HEERE zijn!

Het was de bedoeling van de HEERE, dat Zijn profeet pal zou staan en weer wordt hem de belofte in herinnering gebracht, die hem bij zijn roeping, hoofdstuk 1, gegeven was. Hij was gesteld tot een bronzen muur, hij zou niet vallen. ‘Ik ben met u, om u te verlossen en te redden, spreekt de HEERE. Ik zal u redden uit de hand van de kwaaddoeners, Ik zal u verlossen uit de greep van de geweldplegers’.

10. De eenzame profeet

Hoofdstuk 16

't Was een zware en bange tijd. Bijzondere tijden worden gekenmerkt door buitengewone maatregelen, althans voor vooraanstaande geestelijke leiders. De apostel Paulus is ongehuwd gebleven. In het hoofdstuk over het huwelijk, waarin hij waardevolle voorschriften geeft, die van groot belang zijn voor deze door God ingestelde verbintenis, zegt de apostel toch: 'Het is goed voor een mens geen vrouw aan te raken'; 'ik zou echter willen dat alle mensen waren zoals ook ikzelf'. Maar tevens staat daar het woord, en dit is zeer opmerkelijk: 'maar ieder heeft zijn eigen genadegave van God, die een deze, de ander die' ... 'Laat ieder blijven in de roeping waarin hij is geroepen' ... 'laat ieder bij God blijven in de staat waarin hij geroepen is' ... 'ik geef mijn mening als iemand die barmhartigheid van de Heer gekregen heeft om trouw te zijn'. Ik denk dan, dat het goed is, om de tegenwoordige nood, -dat het goed voor een mens is zo te blijven. Bent u aan een vrouw verbonden, zoek geen losmaking; bent u los van een vrouw, zoek geen vrouw' ... 'Maar ook al trouwt u, u zondigt niet; en al trouwt de maagd, zij zondigt niet. Maar zulke personen zullen verdrukking hebben in het vlees, en die wil ik u besparen' ... 'Maar wie in zijn hart vaststaat en niet genoodzaakt wordt, maar over zijn eigen wil macht heeft en in zijn hart heeft besloten zijn maagdelijke dochter te bewaren, die doet wel. Dus wie

zijn eigen maagdelijke dochter uithuwelijkt, doet wel; en wie haar niet uithuwelijkt, doet beter' (1 Kor. 7:1-38).

Uit deze aanhalingen blijkt duidelijk, waarom het gaat. Heeft iemand de genadegave ontvangen, om 's Heren wil, ongehuwd te blijven, die heeft, zoals onze Heer-Zelf het zegt in Mattheüs 19:12 'en er zijn gesnedenen die zichzelf hebben gesneden om het koninkrijk der hemelen'. Zo hebben we dus Nieuwtestamenteisch licht over een plaats als Jeremia 16:2, waar de profeet bevel ontvangt geen vrouw te nemen, en dit met het oog op zijn roeping, als dienstknecht van God, en in de zware tijd, waarin hij leefde. De reden volgt: 'de zonen en over de dochters die in deze plaats geboren worden, en over hun moeders die hen baren, en over hun vaders die hen verwekken in dit land: Zij zullen sterven aan dodelijke ziekten, er zal over hen geen rouw bedreven worden en zij zullen niet begraven worden, maar tot mest op de aardbodem zijn. Zij zullen door het zwaard en door de honger omkomen, en hun dode lichamen zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde' (16:2-4). Vanwege deze redenen worden aan de profeet nog bijzondere voorschriften gegeven, die tot inhoud hebben, dat Jeremia geen gemeenschap zou betonen met de getroffen en wel, omdat de HEERE-Zelf dat kwaad bevolen had (vs. 5-9). In het voorbijgaan nog deze opmerking, dat uit vers 6 wederom blijkt, hoe ver de heidense invloeden doorgewerkt hadden op het volk. Wat door God beslist verboden was, te weten het maken van insnijdingen, om daardoor rouw uit te drukken, werd nu bij hen gevonden (Lev. 19:28; 21:5; Deut. 14:1). Het verbod was hun gegeven, omdat zij 'U bent kinderen van de HEERE, uw God ... een heilig volk' waren (Deut. 14:1, 2). Evenmin mocht Jeremia deelnemen aan vreugdebetoon, omdat de HEERE de stem

van vreugde en blijdschap tot zwijgen zou brengen. En wanneer als gevolg van deze boodschap in woord en daad de vraag zou volgen, die alleen in volslagen blindheid gesteld kon worden: ‘wat is onze zonde waarmee wij tegen de HEERE, onze God, gezondigd hebben?’ dan zou het antwoord namens de HEERE, hun God, luiden:

‘Omdat uw vadersen Mij hebben verlaten, spreekt de HEERE, en andere goden achterna zijn gegaan ... Wat u betreft, u hebt meer kwaad gedaan dan uw vadersen’ (vs. 10-13). Andere goden zouden zij dienen dag en nacht! - in een vreemd land, want God zou hun geen genade geven! Maar dit laatste zou geen oordeel zonder toekomstlicht zijn. God zou - want Zijn beloften falen nooit - een overblijfsel terugbrengen uit de landen, waarheen zij als ballingen weggevoerd zouden zijn. Deze belofte wordt door een eed bevestigd. En zoals in de eedzwering de eerste verlossing uit Egypte in herinnering werd gehouden, zo zou ook de tweede met de eedzwering in de Naam van de HEERE verbonden zijn (vs. 14-16). Het is niet alleen: ‘Zo waar de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land Egypte geleid heeft’, maar het zal wezen: ‘Zo waar de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven had’. ‘Vissers’ en ‘Jagers’ zullen ze opzoeken en voortdrijven *tot* uit de rotskloven. En welke zekerheid bezitten we, dat deze dingen zullen geschieden? Die zekerheid ligt in vers 17: ‘Want Mijn ogen zijn gevestigd op al hun wegen. Ze zijn voor Mijn aangezicht niet verborgen’. Net zo min als hun ongerechtigheden voor de ogen van de HEERE verborgen waren. De HEERE moest deze nog vergelden, maar wel om berouw en verootmoediging te bewerken (Zach. 12). Hun ongerechtigheid en hun zonde zal ‘dubbel vergolden worden’, want het land is ontheiligd (vs. 18). Hoe worden we hier herinnerd

aan het lied van Jesaja 12, dat ingezet wordt met de woorden: 'Ik dank U, HEERE, dat U toornig op mij geweest bent, maar Uw toorn is afgekeerd en U troost mij. Zie, God is mijn heil, ik zal vertrouwen en geen angst hebben, want mijn kracht en psalm is de Heere HEERE, en Hij is mij tot heil geworden'. Niet alleen de eerste terugkeer uit de ballingschap onder Ezra en Nehemia, maar ook de nu nog toekomstige, waarover Ezechiël spreekt, vallen binnen de profetische gezichtskring (Ezech. 36:22-38; 37:21-28; Jer. 31:31-34). 'Wanneer' - zo merkt een schrijver op, die aangehaald wordt in 'Dächsels Bijbelverklaring' - 'wanneer de volheid van de heidenen in het rijk van God zal zijn ingegaan, (Rom. 11:25 v.v.) zal heel Israël weer door de HEERE worden bezocht en op geestelijk-lichamelijke wijze zal het volk van de belofte naar zijn land worden teruggevoerd. Dan zal Jeremia 16:15 op volkomen en op de heerlijkste wijze vervuld zijn'.

De slotverzen van ons hoofdstuk, 19-21, zijn een lofprijzing van de profeet, waarin hij zijn God verheerlijkt: 'HEERE, mijn kracht en mijn burcht, mijn toevlucht op de dag van de benauwdheid, tot U zullen de heidenvolken komen van de einden van de aarde'. Het is, alsof hij al de heerlijkheid in de toekomst ziet, onder zijn grote Koning, de ware Zoon van David, van wie de Aartsengel Gabriël tegen maagd Maria gezegd heeft: 'en zie, u zult zwanger worden en een Zoon baren en u zult Hem de naam Jezus geven. Deze zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en de Heer, God, zal Hem de troon van zijn vader David geven, en Hij zal over het huis van Jakob koning zijn tot in eeuwigheid en aan zijn koningschap zal geen einde zijn' (Luk. 1:31-33). 'Hem zullen de volken gehoorzamen' (Gen. 49:10; Zach. 14:16-19). In die glorieuze tijd zal over de lippen van

de heidenen komen: ‘Onze vaders hebben enkel leugen in erfelijk bezit gekregen, en nietige dingen, niets ervan is van nut’ (vs.19b). Zo wordt het Woord bevestigd van de profeet Habakuk: ‘Want de aarde zal vol worden met de kennis van de heerlijkheid van de HEERE, zoals het water de bodem van de zee bedekt’ (Hab. 2:14; zie ook Jes. 11:9).

In de verzen 20 en 21 keert de profeet weer terug tot de hoofdzonde van zijn volk, dat zo hing aan de afgoden. Intussen een echt menselijke trek, daarom is het ook voor ons van groot belang, wat in deze verzen opgemerkt wordt. Schrijft de apostel Johannes aan het einde van zijn eerste Brief niet: ‘Kinderen, wacht u voor de afgoden?’ Jeremia stelt nog eenmaal de vraag: ‘Zou een mens zich goden maken?’ In elk woord ligt verontwaardiging. Voorzeker, het is iets ongerijmds! Daarom geeft de profeet het antwoord: ‘Dat zijn toch geen goden!’ ‘Daarom, zie’ - en hier schittert opnieuw de volle, de geheel enige heerlijkheid van onze grote, Almachtige God – ‘zie, Ik doe hen erkennen, deze keer doe Ik hen Mijn hand en Mijn macht erkennen. Dan zullen zij weten dat Mijn Naam HEERE is’.

Hoofdstuk 17

Hoofdstuk 17 begint met een woord over ‘De zonde van Juda’. Juda was bijzonder bevoorrecht, boven Efraïm (het 10-stammen rijk). Het was nog gebleven in het land en het had nog de eredienst in Gods tempel en de tegenwoordigheid van de HEERE. Door koning Josia was het volk weergekeerd tot de dienst, zij het ook niet met het hart. In de vorige hoofdstukken is dat genoeg gebleken. Over de zonde nu, die in Juda gevonden werd, wordt gezegd, dat ze onuitwisbaar ingegrift was met ‘een stift van ijzer, met een punt van diamant ingegrift op de

schrijftafel van hun hart' Het was met de zonde van de afgoderij zo ver gekomen, dat ze het bloed van de afgodenoffers sprengden aan de 'hoorns van uw altaren'. Daardoor bootsten ze brutaal na, wat God verordend had in verband met de offeranden, die aan Hem werden gewijd. 'Vervolgens moet u een deel van het bloed van de jonge stier nemen, en dat met uw vinger op de hoorns van het altaar strijken. Al het overige bloed moet u dan aan de voet van het altaar uitgieten' (Ex. 29:12; zie ook Lev. 4:7 en 16:18). Tot straf voor deze grote zonde zou al hun vermogen worden overgegeven en ze zouden het land van hun erfenis niet langer op zo'n verschrikkelijke wijze ontheiligen.

De verzen 5-8 spreken over de tegenstelling tussen de mens, die God verlaat en de man, wiens vertrouwen de HEERE is. De een heeft geen enkele ware, blijvende zegen, de ander draagt steeds vrucht voor God. Altijd weer gaat het de HEERE om het hart van Zijn volk. Wie op het eigen hart zijn vertrouwen stelt, of daarvan iets verwacht, vergeet, dat, elk hart arglistig is, ja dodelijk, en dat God alleen het hart doorgrondt en de nieren proeft, want die zijn de oorsprong van al de wegen en handelingen, en deze zullen vergolden worden (vs. 9, 10).

Vers 11 is het bewijs wat het lot is van hen, die onrecht zoekt, om zich te verrijken. In het midden van de dagen moet alles worden verlaten, en als een dwaas blijft men alleen achter. Dit doet ons denken aan de woorden van onze Heiland over de rijken dwaas, die tot zijn ziel zeide: 'Ziel, je hebt vele goederen liggen voor vele jaren; rust, eet, drink, wees vrolijk. God echter zei tot hem: Dwaas, in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen, en wat u hebt bereid, voor wie zal het zijn?' (Luk. 12:20). Zo zal het zijn met ieder, die zich schatten

vergadert, en niet rijk is in God. Daartegenover staat de heerlijkheid van de dingen van God. 'Een eretoon, een hoge plaats vanaf het begin, is de plaats van ons heiligdom' (vs. 12) ¹⁵. Welgelukzalig die daarvoor een hart hebben!

Nu wendt zich de profeet weer tot de HEERE, Israëls verwachting, en zegt: 'allen die U verlaten, zullen beschaamd worden. Wie zich van mij afkeren, zullen in de aarde worden geschreven, want zij hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten'.

En dan komt hij met zichzelf en zijn moeilijke weg voor zijn God en bidt om bewaring met de schone toevoeging: 'U bent mijn lofzang' (vs.14). Jeremia heeft in het geloof de hand gelegd op het woord van zijn grote voorganger Mozes, die tot zijn volk heeft gezegd: 'De HEERE, uw God, moet u vrezen, Hem moet u dienen, aan Hem moet u zich vasthouden en bij Zijn Naam moet u zweren. Hij is uw *lof* en Hij is uw God, Die bij u deze grote en ontzagwekkende dingen gedaan heeft, die uw ogen gezien hebben' (Deut. 10:20, 21).

Maar bij dat alles heeft hij het wel heel zwaar. De vijanden tartten hem: 'Waar is het Woord van de HEERE? Laat het toch uitkomen!' De profeet kon zich op God beroepen, dat hij de dingen, die hij aangekondigd had, niet had begeerd, dat hij ook niet te ver was gegaan, en dat hij steeds in gemeenschap met zijn God gebleven was; hij had gesproken, wat de HEERE hem gegeven had (vs. 16). Hij zegt: 'Wees mij niet tot een verschrikking, U bent mijn toevlucht op een dag van onheil' (vs. 17, 18).

15 NBG: 'Troon der heerlijkheid, van ouds verheven, plaats van ons heiligdom'.
SV: 'Een troon der heerlijkheid, een hoogheid van het eerste aan, is de plaats onzes heiligdoms'.

Opnieuw wordt, hij geroepen een opdracht te vervullen. In de poort, waar de koningen van Juda doorgingen, moest hij gaan staan, ja tenslotte in alle de poorten van Jeruzalem, en het daar uitroepen voor aller oren, wat in de verzen 21 en 22 wordt gezegd. Maar wat was het resultaat? Niemand luistert! Zij verhardden hun nek en namen de terechtbrengende tucht niet aan, en lieten zich niet leiden (vs. 23). Zelfs de sabbatdag was niet meer in ere. En van de sabbatdag had de HEERE gezegd door de mond van Mozes: ‘U moet zeker Mijn sabbatten in acht nemen, want dat is een teken tussen Mij en u, al uw generaties door, zodat men weet dat Ik de HEERE ben, Die u heiligt’ (Ex. 31:13). De sabbat was eveneens een teken tussen God en Zijn volk, opdat zij zouden *weten*, dat het de HEERE was, die ze had geheiligd (Ezech. 20:12). En van de ‘ontmanden’, en van de ‘vreemdelingen’, die zich tot de HEERE zouden voegen, om Hem te dienen en om de Naam van de HEERE lief te hebben: ‘allen die de sabbat in acht nemen, zodat zij hem niet ontheiligen, en die aan Mijn verbond vasthouden: hen zal Ik ook brengen naar Mijn heilige berg, en Ik zal hen verblijden in Mijn huis van gebed. Hun brandoffers en hun slachtoffers zullen welgevallig zijn op Mijn altaar. Want Mijn huis zal een huis van gebed genoemd worden voor alle volken’ (Jes. 56:4-7). De sabbat een ereplaats onder het volk Israël en in het duizendjarig Rijk onder Israël en de volkeren. Maar in Jeremia’s dagen werd de sabbatdag ontwijfd. Wat zou het gevolg zijn? Indien ze nog horen wilden, zouden door diezelfde poorten de koningen ingaan met hun vorsten en de inwoners van Jeruzalem, en de stad zou bewoond worden in eeuwigheid. En nog groter zegen zou gemaakt worden. Uit de steden van Juda en Benjamin zou men komen met brandoffer en slachtoffer en spijsoffer en wierook en de HEERE

lofferen brengen! Maar indien niet, indien men de sabbatdag niet zou heiligen en voort zou gaan, lasten te dragen op de sabbatdag, ingaande door de poorten van Jeruzalem: 'dan zal Ik', spreekt God, 'een vuur aansteken in zijn poorten; dat zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet geblust worden' (vs. 27). In de poort van de kinderen van zijn volk staat de eenzame. Zijn stem is als die van een roepende in de woestijn. Hij is de eenzame, die het zonnige leven van het huwelijk en van het gezin niet heeft gekend. En niet, - het zij hier nog eens herhaald, door een eigen, een bijzondere opvatting, en door een willekeurig op zij zetten van de orde van God, van de schepping Gods, maar door het gebod Gods.

Hij is een van de voorgangers van de volmaakte profeet, Jezus Christus. Deze sprak het aan het eind van Zijn omwandeling uit, in de kleine kring van hen, die naar Zijn Woord wilden luisteren: 'en u Mij alleen zult laten; en toch ben Ik niet alleen, omdat de Vader met Mij is' (Joh. 16:32). Maar nog grotere eenzaamheid heeft de Zoon van God doorgemaakt: eerst in Gethsemane, waar Hij, terwijl Zijn discipelen sliepen, worstelde en bad; en daarna op het kruis, waar Hij smeekte: 'Red mijn ziel van het zwaard, mijn eenzame ziel van het geweld van de hond' en waar de klacht tot God opsteeg: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten' (Ps. 22:21, 2) Jeremia, ook jij was eenzaam, zoals je Meester. Eenzaam, maar in gemeenschap met je God!

11. De pottenbakker en de pottenbakkerskruik

Hoofdstuk 18

Gelukkig, wanneer een profeet gehoorzaam is aan zijn Zender. Het is niet voldoende, dat hij anderen de gedachten van zijn God meedeelt, eerst moet hij die zelf leren verstaan, wil hij een nuttig werktuig kunnen zijn in de dienst Van de Meester. Tot Filippus, die in Samaria een gezegend werk verrichtte, kwam midden in de arbeid de stem van een Engel van de HEERE, die tot hem zei: ‘Sta op en ga zuidwaarts de weg op die afdalt van Jeruzalem naar Gaza; deze is woest’ Aarzelde de Evangelist om te gehoorzamen? ‘En hij stond op en ging’. Handelingen 8:26, 27. Wij weten wel, welke gezegende gevolgen dit besluit gehad heeft. Toen Gods doel bereikt was, nam de Geest van de HEERE Filippus weg, en de gelukkige kamerling reisde zijn weg met blijdschap (vs. 39). Tot Jeremia kwam het Woord: ‘Sta op en daal af naar het huis van de pottenbakker. Daar zal Ik u Mijn woorden doen horen’. Het was voldoende, dat de profeet deed, wat hem gezegd werd, en, toezijende bij de kunstenaar in leem, de les leerde, die hem zijn God wilde geven.

Jeremia heeft dan de weg gevolgd van Anathoth naar de woning van de pottenbakker. Afgaande op 1 Kronieken 4:22-23 hebben we die

te zoeken bij de tuinen en plantages van het koninklijk paleis. Daar woonden ook de linnenwerkers en waarschijnlijk de tuinlieden tevens. Zeer karakteristiek wordt van hen gezegd: ‘Zij waren pottenbakkers en woonden in Netaïm en Gedera. Zij verbleven daar bij de koning, in zijn dienst’.

Toen de profeet de woning binnentrad, waarheen hij gezonden was, vond hij de pottenbakker bezig op de schijven een vat te draaien uit een klomp leem. Met aandacht sloeg hij het werk gade. Maar hoe teleurgesteld zal hij geweest zijn, toen het kunstige product van de werkmeester een mislukking bleek. Opnieuw werd van de klomp een pot gedraaid, en zie, dit tweede pot was geen bedorven pot. Deze keer hadden de vaardige handen een werk verricht, dat goed was in de ogen van de pottenbakker.

Jeremia had zijn les geleerd. Deze les was verbonden en met de pottenbakker, en met de twee potten, het ene tot eer, het andere zó, dat het moest worden weggedaan. Het Woord van de HEERE lichtte hem verder in over de betekenis en toepassing van deze dingen.

God stelt Zich voor, als was Hij de pottenbakker, die volkomen in zijn recht was om met het vat, dat een mislukking was, te doen, wat Hij wilde.

Jesaja wendt zich in hoofdstuk 64 van zijn profetie tot zijn God met de woorden: ‘U bent’ - hoe het ook met ons is, ook wanneer Gij ons doet smelten door middel van onze ongerechtigheden - ‘onze Vader! Wij zijn het leem en U bent onze Pottenbakker: wij zijn allen het werk van Uw handen’ (vs. 8). Dezelfde man Gods spreekt bestraffend tot zijn volk: ‘Wee hun die zich diep verbergen voor de HEERE om

hun voornemen te verbergen; hun daden vinden in het duister plaats, zij zeggen: Wie ziet ons en wie kent ons? U draait de zaken om!¹⁶ Alsof de pottenbakker als gelijk beschouwd kan worden met het leem, zodat het maaksel over zijn maker zegt: Hij heeft mij niet gemaakt, en het gevormde voorwerp over zijn pottenbakker zegt: Hij heeft er geen inzicht in' (Jes. 29:15, 16). Door de apostel Paulus is dit woord aangehaald wanneer hij zegt: 'Ja maar, mens, wie bent u, dat u tegen God het woord opneemt? Zal het maaksel tot zijn maker zeggen: Waarom hebt u mij zo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem om uit dezelfde klomp te maken het ene vat tot eer en het andere tot oneer?' (Rom 9:20, 21).

Uit deze Schriftplaatsen, blijkt allereerst, dat God volkomen soeverein is in Zijn handelen, en dat niemand Hem ook maar iets te verwijten heeft. Wat is de mens, dat hij tegen zijn Maker het woord zou opnemen?

Maar dan blijkt verder, hoe God, die recht heeft over het leem, om het uit te rukken, af te breken en te verdelgen, eveneens het recht behoudt, het kwaad af te wenden en te behouden, indien er namelijk bekering van de boze wegen gevonden wordt. 'Dan zal Ik', zo zegt God, 'berouw hebben over het kwade dat Ik het dacht aan te doen' (vs. 8).

Omgekeerd, wanneer God een volk gebouwd heeft en geplant, maar dat volk wijkt af van God en luistert niet naar Zijn stem, ook dan

16 Voetnoot HSV: 'U draait de zaken om!' - Letterlijk: Uw omkering! De NBG zegt: 'O, deze verkeerdheid van u'.

heeft God berouw over het goede, dat Hij gezegd had te zullen doen en gedaan heeft.

Twee keer achter elkaar spreekt God dus over berouw (vs. 8 en 10). De eerste keer, als het een volk geldt, dat zich bekeert van zijn boze wegen. De tweede keer, als het gaat over een volk, dat hoewel gezegend, zich heeft afgewend.

Het eerstgenoemde is een grond van hoop voor de volkeren, die God niet hebben gekend en in hun zonden hebben geleefd. Indien er bekering is, zoals bijv. bij Nineve na de prediking van Jona, dan is er afwending van het oordeel.

Het tweede schildert de toestand, waarin Juda en Efraïm verkeerden, toen Jeremia zijn belangrijke dienst verrichtte. Want hoewel de tien stammen en de twee stammen zo gezegend waren, met vele zegeningen gebouwd en geplant, toch hadden ze hun God vergeten en gingen voort op hun boze wegen. Ze konden in die weg niet anders verwachten, dan dat ze uitgerukt zouden worden. God moet als de Heilige en de Rechtvaardige Zijn recht handhaven!

Zo werd de les, die de profeet bij zijn roeping had ontvangen (Jer. 1:10) in het huis van de pottenbakker uitgebreid.

Dat is nu, wat Jeremia te spreken had tot de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Uitgaande van het onaantastbaar recht van God over het leem, Zijn maaksel, had hij toch van Zijnentwege een roepstem tot bekering te doen uitgaan. De stem luidde: 'Zie, Ik bereid onheil tegen u, bedenk een plan tegen u' (vs. 11).

Maar tevens: 'Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg. Maak uw wegen en uw daden goed'.

Wat was echter bij het volk de houding tegenover zo'n openbaring? Vers 12 zegt het ons duidelijk: 'Daar is geen hoop op, wij volgen immers onze eigen plannen. We doen ieder *overeenkomstig* zijn verharde,¹⁷ boosaardige hart'. Er was geen hoop voor Gods boodschapper, dat naar de boodschap zou worden geluisterd. Alles werd afgesneden met hun antwoord: 'Daar is geen hoop op'.

Zo kan het óók nu zijn, dat iemand niet luisteren wil, hoeveel liefde er ook aan de zo iemand besteed wordt. Dan blijft er niets anders over, dan dat God zo iemand doet komen waar hij zelf wil zijn, d.i. in het verderf.

De HEERE plaatst de onwilligen, die hun hart maakten als diamant' (Zach. 7:12), en 'Omdat Ik wist dat u hard bent, uw nek een ijzeren pees is, en uw voorhoofd van brons' (Jes. 48:4), voor de tegenstelling tussen de heidenen, die met hun afgoden zo niet handelden als Zijn volk, en Israël, die zo gruwelijk zondigde, en besluit dan met de woorden: 'Iets zeer afschuwelijks heeft zij gedaan, de maagd Israël' (vs. 13). 'Verdwijnt de sneeuw van Libanon ooit van een rots in het veld? Droogt het vreemde, koele, stromende water ooit uit?' (vs. 14). Welnu, zo dwaas had Juda gehandeld. Zij hadden God vergeten; zij brachten reukoffers aan nutteloze afgoden! En dat alles, om hun land te stellen tot een ontzetting, hoewel ze dat ook niet geloofden! (vs. 15-17).

17 Voetnoot HSV: 'zijn verharde ... hart' - Letterlijk: de verharding van zijn ... hart. Zoals ook op andere plaatsen in Jeremia.

Bij zo'n houding van verhard verzet tegen God kon het niet uitblijven, of de trouwe getuige moest de gevolgen daarvan ondervinden. Hij ervoer, wat de Psalmist zegt: 'Want ter wille van U draag ik smaad, schande heeft mijn gezicht bedekt' (Ps. 69: 8) Het woord, dat Paulus aanhaalt in Romeinen 15:3 was ook voor hem waar: 'de smaad van wie U smaden, is op mij gevallen' (Ps. 69:10). Vers 18 zegt ons dit heel duidelijk: 'Kom' (zeiden zij), 'laten we plannen tegen Jeremia bedenken. Want het onderwijs in de wet verdwijnt niet met de priester, evenmin het geven van raad met de wijze of het woord met de profeet. Kom, laten we hem treffen met de tong en laten we geen acht slaan op welke van zijn woorden dan ook'.

Wat zouden zij zich aantrekken van een zonderling, zoals Jeremia was, waar de officiële mannen, de priester, de wijze en de profeet, geheel anders, d.w.z. naar de mond van het volk spraken? (en intussen niet het rechte Woord Gods brachten). Hij wendt zich met zijn bezwaren tot zijn Lastgever.

Met een zeer openhartig en vertrouwensvol woord klaagt Jeremia zijn nood aan God (vs. 20). Hij had voorbiddingen gedaan! zolang zelfs, tot God tot hem moest zeggen: 'bid niet voor dit volk, hef voor hen geen geroep of gebed aan, dring niet bij Mij aan, want Ik zal niet naar u luisteren' (7:16; 11:14; 14:11). Nu had hij leren inzien, dat het niet langer kon. Zo kunnen we dan verstaan, dat hij de gedachten Gods kennende, in gemeenschap met zijn God, en niet in drift of toornige opwelling bidt: 'Geef daarom hun kinderen over aan de honger, doe hen neerstorten door de macht van het zwaard. Laten hun vrouwen van kinderen beroofd en weduwen worden. Laten hun mannen

gesneuvelden¹⁸ worden. Laten hun jongemannen in de strijd met het zwaard verslagen worden. Laat uit hun huizen geschreeuw gehoord worden, wanneer U plotseling een roversbende over hen brengt, omdat zij een kuil hebben gegraven om mij gevangen te nemen, en strikken hebben verborgen voor mijn voeten. Maar U, HEERE, U kent heel hun plan tegen mij om mij te doden. Doe geen verzoening over hun ongerechtigheid, delg hun zonde van voor Uw aangezicht niet uit. Doe hen struikelen voor Uw aangezicht. Doe zo met hen in de tijd van Uw toorn' (vs. 21-23).

Wat vreselijk, dat het zover moest komen, dat deze vrome Godsgezant, waar het de zaak van God en niet de zijne was, zo'n vloekbede uitspreken moest. We voelen aan, dat we hier een bijzonder geval voor ons hebben en dat wij de profeet niet kunnen volgen, als het om onze eigen persoon gaat.

Waarom toch hadden ze een kuil gegraven? Omdat Jeremia iets tegen hen had bedreven? Of om het kwade te vergelden, dat zij van hem hadden ondervonden? Nee, zij haalden nooit anders dan het goede ondervonden. Het was omdat deze Godsmann de woorden van God tegen hen had gesproken, ja de vraag van God tot bekering had uitgesproken. Maar dat was afgewezen, en daarom was nu de bede op haar plaats. Terwijl Jeremia haar uitsprak, kromp zijn hart ineen. En indien zij nog hadden geluisterd, en om die reden zijn bede niet zou zijn verhoord geworden, dan zou dat het hart van de trouwen profeet met vreugde hebben vervuld. Evenals Mozes vóór hem en Paulus na hem was hij met al de vezels van zijn hart aan zijn volk gehecht. Daarom ging het hem zeer aan het hart, maar de profeet

18 Voetnoot HSV: 'gesneuvelden. - Letterlijk: gedoden van de dood.

kon niet anders bidden. Jeremia vroeg om het oordeel over zijn volk. Dit geschiedde in de geest van het getrouwe overblijfsel, dat aan God vasthoudt en vertreden werd en zal worden in de dagen van de Antichrist door de goddeloosheid van de vijanden van de HEERE.

Hoofdstuk 19

In hoofdstuk 19 wordt ons meegedeeld, hoe de HEERE tot Jeremia zegt met sommigen van de oudsten van het volk en van de oudsten van de priesters naar het dal van de zoon van Hinnom te gaan om daar uit te roepen, wat de HEERE tot hem spreken zou. Tevoren moest hij heengaan om een pottenbakkerskruik te kopen. Die kruik had als beeld in dit geval een grote waarde.

Het dal van Hinnom, dat in Salomo's tijd (1 Kon. 1:33) bekend was als het dal, dat ingesloten werd door twee takken van de Gihon, aan de Westelijke kant van de berg Sion, is later een plaats geworden van de gruwelijkste ergernis. Het kreeg de naam Tofet. In Manasse's eerste regeringstijd werden daar kinderen geofferd aan de vuurgod. Manasse deed er zijn zonen (een van zijn zonen, 2 Kon. 21:6) door het vuur gaan (2 Kron. 33:6). Dit dal van de kinderen van Hinnom - Gehinnom - is aanleiding tot de naam van de plaats' van het eeuwige vuur 'Gehenna'!

Zo nu was de plaats waar Jeremia voor de oren van de ouden van dagen Gods woorden had te spreken. Wel een zeer karakteristieke plaats, omdat ze zo duidelijk manifesteerde, waartoe het volk van God gekomen was. Misschien heeft het nog een bijzondere betekenis,

dat het dal wordt aangewezen als te liggen voor de ‘Zonnepoort’¹⁹. Waarschijnlijk is dit een andere naam voor de Mestpoort, en wijst deze naam op de dienst van de zonnegod.

Onder de door hun leeftijd althans eerwaardige vertegenwoordigers van het gehele volk roept Jeremia nu uit: ‘Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga onheil brengen over deze plaats, zodat bij ieder die het hoort, zijn oren zullen tuiten’ (vs. 3).

Waarom zou God zo’n zware kastijding zenden? Vanwege twee redenen. Op de eerste plaats vanwege de afgoderij, die openlijk werd bedreven, o.a. in het dal Tofet. Ten tweede, omdat zij die plaats hadden vervuld met het bloed van onschuldigen. De hoogten, die gebouwd waren voor Baäl, de zonnegod, waren er getuigen van geweest, dat er kinderen werden geofferd als brandoffers!

Zo iets was in Gods hart nooit opgekomen. Hoe ver was dan het hart van Zijn volk afgeweken van Hem! Daarom zou dat dal Tofet van de kinderen van (Ben) Hinnom de nieuwe naam van ‘Moorddal’ krijgen. De dode lichamen zouden tot spijs worden gegeven aan de vogels in de lucht en aan de dieren op de aarde. Het vlees van hun zonen en van hun dochters en van de naaste zou tot spijs zijn, als ze vanwege de vijand tijdens de belegering en in de nood zouden zijn (vs. 3-9).

19 De auteur gebruikt hier ‘Zonnepoort’ (SV). De HSV en NBG vertaling hebben hier ‘Schervenpoort’.

Toen Jeremia deze verschrikkelijke woorden gesproken had, moest hij er toe overgaan, de kruik, die hij voor de ogen van de mannen, die hem hadden vergezeld, meegenomen had, te verbreken, en dan tot hen te zeggen: ‘Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zo zal Ik dit volk en deze stad stukbreken, zoals men een pot van een pottenbakker stukbreekt, zodat die niet meer hersteld kan worden. Men zal hen in Tofet begraven, omdat er geen andere plaats om te begraven is. Zo zal Ik doen met deze plaats, spreekt de HEERE, en met zijn inwoners, om deze stad te maken als een Tofet’²⁰ (vs. 11-13). 2 Koningen 23:12 vermeldt, hoe koning Josia de altaren, die op het dak van de opperzaal van Achaz waren, die de koningen van Juda gemaakt hadden, afbrak en ook (vs. 10), dat hij Tofet verontreinigde met het doel, dat ‘opdat niemand zijn zoon of dochter voor de Molech door het vuur liet gaan’. Maar na de hervorming van Josia, onder Zijn opvolgers, was alles weer tot het oude teruggekeerd. Maar dit was niet ontgaan aan de blik van God, en te zijner tijd zou Hij het nu aangekondigde oordeel doen komen.

Jeremia heeft Zijn opdracht vervuld. De kruik was verbroken; deze kon niet meer geheeld worden, de scherven waren voor de ogen van de oudsten overal heen verspreid. Nu keerde Jeremia weer terug uit het dal naar de plaats in de voorhof van de tempel, waar hij nog eens kort heeft samengevat voor al het volk, wat hij reeds gezegd had. ‘Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga over deze stad, en over al haar steden, al het onheil brengen dat Ik

20 Tofet - ‘plaats waar de brand is’

tegen haar uitgesproken heb, omdat zij halsstarrig²¹ waren door niet te luisteren naar Mijn woorden' (vs. 15).

21 Voetnoot HSV: 'zij halsstarrig waren' - Letterlijk: zij hun nek verhard hebben.

12. Jeremia in de stok

Hoofdstuk 20

Zo juist had de profeet in de Voorhof van het Huis van de HEERE het niemand ontziende en voor allen bestemde woord uitgesproken: ‘Zie, Ik ga over deze stad, en over al haar steden, al het onheil brengen dat Ik tegen haar uitgesproken heb’ (19:15). Een geweldige voorspelling, die als een bliksemstraal moest inslaan, en die gegrond was op de houding van het volk tegenover zijn God, een houding, die getekend wordt in de woorden, waarmede de profetie werd afgesloten: ‘omdat zij halsstarrig waren door niet te luisteren naar Mijn woorden’. Ook de hoofdopziener in het huis van de HEERE had geluisterd. Het was Paschur, de zoon van Immer. Hij zag, als priester, zich zijn plaats aangewezen in een van de vier en twintig dagorden, die in de dagen van koning David waren ingesteld. Het ambt van deze priesters was ‘om het huis van de HEERE binnen te gaan, overeenkomstig de bepaling door de hand van hun vader Aäron, zoals de HEERE, de God van Israël, hem geboden had’ De zestiende ambstgroep was die van de zonen van Immer (1 Kron. 24:14, 19)

Wat kon van deze man anders worden verwacht, dan dat hij als priester en hoofdopziener in van het huis van de HEERE door de woorden van Jeremia zou worden aangegrepen? Moest dat woord over hun harde nekken niet tot diepe verootmoediging leiden? Had God niet beloofd het volk te zegenen, indien het in Zijn wegen zou

wandelen? En zouden dan niet veiligheid en zekerheid dat volk zijn gewaarborgd, ook waar het een plaats had ontvangen te midden van naburige machtige rijken, die op uitbreiding van hun gebied waren belust?

Helaas, deze priester openbaarde zich op een geheel tegenovergestelde wijze! Deze Paschur²² maakte een ergerlijk misbruik van de macht, die hij op dat ogenblik bezat, door in plaats van naar de profeet te luisteren en deze te eren, hem te *slaan*. Hier moeten we naar alle waarschijnlijkheid denken aan het doen toedienen van een geseling. En Jeremia herinnert ons hier onwillekeurig aan de volmaakte profeet, onze Heer Jezus Christus, die geslagen werd op het kinnebakken (Mi. 4:14) En die van Pilatus ook een geseling heeft ondergaan (Matt. 27:26; Mark. 15:15; Luk. 23:22). Maar het was nog niet genoeg, dat Jeremia geslagen werd.

De drager van het Woord van God wordt gevangen gezet op een in het oog vallende plaats. Hij 'zette hem in het blok dat in de bovenste Benjaminpoort aan het huis van de HEERE was'. Hoe zal de getuige, toen hij daar met de voeten in de stok²³ zat, evenals eeuwen later Paulus en Silas, toen zij in Filippi in verzekerde bewaring werden gesteld, na vooraf ook te zijn gezeseld, hebben gedacht aan wat zijn God hem had gezegd bij zijn roeping tot profeet, waarover het eerste hoofdstuk ons spreekt. Toen was het Woord tot hem gekomen: 'Wees niet ontsteld vanwege hen ... Zij zullen tegen u strijden, maar zij zullen niet tegen u op kunnen, want Ik ben met u' (Jer. 1:17, 19).

22 'Vrijheid' (OLB). In de naam ligt de gedachte van 'veiligheid van rondom'.

23 De Engelse vertaling: 'And put him in the stocks' geeft aanleiding om deze uitdrukking te bezigen.

Een dag en een nacht heeft Jeremia in de kerker doorgebracht, blootgesteld aan de spot van allen, die voorbijgingen. Zij hebben hem echter niet uit het veld geslagen, noch hem de moed ontnomen.

Nadat hij is vrijgelaten, richt hij zich tot de priester namens de God van het recht, die Zich ook 'de God van de vergelding' noemt en die dit ook is, niet alleen van Babel (51:11, 56, 64), maar evenzeer van het volk van Zijn verkiezing. Hij zegt tot hen: 'Niet Paschur noemt de HEERE uw naam, maar *Schrik-van-rondom*'²⁴. Betekenisvolle naam voor de man van het zo zeer misbruikte gezag. Deze nieuwe naam, waarmee hij genoemd wordt door God-Zelf. In tegenstelling aan dat wat Paschur betekent 'veiligheid van rondom'. Want zegt de profeet: 'Zie, Ik ga u tot een bron van angst voor uzelf maken en voor allen die u liefhebben. Zij zullen vallen door het zwaard van hun vijanden, en uw ogen zullen dat zien. Heel Juda geef Ik in de hand van de koning van Babel, en hij zal hen in ballingschap voeren naar Babel en hen met het zwaard doden. Heel de rijkdom van deze stad, al haar arbeid, al haar kostbaarheden zal Ik geven, en alle schatten van de koningen van Juda, Ik zal ze geven in de hand van hun vijanden. Die zullen ze roven, ze meenemen en ze naar Babel brengen. En u, Pashur, en alle inwoners van uw huis, u zult in gevangenschap gaan. U zult in Babel komen, en daar zult u sterven en daar begraven worden, u en al uw vrienden, tegen wie u leugen hebt geprofeteerd' (vs. 3-6).

Door deze laatste woorden weten wij, dat de priester het volk óók met valse profetieën had gerustgesteld. Maar deze leugenachtige voorzeggingen konden onmogelijk stand houden tegenover het Woord van de waarachtige God. Ook nu zou de, waarheid over de

24 'Magor-Missabib' = schrik van alle kanten (HSV)

leugen zegevieren. Zo is het altijd nog. Welke leuzen ook ingang zoeken te verkrijgen, en wat erger is, zelfs gretig worden aangenomen, de waarheid Gods zal ze alle te niet maken. Wel ons, wanneer we het oor lenen aan het Woord der waarheid en ons afwenden van wat in strijd is met de Schrift!

De rust, waarover Paschur gesproken had, en de veiligheid, die hij het volk had voorgespiegeld, zouden worden verstoord: Magor-Missabib!

Zo spreekt de profeet in de kracht van zijn God. Maar in de eenzaamheid aan zichzelf overgelaten, komen er overdenkingen in zijn hart op, die hem bezwaren, en in tweestrijd brengen. Ze voeren hem terug tot de tijd, dat hij in het profetenambt werd gesteld. 'HEERE' zo zegt hij, 'U bent mij te sterk geworden en U hebt overwonnen' (vs. 7). Ja, zo was het geweest. De jonge man was bevend zijn zeer moeilijke arbeid begonnen. Maar had de HEERE niet Zijn Woord in zijn mond gelegd? Zijn ervaringen waren ver van bemoedigend geweest. De ganse dag was hij een voorwerp van spot geweest. Hij had 'uitgeschreeuwd', wat God hem had geopenbaard. Wat was het anders geweest dan 'geweld en verwoesting'? (vs. 8). Het Woord van zijn God en Israëls God was tot spot en smaad geweest, die van wege het volk op zijn hoofd was neergedaald. In een gevoel van machteloosheid en moedeloosheid had hij, als eenmaal de profeet Elia, neergezeten, en een ogenblik was het voornemen in hem opgekomen, om niet meer te spreken in de Naam van zijn God. 'Ik zal niet aan Hem denken, ik zal niet meer spreken in Zijn Naam', roept hij uit (vs. 9).

Maar deze gedachte kon niet lang standhouden. Het ging hem als de apostel Paulus, die het eens heeft neergeschreven: ‘Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig!’ (1 Kor. 9:16). Zou hij dan zijn roeping ontrouw worden? Het brandde als een vuur in zijn beenderen! Hij kon het niet langer verdragen. En, merkwaardig genoeg, de bespottung van zijn vijanden werd de oorzaak, dat hij weer opveerde, en zijn kracht terugvond in zijn God! Wat de vijand ten kwade dacht, wordt ten goede gekeerd! De profeet zegt het aan zijn Opdrachtgever, dat het vuur in hem brandde (vs. 9) en dat de aanleiding, weer op te staan uit zijn moedeloosheid was, wat de vijanden van en tot hem zeiden: ‘Want’, zo horen we nu in vers 10, ‘Want ik heb het kwaad gerucht van velen gehoord: Magor-Missabib!’. Het ging hem als David, die omringd door vijanden, het tot zijn God zegt: ‘Want ik hoor de laster van velen; angst van rondom,²⁵ omdat zij tegen mij samenspannen. Zij bedenken plannen om mij het leven te benemen. Maar ik vertrouw op U, HEERE. Ik zeg: U bent mijn God! Mijn tijden zijn in Uw hand; red mij uit de hand van mijn vijanden en van mijn vervolgers. Doe Uw aangezicht over Uw dienaar lichten, verlos mij door Uw goedertierenheid’ (Ps. 31:14-17).

Wat was het eigenlijk, waarmee zijn vijanden Jeremia hadden bespot? Wel niets anders, dan dat hij Paschur, de man van aanzien, in de Naam van zijn God had toegeroepen: ‘Magor-Missabib’. Deze nieuwe naam werd tegen de profeet uitgespeeld. Men maakte hem belachelijk met zijn ‘Schrik van rondom’. Ze hadden er op laten volgen: ‘Maak het ons bekend, dan zullen wij het bekendmaken’, die zwartgallige, pessimistische oordeelsaanzegger, die zo over schrik en angst sprak

25 ‘Magor-Missabib’.

en over wegvoering naar Babel en gevangenis; wilden zij aan de kaak stellen. Iedereen, waarvan hij dacht dat het vrienden waren, vielen hem af, omdat ze niet aan de zijde van zo'n zwartkijker wilden blijven staan, zij loerden op zijn val - zij letten op zijn struikelen - en als hij zou vallen dan zouden zij hem bovenop hem springen en wraak op hem nemen (vs. 10).

Dat alles was tot de profeet gekomen. Maar de uitwerking was het omgekeerde van wat de vijanden en de vredegenoten hadden beoogd. Net als David wendt hij zich tot God: 'U bent mijn God!' Hoor, hoe hij juicht in vers 11: 'De HEERE is echter met mij als een machtige Held' - hij denkt aan de belofte, bij de roeping ontvangen - als een verschrikkelijke held, daarom zullen mijn vervolgers struikelen en niets vermogen; zij zijn zeer beschaamd geworden, omdat zij niet verstandiglijk gehandeld hebben; het zal een eeuwige schande zijn, zij zal niet vergeten worden'. En hij gaat voort: 'HEERE van de legermachten, Die de rechtvaardige beproeft, Die de nieren en het hart ziet, laat mij Uw wraak op hen zien, want ik heb mijn rechtszaak aan U bekendgemaakt' (vs. 12). Hij geeft in vertrouwen alles in de hand van zijn God over. God wist het immers, dat hij niet anders had gesproken dan wat hem in de mond was gelegd. God wist ook, hoe alleen de liefde tot God en tot zijn volk hem had gedreven. Dan kon hij ook alles rustig in de hand leggen van God, die gezegd heeft: 'Aan Mij komt de wraak en de vergelding toe' (Deut. 32:35; Rom. 12:19) Het was hem nu genoeg, dat hij zijn rechtzaak op zijn God had gewenteld, zoals een onschuldige aangeklaagde, die voor zijn rechters gedaagd is, alles stelt in de hand van zijn verdediger. Wonderbaar is de uitwerking op de profeet. 'De vrede van God' (Fil. 4: 7) vervult nu zijn hart. Hij begint nu een lofzang aan te heffen, want hij is er

geheel bovenop. Hij is uit de depressie verlost. ‘Zing voor de HEERE, prijs de HEERE’ jubelt hij, met welke woorden hij allen, die God vrezden in zijn loflied betreft; want - zo gaat hij voort, de basis voor zijn blijdschap aangevend - ‘want Hij heeft de ziel van de arme gered uit de hand van de kwaaddoeners’. Niet alleen Paschur staat voor zijn aandacht, maar allen, die met hem op enigerlei wijze verbonden waren, of zich met hem hadden één gemaakt. De profeet staat op de hoogte van een dankbare ziel, die niets en niemand anders ziet dan God. Als het zo is, dan zal ze jubelen, gelijk de Psalmist het deed, toen hij van alle zijden benauwd was:

‘Maar de HEERE zal overdag Zijn goedertierenheid gebieden; ‘s nachts zal Zijn lied bij mij zijn, een gebed tot de God van mijn leven’ (Ps. 42:9).

Wanneer we de slotverzen 14-18, lezen, dan komen we onder de indruk van de tegenstelling tussen deze slotwoorden en de jubeltoon, die we zoeven beluisterden. Naast de hoogte van het sterke geloofsvertrouwen gaat de afgrond van een iemand, die zich met zichzelf en haar moeilijkheden bezighoudt, en het oog van de enige en almachtige Helper heeft afgericht. Ongetwijfeld, als we aan al het leed en aan alle moeilijkheden van Jeremia denken, dan kunnen wij het begrijpen, dat hij klaagde: ‘Vervloekt is de dag waarop ik geboren ben’ (vs. 14). Dan begrijpen we, dat de man, die zich liet gaan, en aan de mislukking dacht, de dag vervloekte, dat hij het levenslicht had aanschouwd, ja zelfs de man, die de vreugdetijd van zijn geboorte aan zijn vader Hilkia, had overgebracht, door zijn vloek trof. Dan begrijpen we ook, dat hij, zoveel gevoeliger dan wij, Westerlingen, de felste kleuren van zijn palet gebruikte, om zijn diepe teleurstelling uit

te beelden. Was hij dan alleen geboren ‘om moeite en verdriet te zien?’ Zoals hij later in de Klaagliederen, toen eenmaal al zijn profetieën in betrekking tot Jeruzalem in vervulling waren gegaan, klaagde: ‘Ik ben de man die ellende gezien heeft’ maar die op liet volgen: ‘Mijn deel is de HEERE’ (Klaagl. 3:1, 24).

Op de aangrijpende klacht van de profeet volgt geen antwoord van God. Het is God, die *zwijgt*, en Zijn dienstknecht tijd en gelegenheid laat, tot zichzelf en weer in zijn evenwicht te komen. God zij geprezen, dat is geschied! We vinden Jeremia weer trouw op zijn post, en volhardend doorgaand, hoewel de tegenstand nog groter werd. Voor ons is het ontwifelbaar zeer nuttig, de inhoud van de verzen 14 tot 18 te lezen, en ze in gedachten te houden. Want we zien er uit, waar we kunnen komen, - ook al spreken we niet uit, wat we denken, immers voor God, die ons door en door kent, (Ps. 139) maakt het geen verschil - als we ons oog africhten van de Bron van ons heil, en neerdalen in onze eigen smart.

13. Jeremia in het hol van de leeuw

Overzicht hoofdstuk 21-24

Het eenentwintigste hoofdstuk verplaatst ons in de laatste tijd van koning Zedekia's regering, onmiddellijk voorafgaande aan de inneming van Jeruzalem, met de laatste, de derde, wegvoering van de inwoners van de hoofdstad van Juda. Zedekia werd naar Babel gevoerd (2 Kon. 25).

Naar tijdsorde staat het dus niet op zijn plaats. Wij zouden het aan het slot van de profetie verwacht hebben. Maar zedelijk genomen is - het aller-merkwaardigst, dat we juist hier de geschiedenis vinden geprofeteerd van het einde van het koningshuis van David. Want Zedekia was de laatste afstammeling uit dit doorluchtig huis, die op de troon zat.

In hoofdstuk 22 hebben we het Woord van de HEERE, zoals het gericht is tot Jojakim, de voorganger van Zedekia, de zoon van Josia (Jer. 22:18). Naar de tijd gerekend gaan we in hoofdstuk 22 dus terug tot voor hoofdstuk 21.

In hoofdstuk 23 bezitten we een betoog over de ontrouwe herders - koningen, priesters en profeten - maar tevens een verwijzing naar

de enige waren en volmaakte Herder, de grote Zoon van David, de Zoon van God. In hoofdstuk 24 wordt ons onder het beeld van twee vijgenkorven de toestand van het volk beschreven tussen de tweede wegvoering en de laatste. Toen bevond zich al een deel in ballingschap in Babel. Het overgeschoten deel leefde nog in het land onder Zedekia. Maar ook dit deel wachtte eenzelfde lot.

Na dit overzicht van de vier hoofdstukken, 21, 22, 23 en 24, zal het goed zijn, bij elk een ogenblik stil te staan.

Hoofdstuk 21

Als we nagaan, hoe Jeremia hier spreekt tot de machthebbers onder het volk, dan vragen we ons onwillekeurig af, of we hier dezelfde man voor ons hebben, die we in hoofdstuk 20 zo ontmoedigd hebben aangetroffen. Ja, hier is de man, die hoog opgericht is, en in de kracht van zijn God het Woord onbevreesd durft spreken. En niet alleen veel later, in het laatste regeringsjaar van Zedekia - maar zelfs in de regeringstijd van Jojakim. Hij bevindt zich als in het hol van de leeuw!

Nebukadnezar is tegen Jeruzalem opgetrokken. De stad wordt belegerd en is in gevaar. Zedekia had bijna tien jaar op de troon gezeten, maar was ontrouw geworden (2 Kon. 24:20) en had niet geluisterd naar het Woord van de HEERE, dat tot hem kwam door de waarschuwendende stem van Jeremia, die in hoofdstuk 27 van zijn boek weerklinkt. Daarom was de machtige heerser met zijn grote leger opgetrokken, en benauwde de stad tot in het elfde jaar (2 Kon. 25:2). En nu komt de les uit de tijd van Jesaja voor de aandacht van de in gevaar verkerenden, hoe God toen, op de voorbede van de profeet, de

Assyriër geslagen had. ‘Want Ik zal deze stad beschermen door haar te verlossen, omwille van Mijzelf en omwille van David, Mijn dienaar’ (Jes. 37:35). De Engel van de HEERE voer toen uit, en sloeg in het leger van Assyrië honderd vijf en tachtig duizend man! Sanherib toog heen en hij bleef te Nineve! (Jes. 37:36, 37) Zou God, wat hij in Hizkia’s dagen gedaan had, niet kunnen herhalen in Zedekia’s regeringstijd? Waarom zou hij, de koning, niet een paar ambtsdragers zenden tot Jeremia, om die hetzelfde te vragen? Eljakim en Sebna met de oudsten van de priesters waren tot Jesaja gezonden (Jes. 37:2-4), waarom zou Zedekia ook niet een paar edelen zenden, Paschur, de zoon van Malkia (dus niet dezelfde Paschur van hoofdstuk 20), en Zefanja, de zoon van Maäseja, de priester? Maar Zedekia vergat, dat zijn voorvader Hizkia zich voor God verootmoedigde, terwijl hij in dit ogenblik van benauwing van de macht van God gebruik wilde maken, terwijl zijn hart ver was van God. Hij vergat, dat God op het hart let, en zijn wegen kende, en in beide leefde niets voor God! Dat ‘misschien zal de HEERE met ons doen overeenkomstig al Zijn wonderen’ (vs. 2), had niet de minste waarde. Daarom als de gezonden tot Jeremia komen met deze woorden: ‘Raadpleeg toch de HEERE voor ons, want Nebukadrezar, de koning van Babel, strijdt tegen ons’ luidt het antwoord: ‘Zie, Ik ga de wapenrusting omdraaien die in uw hand is, waarmee u tegen hen strijdt, tegen de koning van Babel en tegen de Chaldeeën, die u buiten de muur belegeren, en Ik zal hen verzamelen midden in deze stad. Ik zal tegen u strijden met een uitgestrekte hand en met een sterke arm, ja, met toorn, met grimmigheid en met grote verbolgenheid’ (vs. 4, 5). Dat was niet het antwoord, dat Zedekia had verwacht. En wat Paschur en Zefanja hadden over te brengen, en wat in de verzen 6 en 7 staat,

liet geen enkele hoop, noch voor Zedekia, noch voor de inwoners van Jeruzalem!²⁶

Welke uitwerking het antwoord op Zedekia gehad heeft, wordt ons niet gezegd, alleen weten we wel, dat het vervuld is geworden.

Maar het volk ontvangt zelf ook een boodschap. Een woord van genade, dat ons herinnert aan de woorden eens door Mozes gesproken aan het eind van de reis door de woestijn: 'Zie, ik heb u heden het leven en het goede voorgehouden, maar ook de dood en het kwade' enz. (Deut. 30:15-20) Jeremia spreekt: 'Zie, Ik houd u de weg naar het leven en de weg naar de dood voor' (vs. 8). Wat was de weg ten leven? De weg naar het leven was de weg, die schijnbaar in de dood voerde, maar in werkelijkheid aan de dood deed ontkomen, namelijk de weg van overgave aan de Chaldeeën. Die de stad zou verlaten, zou 'zijn leven zal hem tot buit zijn'. Maar die in Jeruzalem blijven wilde, zou daar de dood vinden. Het oordeel was vast besloten (vs. 10).

Zo is het ook nu met de weg ten leven. Wie tot Christus komt, die Zich in de dood gaf, vindt het eeuwige leven. 'Voorwaar, voorwaar' - sprak de Heiland, 'Ik zeg u: wie mijn woord hoort en gelooft Hem die Mij heeft gezonden, die heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, maar is uit de dood overgegaan in het leven' (Joh. 5:24). Maar wie in zijn eigen wegen volharden wil en naar de roepstem van de Verlosser niet luistert, die is op weg naar de eeuwige dood! Vers 12 is een woord, dat gericht is tot het huis van David in het bijzonder.

26 In Jer. 34:2-5 wordt een soortgelijke boodschap, die in wezen met de woorden uit Jer. 21 overeenstemt, nog eens van Godswege door de mond van Jeremia tegenover Zedekia herhaald.

De koningen uit dit huis hadden gedaan, wat kwaad was in de ogen van de HEERE. Zij worden vermaand, het onrecht te laten varen, en zich over de verdrukten te ontfermen. In het volgend hoofdstuk komt de profeet op dit onderwerp uitvoerig terug. Hier is de korte, maar zeer ernstige boodschap: ‘huis van David. Zo zegt de HEERE: Verschaf ‘s morgens recht ²⁷ en red wie beroofd is uit de hand van wie onderdrukt, anders laait Mijn grimmigheid op als een vuur en brandt die zo, dat niemand blussen kan, vanwege uw slechte daden’.

En tot het volk, in zijn ijdele waan, die duidelijk zich uitsprak in het woord: ‘Wie zal naar ons afdalen of wie zal onze schuilplaatsen binnenkomen?’ spreekt de HEERE aldus: ‘Zie, Ik zál u, u die zetelt in het dal, rots in de vlakte’.²⁸ ‘Ik zal een vuur aansteken in zijn woud; dat alles rondom zich zal verteren’ (vs. 14).

Zo zou het oordeelsvuur over de koning en over de koninklijke stad met haar omgeving vanwege de macht van Babel, door God worden gebruikt, een kwaad, dat helaas ook gekomen *is*. Zoals we reeds hebben opgemerkt, komt de profeet in het nu volgend hoofdstuk 22 uitvoeriger terug op het oordeel, dat aangekondigd werd over het koningshuis van David. Tijdrekenkundig gaat het terug tot onmiddellijk na de dood van koning Josia. Toen deze koning sneuvelde bij Megiddo in zijn strijd tegen Faraó Necho, bleven er drie zoons achter: Joahaz, Eljakim en Mattanja.

27 Zie Psalm 101:8

28 ‘Rondom Jeruzalem zijn bergen’. (Ps. 121:1; 125:2) Het lag daardoor in het dal, maar toch hoog, want dit dal was een rotsachtig plateau, vandaar de woorden ‘rots in de vlakte’ in vs. 13.

Joahaz regeerde slechts drie maanden. Het volk had hem tot koning gezalfd. Helaas wandelde deze Joahaz niet in de wegen van de HEERE. Gelijk zijn vaderen, met uitzondering dan van Josia, deed hij 'wat slecht was in de ogen van de HEERE, overeenkomstig alles wat zijn vaderen gedaan hadden' (2 Kon. 23:32). Farao Necho liet hem binden, opdat hij te Jeruzalem niet regeren zou, terwijl het land een zware boete werd opgelegd. Ook maakte Farao Necho Eljakim, die door het volk zelf gepasseerd was, tot koning in de plaats van Joahaz, eigenlijk in de plaats van Josia, waardoor hij dus de tussenregering van Joahaz niet erkende. Hij ontving ook een andere naam, waardoor tot uitdrukking werd gebracht, dat Eljakim, geheel en al, zoals een slaaf, van hem de koning van Egypte, afhankelijk was.

Kort daarna was de machtige Nebukadnezar opgetrokken tegen Jeruzalem en koning Jojakim werd nu zijn vazal. Maar na drie jaren rebelleerde hij, wat tot gevolg had, dat Jeruzalem weer opnieuw belegerd werd. Bij deze belegering werden vele vooraanstaande jonge mensen, onder wie Daniël en zijn vrienden, gedeporteerd (eerste wegvoering). Jojakim heeft nog enkele jaren geregeerd en is gestorven. Zijn zoon Jojachin (die al tijdens het leven van zijn vader tot mede-regent schijnt te zijn aangesteld) volgde hem op de troon op, maar deze heeft maar drie maanden geregeerd, helaas zijns vaders voorbeeld ten kwade volgende. Nebukadnezar belegerde de stad, en nam Jojachin gevangen. Tegelijk met hem werd ook zijn moeder meegevoerd, en alle schatten van het Huis van de HEERE en het huis van de koning en een groot deel van de bevolking. Het armere gedeelte alleen werd overgelaten. Dit is de tweede wegvoering, waarbij ook Ezechiël, de priesterzoon en de profeet, was. Over de overgelaten, grotendeels de lagere volksklasse, waarvan men niet zo gauw opstand

van verwachtte, werd door Nebukadnezar aangesteld de jongste zoon van Josia, Mattanja, de oom dus van Jojachin, onder de nieuwe naam Zedekia, Jahweh's gerechtigheid, waarschijnlijk in de verwachting, dat de HEERE gerechtigheid zou schenken, hoewel hij geheel in strijd met de wil van de HEERE handelde. Onder die naam Zedekia heeft hij aan de koning trouw gezworen. Nebukadnezar heeft hem een eed bij God laten afleggen (2 Kron. 36:13). Maar hij vertrouwde meer op Egypte en Zedekia brak deze eed, en moest er de gevolgen van ondervinden (Ezech. 17:16).

Na deze zeer korte historische uiteenzetting zal het ons gemakkelijker vallen de woorden van Jeremia in hoofdstuk 22 te vatten.

Hoofdstuk 22

In de eerste negen verzen worden hoogst ernstige woorden gericht tot de koning op Davids troon. Maar niet alleen tot dezen, ook tot zijn dienaren en tot het gehele volk. Het is een oproep tot het doen van recht en gerechtigheid en tot het beoefenen van sociale rechtvaardigheid. De gevolgen zouden niet uitblijven. Maar eveneens, wanneer naar het Woord niet zou geluisterd worden. Het huis van de koning was voor God als de hoogte van Libanon, als Gilead met zijn bosrijke en ontoegankelijke gebergten. Doch het zou worden als een woestijn. De verdervers (vs. 7; de benden van Nebukadnezar) zouden naderen en alles zou worden aangetast en verdwijnen. Dan zou het woord worden vervuld:

‘Omdat zij het verbond van de HEERE, de God van hun vaders, dat Hij met hen gesloten had toen Hij hen uit het land Egypte leidde,

verlaten hebben. Zij zijn andere goden gaan dienen en hebben zich daarvoor neergebogen, goden die zij niet kenden en die Hij hun niet toebedeeld had. Daarom is de toorn van de HEERE ontbrand tegen dit land en brengt Hij daarover al deze vervloekingen die in dit boek beschreven zijn. En de HEERE heeft hen uit hun land weggerukt, in toorn, in grimmigheid en in grote verbolgenheid, en Hij heeft hen weggegooid in een ander land, zoals het op deze dag is' (Deut 29:25-28).

'Dan zal men zeggen: Omdat zij de HEERE, hun God, hebben verlaten, Die hun vaders uit het land Egypte had geleid. Zij klampten zich vast aan andere goden en gingen zich voor hen neerbuigen en hen dienen. Daarom heeft de HEERE al dit kwaad over hen gebracht' (1 Kon. 9:9).

Zo ook hier: 'Dan zullen vele heidenvolken langs deze stad voorbijtrekken. Zij zullen tegen elkaar zeggen: Waarom heeft de HEERE zo gehandeld met deze grote stad? En zij zullen zeggen: Omdat zij het verbond van de HEERE, hun God, hebben verlaten, zich voor andere goden hebben neergebogen en die zij gaan dienen' (vs. 8, 9).

Hoogstwaarschijnlijk zijn de woorden van vers 10-12 geprofeteerd, toen Jojakim op de troon werd geplaatst door Farao Necho, die Joahaz had doen binden te Ribla in het land Hamath, waar Farao destijds zijn hoofdkwartier had opgeslagen, en waarheen Joahaz gevoerd was. Van daar werd hij meegenomen naar Egypte. En daar is hij gestorven. De droefheid onder het volk over de gesneuvelde koning Josia was nog zeer groot (2 Kron. 35:24, 25; Zach. 12:11). Daarop zullen wel betrekking hebben de eerste woorden van vers 10: 'Ween niet over

de dode, beklaag hem niet'. Was Josia niet weggenomen vóór het onheil? (Jes. 57:1). Joahaz was dus in Egypte. Daarover zou men wel wenen! Van hem had men verwachtingen gehad en aan al die verwachtingen was eensklaps de bodem ingeslagen. Vandaar die andere woorden uit vers 10: 'ween liever over wie weggegaan is, want hij zal niet meer terugkeren en zijn geboorteland zien'.

Maar dan spreekt vers 11 over Sallum, de zoon van Josia. Wie is die Sallum? Niemand anders dan Joahaz, die door het volk was gezalft, maar door Faraó gebonden in gevangenschap was weggevoerd. De profeet verandert hier de naam Joahaz in die van Sallum, een betekenisvolle naam, die vergelding wil zeggen. Van Sallum wordt nu gezegd in de verzen 11 en 12: 'Want in de plaats waarheen zij hem in ballingschap hebben gevoerd, daar zal hij sterven, en dit land zal hij niet meer zien'.

Vers 13 richt zich tot Jojakim. Door zijn jagen naar pracht ten koste van zijn onderdanen was hij berucht geworden. Die van de diensten van zijn naaste gebruik heeft gemaakt voor zijn eigen voordeel en geen loon heeft uitgekeerd. Jakobus 5:1-6 roept over zo'n leven het wee uit! Het prachtige paleis, de doorluchtige opperzalen waren een rechtstreekse beschuldiging tegen hem, en werden zijn val. Met cederhout waren ze betimmerd, vandaar misschien de uitdrukking: 'Wilt u koning zijn door te wedijveren in cederhout?' (vs. 15). De vergelijking wordt gemaakt tussen hem en zijn vader Josia. Deze laatste had oog en oor gehad voor de ellendige en nooddruftige en het was hem wel gegaan. De vreze van de HEERE had een grote beloning gevonden (vs. 16). Maar bij Jojakim waren gierigheid en onschuldig bloed, die tegen hem getuigden, en daarenboven nog verdrukking en

overlast die hij deed lijden. Daarom zegt de HEERE, in tegenstelling met wat Josia was geschied. Er staat van hem: 'Zij zullen over hem geen rouw bedrijven: Ach heer, of: Ach majesteit! Met een ezelsbegravenis zal hij begraven worden: men zal hem wegslepen en wegwerpen, ver weg van de poorten van Jeruzalem' (vs. 18, 19). Degenen, waarop hij vertrouwd had, waarbij hij hulp gezocht had - de 'minnaars' - (vs. 20 en 22) zouden geen hulp kunnen bieden, wanneer het kwaad over hem zou komen. Het had aan waarschuwingen niet ontbroken, Maar Jojakim had niet willen luisteren. 'Ik wil niet luisteren', was zijn antwoord geweest. En van zijn jeugd af was dit zijn houding geweest. Beschaamd en te schande zou hij worden, hij, die zich veilig waande in zijn prachtig paleis 'op de Libanon'. Zijn zoon Chonia (vs. 24) zou weggevoerd worden, al zou hij als een zegelring kleven aan de rechterhand van de HEERE. Ook hij zou komen in de hand van Nebukadnezar. Chonia zou ook niet in zijn land terugkeren, hij zou in Babel sterven²⁹. In het voorbijgaan willen we hier opmerken, dat deze Chonia nog even aan het eind van het boek Jeremia genoemd wordt. Evil-Merodach, een van de latere koningen van Babel, zoon van Nebukadnezar, heeft hem uit het gevangenhuis uitgebracht en, vriendelijk behandeld (Jer. 52:31-34) Zo stierf dan Jojakim zonder opvolger op zijn troon, want de honderd dagen, die Jojachin (Jechonia, Chonia) heeft geregeerd (2 Kron. 36:9), komen blijkbaar niet in aanmerking. En zo gezien verstaan we ook vers 30: 'Zo zegt de HEERE: Schrijf deze man (Jojakim) in als kinderloos, een man die niet voorspoedig zal zijn in zijn dagen. Niemand van zijn nageslacht

29 Uit de Kronieken blijkt, dat deze koning Chonia (Jechonia) de stamvader is van de uit het boek Ezra zo bekende Zerubbabel, die de ballingen naar Jeruzalem heeft teruggevoerd. Zerubbabel was een zoon uit het vierde gelid (1 Kron. 3:17-19).

zal immers voorspoedig zijn, zitten op de troon van David en weer heersen in Juda’.

Bij het aanschouwen van al deze dingen, ook van wat Chonia wedervaren zou, zou men verwonderd vragen: ‘Is deze man, Chonia, een afgedankte, stukgeslagen kruik? Of is hij een pot waaraan niemand waarde hecht? Waarom zijn hij en zijn nageslacht weggeslingerd, ja, weggeworpen naar een land dat zij niet kenden?’ (vs. 28). De verklaring voor dat alles lag in de toestand van het land en het volk, zodat Jeremia het woord uitriep: ‘Land, land, land, hoor het woord van de HEERE!’ Na deze profetieën over het huis van David, die als een ontdekkende spiegel de koningen na Josia voorgehouden zijn, en die de eeuwen door als een waarschuwing dienen voor allen, die een vooraanstaande plaats bekleden, volgt nu de aankondiging van het oordeel over de kwade herders en de valse profeten in hoofdstuk 23.

Hoofdstuk 23

Wat vooral dit gedeelte zo belangrijk maakt, is de aankondiging van de ware Herder Israëls, die voldoen zal aan al de verwachtingen van Zijn God en tevens aan al de behoeften van Zijn volk.

Het zijn de verzen 3-8, waarbij we eerst enkele ogenblikken willen stilstaan. Het allereerste woord van deze verzen, dat intussen nog wel vijf maal herhaald wordt, stelt ons de heerlijkheid van de grote en almachtige God voor, wiens Naam uitgeroepen werd voor het aangezicht van Mozes op de top van de Sinai: ‘HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig, geduldig en rijk aan goedertierenheid

en trouw³⁰, Die goedertierenheid blijft bewijzen aan duizenden, Die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft, maar Die de schuldige zeker niet voor onschuldig houdt en de ongerechtigheid van de vaders vergeldt aan de kinderen en kleinkinderen, tot in het derde en vierde geslacht'. (Ex. 34:6, 7). Evenals Mozes, toen hij deze heerlijkheid voor zich zag, buigen wij ons in aanbidding neder. Zodanig is de glorie van de *'Ik'*, die nu spreekt: 'Zie, *Ik* ga u uw slechte daden vergelden, spreekt de HEERE. *Ik* echter, *Ik* zal het overblijfsel van Mijn schapen bijeenbrengen uit al de landen waarheen *Ik* hen verdreven heb. *Ik* zal hen terugbrengen naar hun schaapskooien, en zij zullen vruchtbaar zijn en talrijk worden'.

Barmhartig en genadig is de HEERE. Zo heeft Hij Zich betoond te zijn, zo zal Hij Zich wederom openbaren; en zo is Hij! De herders van

30 Voetnoot HSV: Het begrip 'lankmoedig' is zo verouderd dat niemand meer goed weet wat het betekent. Het gevolg is dat mensen betekenis aan het woord gaan toekennen die het feitelijk niet bezit. Het Hebreeuwse grondwoord zou heel letterlijk vertaald kunnen worden met 'lang van neusgaten'. In het Hebreeuwse taaleigen is er echter een verband tussen de neus en boosheid. Een iets vrijere vertaling is dan ook 'traag tot toorn'. Het wordt zowel voor mensen (Spr 14:29) als voor God (Ex 34:6) gebruikt. Het is dus niet vol te houden dat het hier alleen om een goddelijke eigenschap zou gaan. Eén van de critici is van mening dat het woord 'lankmoedig' in de Middeleeuwen nog niet bestond, en speciaal bedacht is ten dienste van de prediking van het Woord. Dat is echter onjuist. Het Nederlandse 'lankmoedig' is weliswaar ontleend aan het Latijnse 'longanimis', dat vooral in Christelijk-Latijnse literatuur voorkomt (mogelijk een letterlijke vertaling van het Griekse 'makrothumia'), maar alle handboeken geven aan dat dit woord in de Middeleeuwen reeds volop voorkwam, in de vorm van 'lanmoedich' en 'lanmoedicheit'. Dit woord is echter sterk verouderd en komt buiten de Bijbel steeds minder voor. Bovendien is er een uitstekend alternatief: 'geduldig'. Dat 'lankmoedig' een diepere lading zou hebben dan 'geduldig', spreken wij tegen.

Israël hadden de schapen verstrooid en omgebracht (vs. 1). Daarom zal een oordeel over hen komen. Maar zie nu de tegenstelling: God ontfermt Zich over het overblijfsel Zijner schapen. Hij vergadert ze uit al de landen, waarheen Hij ze verdreven heeft, omdat Hij niet alleen de genadevolle, de barmhartige, de lankmoedige is, maar tevens de Heilige en de Rechtvaardige, die het kwade bezoekt. Maar over het overblijfsel ontfermt Hij Zich. Ze zullen rijk gezegend worden. Hij, de God van het volk zal trouwe herders geven, die de schapen en *niet* zichzelf zullen weiden (1 Petr. 5:2, 3). Zo sprak de HEERE, de Eeuwige-Getrouwe, Wiens Woord vast is.

Maar niet slechts trouwe herders zouden worden geschonken, God zou een Herder bij uitnemendheid geven: Zijn Herder, Zijn Metgezel, gelijk Zacharia zegt (Zach. 13:6, 7). Die Herder zou geslagen worden in het huis van Zijn liefhebbers, het volk Israëls. Ja, meer nog, het zwaard van het oordeel zou tegen Hem ontwaken: 'Zwaard, ontwaak tegen Mijn Herder en tegen de Man Die Mijn Metgezel is, spreekt de HEERE van de legermachten. Sla die Herder'. Op Zijn hoofd is het oordeel, de toorn van God neergekomen, en toen heeft Hij geroepen: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?!' (Ps. 22:1) Hij is 'gelegd in het stof van de doods', maar is verhoord en uit de dood verlost, en zo is Hij allen, die Hem gehoorzaam zijn, een oorzaak van eeuwige behoudenis (Hebr. 5: 7, 9). In het midden van een grote gemeente brengt Hij Zijn God lof (Ps. 22:16, 26), en door Zijn volmaakt verlossingswerk verwierf Hij de zegeningen, die tot aan de einden van de aarde gezien zullen worden. Alle geslachten van de heidenen zullen voor het aangezicht van God aanbidden (Ps. 22:28) Om Hem, die enige, die goede Herder, die Zijn leven gaf, en die het leven geeft, beweegt zich alles, en Hij is de oorzaak van alle zaligheid!

Hij is de rechtvaardige Spruit, die aan David zou worden verwekt (vs. 5). Hij zal Koning zijnde regeren en voorspoedig zijn en recht en gerechtigheid doen op de aarde! Maar ook zal Juda verlost worden en Israël zeker wonen en de Naam, waarmee men Hem zal noemen zal zijn 'de HEERE, onze gerechtigheid' (Jahweh Tsidkenu).

Nog eenmaal, en wel in hoofdstuk 33:15 komt Jeremia hierop terug, weer in verband met de toekomst van Israël. En Zacharia kondigt Zijn komst aan, ja zingt Zijn lof in hoofdstuk 6 met de woorden: 'Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, een Man – Zijn Naam is SPRUIT – zal uit Zijn plaats opkomen, en Hij zal de tempel van de HEERE bouwen. Ja, Hij zal de tempel van de HEERE bouwen, Hij zal met majesteit bekleed zijn, Hij zal zitten en heersen op Zijn troon. Hij zal Priester zijn op Zijn troon; tussen die Beiden zal vredesberaad plaatsvinden' (vs. 12 en 13). Jesaja zegt: 'Op die dag zal de SPRUIT van de HEERE tot een heerlijk sieraad'³¹ (Jes. 4:2) en dat alles in betrekking tot de toekomstige heerlijkheid van het volk Israël, als de bloedschulden verdwenen zullen zijn door de Geest van oordeel en door de Geest van uitbranding' (vs. 2-6).

En zo zeker is deze belofte, dat men in de toekomst zeggen zal als eedzwering: 'Zo waar de HEERE leeft, Die het nageslacht van het huis van Israël geleid heeft en Die het gebracht heeft uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Ik hen verdreven had: zij zullen wonen in hun eigen land' (vs. 8). Al deze zegeningen zijn 'ja en amen' in Hem! Zoals het hier geprofeteerd wordt, is het nog nooit gebeurd. Wel is er een gedeeltelijke terugkeer geweest onder

31 Voetnoot HSV: 'tot een heerlijk sieraad' - Letterlijk: tot sieraad en tot heerlijkheid zijn.

Jozua, Zerubbabel en Ezra, maar niet in de rust en in de zegeningen, zoals ze hier worden beloofd. Die zullen eerst gesmaakt worden als de grote Zoon van David, de Zoon van God, zal zijn geopenbaard in majesteit en heerlijkheid. Een 'loot ... als een wortel uit dorre aarde', is door Zijn volk verworpen. Hij is gekomen tot het Zijne en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Eerst moest Hij worden de, Man van smarten en daarna, als 'Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben' (Jes. 53) de Koning in heerlijkheid!

De klacht van de profeet, die op de woorden over de ware Messias, de Goede Herder, volgt, houdt verband niet alleen met de toestand van land en volk, maar vooral met de verderfelijke werkzaamheid van valse profeten, die met de ontrouwe priesters het volk hebben misleid. Met de reeds toegesproken koningen zijn ze de kwade herders, wier boze handelingen bezocht zouden worden. Met één woord worden ze getekend in vers 11: huichelaars waren het, die hun boosheid uitoefenden tot in de tempel! Ze waren erger dan die van Samaria en ze worden gelijkgesteld met Sodom en Gomorra. Alsem zouden ze te eten krijgen, en galwater te drinken krijgen! (vs. 15). Met de meeste ernst wordt het volk gewaarschuwd tegen hen, want, alsof het van de HEERE Woord was, spraken zij tot het volk over vrede! (vs. 17). De ontgoocheling zou echter vreselijk zijn (vs. 19).

De gedachten van Zijn hart zouden echter tot worden gebracht, en in later tijd³² zou daarop duidelijk worden gelet (vs. 20). Hoe geheel anders zou hun woord zijn geweest, indien ze hadden rekening gehouden met Gods raad! Dan zouden ze bekering hebben gepredikt (vs. 22). Wie zou zich voor God kunnen verbergen? Is Hij niet in de

32 Voetnoot HSV: 'In later tijd' - Letterlijk: Aan het einde van de dagen

hemel en op de aarde? Wat deze leugenprofeten profeteerden stond tot het Woord van de Waarachtige als stro tot het koren (vs. 28).

Het Woord van de HEERE is als een vuur. Wat kan tegen het vuur standhouden? Het is als een hamer, die een rots verplettert (vs. 29). Daarom, wee, die zich tegen dat Woord stelt (vs. 30-36).

De volksmisleiders spraken plechtig over de last of opdracht, die de God Israëls hun had gegeven. Maar juist omdat ze dat deden, zouden ze met het volk en de stad, die naar hun voorstelling en voorspiegelingen onmogelijk genomen kon worden, omkomen! 'Zie, Ik zal u helemaal vergeten, en u, en de stad die Ik u en uw vaders gegeven heb, van voor Mijn aangezicht verlaten. Ik zal op u eeuwige schand leggen, eeuwige schande, die niet zal worden vergeten' (vs. 39, 40).

Hoofdstuk 24

In de tien verzen van hoofdstuk 24 hebben we het beeld van twee manden met vijgen. Ze stellen ons voor de twee gedeelten van het volk, zoals het was na de tweede wegvoering onder Jechonia, de zoon van Jojakim - het ene deel in Babel, het andere met Zedekia in het land achtergebleven. We zullen Gods gedachten over die twee gedeelten horen; de vijgen waren gezet voor het Huis van de HEERE. Die gedachten waren heel anders dan de gedachten van de mensen, die misschien op die weggevoerden uit de hoogte neerzagen.

De vraag wordt gesteld: ‘Wat ziet u, Jeremia?’ Het antwoord luidt: ‘Vijgen. De goede vijgen zijn zeer goed, maar de slechte zeer slecht, die vanwege hun slechte kwaliteit niet te eten zijn’.

En dan volgt het verklarend Woord van God. Die goede vijgen zijn de weggevoerden naar Babel. De slechte zijn de met Zedekia achtergeblevenen. De ballingen in Babel waren de gekenden van de HEERE. God had ze weggevoerd ten goede. Daarop volgen de troostrijke woorden:

- Ik zal Mijn oog op hen gericht houden.
- Ik zal hen naar dit land doen terugkeren.
- Ik zal hen bouwen en niet afbreken.
- Ik zal hen planten en niet wegrukken.
- Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de HEERE ben, en zij zullen Mij tot een volk zijn.
- Ík zal hun tot een God zijn.

Zij zullen zich - en dat was het eigenlijke doel van de zware tuchtiging van de HEERE die in de wegvoering tot hen gekomen was - tot Mij bekeren met heel hun hart.

In het vreemde land, ver van het centrale Heiligdom, mochten ze veel missen, en deswege hun harpen aan de wilgen hangen, toch konden ze er zich in verblijden, dat ze door hun God gekend en gezien werden. Een Daniël, een Ezechiël, een Mordechai, en allen, die zich bewust waren, dat Jeruzalem zwaar gezondigd had, en ‘wonderbaarlijk diep gezonken’, door God Zelf vernederd (Klaagl.

1:9), zij waren degenen, met wie God tot Zijn doel was gekomen. ‘Wij hebben gezondigd’. Dat was de taal van het verootmoedigde volk in de vreemde. Zij zochten hun God met het aangezicht naar Jeruzalem (Daniël 9:15, 16, 19 en 20; 6:11) Maar dan volgt Gods gedachte over de achtergeblevenen. Zij worden getekend als de slechte vijgen. ‘Want zo zegt de HEERE – zo zal Ik Zedekia maken, de koning van Juda, zijn vorsten, het overblijfsel van Jeruzalem, die in dit land zijn overgebleven en die in het land Egypte wonen’, (die daar klaar-blijkelijk heen waren gevluht) ‘Ik zal hen voor alle koninkrijken van de aarde tot een schrikbeeld stellen hoe slecht het kan aflopen, tot smaad en tot een spreekwoord, tot een voorwerp van spot en tot een vloek in alle plaatsen waarheen Ik hen zal verdrijven. Ik zal onder hen zenden het zwaard, de honger en de pest, *totdat* zij omgekomen zullen zijn uit het land dat Ik hun en hun vaders heb gegeven’ (vs. 9, 10).

Voor ditmaal is Jeremia aan het eind gekomen van zijn opdracht. Klaar en duidelijk was het Woord allen aangezegd, van de grootste af tot de kleinste toe. Het had niet ontbroken aan goede wil bij God en Zijn dienstknechten, maar bij het volk ontbrak het helaas aan bereidwilligheid om te luisteren en het Woord ter harte te nemen, hun tot schade!

14. De zeventigjarige ballingschap

Hoofdstuk 25

In het hoofdstuk, dat nu volgt, gaan we, wat de tijd betreft, enkele jaren terug en wel tot het vierde jaar van koning Jojakim. Jeremia's dienst ving aan in het dertiende jaar van de godvrezende koning Josia. Deze koning heeft tegelijk met hem nog achttien à negentien jaar geleefd. En Jojakim had van zijn elf regeringsjaren er al drie achter de rug. De profeet had dus 21 à 22 jaar gearbeid. Na al die jaren trouw het Woord te hebben gericht tot het volk in zijn verschillende lagen, staat hij nu voor ons om namens zijn Zender een bijzondere boodschap over te brengen, ditmaal bestemd voor het gehele volk.

Jojakim was, zoals we weten, vazal-koning geworden van de machtige Farao Necho. Maar Babel stak hem naar de kroon. Nabopolassar, de koning van Babel, stierf in 605 v. Chr. en zijn zoon, Nebukadnezar was tijdens de ziekte van zijn vader tegen Egypte opgetrokken. Tijdens zijn afwezigheid bereikte hem het overlijdensbericht van zijn vader, en dit deed hem naar Babel terugkeren, zijn hoofdmacht achterlatend. Dat was in het vierde (misschien het derde) jaar van Jojakim en in het eerste jaar van Nebukadnezar (2 Kon. 24:1) Nu werd Jojakim 'de knecht' van Nebukadnezar. Het was in dit jaar, dat het Woord

gericht werd tot het gehele volk; waardoor het opgeroepen werd tot bekering. Door andere profeten had God dezelfde boodschap doen prediken. Maar noch naar de een, noch naar de ander had het willen luisteren (vs. 1-7). Nebukadnezar zou Jeruzalem wegvoeren als een instrument in Gods Hand: 'Mijn dienaar', zegt de HEERE (vs. 9). Niet alleen Israël, maar ook de omliggende volken zouden gestraft worden. Alle vreugde, alle bedrijvigheid, alle leven zou verdwijnen, en een angstige stilte zou er voor in de plaats treden. Het ganse land zou 'een puinhoop' worden (vs. 11). Maar het zou niet altijd onder de heerschappij van de Babyloniër blijven. God bepaalde de duur (vs. 11). Na zeventig jaar - de Babylonische heerschappij heeft ongeveer 70 jaar geduurd - zou de ongerechtigheid worden bezocht, en op zijn beurt zou de Chaldeeër worden vergolden; het zou tot eeuwige woestenijen worden overgegeven. Jeremia zou, niet alleen van de HEERE Woord voor Gods volk spreken, maar tevens tot Babel (vs. 13). 'Want vele volken en grote koningen zullen zich door hen laten dienen. Zo zal Ik hun naar hun daden en naar het werk van hun handen vergelden' (vs. 14).

Op Gods bevel moest Jeremia de beker van de wijn van de grimmigheid nemen en die te drinken geven aan alle de volken 'tot wie Ik u zend, zodat zij drinken en waggelen en zich als een waanzinnige gedragen vanwege het zwaard dat Ik onder hen zend'.

Dat heeft Jeremia gedaan. Eerst Jeruzalem en de steden van Juda en haar koningen en haar Vorsten. Daarna aan de anderen.

Hier moeten we wel denken aan het woord van de oude apostel Petrus, in zijn eerste brief (1 Petr. 4:17, 18). Het oordeel begint bij het Huis van God! Maar waar zal de goddeloze en zondaar verschijnen, als

de rechtvaardige ternauwernood behouden wordt? Heeft Salomo al niet neergeschreven in Spreuken (Spr. 11:31:) ‘Zie, een rechtvaardige krijgt vergelding op aarde, hoeveel te meer de goddeloze en de zondaar!’

De andere koningen en volken volgen in de verzen 19 tot en met 26. Indien zij zouden weigeren, de beker te nemen en te drinken, dan moest Jeremia tot hen zeggen: ‘Drinken zult u!’ Evenmin als Jeruzalem zouden zij onschuldig gehouden worden (vs. 29).

‘De HEERE zal brullen als een leeuw vanuit de hoogte, vanuit Zijn heilige woning Zijn stem laten klinken. Hij zal geweldig brullen tegen Zijn woonplaats, Hij zal een vreugderoep als van druiventreders aanheffen tegen alle bewoners van de aarde. Vreselijk gedruis zal komen tot aan het einde van de aarde, want de HEERE heeft een rechtszaak met de volken; Hij zal een rechtszaak voeren met alle vlees’ (vs. 30, 31). Het oordeel zou vreselijk zijn! De door de Heere dodelijk gewonden liggen overal! De herders, de leidlieden dus, zouden onmachtig zijn! (vs. 34-36). De vredige dreven zouden verwoest worden; de toorn van de HEERE zou ontbranden (vs. 37, 38). Naast Jeremia 25:11 is het belangrijk te letten op 2 Kronieken 36:21. Daar wordt in het vers 20 opgemerkt, dat de in Jeruzalem overgeblevenen naar Babel werden weggevoerd en Nebukadnezar tot slaven werden ‘tot het koninkrijk van Perzië ging regeren’ en dan volgt het doel, dat God er mee had, in de woorden: ‘om het woord van de HEERE, bij monde van Jeremia gesproken, te vervullen, totdat het land behagen zou scheppen in zijn sabbatsjaren. Het rustte al de dagen van de verwoesting, totdat de zeventig jaar vervuld waren’. Het gebod van het sabbatjaar, het laatste van elk zevental, waarover

Leviticus en ook Exodus zulke gewichtige aanwijzingen bevat, schijnen verwaarloosd te zijn. Dat heeft God niet kunnen gedogen en Hij heeft in de 70 jaar van ballingschap het verlaten en verwoeste land de rust gegeven, die het te kort gekomen was over een tijdperk van zeventig maal zeven jaar.

In het zevende jaar mochten de kinderen van Israël niet hun akkers bezaaien, of hun wijngaarden snoeien. Ook mochten ze wat van zelf in het sabbatjaar gegroeid was, niet oogsten en niet afsnijden. De zegen zou zo groot zijn in het zesde jaar, dat de opbrengst die van drie jaren zou zijn voor het 6^e, 7^e en 8ste jaar. In het 8ste jaar mocht weer gezaaid worden, en de inkomst van het 6^e jaar moest men eten tot het 9de jaar toe (Lev. 25:3-7; 25:18-22; 26:34, 35). Hoogst merkwaardig is Leviticus 26:31, waar Israël bedreigd wordt met de verwoesting van hun heiligdommen en steden vanwege hun ongehoorzaamheid. 'zodat uw vijanden die daarin zijn gaan wonen, zich erover zullen ontzetten', heet het daar. 'Dan zal het land behagen scheppen in zijn sabbatsjaren, alle dagen dat het verwoest ligt en u in het land van uw vijanden bent. Dan zal het land rusten en zal het behagen scheppen in zijn sabbatsjaren. Alle dagen dat het verwoest ligt, zal het rusten, omdat het niet rustte gedurende uw sabbatten, toen u het bewoonde'.

In Exodus, waar we hetzelfde gebod vinden, zij het in het kort, wordt de opmerking gemaakt: 'U mag zes jaar uw land bezaaien, en de opbrengst ervan verzamelen, maar in het zevende jaar moet u het met rust laten en het braak laten liggen, zodat de armen onder uw volk kunnen eten; en het overschot ervan kunnen de dieren van het veld eten. U moet hetzelfde doen met uw wijngaard en met uw olijfbomen' (Ex. 23:10 en 11).

Als we nu nog eens een ogenblik dit hele hoofdstuk overzien, dan spreekt niet alleen de ernst van de gehele toespraak tot ons hart, maar ook dat voor God niets onopgemerkt voorbijgaat. Er wordt herinnerd aan de afgoderij, maar evenzeer aan de veronachtzaming van de jaarsabbat. De profeet had al de vinger gelegd op de zere plek van de weeksabbat. Maar in deze zaak hadden zij hun nek verhard (Jer. 17:3). Maar de akker en de wijngaard hadden in het zevende jaar ook geen rust gekregen. Over dit gebod had men ook maar heengeleefd. Misschien denkende: God ziet het niet en let er niet op. Maar en in het nu behandelde hoofdstuk en in 2 Kronieken, zoals we zagen, waar nog eens uitdrukkelijk aan de woorden van Jeremia herinnert wordt, zien wij, hoe de bittere vrucht van de ongehoorzaamheid moest worden geplukt in de zeventigjarige ballingschap.

Ten slotte blijkt ook uit dit gedeelte, dat God, als Hij kastijdt, alles in Zijn handen heeft en de maat en de duur ervan bepaalt. Als de zeventig jaar voorbij zijn gegaan, moet het machtige wereldrijk plaats maken voor een andere wereldmacht en deze volvoert opnieuw Gods raad, totdat een derde en daarna een vierde optreedt, maar alles heeft zijn bestemde tijd. In de verzen 13-16 van Prediker 4 geeft Salomo ons een beeld van de onbestendigheid van alle aardse machten. ‘Ja, ook dat is vluchtig en najagen van wind’. Nebukadnezar, ‘in het tweede jaar van zijn regering’ reeds (Dan. 2:1), wordt er door één van de uit Jeruzalem gedeporteerde jongelingen op gewezen. Hem wordt bekend gemaakt, welke droom hij gedroomd had en de betekenis ervan. In de intieme ogenblikken van zijn gebed met de vrienden had deze jongeling, Daniël, reeds gezegd: ‘De Naam van God zij geloofd van eeuwigheid tot in eeuwigheid, want van Hem is de wijsheid en de kracht. Hij verandert de tijden en tijdstippen, Hij zet koningen

af en stelt koningen aan, Hij geeft de wijsheid aan wijzen, de kennis aan wie verstand hebben. Hij openbaart diepe en verborgen dingen, Hij weet wat in het duister is, want het licht woont bij Hem' (Dan. 2:20-22). Maar als hij voor de machtige Heerser staat, zegt hij tegen hem, dat de God van de hemel een Koninkrijk zou verwekken, dat in eeuwigheid niet zou worden verstoord. Een steen, zonder handen afgehouden, zou het beeld met het gouden hoofd en de zilveren borst en de koperen buik en de ijzeren schenkelen slaan en vermalen. Die steen zou worden tot een grote berg, die de gehele aarde zal vervullen!

Zo werd Nebukadnezar van Godswege aangezegd, dat Babel niet zou blijven bestaan. Het is ook niet gebleven! Zo min als de opvolgende machten, Medië-Perzië, Griekenland en Rome! Alles moet wijken! Maar dat niet alleen. Alles wordt in het licht gesteld van een rechtvaardig God en door Hem geoordeeld naar de volmaakte maatstaf van Zijn heiligheid!

De God van de grote aardse machten en volken is ook de God van de enkeling. Niemand is voor Hem verborgen. Iedereen heeft met Hem te doen. Laat deze gedachte ons brengen tot het oprechte gebed tot Zijn eer te mogen leven. Dat het gebed van David ook het onze mag zijn: 'Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, beproef mij en ken mijn gedachten. Zie of er bij mij een schadelijke weg is en leid mij op de eeuwige weg' (Ps. 139:23, 24).

15. Doodsgevaar

Hoofdstuk 26

‘Want God heeft ons niet gegeven een geest van bangheid, maar van kracht, liefde en bezonnenheid’ (2 Tim. 1:7).

Deze woorden schreef de apostel Paulus uit de gevangenis aan zijn kind en medewerker Timotheüs. Er is voor een dienaar van Christus altijd veel gevaar zich te laten overbluffen door de tegenstanders. De historie heeft ons de namen bewaard van mannen, die in de kracht van God staande zijn gebleven, zelfs in de felste tegenstand.

Jeremia, hoewel vreesachtig, staat hier voor ons als een held, in de kracht van zijn almachtige Zender, die op het juiste ogenblik een Ahikam gebruikte om Zijn knecht in doodsgevaar te beveiligen tegen het vergramde volk.

In de gemeente te Pergamus stond een Antipas, de getrouwe getuige, die gedood werd, en ons doet zien, hoe God in bepaalde gevallen de vijand toelaat Zijn dienaren uit dit leven te doen overgaan in de heerlijkheid en in de rust (Openb. 2:13).

Jakobus werd door Herodes, de koning, gedood, maar Petrus ontkwam aan zijn hand. Voor hem werd de gevangenis geopend; hij kon in het midden van de vergaderde en biddende vrienden terugkeren en

daarna Jeruzalem verlaten en naar Cesaréa gaan (Hand. 12). Jaren later gaf hij als martelaar toch zijn leven.

Ook dit hoofdstuk stelt ons dit voor de aandacht. Uria werd met het zwaard van koning Jojakim geslagen, maar Jeremia werd verlost!

We noemden de naam Uria. Hij was een man van Kirjath-Jearim, die God gebruikte om tegen Jeruzalem en zelfs tegen het gehele land te profeteren. Hij deed het in overeenstemming, misschien wel in samenwerking met Jeremia. De opmerking wordt althans gemaakt, dat hij profeteerde 'overeenkomstig al de woorden van Jeremi' (vs. 20). Maar toen de koning Jojakim en al zijn geweldigen en vorsten de woorden van Uria hoorde, zocht de koning hem te doden. Uria is toen, bevreesd geworden, naar Egypte gevlucht. Maar daar werd hij door enkele mannen, die hem werden nagezonden, gevangen genomen en aan de koning uitgeleverd. Zoals we reeds zeiden: Hij werd gedood en men heeft zijn lijk op de begraafplaats van het gewone volk geworpen (vs. 23). Dit wordt ons meegedeeld, nadat eerst over koning Hizkia vermeld is, hoe deze gereageerd heeft op de prediking van Micha. Ook deze profeet had gesproken tot al het volk van Juda. 'Zo zegt de HEERE van de legermachten: Sion zal als een akker omgeploegd worden, Jeruzalem zal tot puinhopen worden en de berg van dit huis tot hoogten in het woud'. (vs. 18 en Micha 3:12). Hadden toen Hizkia en Juda die getuige van de waarheid gedood? Het omgekeerde! Hizkia vreesde de HEERE en smeekte voor het aangezicht van de HEERE. Het gevolg was geweest, dat het de HEERE berouwde over het Woord, dat Hij tegen hen gesproken had.

Zo spreken de oudsten van het land tegen de hele gemeente van het volk, die de dood van Jeremia hadden geëist (vs. 8). En zij hadden er

nog aan toegevoegd: ‘Wij zijn bezig onszelf een groot kwaad aan te doen!’ (vs. 19). En toch volgden ze niet het voorbeeld van de vrome Hizkia. Wel ontkwam, Jeremia aan de hand van het volk en God gebruikte daarvoor Ahikam, de zoon van Safan, maar er kwam in de toestand van het hart geen verandering!

Jeremia is de man van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid. Hij plaatst zich in de voorhof van het Huis van de HEERE, waar de bezoekers uit al de steden van Juda, waarschijnlijk op een der heilige feesten samenstroomden. Daar moest hij tot hen, die kwamen om te aanbidden, spreken *alle* de woorden, die de HEERE hem geboden had te spreken. Hij mocht er niet één woord afdoen! In de dagen van Mozes (Deut. 12:32) had het volk de woorden Gods ontvangen en toen had de HEERE gezegd: ‘Dit alles wat ik u gebied, moet u nauwlettend in acht nemen. U mag er niets aan *toevoegen* en er ook niets van *afdoen*’. En aan het eind van de Openbaring vinden we opnieuw dat plechtige woord over ‘toevoegen’ en ‘afnemen’ met de bestraffing, die er op volgt (Openb. 22:18, 19).

We horen Jeremia ongeveer op dezelfde plaats als de eerste keer het volk toespreken. In Jeremia 7:2 stond hij ‘in de poort’ tussen de buitenste en binnenste voorhof van de priesters. Jaren geleden deed hij het in de regeringstijd van Josia, nu onder Jojakim. Tussen deze beide keren liggen al verscheidene jaren. Maar God wordt nooit moe hetzelfde te zeggen. Misschien zouden zij nu luisteren, en zich bekeren. Wanneer dat zo zou zijn, kon God het kwaad nog keren. Dan zou Hij berouw hebben over het kwaad, dat Hij hun dacht te doen vanwege hun boosheid.

De mogelijkheid bestond echter ook, dat zij zouden voortgaan op hun boze weg en dat ze ook nu niet wilden luisteren. Dan zou God moeten herhalen, wat Hij eeuwen te voren gedaan had onder Samuel, toen de tabernakel nog te Silo stond (vs. 6). Het was onder Jozua dat Silo gekozen werd als centraal punt van de Godsverering, in overeenstemming met Deuteronomium 12:11-14. Het volk was tot *rust* gekomen. De plaats, waar het voortaan God zou dienen, zou daaraan herinneren. Silo zou terugziende in gedachtenis houden, dat de HEERE God Zijn volk in de rust had gebracht, al was het nog niet de rust in de zin van Hebrëeën 4. Vooruit ziende, zou Silo doen hopen op de ware Rustaanbrenger, de Silo over Wie Jakob sprak, toen hij Juda zegende (Gen. 49:10)

Door de zonde van het volk werd de rust verstoord! De ark van het verbond viel in Eli's dagen in de handen van de Filistijnen (1 Sam. 4) en de tabernakel was een lege woning geworden! Wat er de hoogste waarde aan gaf, was verdwenen! De ark heeft gezworven van Silo naar het land van de Filistijnen, en vandaar naar Beth-Semes, en vandaar naar Kirjath-Jearim (1 Sam. 6:20, 21). Vandaar werd de ark gebracht door David naar het huis van Obed-Edom, en eindelijk naar de stad van David. Daar spande David voor haar een tent. De tent zonder ark is van Silo vervoerd naar Nob, een priesterstad, en ten slotte vinden we haar in Gibeon (1 Kron. 21:29). Beide, tent en ark, zijn onder Salomo pas weer verenigd in de heilige tempel, die hij de HEERE gebouwd heeft.

Het woord, dat Jeremia sprak tot de schare, die in de Voorhof vertoefde, vooral dat laatste, betreffende het Huis, hun heilige tempel, was ingeslagen als een bliksemstraal. Was dat eigenlijk niet

godslasterlijk? En dan dat andere woord over de stad, waaraan God Zijn Naam verbonden had, was ook dat niet alle perken te buiten gaande? Nog klonk het in hun oren 'als Silo' en 'tot een vloek voor alle volkeren van de aarde'. En zeker, indien de profeet zo zou hebben gesproken uit zichzelf, was er wel niets ergers te bedenken. Maar zoals we weten, het was Gods Woord, dat hij gesproken had.

De priesters en de profeten zijn buiten zich zelf. Het volk staat bij hen ditmaal niet achter! Allen grijpen hem en roepen het uit: 'U zult zeker sterven!' Wat was de grond voor dit doodsoordeel? We zeiden het reeds: godslastering! Naar de wet (Deut. 13:5 en Lev. 24:16,) moest zo'n boze uit het midden worden weggedaan! Zo is ook de Zoon van God uit de mond van Kajafas, de Hogepriester, door de grote Joodse Raad ter dood veroordeeld, omdat Hij op de Hem gestelde vraag of Hij 'de Christus, de Zoon van God was', het bevestigend antwoord gaf: 'U hebt het gezegd', en er bovendien op liet volgen: 'Ik zeg u evenwel: van nu aan zult u de Zoon des mensen zien zitten aan de rechterhand van de kracht en zien komen op de wolken van de hemel' (Matt. 26:64) Toen verscheurde de Hogepriester zijn klederen, zeggende: 'Hij heeft gelasterd zie, nu hebt gij Zijn lastering gehoord'.

Voor de Vorsten van Juda kon het natuurlijk onmogelijk verborgen blijven, dat er een tumult in de tempel was ontstaan. Uit het huis van de koning gingen ze snel naar het Huis van de HEERE, en bij de nieuwe poort zetten zij zich neer en vernamen zij, wat er geschied was. Het staatkundig gedeelte - het spreken tegen de stad - wordt naar voren gebracht (vs. 11).

Jeremia krijgt nu het woord om zich te verantwoorden. Hij doet het met deze woorden: ‘ De HEERE heeft mij gezonden om tegen dit huis en tegen deze stad te profeteren alle woorden die u gehoord hebt. Nu dan, maak uw wegen en uw daden goed en luister naar de stem van de HEERE, uw God. Dan zal het de HEERE berouwen over het kwaad dat Hij over u uitgesproken heeft. Ik echter, zie, ik ben in uw hand. Doe met mij zoals goed en recht is in uw ogen. Alleen moet u goed weten: als u mij doodt, brengt u onschuldig bloed over uzelf, over deze stad en over de inwoners ervan, want in waarheid, de HEERE heeft mij naar u toe gezonden om al deze woorden ten aanhoren van u uit te spreken’. (vs. 12-15).

Het resultaat was tweërlei. De vorsten en het volk verklaren Jeremia niet de doodstraf schuldig (vs. 16). Maar het tweede resultaat was negatief. Het kwam niet zover, als Jeremia had gehoopt. Men verootmoedigde zich niet voor God en de vijandschap bleef bestaan, al werd het doodvonnis niet voltrokken. Dat was het werk van God, die, zoals we al zagen, Zijn knecht uit de handen van het volk redde door de tussenkomst (hoe, dat wordt ons niet vermeld) van Ahikam, de zoon van Safan, wiens naam naast die van Ebed-Melech, de Moorman, met gouden letters staat opgeschreven in het boek van God!

16. De waarheid zegeviert

In de 39 verzen van de hoofdstukken 27 en 28, die bij elkaar behoren, en die in het beeld van banden en jukken tot ons spreken, domineert de gedachte, dat de waarheid, hoe ook weerstaan, toch altijd zegeviert over de leugen. Hanani contra Jeremia! De valse profeet moet wijken voor de ware dienaar van God, en niet omdat hij zwicht, maar omdat hij door de dood weggerukt wordt.

Hoofdstuk 27

Wij maakten net de opmerking, dat hoofdstuk 27 en 28 één geheel vormen. Dat kan een ogenblik wat vreemd voorkomen, voornamelijk als we letten op vers 1 van hoofdstuk 27. Daar lezen we: ‘In het begin van het koningschap van Jojakim’. Maar als we letten op de verzen 3 en 12, dan moeten we wel aannemen, dat we in plaats van ‘Jojakim’ hebben te lezen ‘Zedekia’. En dat wordt nog zoveel te waarschijnlijker, als we ook letten op vers 20, dat ons verplaatst in de tijd na de wegvoering van Jechonia, dus na de dood van Jojakim, en daardoor in de regeringsjaren van Zedekia.

Nadat Zedekia als vazal-koning van Nebukadnezar aan de regering was gekomen, schijnt hij met de vorsten van de omliggende staten of staatjes, Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon, te hebben overlegd, of het niet mogelijk zou zijn, gerugsteund door Egypte, vrij te worden van Babel. 2 Koningen 24:20 zegt het onomwonden: ‘Zedekia kwam

in opstand tegen de koning van Babel'. De gevolgen bleven niet uit: Jeruzalem werd belegerd, en na anderhalf jaar ingenomen!

Dat alles heeft de HEERE voorzien. Ook dat Zedekia zijn eed breken zou. En het is om die reden, dat Jeremia spreken moest, zoals het in deze hoofdstukken ons wordt gezegd. In Jeruzalem zijn de gezanten van vijf koningen bijeen. Deze afgevaardigd en ontvangen ieder een boodschap voor hun vorst. Een boodschap, die zeer betekenisvol tot hen kwam. Op een bepaald moment zien ze opeens, de profeet van Anathoth voor zich met jukken en banden. Jeremia heeft de opdracht ontvangen deze jukken en banden mede te geven voor hun koningen met de woorden daarbij: 'Ik heb de aarde gemaakt, de mens en het vee die op het aardoppervlak zijn, door Mijn grote kracht en door Mijn uitgestrekte arm, en Ik geef haar aan wie het in Mijn ogen goed is. Welnu, Ik heb al deze landen gegeven in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Zelfs ook de dieren van het veld heb Ik hem gegeven om hem te dienen. Alle volken zullen hem, zijn zoon, en zijn kleinzoon dienen, totdat ook voor zijn land de tijd komt dat machtige volken en grote koningen zich door hem laten dienen. En het zal gebeuren dat het volk of het koninkrijk dat hem, Nebukadnezar, de koning van Babel, niet wil dienen, en dat niet zijn nek wil geven onder het juk van de koning van Babel, dat volk – spreekt de HEERE – zal Ik straffen met het zwaard, met de honger en met de pest, totdat Ik hen omgebracht zal hebben door zijn hand' (vs. 5-8).

Het gevaar bestond, dat waarzeggers, het omgekeerde zouden aanraden, Maar dan hadden de vorsten te bedenken, dat het volk, dat zijn hals buigen zou onder het juk van de koning van Babel, dus

dat naar de stem van de HEERE zou luisteren, in het eigen land zou kunnen blijven en daarin wonen om het te bewerken! (vs. 11). En aan Zedekia moet de profeet, hoe pijnlijk en gevaarlijk het ook zou zijn, dezelfde boodschap te brengen (vs. 12-15).

Maar ook dan is Jeremia nog niet aan het eind van zijn gewichtige opdracht, want ook voor de priesters en voor het gehele volk heeft hij een waarschuwend woord te spreken (vs. 16-17). Vers 18 bevat nog een belangrijk woord over de ijdele hoop, die de valse profeten bij het volk opwekten. Welnu, zegt Jeremia, als het dan zo is, zoals die leugenboden u wijsmaken, laat ze dan voorbiddingen doen, opdat de voorwerpen, die nu nog in de tempel zich bevinden, en die waren, achtergelaten bij de wegvoeringen, die reeds hadden plaats gehad, óók niet worden weggevoerd. En dan niet alleen de voorwerpen van het huis van de HEERE, maar ook die van het huis van de koning te Jeruzalem.

Dit laatste zou intussen een ijdele hoop zijn. Want alles zou worden weggehaald: de gouden pilaren, de koperen zee, de stellingen, de overige vaten, dus, wij herhalen het nog eens, ook die achtergelaten waren bij de wegvoering van Jechonia met alle edelen, die waren gedeporteerd, alles, alles zou verdwijnen, evenwel niet om er te blijven! Hier wordt voor het geloof weer een 'totdat' geplaatst. 'Tot de dag dat Ik ernaar zal omzien, spreekt de HEERE. Dan zal Ik ze weghalen en naar deze plaats terugbrengen' (vs. 22).

Wat dan ook echt gebeurd is in Ezra's dagen. En zo werd volbracht het Woord van de HEERE, volgens 2 Kronieken 36:22 en 23. En werd voldaan aan de oproep in geschrifte van koning Kores (Ezra 1:1-4). Tot in de kleinste bijzonderheden ging het Woord in vervulling, ook

wat de heilige vaten betreft, tot de negen en twintig messen toe (Ezra 1:8-11).

Hoofdstuk 28

Waar God werkt, zit de duivel niet stil. Dat blijkt duidelijk uit hoofdstuk 28. Jeremia had gesproken en nu stond Hananja op. Het was in het vierde jaar in de vijfde maand. Op die vijfde maand van vers 1 zou de zevende van vers 17 volgen. Voor de ogen van de priesters en voor het ganse volk, in het Huis van de HEERE, dus op gewijde bodem, sprak hij vals in de Naam van de HEERE: 'Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël'. Hij lijkt dus hetzelfde te zeggen als de ware dienstknecht (27:4). Maar Hananja zegt: 'Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik zal het juk van de koning van Babel breken! Binnen twee volle jaren breng Ik alle voorwerpen van het huis van de HEERE naar deze plaats terug, die Nebukadnezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft meegenomen en naar Babel heeft gebracht. Ook breng Ik Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, en alle ballingen van Juda die in Babel zijn gekomen, naar deze plaats terug, spreekt de HEERE, want Ik breek het juk van de koning van Babel' (vs. 1-4). Het is volkomen te begrijpen, dat zo'n woord moest inslaan. Hoop op bevrijding, het tegengestelde van wat die pessimist uit Anathoth had geprofeteerd. En zei deze Hananja niet evengoed, dat de HEERE hem had gezonden? Wij kunnen het zo goed begrijpen, dat het woord van Hananja met handgeklap zal zijn ontvangen.

Wat zal Jeremia nu doen? Hij zegt 'Amen, zo doe de HEERE! Moge de HEERE de woorden die u geprofeteerd hebt ... Maar luister toch naar dit woord'.

Het was volkomen naar de wens van het hart van Jeremia, die zijn volk innig liefhad, dat het woord van Hananja zou vervuld worden! Maar ... Als dat zou gebeuren, dan zou hij het Woord Gods niet hebben gesproken en dan zou de gedachte Gods te niet worden gedaan. Zo iets was niet denkbaar! En daarom dat 'Amen!'

'Maar luister toch naar dit woord, dat ik spreek ten aanhoren van u en ten aanhoren van heel het volk: De profeten die vóór mij en vóór u vanouds geweest zijn, die hebben tegen vele landen en tegen grote koninkrijken geprofeteerd van oorlog, van onheil en van pest. Maar van de profeet die profeteert van vrede, als het woord van die profeet uitkomt, van die profeet zal erkend worden dat de HEERE hem in waarheid heeft gezonden' (vs. 7-9).

Wat deed Hananja na dit woord? Hij handelde en hield zijn woord staande. Hij nam het juk van de hals van Jeremia en verbrak het. Maar hij voegde er nog dit woord bij: 'Zo zal Ik binnen twee volle jaren het juk van Nebukadnezar, de koning van Babel, van de nek van alle volken breken' (vs. 11). Hananja heeft het laatste woord; Jeremia zwijgt en gaat weg.

Dit mag in de ogen van deze nederige dienstknecht de juiste houding zijn geweest, de HEERE, zijn Opdrachtgever, neemt het voor Zijn profeet op en zegt tot hem: 'Ga tegen Hananja zeggen: Zo zegt de HEERE: Jukken van hout hebt u gebroken, nu zult u in plaats daarvan jukken van ijzer maken. Want zo zegt de HEERE van de legermachten,

de God van Israël: Ik heb een juk van ijzer gelegd op de nek van al deze volken, om Nebukadnezar, de koning van Babel te dienen, en zij zullen hem dienen, ja, Ik heb hem ook de dieren van het veld gegeven' (vs. 13-14).

Jeremia, de gehoorzame dienstknecht, volbrengt ook deze taak. Bovendien moet hij aan Hananja het oordeel aankondigen. Dit oordeel werd spoedig vervuld. Hij had door zijn woorden gemaakt, dat het volk op leugen vertrouwd was en daardoor afgetrokken werd van de waarheid. Deze zonde is zo ernstig, dat God op een bijzondere wijze tussenbeide moest komen. Nog datzelfde jaar zou hij worden weggezonden van de aardbodem omdat hij afval gesproken van de HEERE (vs. 16). Twee maanden, nadat het oordeel tegen hem werd uitgesproken, werd het vervuld. Het hoofdstuk eindigt met het woord, dat in zijn diepe ernst voor zichzelf spreekt: 'En de profeet Hananja stierf in datzelfde jaar, in de zevende maand'.

17. Want Ik weet, welke gedachten Ik over u koester

Hoofdstuk 29

Naast de Nieuwtestamentische brieven van Petrus, Johannes en Paulus hebben we de Oudtestamentische brief van Jeremia, geschreven van uit Jeruzalem aan de al in Babel vertoevende ballingen, om hen bekend te maken met de gedachten van God in hun uitzonderlijke positie, waarin ze helaas verkeerden, en om ze tevens in hun omstandigheden te bemoedigen. God dacht aan Zijn volk, ook toen het in de verstrooiing was. Hoe gemakkelijk hadden ze daar in Babel moedeloos kunnen worden, ja in opstand kunnen komen. Hoe was er vooral gevaar, dat ze de hoop, nog eens weer vrij te zullen worden, zouden verliezen. God gaf een Ezechiël, om in hun midden te arbeiden, maar ook een Jeremia, om hun van uit het moederland te schrijven.

Het was geen toeval, dat ze in Babel waren! Nog minder het blinde noodlot. God-Zelf had het hun toebedeeld; Zijn kastijdende hand had op Zijn volk gerust. Hij zou nog voortgaan, want de in Jeruzalem achtergebleven en zouden eveneens worden verstrooid. Niet alleen Jechonia, ook Zedekia zou worden weggevoerd. Allemaal

een gevolg van eigen ongehoorzaamheid! Ernstig genoeg waren zij gewaarschuwd, maar zij hadden niet willen luisteren!

Ook was er een bepaalde aanleiding voor het schrijven van deze brief van Jeremia. Er waren, namelijk in Babel valse profeten opgestaan, die de Joodse ballingen een valse hoop hadden geschonken. Het was nog altijd hetzelfde; zowel in Jeruzalem als in Babel. De straf had het hart van deze bedriegers niet veranderd. Wel profeteerden ze in de Naam van de HEERE, maar ze profeteerden bedrog (vs. 8).

Nu maakte Jeremia gebruik van het gezantschap, dat namens de koning van Jeruzalem naar Babel ging om Nebukadnezar te overtuigen van zijn onverzwakte trouw. Door het meenemen van het goddelijk document waren deze afgevaardigden, met name Elasa, de zoon van Safan, en Gemarja, de zoon van Hilkia, in hogere dienst, te weten van de HEERE van de legermachten, de God Israëls. Zij hadden de brief over te geven aan de oudsten, de priesters, de profeten en aan het hele volk, dat door Nebukadnezar was weggevoerd. De aanhef van het hoogst belangrijk schrijven is al dadelijk zeer merkwaardig.

‘Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israel, tegen alle ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel in ballingschap heb gevoerd’ (vs. 4). De herhaling van ‘*die Ik*’³³ is van grote betekenis.

Nebukadnezar was slechts het werktuig geweest, maar achter hem rijst voor hun ogen Jahweh-Zelf op. We zeiden het al, het was geen blind toeval geweest. Alles was volbracht naar de raad en wil van God!

33 Hier wijkt de NBG af van de HSV e.a. vertalingen dat het woord ‘Ik’ niet heeft.

Als ze het zo zagen - en zo was het inderdaad! - dan zou de beproeving veel gemakkelijker zijn te dragen. Dan zou ook wat hun overkomen was tot verootmoediging dienen. En dit was de eigenlijke bedoeling van hun God, ze daartoe te brengen. Zoals trouwens ook nu alle kastijding, die over Gods kinderen komt, tot hun nut is (1 Petr. 1:6; Hebr. 12:4-11). Dan zouden ze bewaard blijven voor wrok en haat; dan zouden ze integendeel voor Babel kunnen bidden, en dan zouden ze in haar vrede (een vrede, die God aan Babel geven zou) en zelf ook vrede hebben! Dan zouden ze er niet werkeloos blijven, maar huizen bouwen en bewonen, tuinen aanleggen en planten en er de vrucht van genieten. Ze zouden dan het leven voortzetten, zoals in hun eigen land, daarbij denkende aan Gods heilige instelling van het huwelijk (vs. 5-7). Maar vooral zou dan daarbij het oog gericht blijven op de God van bevrijding, want als de 70 jaren om zouden zijn, dan - zouden ze door de HEERE worden bezocht, en Hij zou Zijn goed Woord over hen verwekken en ze zouden worden teruggebracht naar Jeruzalem!

Waarom zou de HEERE dat doen? Omdat, dit is het antwoord door Hem-Zelf gegeven, omdat Zijn hart bij Zijn volk is, óók, ja juist, in het land, waar ze de harpen aan de wilgen hingen. Er volgt nu: 'Ik immers, Ik ken de gedachten die Ik over u koester (nog altijd dacht dus hun God weer aan hen), spreekt de HEERE. Het zijn gedachten van vrede en niet van kwaad, namelijk om u toekomst en hoop te geven'.

Alles lag vast in het raadsbesluit van Gods liefdevol hart! 'Dan zult u Mij aanroepen en heengaan, u zult tot Mij bidden en Ik zal naar u luisteren. U zult Mij zoeken en vinden, wanneer u naar Mij zult

vragen met heel uw hart. Ik zal door u gevonden worden, spreekt de HEERE, Ik zal een omkeer brengen in uw gevangenschap en u bijeenbrengen uit alle volken en uit alle plaatsen waarheen Ik u verdreven heb, spreekt de HEERE, en Ik zal u terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik u in ballingschap heb gevoerd' (vs. 11-14).

We weten, toen de aangewezen tijd verstreken was, toen het uur door God bepaald, was aangebroken, toen stond Kores op en de boodschap werd uitgevaardigd, die van Jeremia's woorden de vervulling was. 'Toen stonden de familiehoofden van Juda en Benjamin, en de priesters en de Levieten op, allen bij wie God de geest had opgewekt om op te trekken om het huis van de HEERE te bouwen, Die in Jeruzalem woont'. 'Zij herbouwden het altaar van de God van Israël'; 'En zij plaatsten het altaar op zijn fundament' en 'Zij vierden het Loofhuttenfeest' (Ezra 1:5; 3:2-4).

De brief van Jeremia kon helaas hier niet eindigen. Er moest nog een waarschuwing aan worden toegevoegd! Namelijk om bedacht te zijn, dat er ook zouden zijn, die het werk van God wilden afbreken. We wezen in de aanvang al op de valse profeten, die ook onder de ballingen hun noodlottig werk waren begonnen. Nee, er was geen hoop!

Over hen, die nog in Jeruzalem waren achtergebleven met koning Zedekia, zou het oordeel komen. Zij waren slechte, afschuwelijke vijgen (vs. 17), die weggeworpen zouden worden. En weer was de reden: 'omdat ze naar Mijn woorden niet geluisterd hebben ... toen Ik Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat tot hen heb gezonden. Maar u hebt niet geluisterd' (vs. 15-19).

Er worden twee mannen aangewezen, die het Woord van God door de mond van Jeremia trachtten krachteloos te maken en die tegenover het woord: 'Zoek de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb gevoerd. Bid ervoor', hun eigen woord van valse hoop stelden. Hun namen worden vermeld, hoewel het overigens onbekende lieden waren. Achab en Zedekia zouden door Nebukadnezar worden gegrepen als gevaarlijke opruiers, en in het vuur worden geroosterd (vs. 22). Dat betekende voor hen, dat ze in de vuuroven (Dan. 3) een langzame en vreselijke dood zouden moeten sterven. Het was de in Babel gebruikelijke doodstraf voor openbare ophitsers en dergelijken. Maar bovendien zouden deze Achab en Zedekia de dood sterven, omdat ze 'een dwaasheid' hadden gedaan in Israël. Dit was ten slotte niet het enige, wat ze op hun zonderegister hadden staan. Wat dat inhield 'een dwaasheid in Israël' weten we uit de geschiedenis van Jakobs dochter, Dina (Gen. 34:7; zie ook 2 Sam. 13:2; Richt. 20:6, 10; Deut. 22:21). Van de geheime zonden, bedreven door deze mannen, zegt de HEERE, in de brief, die Jeremia schreef, waardoor het kwaad aan het licht kwam: 'Ik ben het Die dat weet en ben er Getuige van'. Zou voor Hem iets verborgen kunnen blijven? 'Geen schepsel is voor Hem onzichtbaar, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem met Wie wij te doen hebben' (Hebr. 4:13). Wel gelukkig zijn zij, die met al hun schuld tot God komen; het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt van alle zonde (1 Joh. 1:7).

Ons hoofdstuk bevat een aanhangsel, eveneens over een persoon, die uit eigen beweging brieven gezonden had tot het volk te Jeruzalem en tot Zefanja, de priester, met zijn ambtsbroeders, om ze opmerkzaam te maken op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van opruiers en

dwazen. Moesten ze zulke mensen niet in de gevangenis opsluiten? Waarom want daarom ging het eigenlijk - waarom had Zefanja dan Jeremia niet gescholden? Gaf die zich niet uit voor een profeet? Had die niet opgewekt, om huizen te bouwen te Babel en tuinen te planten en de vrucht ervan te eten? Van die brieven, door Semaja, de Nechelamiet, geschreven, had Jeremia kennis gekregen en naar aanleiding daarvan spreekt hij in de verzen 30-32 het oordeel van de HEERE uit. God had gehoord, wat deze dromer had geuit in zijn brieven, en daarover spreekt Jeremia in de Naam van de HEERE: 'Omdat Semaja u geprofeteerd heeft, terwijl Ik hem niet heb gezonden, en heeft gemaakt dat u op leugen vertrouwt, daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga Semaja, de Nechelamiet, en zijn nageslacht straffen. Hij zal niemand hebben die woont in het midden van dit volk. Hij zal niet het goede zien dat Ik doen zal aan Mijn volk, spreekt de HEERE, want hij heeft opgeroepen avvallig te worden van de HEERE' (vs. 32). Naast de Hananja uit het vorige hoofdstuk staan hier dus voor ons een Achab en een Zedekia en een Semaja. Ze brengen ons het ernstige Schriftwoord in gedachtenis: 'Wij vermogen niets tegen de waarheid' (2 Kor. 13:8), en dat andere: 'Als iemand de tempel van God verderft, God zal hem verderven' (1 Kor. 3:17).

18. O, diepte van rijkdom

Inleiding hoofdstuk 30 en 31

Het waren voor de gevankelijk weggevoerden, die zich reeds in Babel bevonden, troostrijke woorden geweest, die de profeet in zijn brief had geschreven. Het zou in elk geval geen gevangenschap zonder uitzicht zijn: na zeventig jaren zou de HEERE hen bezoeken, om ze weer terug te brengen in hun land.

Helaas moest aan deze boodschap van troost nog een Jobstijding worden toegevoegd. De in Jeruzalem achtergeblevenen zouden het zwaar te verantwoorden hebben: zwaard, honger, en pest zouden hun verdervend werk doen!

Intussen moesten de ballingen de vrede zoeken van de stad, die voor hen een gevangenis was en voor haar bidden! Van het hoogste belang was de brief, die Elasa en Gemarja hadden meegekregen naar Babel. Maar al drong er daardoor een lichtstraal in de donkere ballingschap, het volle licht ging in deze brief nog niet op. 'Als ik u vergeet, Jeruzalem, laat dan mijn rechterhand zichzelf vergeten. Laat mijn tong vastkleven aan mijn gehemelte, als ik niet aan u denk, als ik Jeruzalem niet doe uitstijgen boven mijn hoogste blijdschap' klaagden de ballingen (Ps. 137:5, 6).

Jeruzalem was diep vernederd! Haar kinderen gaan heen in de gevangenis voor het aangezicht van de tegenpartij. Jeruzalem had

zwaar gezondigd. Zij was ‘Wonderbaarlijk diep is zij gezonken’. Zo heeft de wenende profeet in zijn Klaagzangen zich geuit (Klaagl. 1:9). Maar zie nu de twee hoofdstukken, die met de volgende, 30, 31, 32, 33, naar de inhoud eigenlijk één geheel uitmaken, hoe straalt daarin het *volle* licht!

Jeremia, de oordeelsprediker, die zo van harte het goede voor zijn volk zocht, mag in de genoemde hoofdstukken spreken over de volle raad Gods in betrekking tot zijn volk. Zeker, hij zou ook nog spreken over een bange crisis. Maar de God Israëls zou Zijn gedachten van vrede over Zijn volk ten uitvoer leggen. De Eeuwige-Getrouwe zou door kastijding het volk brengen aan de voeten van zijn Messias. En dan zou het volk hersteld zijn!

‘Met de terugkeer onder Jesua en Zerubbabel is de vervulling van de profetie niet uitgeput;’ zo merkt J. Douma op in zijn werk: *‘Jeremia, de profeet’*. ‘Het herstel van het volk wordt voltooid en volmaakt’, zo gaat hij voort, ‘door de sluiting van een nieuw verbond, waarvan het eigenlijke kenmerk is, dat Gods wil in de harten geschreven staat. Daardoor zal Israël in waarheid Gods volk zijn. Daarom zal dan ook de heilige stad worden herbouwd, zonder dat zij ooit meer voor verwoesting behoeft te vrezen’.

Zo staat dan de zon van het profetische Woord over het volk van Gods verkiezing in haar hoogtepunt en schittert in al haar glans! We ontleenden als opschrift boven de beschouwing van deze hoofdstukken het woord van de apostel Paulus in de Brief aan de Romeinen: ‘O diepte van rijkdom, zowel van de wijsheid als van de kennis van God! Hoe ondoorgroendelijk zijn zijn oordelen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen!’ (Rom. 11:33).

Met dit woord sluit de schrijver de drie hoofdstukken van Romeinen 9-11 af, die één onderwerp behandelen. In de voorafgaande is uiteengezet, dat er geen onderscheid bestaat tussen de Joden en de heidenen, of volken. Dat geldt niet alleen de verloren toestand, maar ook de rijke genade van God daartegenover. Nu zou men tot de vraag kunnen komen: wat wordt er dan van de beloften, die zonder voorwaarden aan Abraham en aan zijn zaad zijn toegezegd? Dat de kinderen Jakobs, die onder de wet leven, alle aanspraken verloren hebben door hun ongehoorzaamheid, is duidelijk genoeg. Maar hoe staat God dan tegenover de beloften, die Hij tevoren geschonken heeft?

Op deze vraag geeft de apostel in de hoofdstukken van Romeinen 9-11 het antwoord. Kort samengevat komt het hierop neer: Neen, God heeft Zijn volk niet verstoten, en al zal dan individueel niet ieder gered worden, een overblijfsel van het volk als geheel, de twaalf stammen, zal worden ingevoerd in de zegeningen uit vrije genade, terwille van de Verworpene, om Jezus' wil. Denken we, om alleen maar een sprekend voorbeeld te noemen, aan Jesaja 53: 'Om de moeitevolle inspanning van Zijn ziel zal Hij het ³⁴ zien, Hij zal verzadigd worden. Door de kennis van Hem zal de Rechtvaardige, Mijn Knecht, velen rechtvaardig maken' (Jes.53:11). Ongetwijfeld is dit Woord reeds nu vervuld; Jood en Griek, die uit het geloof in Jezus zijn, worden door God gerechtvaardigd. Maar ook voor het volk als volk, dat zijn Messias, toen Hij neerkwam, heeft veracht - 'Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht' - zal Zijn verzoeningswerk de eeuwige grondslag zijn, waarop God het aannemen zal.

34 Voetnoot HSV: 'het' - Volgens drie van de Dode Zeerollen en de Septuaginta: het licht.

‘Wij hielden Hem echter voor een geplaagde, door God geslagen en verdrukt. Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is er voor ons genezing gekomen’ (Jes.53:4-5). Als door de werking van Gods Geest een overblijfsel tot inzicht van zijn verloren toestand zal zijn, gekomen, en aan Zijn voeten neergezonken zal liggen met berouwen in droefheid, dan zal daar ondervonden worden, wat in Zacharia 13:1 staat: ‘Op die dag zal er een bron geopend worden voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem tegen de zonde en tegen de onreinheid’. Dan zal ervaren worden, hoe God, de God aller genade, antwoordt op de belijdenis van alle geslachten (Zach. 12:10-14). Dat heeft de hierboven aangehaalde schrijver ³⁵ voorbijgezien, toen hij de opmerking maakte: ‘Als de Heere de gedachten Zijns vredes over het herstelde volk ten uitvoer brengt, hergeeft Zijn trouw hun in de Messias een eigen Koning ... Alleen, wanneer zij ook Hem verwerpen zullen zij geen eigen koning meer krijgen, maar onder het juk van vreemden blijven’. Wat dat laatste nu betreft, ook als de verworpen Koning in dood en graf is gegaan, en Zijn plaats heeft ingenomen als de Koning der koningen en Heer der heren aan de rechterhand Gods in de hemel zal Hij, volgens de Schrift, terugkomen en dan zullen Zijn voeten - om bij ons onderwerp te blijven - ‘staan op de Olijfberg, die voor Jeruzalem ligt, ten oosten ervan’ (Zach. 14:1-9). De gedachten van vrede in Gods hart, en neergelegd in de beloften zonder voorwaarde, zullen vervuld worden. Daarom eindigt Paulus zijn behandeling van dit gewichtig onderwerp met de lofzang: ‘O,

diepte van rijkdom (...) Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid!
Amen'.

Hoofdstuk 30

Maar laten we na deze inleiding tot ons hoofdstuk komen. We merkten al op, dat de zon haar middaghoogte hier heeft bereikt. We willen ons dan nu in haar volle glans verheugen door de overdenking van de inhoud van wat voor ons ligt.

Ten eerste is het van betekenis, dat deze woorden door de profet moesten worden opgeschreven, op uitdrukkelijke aanwijzing van de HEERE-Zelf. Kennelijk waren ze bestemd voor de harten van hen, die tijdens en na de ballingschap in de vreemde moesten vertoeven, en al de ellende daarvan zouden gevoelen, al werden ze ditmaal ook niet in een brief aan hen gezonden. Deze woorden spraken namelijk van de hoop, die overbleef voor hen, die in gevangenschap zouden verkeren, opdat ze mochten weten, goed weten, omdat de God van Israël er hen van verzekerde, dat er een omwenteling komen zou. In de toekomst zouden ze worden teruggebracht in het land van hun vaders! En deze verlossing zou niet alleen voor Juda zijn, maar het gehele volk zou er in delen. Ook de tien stammen, die anderhalve eeuw vroeger waren weggevoerd naar Assyrië, zouden worden teruggevoerd door de HEERE. En erfelijk zouden ze het land bezitten, zodat ze niet behoefden te vrezen voor een herhaling van wat hun al overkomen was.

Toen deze woorden van vertroosting gesproken waren, ging de profet er echter toe over, Gods gedachten mee te delen over wat aan

deze verlossing moest voorafgaan. De vreugde zou niet komen dan nadat de weeën zouden zijn doorgemaakt. Dit is de inhoud van de verzen 4 tot 7. Ook aan deze woorden moeten we onze volle aandacht schenken. Ze betreffen eveneens de twaalf stammen. Verschrikking en vrees zou op het volk vallen. Niet dadelijk zou de vrede komen, waarop allen wachtende waren. De ellende zou zelfs zeer groot zijn, zodat Jeremia het sprekende beeld gebruikt van een manspersoon, die in de smarten van een barende vrouw verkeert. Die dag zou in dit opzicht een geheel enige dag zijn. Al had het volk Israëls in het verleden ook bange, zeer bange dagen zelfs doorleefd, toch zou die tijd, die nog in de toekomst ligt, alles overtreffen. Daarom zegt de profet: ‘Wee! Want die dag is groot, er is er geen als hij. Het is een tijd van benauwdheid voor Jakob’. Maar er zou aan deze benauwdheid eens een einde gemaakt worden. Daarom wordt er aan de voorafgaande woorden nog toegevoegd: ‘toch zal hij daaruit verlost worden. Want op die dag zal het geschieden, spreekt de HEERE van de legermachten, dat Ik zijn juk van uw nek zal breken en uw banden zal verscheuren. Vreemden zullen zich niet meer door hem laten dienen, maar zij zullen de HEERE, hun God, dienen, en hun Koning David, Die Ik hun zal doen opstaan’ (vs. 7-9).

Het is van het hoogste belang in verband met het onderwerp de tijd van benauwdheid voor Jakob - te letten op de toekomstrede van onze Heer Jezus Christus. Ze is opgetekend in het evangelie van Mattheüs, in hoofdstuk 24.

‘Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en wat is het teken van uw komst en van de voleinding van de eeuw?’ Deze vraag van de discipelen is aanleiding geworden voor de Meester Zijn leerlingen in

te leiden in de toekomstverwachting van het volk. Om te beginnen worden ze gewaarschuwd voor de verleiding van hen, die zich zullen uitgeven voor de beloofden Messias. Hij was reeds gekomen, in Hem waren alle beloften Gods ja en amen. Elke leuze van: 'Ik ben de Christus', waarmee velen zouden komen, was misleiding en moest onmiddellijk worden terzijde gelegd, daar ze tot het verderf zou leiden. Er zijn ook nu vele antichristen gekomen, voorlopers van de ene, echte antichrist (1 Joh. 2:18). Dit is het kenmerk van het laatste uur. De antichrist zal en de Vader en de Zoon loochenen (1 Joh. 2:22). Met zijn openbaring zal velerlei verschrikking gepaard gaan. Deze verschrikking zal worden ingeleid door oorlogen, hongersnoden, pestilentie en aardbevingen in verschillende plaatsen. (Matt. 24:6, 7). 'Dit alles is echter het begin van de weeën' (Matt. 24:8). Vervolging van de getrouwen zal dan plaats hebben. Haat, ergernis, valse profetie gaat met dit alles samen. De wetteloosheid zal ten top stijgen en de liefde van de massa van de belijders zal verkoelen! Te midden van deze verschrikkelijke openbaring van 'de wetteloze' (2 Thess. 2:3-8) zullen er zijn, die stand houden. Zij zijn degenen, die niet het teken van de antichrist aan het hoofd en aan de rechterhand dragen. Zij denken niet als hij en handelen niet als deze 'mens van de zonde' (Openb. 13:16, 17). Daarom zullen zij niet kunnen kopen of verkopen, maar ondanks hun lijden houdt de Heer ze toch staande. Om 'hen in het leven te behouden, wanneer er honger is' (Ps. 33:19). En indien er onder hen zijn, die gedood worden - en zo zullen er ook velen zijn dan is 'Kostbaar is in de ogen van de HEERE de dood van Zijn gunstelingen' (Ps. 116:15). Vandaar dat na dit woord van de Heiland over de angst in de toekomst volgt:

‘Wie echter zal volharden tot het einde, die zal behouden worden’
(Matt. 24:13)

Maar eerst zal het Evangelie van het Koninkrijk worden gepredikt over de gehele aarde. Aan alle volken zal het worden voorgesteld, en wie dat Evangelie van de komende Koning zal verwerpen, en in plaats van Hem de antichrist zal aanvaarden en gehoorzamen, die zal zijn lot delen. Daarna komt het einde (Matt. 24:14).

Nog afzonderlijk staat de Heer Jezus bij ‘de gruwel van de verwoesting’ stil, die opgericht zal worden in de tempel in de heilige plaats - waarover ook Daniël reeds gesproken heeft (Dan. 12:11). De antichrist zal zich laten aanbidden. Dat zal een vreselijke tijd zijn, de eigenlijke grote verdrukking (Matt. 24:15-22). De getrouwen zullen dan Jeruzalem ontvluchten en om hunnentwil zullen de dagen verkort worden. Dit alles wordt tevoren aangekondigd, opdat de gelovigen, waarvan de kleine discipelenschaar een beeld is, niet zouden worden verleid.

De Messias, die nu verhoogd aan de rechterhand van de Vader troont, zal worden geopenbaard. De Zoon des mensen zal komen, en Zijn komst zal zijn gelijk de bliksem (Matt. 24:29). De vijanden zullen dan worden geoordeeld. De stammen van het land zullen weklagen en roepen en dan, opeens, zal er redding zijn. De uitverkorenen zullen vergaderd worden uit de einden van de aarde, om deel te ontvangen aan de zegenrijke regering van hun grote Koning (Matt. 24:31).

Na de uitspraak van vers 9, om tot ons hoofdstuk terug te keren, wordt het volk bemoedigd door de woorden: ‘U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE, wees niet ontsteld,

Israël, want zie, Ik ga u verlossen uit verre landen, uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap, zodat Jakob terugkeert, rust heeft en zonder zorgen is, en niemand hem schrik aanjaagt. Want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te verlossen, want Ik maak een vernietigend einde aan alle heidenvolken waarheen Ik u verspreid heb, maar aan u zal Ik geen vernietigend einde maken. Ik zal u bestraffen met mate, maar u beslist niet voor onschuldig houden' (vs. 10-11). Hoe het ook met het volk Israëls moge gaan, (en ze gaan waarlijk door diepe wegen) vernietigd zal het niet worden. 'Niet voorgoed afrekenen' zegt God, wel tuchtiging en dan nog met mate! In de verzen 12-15 staat de profeet nog eens in het bijzonder stil bij al wat Israël doormaken zal. De wond is niet te helen; alle liefhebbers, dat zijn de machten, waarop het volk heeft vertrouwd, de volken, waarbij zij heil hebben gezocht, vergeten het en zullen het vergeten, maar het is ook nu God, die hen tuchtigt. Aangrijpend is het tot tweemaal toe herhaald woord in vers 14 en 15, 'omdat uw zonden machtig veel zijn'. Dat is de eigenlijke oorzaak van alles wat Israël overkomen is en overkomen zal. Er is intussen ook nog een andere zijde van deze medaille met het beeld van de wandelende, lijdende Jood, en dat is, dat God vergelding doen zal aan allen, die Zijn volk kwaad doen. Vers 16 zegt het ons zo duidelijk, en Zijn volk, zal Hij gezondheid schenken en de wonden genezen en God zal medelijden hebben met de verdrevenen, met Sion, omdat niemand naar haar vraagt (vs. 17)!

Zou God haar dan ook vergeten? Jesaja zegt het zo treffend: 'Denk aan deze dingen, Jakob, Israël, want u bent Mijn dienaar. Ik heb u geformeerd, u bent Mijn dienaar, Israël, u zult door Mij niet vergeten worden' (Jes. 44:21). Neen, Jeruzalem is nooit door God vergeten! Hoe schoon blijkt het weer uit wat gezegd wordt in de

verzen 18, 19 en 20: ‘De stad zal herbouwd worden op haar ruïne en het paleis zal op zijn rechtmatige plaats gelegen zijn. Van hen zal dankzegging uitgaan, en het geluid van vrolijke mensen’ ... ‘Ik zal hen tot aanzien brengen’ ... ‘zijn gemeente zal voor Mijn aangezicht bevestigd worden’. Maar dan alweer die ernstige toevoeging: ‘Ik zal al zijn onderdrukkers straffen’.

De profetie bereikt in de verzen 21 en 22 haar hoogste en heerlijkste punt. Hier gaat Jeremia voort met de woorden: ‘Zijn Machtige zal één van hem zijn, zijn Heerser zal uit zijn midden voortkomen. Ik zal Hem naderbij doen komen, en Hij zal tot Mij naderen. Want wie is hij die met zijn hart borg wordt om tot Mij te naderen? – spreekt de HEERE. En u zult Mij tot een volk zijn en Ík zal u tot een God zijn’. Wie zou bij deze woorden niet denken aan de profetie van Micha 5:1: ‘uit u zal Mij voortkomen Die een Heerser zal zijn in Israël. Zijn oorsprongen zijn van oudsher, van eeuwige dagen af’. Hij, de Heerlijke, de Heerser, werd echter eerst: ‘Man van smarten!’

Hij, de Koning naar de gedachten Gods, werd een vloek op het kruis, waar Hij de grond legde voor de heerlijke, machtige verlossing van zondaren en voor de vervulling van al de beloften Gods. Zacharia 13:7 spreekt ons van de Metgezel Gods, die geslagen werd, tegen Wie het zwaard ontwaakte, opdat God Zich met de verstrooide schapen zou kunnen bezighouden en Zijn hand tot de kleinen zou wenden!

Op het kruis heeft Hij ‘Zich tot een schuldoffer gesteld’. (Jes. 53:10), en zo heeft Hij nageslacht gezien. Zo werd Hij met Zijn hart borg, zo stond Hij voor God, zo werd Hij verlaten, opdat Hij zou doen naderen, die van God afgeweken waren.

‘O Man van smart, dat ieder voor U kniel!’
Gij droegt geheel de krankheid onzer ziel,
‘t Was onze smart, die op Uw schedel viel;
Ons overtreden heeft U verwond’.

In de slotverzen (vs. 23 en 24) staat Jeremia nog eenmaal stil bij de toorn van de HEERE, die op het hoofd van de goddelozen zal blijven en zich niet afwenden zal, totdat daargesteld zullen zijn de gedachten Zijns harten in het laatste van de dagen. Die woorden in het laatste van de dagen zijn klaarblijkelijk synoniem met de uitdrukking, die de profeet Daniël bezigt, n.l. ‘de tijd van het einde’ (Dan. 12:9).

Hoofdstuk 31

Vers 1 van hoofdstuk 31 sluiten aan bij het einde van hoofdstuk 30. ‘In die tijd, spreekt de HEERE, zal Ik al de geslachten van Israël tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn’.

We krijgen nu voor ons het ‘volk dat aan het zwaard ontkomen was’, degenen, die door de storm van het oordeel niet wegblazen zijn. De HEERE heeft hen tot rust gebracht. De drijfveer van Gods handelingen met Zijn volk van de aanvang aan is Zijn eeuwige liefde! (vs. 3). Dit verklaart, dat Hij Zijn volk heeft getrokken in goedertierenheid. Hij zal een wonder aan Zijn volk doen. Het volk, dat zo geleden heeft, zal worden gebouwd. ‘Maagd Israël. Opnieuw zult u zich tooien met uw tamboerijnen, opnieuw zult u uittrekken in een reidans van vrolijke mensen’. Het is, alsof de dagen van Mirjam, de dagen van het ontstaan van het volk (Ex. 14, 15), teruggekeerd zijn. Maar het is een vollere vreugde. Zij zijn niet aan de oevers van de Rode Zee, met de

woestijn voor zich, maar in de rust. Want ‘de planters zullen planten en de vruchten genieten’ (vs. 5)! Hoeders zullen op het gebergte van Efraïm roepen: ‘Sta op, laten wij opgaan naar Sion, naar de HEERE, onze God!’ En vreugde in God-Zelf zet aan tot de lofzang: ‘Juich om het hoofd van de heidenvolken! Laat het horen, prijs Hem en zeg: Verlos Uw volk, HEERE, het overblijfsel van Israëll’ (vs. 7).

Dat overblijfsel zal worden samenvvergaderd uit het land van het Noorden en van de zijden van de aarde, een grote gemeente, waaronder zelfs blinden en lammen, zwangeren en barenden. Zij zullen geleid worden in een rechte weg, waarin zij zich niet zullen stoten. Evenmin zullen zij dolen, want ze worden geleid door God-Zelf aan waterbeken, zodat hun niets zal ontbreken. De verklaring ligt in de onmiddellijk aansluitende woorden: ‘want Ik ben Israël tot een Vader, en Efraïm – Mijn eerstgeborene is hij’ (vs. 9).

De heidenen, de omwonende volken, die God niet kennen, moeten dit Woord van de HEERE horen. Aan allen, die ver zijn, moet het verkondigd worden, dat dezelfde God, die Israël verstrooid heeft, hen weer vergaderen zal, en bewaren en zegenen, zoals een herder Zijn kudde bewaart. Jakob is vrijgekocht door de HEERE en verlost uit de hand van een, die sterker was dan hij!

Dit is de eerste reden, waarom ze verblijd zijn. Zij zullen toevloeien tot de zegeningen van de HEERE, tot Sion en tot het koren en tot de most en tot de olie, en tot de jonge schapen en runderen - dus tot geestelijke en stoffelijke zegeningen en hun ziel zal verkwikt zijn, als een gewaterde hof, en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn. De woorden van Jesaja zullen in vervulling gaan: ‘Want wie door de HEERE zijn vrijgekocht, zullen terugkeren; zij zullen Sion

binnenkomen met gejuich. Eeuwige blijdschap zal op hun hoofd zijn, vreugde en blijdschap zullen zij verkrijgen, verdriet en gezucht zullen wegvluchten' (Jes. 35:10).

En Jeremia vervolgt zijn danklied: 'Dan zullen jonge vrouwen zich verblijden in een reidans, ook de jongemannen en de ouderen met elkaar. Ik zal hun rouw veranderen in vreugde, Ik zal hen troosten, Ik zal hen blij maken na hun verdriet' (vs. 13). Er is dus een herinnering aan al wat geleden is, maar ook voor goed zal voorbijgegaan zijn. De ziel van de priesters zal met vettigheid verzadigd zijn, en het volk met het goed van de HEERE! De beker is overvloeiende, en het goede en de weldadigheid volgen hen op de voet!

De verzen 15 tot 17 tekenen ons opnieuw de smart, die het volk zal hebben te lijden, alvorens de zegeningen hun deel worden.

In Mattheüs 2:18 wordt Jeremia's woord aangehaald. Daar wordt verhaald van het bloedbad, dat Herodes deed aanrichten in Bethlehem met het doel de pasgeboren Koning uit het huis van David om te brengen. Rachel, de moeder van Jozef, en in ruime zin de stammoeder van Efraïm, of de tien stammen, is in grote droefheid. Haar kinderen gaan door de vervolging heen. Maar vers 16 vervolgt: 'Bedwing uw stem van gewezen, en uw ogen van tranen, want er is loon voor uw werk, spreekt de HEERE. Zij zullen uit het land van de vijand terugkomen'.

Ook voor de tien stammen, die op dit ogenblik door niemand, althans met zekerheid zijn aan te wijzen, is Kanaan het land van de belofte! Niet alleen voor Juda! En als Juda en Efraïm zullen vereend zijn in 'sieraadland', Israëel, dan zal vervuld zijn het woord van Jesaja:

‘Hij zal de verdrevenen van Israël verzamelen en hen die vanuit Juda overal verspreid zijn, bijeenbrengen van de vier hoeken van de aarde. Dan zal de afgunst van Efraïm verdwijnen, en wie Juda in het nauw drijven, zullen uitgeroeid worden. Efraïm zal niet langer jaloers zijn op Juda, en Juda zal Efraïm niet meer in het nauw drijven’ (Jes. 11:12, 13).

De Geest van God zal echter eerst Zijn ontdekkend werk doen in de harten van Rachels kinderen. Vers 18 geeft ons de zelfbeschuldiging te horen: ‘U hebt mij gestraft, ik ben gestraft als een ongetemd kalf’ (d.i. aan het juk ongewend; zie ook Hos. 4:16). Maar het laat eveneens de smeekbede in het gevoel van eigen onmacht en zelfveroordeling tot ons komen: ‘Bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn’. En ten slotte het gelovig woord van vertrouwen op God: ‘want U bent de HEERE, mijn God’. Efraïm gaat voort en zegt: ‘Want nadat ik bekeerd was, heb ik berouw gekregen. Nadat ik met mijzelf bekend ben gemaakt, heb ik mij op de heup geslagen.³⁶ Ik ben beschaamd, ja, ook te schande geworden, omdat ik de smaad van mijn jeugd meedraag’ (vs. 19).

En op deze ontroerende klacht is het Goddelijk antwoord: ‘Is Efraïm voor Mij niet een dierbare zoon, is hij voor Mij niet een lievelingskind? Want zo dikwijls als Ik tot hem spreek, denk Ik nog voortdurend aan hem. Daarom is Mijn binnenste bewogen over hem, Ik zal Mij zeker over hem ontfermen, spreekt de HEERE’ (vs. 20). De weg is voor de terugkeer van het volk gebaad. De wegwijzers verrijzen voor onze ogen: ‘Richt u merktekens op, zet u wegwijzers neer. Richt uw hart

36 Misschien is de betekenis van deze uitdrukking: ben ik opnieuw in het verbond getreden

op de gebaande weg, de weg die u bent gegaan. Keer terug, maagd Israël, keer terug naar deze steden van u' (vs. 21).

Deze jonkvrouwe was eenmaal afkerig. Zij was tengevolge van haar ontrouw aan haar God onder de macht van de volkeren. Maar zo was het niet van de beginne geweest. Toen hing het volk zijn God aan. In de tijd van afwijking en ontrouw was zij met dezen vreemdeling verbonden. Misschien duidt hierop de uitdrukking, die zo moeilijk te verklaren is: 'Voorzeker, de HEERE heeft iets nieuws geschapen op de aarde: een vrouw zal een man omvatten' (vs. 22). Hoe dit ook zij, eenmaal zal het geheel anders, geheel nieuw zijn. 'Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zij zullen in het land Juda en in zijn steden weer dit woord zeggen, wanneer Ik een omkeer zal brengen in hun gevangenschap: Moge de HEERE u zegenen, Jer. 50:7 woonplaats van gerechtigheid, heilige berg' (vs. 23).

Samen zullen ze in de steden wonen, zowel degenen die de akkerbouw beoefenen als die door veeteelt hun bestaan vinden. De vermoeide ziel zal er niet alleen tot rust gekomen zijn, maar eveneens tot verzadiging toe gezegend zijn. De treurige ziel zal daar vervuld zijn.

Vers 26 is een merkwaardige onderbreking van de gedachtegang. Opeens zegt de profeet: 'Hierop ontwaakte ik en ik keek. Mijn slaap was mij aangenaam geweest'. Een vermaard schrijver, v.d. Palm, heeft naar aanleiding van deze woorden gezegd: 'Jeremia vergelijkt de profetische verrukking, waarin hij geweest was, bij een zoete slaap, waaruit hij, ontwakende, rondom zich ziet'. En weer ontwaakt gaat hij voort: 'Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik het huis van Israël en het huis van Juda bezaaien zal met zaad van mensen en zaad van dieren. Dan zal het gebeuren' ... 'zoals Ik ten aanzien van

hen gewaakt heb om weg te rukken en af te breken, om omver te halen en te vernielen, en hun kwaad aan te doen' ... (een herinnering opnieuw aan het oordeel, dat over hen gegaan zal zijn) 'dat Ik ten aanzien van hen zal waken om te bouwen en te planten' ... 'spreekt de HEERE' (vs. 27-28).

Vers 29 en 30 brengen een gewichtig beginsel naar voren, n.l. dat van de straf op de ongerechtigheid. Het spreekwoord was in Israël in gebruik gekomen: 'De vaders hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden van de kinderen zijn stomp³⁷ geworden'. Zo sprak men in ontevredenheid over vermeend onrecht; door gebrek aan vreze Gods, en aan ontzag voor Hem, uitte men zich spottend op deze wijze.

Ezechiël bekritiseert het gebruik van deze spreekwijze. Het zal niet meer gebeuren, dat dit spreekwoord zal gebruikt worden in Israël (Ezech. 18:2, 3). Men leefde maar voort zonder te bedenken, dat het kwade naar het beginsel van de heilige wegen Gods vreselijke gevolgen hebben kan voor de geslachten, en dat God de ongerechtigheden van de vaders bezoeken zou aan de kinderen, tot in het derde en vierde geslacht (Ex. 20:5; Jer. 32:18). Maar hoewel het een vaste wet is, dat de zonde van de vaders bezocht wordt aan de kinderen, - dat dus het eten van onrijpe (zure) druiven voor de kinderen het gevolg hebben kan en zal, dat hun tanden er stomp door worden - het is eveneens een onomstotelijke waarheid, dat ieder geoordeeld wordt om de eigen ongerechtigheid, d.w.z. dat ieder, die onrijpe druiven eet, zelf het gevolg daarvan zal gewaar worden, dat dus zijn tanden stomp zullen worden (Deut. 24:16; 5:9; Ezech. 18:20).

37 NBG vertaling heeft hier 'slee' = stroef

In de dagen, waarin de gerechtigheid van God op deze aarde, heersen zal, wordt de zondaar, honderd jaar oud zijnde, derhalve als hij nog een jongeling is, door de dood weggenomen, door de vloek getroffen! (Jes. 65:20).

Twee gedachten dus, elk op de plaats en in overeenstemming met de Goddelijke gerechtigheid. Hier in ons hoofdstuk, in de verzen 29 en 30, hebben we de tweede wet van Gods rechtvaardig bestuur voor ons. 'In die dagen zullen zij niet meer zeggen: De vaders hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden van de kinderen zijn stomp geworden. Maar ieder zal om zijn eigen ongerechtigheid sterven. Ieder mens die onrijpe druiven eet – zijn tanden zullen stomp worden'. Het slot van het hoofdstuk vanaf vers 31 stelt in het licht het verschil tussen het eerste verbond van God met Israël, ten dage van de verlossing uit Egypte, en het tweede, dat de HEERE maken zal, en waarin Hijzelf alles doet en alles is, m.a.w. het verbond *niet* op grond van voorwaarden of verantwoordelijkheid, maar van louter genade.

Het eerste verbond, dat van Sinai, is vernietigd - Israël is de bondsbreker geworden, vers 32, nog voordat de heilige Wet, de uitdrukking van wat God van Zijn volk verwachtte, in hun bezit was. Blijken moest, wat ook in waarheid gebleken is, dat het volk in eigen kracht de wet niet houden kon, en houden wilde. Het danste om het kalf, voordat Mozes teruggekeerd was van uit de tegenwoordigheid van God.

Het tweede verbond, waarin God alles is, en dat *niet* vernietigd zal worden, zal het volk houden, omdat het dan wandelt door Zijn genade en door Zijn Geest. Dit tweede, dit nieuwe verbond wordt opgericht, nadat het oude vernietigd is door het volk Israël. God

richt het op met het huis Israëls en met het huis van Juda. Zó zegt de profeet het hier in ons hoofdstuk, en zo wordt het herhaald in de brief aan de Hebreëen, in hoofdstuk 8, de verzen 8-12.

De enige Middelaar tussen God en mensen, onze Heer Jezus Christus, heeft van het tweede, het nieuwe verbond, de grondslag gelegd door de storting van Zijn kostbaar bloed.

Tot dit bloed zijn - dank zij God tot in eeuwigheid! - ook de gelovigen van het Nieuwe Testament gekomen. Daaraan herinnert de wijn bij het heilig avondmaal. De woorden van de Heiland, uitgesproken, toen Hij de beker aan Zijn discipelen gaf, herinneren er aan. Die woorden luiden: 'Want dit is mijn bloed van het nieuwe verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden' (Matt. 26:28). Wij ondervinden daarom nu al, de zegeningen van dit waardevolle bloed. Maar we moeten wel in het oog houden, dat het verbond op grond van het bloed zal worden opgericht met het in zijn land en in zijn betrekking met God herstelde Israël in zijn geheel, de twaalf stammen derhalve. De wet zal in hun binnenste gegeven zijn, in hun hart zijn geschreven; de zonden zullen niet meer gedacht en de zonden zullen vergeven worden! Zo zeker als de ordeningen van de hemel, zon en maan stand houden, zo zeker zullen de beloften Gods voor het zaad Israëls zijn. Het zal Gods volk zijn, gelijk het Gods volk was. Het zal niet meer verworpen worden! Het eens op Golgotha gestorte bloed en het werk Gods in de harten van het volk zijn de waarborg, dat alles zal hersteld zijn. De stad, Jeruzalem, en het dal van de dode lichamen, alles zal de HEERE heilig zijn!

Nooit is deze profetie in het verleden vervuld geworden. Maar ze zal vervuld worden, want God heeft het beloofd en Zijne beloften,

zo vele als er zijn, zijn ja en amen in de ene en enige Middelaar en
Bewerker van alle heil, de Heer Jezus Christus!

19. Door het geloof

In hoofdstuk 32 en 33 verplaatsen we ons in het achttiende jaar van Nebukadnezar, het tiende jaar van Zedekia's regering. Toen werd Jeruzalem al lang belegerd en Jeremia zat opgesloten in de voorhof van het paleis van de koning. Hij had met grote duidelijkheid God voornemen bekend gemaakt en had geen blad voor de mond genomen, zodat zowel het volk als Zedekia wisten, waar ze aan toe waren.

Hoofdstuk 32

Tijdens deze gevangenschap gebeurde er iets merkwaardigs, Hanameël, een neef van Jeremia, had een stuk land te verkopen. Het veld lag in de onmiddellijke nabijheid van Jeruzalem, bij Anathoth. Hij wendde zich daartoe tot de lossen, en wel op grond van een wet uit Leviticus 25. Begrijpelijkerwijze was er alle aanleiding voor Jeremia om in oorlogstijd tegen de koop van een veld bezwaren in te brengen. De overweging kon bij hem opkomen, dat hij nooit enige vrucht van dat veld zou trekken, omdat het reeds gevallen was in de hand van de vijand (zie vs. 43). Had Jeremia zelf niet aangekondigd, dat de HEERE het land zou overgeven? Maar van één ding was hij overtuigd: de vijand zou het land met voor altijd bezitten, en al zou hij dan ook zelf niets aan het bewuste stuk grond hebben, dan zou het toch eenmaal terugkeren tot het oorspronkelijke geslacht van de eigenaar. Bij Jeremia zwijgt, zoals we reeds opmerkten, elke overweging voor

gehoorzaamheid aan Gods instelling en voor het geloof aan de uitvoering van Gods raad.

De koopakte in duplo, die onder getuigen aan Baruch wordt overhandigd, was het bewijs, dat de overweldigers niet voor altijd Israëls erf zouden bezitten. Niet alleen in zijn prediking, maar ook wat de praktijk aangaat, geloofde Jeremia vast aan de toekomstige verlossing van het land. Deze gedachte overheerste alle andere en deed Jeremia het veld van Hanameël kopen.

Maar toch heeft, wat Jeremia ervoer, hem aangegrepen. In een ontroerend gebed heeft hij zich tot God gewend. Treffend is het, dat hij zich bewust werpt op de almachtige Schepper, voor Wie niets te wonderlijk is (vs. 17). Nadat hij zijn smeekbede heeft uitgestort voor het aangezicht van de HEERE is het eerste, wat hij van zijn God als antwoord ontvangt: ‘Zou ook maar iets voor Mij te wonderlijk zijn?’ (vs. 27). Zo zien we, hoe God ons smeken hoort en onze harten bevestigen en versterken wil in het onwrikbaar geloof in Hem!

Maar de God van Jeremia is niet alleen de Almachtige, Hij is ook de Heilige, de Rechtvaardige, die aan duizenden Zijn goedertierenheid bewijst, maar die eveneens de ongerechtigheid van de vaders vergeldt aan hun kinderen. Zijn oog is op allen en alles. Hij, die Zijn kracht had doen ervaren in Egypte, en Zich een Naam gemaakt had, en Israël uitgevoerd en welgedaan had, Hij moest vanwege de ongehoorzaamheid Zijn eigen volk kastijden. Daarom was al het tegenwoordige kwaad - de belegering door Nebukadnezar en al wat daarmee verbonden was - over hen gekomen. En toch, ja toch had God Zelf gezegd tot Zijn knecht: ‘Koop voor uzelf die akker voor

geld en laat het door getuigen bevestigen. De stad is echter in de hand van de Chaldeeën gegeven' (vs. 25).

En nu volgt in het gedeelte vanaf vers 27 het antwoord van de HEERE op het gebed van Zijn knecht: God was de God van alle vlees, zou dan voor Hem enig ding te wonderlijk zijn? Zie, Ik geef deze stad wel in de macht van de Chaldeen en van Nebukadressar. De stad Jeruzalem, en de huizen, op welker daken de afgoden waren gerookt, zouden met vuur worden verbrand. De ongehoorzaamheid van het gehele volk - Israëel en Juda - zowel als van hun koningen, priesters en profeten was ten top gestegen. Zelfs hadden zij hun kinderen door het vuur doen gaan (vs. 35). En toch hoewel de toestand hopeloos was, en de stad overgegeven was aan het zwaard en de honger en de pest (vs. 36) toch zou er een heerlijke toekomst aanbreken: God zou ze tot hun plaats - Jeruzalem - terugbrengen en ze zeker doen wonen. Ondanks het oordeel zouden ze God tot een volk zijn, en God zou hun God zijn! Hij zou Zijn genadewerk tot stand brengen, en de zegeningen zouden hun en hun kinderen ten goede komen. Een eeuwig verbond zou Hij met hen maken, waarvan de grote, de alles beheersende gedachte was, dat Hij hun God - van achter hen niet zou afkeren, om hun wel te doen.

Maar een tweede gedachte werd eraan toegevoegd: Zijn vreze - heilig ontzag voor Zijn Naam- zou Hij in hun hart geven, zodat zij van Hem niet afwijken zouden (vs. 37-40). God zou Zich over hen verblijden. Mozes had dit al tevoren aangekondigd (Deut. 30:9). God zou ze met al de liefde van Zijn hart in het land planten, en even zeker als nu het grote kwaad over hen gebracht was, even zeker zou God al het goede over hen brengen, dat Hij tot hen gesproken had.

En ten slotte - en nu kwam God terug op Zijn Woord over het kopen van het veld te Anathoth (vs. 6 en 7) - er zouden velden gekocht worden in het land, waarvan Jeremia zei, dat het woest was, zodat het geen plaats meer was voor mens noch beest.

In het land van Benjamin, in de plaatsen rondom Jeruzalem en in de steden van het gebergte en in die van de laagte en van het Zuiden, zouden velden voor geld gekocht worden. De verkoop zou worden vastgelegd in koopbrieven en verzegeld worden onder vele getuigen, want hun gevangenis zou worden gewend! Deze belofte was de enige, maar tegelijk hechte troost in die vreselijke dagen, die men doorleefde. Het woord van de HEERE was de enige waarborg voor het geloof! En door het geloof had Jeremia het voorbeeld gegeven bij het kopen van het stuk land te Anathoth.

Hoofdstuk 33

In hoofdstuk 33 wordt voor de tweede maal, terwijl Jeremia nog gevangen zit, het Woord van de HEERE tot hem gericht. Dit Woord wordt ingeleid door de plechtige woorden: ‘Zo zegt de HEERE, Die het doet, de HEERE, Die het vormt om het te bevestigen – HEERE is Zijn Naam’ (vs. 2).

Hier is dus de Amen aan het woord, de Waarachtige, die in het leven roept om in het leven te houden, de Schepper en Onderhouder tevens, de ‘Ik zal zijn, die Ik zijn zal’, de Eeuwiggetrouwe. Zo komt deze tot Zijn knecht, teneinde hem volle vrijmoedigheid en een vol vertrouwen te geven bij zijn smeken voor het volk, dat hij liefheeft. ‘Roep tot Mij, en Ik zal u antwoorden, Ik zal u grote en onbegrijpelijke

dingen bekendmaken, die u niet weet' (vs. 3). Deze grote en vaste dingen worden opnieuw voor Jeremia's aandacht gesteld, alleen meer in bijzonderheden, ook uitgebreider dan de eerste keer.

Van de huizen en paleizen van Jeruzalem, die in de grote nood waren afgebroken om versterkingen aan te brengen, wordt nu gezegd: Daar zijn er wel ingekomen om te strijden tegen de Chaldeeën, maar die huizen zullen gevuld worden met dode lichamen van mensen die de dood gevonden hebben en die niet alleen onder de toelating van God waren gedood, maar door Hemzelf waren getroffen in Zijn toorn en in Zijn grimmigheid, vanwege de boosheid, om welke God Zijn aangezicht van de stad had verborgen.

Toch zou God haar eens de gezondheid en de genezing doen rijzen, en een overvloed van vrede en waarheid aan haar openbaren. De gevangenis van Juda en Israël zou worden gewend en zij zouden weder gebouwd worden als in het eerst. God zou hen reinigen van al hun ongerechtigheid en al die ongerechtigheden vergeven. Zij zouden hun God tot een naam, 'tot een vreugdevolle naam, tot roem en tot luister bij alle heidenvolken van de aarde, die al het goede zullen horen dat Ik hun doe' (vs. 5-9). Zo zouden ze ver verheven worden boven alle de volken en 'tot lof, tot een naam en tot sieraad' worden (Deut. 26:19).

In Jeruzalem en in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, waar tijdens de belegering angst de harten bekleemde en de mond deed zwijgen, en waar geweld werd gevonden, daar zou gehoord worden de stem van vrolijkheid en de stem van blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid en de stemmen van lofzangers, die met grote vreugde God zouden prijzen: 'Loof de HEERE van de

legermachten, want de HEERE is goed, want Zijn goedertierenheid is voor eeuwig! De lofzangen zullen in het huis van de HEERE galmen! Zo zal het zijn, als een omkeer in de gevangenschap van het land zal hebben plaatsgevonden.

En nog verder gaat God met de mededeling, dat er weer overvloedig vee zal zijn, zodat de kudden onder de handen van de teller zullen doorgaan. (vs. 10-13).

Ja, de dagen zullen komen, dat het goede woord zal worden verwekt over het huis van Israël en Juda. Wanneer zullen deze dagen zijn? Deze heerlijke, zegenrijke, glorieuze tijd zal aanbreken, als de Grote Zoon van David, die recht en gerechtigheid doen zal op aarde, zal geopenbaard worden. Reeds eenmaal heeft Jeremia in hoofdstuk 23 gesproken over de rechtvaardige Spruit, die door God zal worden verwekt. Hij zegt daar van Hem, in vers 5: 'Hij zal als Koning regeren en verstandig handelen, Hij zal recht en gerechtigheid doen op de aarde. In Zijn dagen zal Juda verlost worden en Israël onbezorgd wonen. Dit zal Zijn Naam zijn waarmee men Hem noemen zal: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID'.

Hier spreekt de profeet over de Koning, die over het verlost volk regeren zal. Bij de opening van het Nieuwe Testament, in het eerste Evangelie, treedt de beloofde Koning voor onze aandacht. Mattheüs geeft ons het 'Geslachtsregister van Jezus Christus, Zoon van David, Zoon van Abraham'. Hij werd reeds voor Zijn geboorte als de Verlosser aangekondigd (Matt. 1:21), en onmiddellijk daarna als de Koning (Matt. 2:2), aan wie de wijzen uit het Oosten hulde brengen. Aan Hem werd het profetenwoord uit Jesaja 11:1 vervuld: Hij zou Nazoreeër - Spruit - genoemd worden. (Matt. 2:23). Hij werd op

Zijn getuigenis, dat Hij de Christus, de Zoon van God, was, door de grote Joodse Raad ter dood veroordeeld (Matt. 26:63). En boven Zijn hoofd stonden op het Kruis de woorden, die Pilatus niet heeft willen veranderen, hoewel men van Joodse zijde er sterk op aangedrongen heeft: ‘Deze is Jezus, de Koning der Joden’ (Matt. 27:37).

In Zacharia wordt tweemaal gesproken over de Spruit. Allereerst in hoofdstuk 3:8 met deze woorden: ‘zie, Ik ga Mijn Knecht, de SPRUIT, doen komen’ waardoor de Getrouwe Dienaar en profeet, zoals Hij ons in het Evangelie van Markus uitgebeeld wordt, voor onze ogen staat.

Zacharia 6:12 en 13 vraagt onze volle aandacht voor ‘Zie, een Man – Zijn Naam is SPRUIT – zal uit Zijn plaats opkomen, en Hij zal de tempel van de HEERE bouwen’. Het is de Zoon des mensen, de Man: naar Gods gedachte, de Man met het priesterlijke hart, die hier voor ons treedt. Volkomen afhankelijk van Zijn God, zoals Hij ons als de biddende Heiland door Lukas getekend wordt, biddende tot in het bange uur op het kruis, was Hij één in gedachten met Zijn Vader. Eén doel voor ogen hebbende, heeft Hij Zich Zelf ten offer gegeven, en zo de raad en de wil van Gods hart uitgevoerd. Daarom is het zo treffend, dat Zacharia toevoegt: ‘Hij zal zitten en heersen op Zijn troon. Hij zal Priester zijn op Zijn troon’.

Naast deze profetieën in Jeremia 23 en Zacharia 3 en 6, waar ons de heerlijkheid van de Koning, de Knecht en de Man wordt afgebeeld, staat nog de uitspraak van Jesaja 4:2. Daar, valt het volle licht op de

heerlijkheid van Hem, die komen zou. ‘Op die dag zal de SPRUIT van de HEERE tot een heerlijk sieraad³⁸ zijn’.

Onwillekeurig gaan onze gedachten uit naar het vierde Evangelie, waarin Johannes ons een beeld geeft van de Zoon van God. We denken hier aan de woorden in het veertiende vers van het eerste hoofdstuk: ‘En het Woord (dat bij God en God is) is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van een eniggeborene van een vader) vol van genade en waarheid’.

En nu de plaats uit hoofdstuk 33 van Jeremia. Hier vinden we in vers 16 de zeer merkwaardige bijzonderheid, dat de Spruit Zijn heerlijkheid meedeelt aan de stad, die door Hem zal verlost worden. Evenals van de Gemeente van Christus in Openbaring 21:11 geschreven staat, dat zij als de heilige stad uit de hemel zal nederdalen, ‘en de heerlijkheid van God had’, zo wordt ook hier Jeruzalem aanschouwd, verbonden met Hem, die haar roept, en bekleed met Zijn gerechtigheid. Zij draagt de naam, die haar Verlosser Zelf draagt: ‘Jahweh Tsidkenu’, ‘de HEERE onze gerechtigheid’. In de Statenvertaling komt dit niet zo goed uit, want daar staat: ‘*En deze is het, die haar roepen zal, DE HEERE, ONZE GERECHTIGHEID*’. Maar een juistere vertaling van deze woorden luidt: ‘*Dit is hoe men de stad noemen zal: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID*’ (HSV). Of: ‘*en zo zal men het noemen: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID*’ (NBG).

38 Voetnoot HSV: ‘tot een heerlijk sieraad’ - Letterlijk: tot sieraad en tot heerlijkheid.

Verbonden met haar Heer, die voor haar in de dood ging, en weer verrees, bezit Jeruzalem straks de gerechtigheid Gods, die op haar overgedragen wordt door de Middelaar, den Rechtvaardige, die voor onrechtvaardigen stierf, en die al hun ongerechtigheden droeg. Hij stelde Zijn ziel tot een schuldoffer en heeft zaad gezien!

Zo vinden we dan in deze vijf plaatsen aangaande de SPRUIT de heerlijkheid in al haar wezenstrekken van onze grote God en Zaligmaker, Jezus Christus, die hier in vernedering als Rijsje, SPRUIT, als burger van het verachte Nazareth, Zijn weg ging, en God in die weg verheerlijkte.

De slotverzen van ons hoofdstuk sluiten aan bij de belofte aangaande de SPRUIT uit het huis van David: 'Aan David zal het niet aan een man ontbreken³⁹ die op de troon van het huis van Israël zit' (vs. 17). Daarvoor staat het woord van de HEERE garant! Het verbond met David (2 Sam. 7:16) kan evenmin vernietigd worden als Gods verbond van de dag en van de nacht. Evenals dag en nacht op hun tijd verschijnen, zo zal ook deze belofte aangaande de Messias op de troon van David in vervulling gaan (Luk. 1:32 en 33). Het koningschap is dus gewaarborgd.

Maar niet alleen het koningschap zal weer in eer worden hersteld. Ook het priesterschap, dat zo zeer tot oneer van God bevonden is, zal weer in volle glorie verrijzen. De man, 'die het brandoffer brengt, het graanoffer in rook laat opgaan en het slachtoffer bereidt, alle dagen', zal ook weer voor het aangezicht van de HEERE staan (vs. 18) En met

39 Voetnoot HSV: 'Aan David ... ontbreken' - Letterlijk: Van David zal een man niet worden afgesneden; zie ook vers 18.

dezelfde stelligheid als ten aanzien van de Koning, wordt ook het weer opstaan van de priesteren, Gods dienaren, verzekerd (vs. 21). Ja, God zal vermenigvuldigen het zaad van Zijn knecht David en van de Levieten, die Hem dienen, waarbij hemelse legermachten en het zand van de zee, dat niet geteld noch gemeten kan worden, als voorbeeld gesteld wordt.

In hoofdstuk 31:35 en 36 vonden we de verordeningen van zon, maan en sterren in verband gebracht met *het zaad Israëls*, dat als een geheel volk voor Gods aangezicht zal bestaan. Nemen we nu beide plaatsen samen, dan wordt het ons duidelijk, dat het uitverkoren volk, het zaad van Abraham, Izaäk en Jakob, met zijn koning- en priesterschap in de toekomst zullen hersteld worden. Trouwens, andere profetieën, we noemen nu slechts die van Ezechiël 44:10-16, bevestigen dit.

Wat we opmerkten over het zaad van Jakob en van David, dat niet verworpen zal blijven, maar een ereplaats zal ontvangen - het zal zijn de kop en niet de staart (Deut. 28:13) - wordt nog eens herhaald in de twee slotverzen, 25 en 26. De laatste woorden van vers 26 luiden: 'Want Ik zal een omkeer brengen in hun gevangenschap en Mij over hen ontfermen'. Hier hebben we dus in één vers verenigd de droeve toestand van het volk tengevolge van hun zonden - in de gevangenis zuchten ze - met de oneindige ontfermingen van hun God, de Eeuwige-Getrouwe!

Nu rest ons nog een opmerking over vers 24, dat ons over de smaad spreekt, waarmee de vijand het volk, of liever nog de God van het volk, gehoond heeft. 'Hebt u niet gemerkt' - merkwaardig woord dat 'gemerkt' in plaats van 'gehoord' - 'wat dit volk (wel te verstaan het volk van de Chaldeeën) spreekt?' Wat zeiden dan deze vijanden?

Niets minder, dan dat de God van Isarël nu verworpen had hetzelfde volk, dat Hij eens verkoren had. De twee geslachten - eerst Israël en daarna Juda - zijn geen volk meer. Zij zijn beiden vernietigd. Het volksbestaan heeft een einde!

'Ja', zegt God, 'zij verwerpen Mijn volk, zodat het voor hen geen volk meer is', - alsof het als volk niet meer bestaat - voor Mijn aangezicht! Dat was een aantasting van de eer van God.

Dat betekende zoveel als God, die beloofd had, tot leugenaar maken. Zou God dat zo maar laten gaan? Onmogelijk! En God heeft het ook niet laten gaan. Hij, heeft de bijl, die Hij gebruikte tot kastijding van Zijn volk, verbroken (Jes. 10:15). Hij heeft niet alleen de Assyriër maar ook de Chaldeeër vergolden. En Hij zal vergelden! Het omgekeerde van wat beweerd werd, was waar. Het volk bestond, en blijft bestaan (Mal. 3:6), het zal worden hersteld! Maar juist, omdat het Gods volk is, heeft God het gekastijd, en daarvoor gebruikte Hij de vijand van het volk, toen de Chaldeeër. Dit alles wordt weer bevestigd door de herhaling van de woorden over Gods verbond met de dag en de nacht, de vaste orde van de hemel en de aarde.

Grote God, U loven wij;
Heer, wij prijzen Uwe sterkte;
D'aard' aanbidt Uw heerlijkheid
Om de wonderen, die Gij werkte!

20. Tussen de stukken doorgedaan

Hoofdstuk 34

Zedekia had tijdens een 'sabbatsjaar' een verbond gesloten met het volk te Jeruzalem. In overeenstemming met de wet van God had men zich plechtig verbonden, de knechten en dienstmaagden, die Hebreërs of Hebreëinnen waren, in vrijheid te laten uitgaan. Er zou nu niemand meer zijn, die zich door zijn broeder zou doen dienen. Zo was het ten tijde van Mozes door God bepaald.

Exodus 21 en Deuteronomium 15 spreken over deze echt sociale aangelegenheid. Ten hoogste zes jaren kon men zich in Israël laten dienen door een Hebreeuwse knecht. Als hij ongetrouwd in dienst was getreden, dan moest hij ook zonder vrouw weer vertrekken. Was hij echter een gehuwd man, dan moest hij met zijn vrouw weer in vrijheid worden gesteld. En ingeval de meester de ongetrouwde een vrouw gegeven had, en er gedurende de tijd van dienst kinderen waren geboren, dan moesten de vrouwen de kinderen bij de meester blijven als zijn bezitting.

Koos de man bij zijn vrouwen kinderen te blijven, dan moest hij dit ronduit te zeggen met de woorden: 'Ik heb mijn meester, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik *wil* niet als vrij man vertrekken' (Ex. 21:5).

Dan werden hem ten overstaan van de oversten van de gemeente van Israël de oren met een priem doorboord. Dat was het teken, dat hij zich verbond, om zijn meester 'eeuwig te dienen' (Ex. 21:1-6; Deut. 15:12-17). Het was in Israël gebruikelijk, dat bij het sluiten van een verbond de beide partijen tussen de stukken van het offerdier doorgingen.

Bij Abram (in betrekking tot wie het eerst gesproken wordt over de later in Israël ingestelde plechtigheid) is deze bijzonderheid, dat niet Abram maar God alleen, en wel als 'een rokende oven en een brandende fakkel', tussen de stukken doorging van de driejarige vaars, de driejarige geit, de driejarige ram, die gedeeld waren. De delen waren tegenover elkaar gelegd, en het laatste, wat Abram bij deze gelegenheid gedaan heeft, was, dat hij het wilde gevogelte wegjoeg, dat op het aas afkwam. Daarna viel een diepe slaap op hem, en in de slaap verbond Zich God met de plechtige belofte, dat Abrams zaad na een verdrukking van vier honderd jaar zou uittrekken met grote have uit het land, waar ze verdrukt zouden worden. Als teken van deze verbondsbelofte ging God tussen de stukken door. Zo stond God in voor wat Hij beloofde (Gen. 15:9-18). De belofte met Abram en zijn zaad was onvoorwaardelijk. Zoals we uit de geschiedenis weten, is de hier gegeven belofte onder Mozes in vervulling gegaan, toen het volk uit Egypte uittoog, en Farao in de Schelfzee verdronk. Op dezelfde gelegenheid werd aan Abram het land Kanaan gegeven, om het erfelijk te bezitten (Gen. 15: 7-18).

In het hoofdstuk, dat we nu overdenken, had Zedekia met het volk zich plechtig verbonden in het sabbatjaar - 'Na verloop van zeven jaar' (Deut.15:1), de wet op de vrijlating uit te voeren. We zien

daarin een verblijdend teken, dat de koning met zijn onderdanen wenste terug te keren tot de instelling Gods. En tussen de stukken door te gaan, waarop de profeet tot tweemaal toe wijst, in de verzen 18 en 19, had men zich voor Gods oog verbonden te doen, wat men beloofd had. Salomo zegt: 'Kom na wat u belooft' (Pred. 5:3), maar aan dit beginsel hield men zich niet in de dagen van Salomo's nakomeling, en men deed het tegenovergestelde: men keerde om, men ontheiligde de Naam van de HEERE, men deed de knechten en dienstmaagden terugkomen, en dwongen ze opnieuw tot de dienst. Dat was een openlijk verbreken van Gods Wet. Dat was zo ernstig, dat God daarover Zijn oordeel moest doen komen. De bondsbrekers, de mannen, die het verbond hadden overtreden, die niet bevestigd hadden de woorden van het verbond, dat zij voor het aangezicht van God hadden gemaakt, zouden worden overgegeven in de hand van hun vijanden. Hun dode lichamen zouden gegeven worden tot voedsel van het gevogelte van de hemel. En Zedekia, zou vallen in de hand van de vijand!

Deze vijand was tijdelijk weggetrokken. Wellicht was dit de aanleiding geweest, dat Zedekia en zijn onderdanen teruggekomen waren op hun aanvankelijk besluit zich aan de wet van de HEERE te houden. Toen ze meenden, dat de nood minder groot was, en er een verlichting was gekomen, verdween alle ernst, die een ogenblik hen allen beheerste. Maar nu zegt God hun, dat Hij bevel zou geven, dat de Chaldeeër weer tot de stad zou terugkeren, dat Hij de stad met vuur zou doen verbranden. En niet alleen Jeruzalem, evenzeer de steden van Juda. Ze zouden verwoest worden, en niet meer bewoonbaar zijn!

We hebben hier een ernstige waarschuwing voor ons. In grote moeilijkheden hebben we soms de beste voornemens. We wenden ons dan tot God, wensen Zijn Woord te houden, maar zodra er verlichting komt, of uitredding, zijn alle goede voornemens verdwenen. Het blijkt dan te zijn geweest een opwelling, een ‘morgenwolk, als dauw die vroeg optrekt en weggaat’ (Hos. 6:4). Dat is de les, die ons gegeven wordt in dit hoofdstuk.

In het jaar, dat Nebukadnezar, de koning van Babel, en zijn hele leger en alle koninkrijken van de aarde, die onder zijn heerschappij stonden, en alle volken tegen Jeruzalem en tegen alle steden van Juda stredden, toen dus de benauwdheid zo groot was, dat Lachis en Azeka de twee steden waren, die alleen maar onder de steden van Juda waren overgebleven, toen kwam het woord tot Zedekia, dat noch Jeruzalem, noch hij zelf zou ontkomen. Zedekia zou de koning van Babel zien, hij zou te Babel komen, maar hij zou niet gedood worden, in vrede sterven, en worden beklaagd (vs. 1-5). Later komt de profeet op de bijzonderheden van het oordeel over Zedekia nog eens terug.

Zo leert ons Jeremia 52:8-11, dat de koning op zijn vlucht, toen de stad doorgebroken werd, achterhaald is werd in de vlakke velden van Jericho. Door zijn krijgslieden verlaten, is hij in de handen van de vijand gevallen. Die stelde hem voor de koning van Babel te Ribla, in het land Hamath. Daar werd over hem het vonnis uitgesproken. Zijn zonen werden voor zijn ogen geslacht, eveneens de Vorsten van Juda, hij zelf werd met twee koperen ketenen gebonden, nadat zijn ogen verblind waren, en zo werd hij naar de gevangenis gevoerd. Daar is hij gebleven tot de dag van zijn dood. In Ezechiël 12 en 17 wordt meegedeeld, dat Zedekia naar Babel gevoerd zou worden en

daar ook sterven zou, maar dat hij het land niet zien zou. Zo wordt de plaats in Jeremia 52 aangevuld en bevestigd door die van Ezechiël. In Ezechiël 17:19 wordt van dit oordeel de reden opgegeven. Het werd voltrokken, omdat hij een eedbreker was bevonden en een bondsbreker. Om deze tweevoudige overtreding, waarmee hij tegen God overtreden had, werd dit zware gericht over hem gebracht.

21. Het bevestigde gebod van Jonadab

Hoofdstuk 35

Vanuit historisch oogpunt gaan we in hoofdstuk 35 terug tot de regeringsjaren van Jojakim. Wat de zedelijke volgorde aangaat is het frappant, dat we een zeer treffende tegenstelling vinden tussen de inhoud van hoofdstuk 34 en het verhaal van hoofdstuk 35. Naast de bondsbrekers en overtreders van het gebod van God, met wie we ons in het zo juist behandelde hoofdstuk hebben beziggehouden, staan de Rechabieten van het voor ons liggende, die in voorbeeldige trouw het gebod van hun vader Jonadab hebben bevestigd, dat reeds bijna drie eeuwen oud was. Gaat dus in chronologische zin hoofdstuk 35 aan 34 vooraf, in zedelijk opzicht is het ons gegeven als een spiegel, die ons laat zien, waartoe gehoorzaamheid aan het gebod van een mens leidt. Temeer moet dat tot ons spreken, waar we in hoofdstuk 34 een ergerlijke en tegelijk lichtzinnige houding getekend zien van de koning en zijn onderdanen, en we aan de hand van de Schrift zagen, wat daarvan de gevolgen waren.

De Rechabieten, die aan de vergetelheid zijn ontrukkt door hun gehoorzaamheid en trouw aan het hun gegeven voorschrift, behoorden niet tot een van de twaalf stammen van Israël. Volgens

de Kronieken werden ze bij Juda gerekend (1 Kron. 2:55). Voor zover de Schrift over hen spreekt, kunnen we hun oorsprong nagaan tot Jethro, de schoonvader van Mozes, die priester was in Midian (Ex. 3:1). Het is om die reden, dat men de Rechabieten als van Midianietische afkomst beschouwt. In Richteren 1:16 worden ons 'de nakomelingen van de Keniet, de schoonvader van Mozes, trokken met de Judeeërs op vanuit de Palmstad naar de woestijn van Juda, die in het Zuiderland van Harad ligt. Zij gingen erheen en woonden onder het volk'. De vraag is nu: hoe komen die kinderen van de schoonvader van Mozes opeens aan de Jordaan, te midden van het volk, dat het erfland in bezit neemt?

Daarover licht Numeri 10:29 ons in. We vinden daar Hobab, de zoon van Rehuel, de Midianiet, de schoonvader van Mozes, die in Exodus 3:1 Jethro genoemd wordt. Deze Hobab heeft waarschijnlijk Mozes vrouw en zijn beide zonen naar de Horeb gebracht (Ex. 18), of in elk geval is hij daarheen meegekomen, en verder bij Mozes gebleven. Mozes zeide: 'Ga met ons mee, en wij zullen je weldoen'.

Na de weigering van Hobab houdt Mozes aan: 'Verlaat ons toch niet, want omdat jij weet hoe wij ons kamp in de woestijn moeten opslaan, kun je ons tot ogen zijn. En het zal gebeuren, als je met ons meegaat, en dat goede waarmee de Heere ons zal weldoen, gekomen zal zijn, dat wij ook jou weldoen zullen'. Met geen enkel woord wordt ons gezegd, of Hobab op deze dringende uitnodiging is ingegaan, maar blijkens de verdere gegevens uit het boek Richteren is het aannemelijk, dat het toch wel zo gegaan is.

Hoe het zij, behalve in Richteren 1:16, waar we de kinderen van de Keniet, de schoonvader van Mozes, met de stam van Juda verbonden

zagen, hebben we in Richteren 4:11 de nakomeling Heber, die door zijn vrouw Jaël, en vooral ook door de lofzang van Debora op ‘Jaël, de vrouw van Heber, de Keniet’ (Richt. 5:24), een onsterfelijke naam heeft gemaakt. Van deze Heber nu lezen we: ‘Heber nu, de Keniet, had zich afgezonderd van Kaïn, van de zonen van Hobab, de schoonvader (beter: zwager) van Mozes. Hij had zijn tenten opgezet tot aan de eik in Zaänaïm, die bij Kedes staat’, in het gebied van de stam van Nafthali.

Deze Heber heeft blijkbaar de zijde van Israël gekozen in de strijd met Jabin, de koning van de Kanaänieten, wiens krijgsoverste Sisera door Jaël verslagen was in haar eigen tent. Sisera, afgaande op de vrede tussen Heber en zijn koning Jabin, is naar de tent gevlucht, en meende daar veilig te zijn. Maar Jaël handelde uit liefde tot God en in het gevoel van verbondenheid met het volk van God, evenals Rachab, die door het geloof de verspieders geherbergd heeft, en ze neerliet van de muur van Jericho met het scharlaken koord.

Na een langdurige stilte horen we nu opeens in Jehu’s dagen over Jonadab, de zoon van Rekab, de Keniet (2 Kon. 10:15). We vinden daar Jonadab in het gezelschap van de goddelozen Jehu, die naar de raad en wil Gods het oordeel over het huis van Achab voltrok. Daarmee gereed gekomen, en met het voornemen de Baälsdienst uit te roeien, vindt hij in Jonadab een helper. Jonadabs hart is met Jehu (2 Kon. 10:15), maar niet verder dan in het uitroeien van de afgodendienst, want, terwijl we door vers 29 en 31 weten, dat Jehu niet wandelde in de weg Gods en in gehoorzaamheid aan Zijn wetten, die *niet* waarnam, vernemen we aangaande Jonadab geen enkel woord.

Dit betekent echter niet, dat we onkundig zijn gelaten aangaande de geestelijke instelling van deze rechtvaardige. We kunnen wel degelijk afleiden uit dat wat ons bekend is, dat de zoon van Rechab een godvrezend man was, die bewust de zijde van God had gekozen, en dat in een tijd van grove afwijking. Indien Rechab voor zijn zoon bij zijn geboorte bewust de naam Jonadab heeft gekozen, dan hebben we óók in hem een man te zien, die met God rekening heeft gehouden. Jonadab betekent: ‘Jahweh gaf vrijwillig’, te weten: vrijwillig aan zijn ouders. Ligt daarin niet de openlijke erkenning, dat het God, de Getrouwe was, die met het geschenk van een zoon de ouderharten heeft verblijd? Trouwens, dat Rechab vermeldt staat als de vader van Jonadab, is ook al van betekenis.

Maar laten we nu eens nagaan, wat er, van Jonadab en zijn nakomelingen wordt meegedeeld. Daarvoor zullen we naar zijn kinderen moeten luisteren. Jeremia heeft ze in van de HEERE huis gebracht en hun wijn voorgezet. Maar als de profeet tot hen gezegd heeft: ‘Drinkt wijn!’ Antwoorden zij: ‘Wij drinken geen wijn, want onze voorvader Jonadab, de zoon van Rechab, heeft ons geboden: U mag geen wijn drinken, u niet en uw kinderen niet, tot in eeuwigheid. U mag geen huis bouwen, en geen zaad zaaien, geen wijngaard planten of in bezit hebben, maar u moet in tenten wonen, al uw dagen, opdat u vele dagen leeft in het land waar u als vreemdeling verblijft. Wij nu hebben geluisterd naar de stem van onze voorvader Jonadab, de zoon van Rechab, in alles wat hij ons geboden heeft, door al onze dagen geen wijn te drinken, wij niet en onze vrouwen niet, evenmin als onze zonen en onze dochters, en door geen huizen te bouwen tot onze woning. We hebben geen wijngaard of akker, en geen zaaigoed. Wij hebben in tenten gewoond, en hebben geluisterd

en gedaan overeenkomstig alles wat onze voorvader Jonadab ons geboden heeft' (vs. 6-10).

Door de omstandigheden zijn ze evenwel genoodzaakt bij de woorden: 'Wij hebben in tenten gewoond, en hebben geluisterd en gedaan overeenkomstig alles wat onze voorvader Jonadab ons geboden heeft', een verklaring te laten volgen, waardoor duidelijk wordt, waarom ze dan nu in een stad, en wel in Jeruzalem, wonen. Daarom gaan ze voort in vers 11: 'Maar het gebeurde, toen Nebukadrezar, de koning van Babel, naar dit land optrok, dat wij zeiden: Kom, laten wij Jeruzalem binnengaan, vanwege het leger van de Chaldeeën en vanwege het leger van de Syriërs. Daarom wonen wij nu in Jeruzalem'.

Krijgsverrichtingen en oorlogshandelingen, met de daaraan verbonden gevaren, waren rechtstreek de oorzaak geweest, dat ze de wijk hadden moeten nemen. Ze waren gedwongen geweest te evacueren. Maar hun huis was bij God en bij de profeet bekend, volgens vers 2: 'Ga naar het huis van de Rechabieten, spreek met hen en breng hen in het huis van de HEERE, in een van de kamers'. Laten we eens bezien, wat Jonadab van zijn nakomelingen heeft verlangd. Hun was geboden:

1. geen wijn te drinken;
2. geen huis te bouwen;
3. geen zaad te zaaien;
4. geen wijngaard te planten of te bezitten;
5. geen veld in eigendom te hebben;

6. maar hun hete leven in tenten te wonen;
7. en als vreemdelingen te verblijven in het land.

En dat alles was hun geboden, opdat zij vele dagen leven zouden, opdat dus hun dagen verlengd zouden worden in het land, waar zij leven mochten, en zo door hun God met verlenging van hun leven zouden worden gezegend! Het wonen in steden had (en heeft) vele gevaren, terwijl het leven op het platteland uiteraard veel eenvoudiger is. Een nomadenleven zoals door Abram, Izaak en Jakob werd geleefd had iets bekoorlijks indien namelijk daarbij het hart naar God uitging. Het zich wachten voor het hebben van een vaste woonplaats, waaraan het bezit van wijngaarden en velden verbonden is, heeft Jonadab aangemerkt als een natuurlijke bescherming voor zijn kinderen. Bij dat bezit van akkers behoort natuurlijk het 'hebben van zaadgoed', zodat ook dit, wat ons op een ogenblik een beetje wonderlijk aandoet, begrijpelijker wordt. En tenslotte, wat het eerste en waarschijnlijk wel het voornaamste is geweest, het niet drinken van wijn, betekende het afstand doen van wat het hart van de mens verheugt, ook het zich wachten voor de gevaren ervan, volgens de vermaningen en waarschuwingen in Spreuken, vooral in hoofdstuk 20:1; 21:17; 23:29 en 30.

Uit de woorden van deze eenvoudige, trouwe mensen blijkt, hoe grote waarde ze in hun geslachten eeuw na eeuw hebben gehecht aan de geboden van hun geslachtshoofd, Jonadab. Jaāzanja, de zoon van Jeremia, maar zeker niet van Jeremia de profeet, wordt met zijn broederen en al zijn zonen en het ganse huis van de Rechabieten in een van de kamers van de tempel gebracht. Daar stelt Jeremia, op last van God, hen op de proef, wat het eerste door Jonadab verbodene

betreft, zoals we al zagen. Voor deze mensen een grote beproeving! Maar daardoor is voor allen uitgekomen, wat in het hart van de Rechabieten leefde. God wist dit al van te voren. Maar Hij wilde dat het naar buiten zou treden, opdat ze tot voorbeelden gesteld zouden kunnen worden voor hun omgeving. Zo lezen we bijv. van Hizkia, dat God hem verzocht, om te weten, al wat in zijn hart was. Zelfs wordt in 2 Kronieken 32:31 gezegd: ‘dat God hem verliet, om hem op de proef te stellen’. Hizkia moest zich zelf leren kennen en oordelen. Van het volk Israël wordt opgemerkt in Deuteronomium 8:2, dat God ze gedurende de veertig jaren in de woestijn verootmoedigde, om ze te verzoeken, om te weten, wat in hun hart was, namelijk of ze Zijn geboden zouden houden of niet. In die zin nu, en niet om hen tot ongehoorzaamheid te brengen, worden ook hier bij deze gelegenheid de kannen met wijn voorgezet.

Ten overvloede bleek uit hun besliste weigering, hoe ze in alle gehoorzaamheid zich wilden houden aan dat wat hun was overgeleverd. Want zie, ook dat is waard om te worden opgemerkt. Er is verschil of een vader, die in leven is, een gebod geeft, of dat een voorvader ongeveer drie eeuwen te voren iets heeft opgedragen. Geslacht na geslacht heeft zich trouw gehouden aan wat als een familiegebod gegolden had. En zo konden dan deze mannen door God worden gesteld als een beschamend voorbeeld voor Zijn volk, dat eeuwen te voren, in Mozes dagen, geboden had ontvangen, die bovendien door de verschillende profeten levendig waren voorgehouden, maar die ze driest terzijde hadden gesteld, alsof God in het geheel niet had gesproken, getuige de houding tegenover het Sabbatjaar en de vrijlating van de Hebreeuwse knecht of de Hebreeuwse dienstmaagd.

En nu volgt de toepassing: van de HEERE Woord geschiedde tot Jeremia: ‘Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ga zeggen tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: Zult u niet de vermaning aanvaarden door te luisteren naar Mijn woorden? spreekt de HEERE. De woorden van Jonadab, de zoon van Rechab, die hij zijn kinderen geboden heeft, dat zij geen wijn mochten drinken, hebben zij gestand gedaan. Zij hebben tot op deze dag geen wijn gedronken, want zij hebben geluisterd naar het gebod van hun voorvader. Ik echter heb vroeg en laat tot u gesproken, maar naar Mij hebt u niet geluisterd’ (vs. 13-14).

Aan het slot van dit ontdekkende, leerzame hoofdstuk lezen we nog een woord over de Rechabieten: ‘Omdat u geluisterd hebt naar het gebod van uw voorvader Jonadab, al zijn geboden in acht genomen hebt, en gedaan hebt overeenkomstig alles wat hij u geboden heeft, daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Het zal Jonadab, de zoon van Rechab, niet aan een man ontbreken⁴⁰ die in Mijn dienst⁴¹ staat, alle dagen’.

Ook dit woord van onze God zal niet worden afgesneden; deze belofte, evenals alle andere, zal worden vervuld. De zonen van Jonadab hebben een *vaste* belofte: ze zullen alle de dagen voor de Heer staan, door alle tijden, al zouden wij ze niet kunnen aanwijzen, God ziet ze! Ja, ook in de toekomst, in het Vrederijk van onze Heer Jezus Christus, de Koning Israëls, en de Verlosser van de wereld,

40 Voetnoot HSV: ‘Het ... ontbreken’ - Letterlijk: Van Jonadab, de zoon van Rechab, zal een man niet worden afgesneden.

41 Voetnoot HSV: ‘in Mijn dienst’ - Letterlijk: voor Mijn aangezicht.

waarover we in de pas gelezen hoofdstukken 32 en 33 zulke heerlijke woorden hebben gelezen!

22. In het vuur geworpen, maar niet verteerd

Hoofdstuk 36

‘Is niet Mijn woord zó, als het vuur, spreekt de HEERE’ (23:29). We zien in dit hoofdstuk de vermetele dwaasheid en de dwaze vermetelheid van een aardworm, - al is het dan ook niemand minder dan Jojakim, de koning van Juda - die de treurige moed had, met een mes het geschreven Woord van God te versnijden, en de stukken in het haardvuur te werpen! De hele rol werd tot as verteerd, en de vorsten, die er bij tegenwoordig waren in het winterhuis van het paleis van de koning zagen het onbewogen aan, hoewel er drie waren, met name genoemd, die er hun stem waarschuwend tegen verhieven; Maar naar hun raad werd niet geluisterd!

Een vuur laait op uit de as: het Woord herleeft! Al de woorden, die op de tot as verteerde rol waren geschreven, werden weer herhaald! Alleen met dit verschil, dat deze tweede rol rijker aan inhoud is dan de eerste! Want dit hoofdstuk besluit met de woorden: ‘Nog vele woorden als deze werden eraan toegevoegd’. Het oordeel treft de man, die zich heeft vermeten, de hand naar het Woord van zijn God uit te strekken, alsof het een woord van mensen was!

Maar laten we dit hoofdstuk nader bezien. We worden er, evenals in hoofdstuk 25:1, verplaatst in het vierde jaar van koning Jojakim. Merkwaardig is daar de toevoeging: ‘dit was het eerste jaar van Nebukadrezar, koning van Babel’, waardoor onmiddellijk deze twee figuren tegenover elkaar komen te staan: de heerser van de Chaldeeën, die volgens Daniël 1:1 in het juist voorbijgegangene jaar Jeruzalem had belegerd, en de nakomeling van David op zijn troon, maar als vazalkoning, bij de gratie van de overheerser. Waren toen in dat derde jaar niet al voor een goed deel de vaten uit het Huis van God overgebracht naar de afgodstempel? En waren toen ook, niet al veel jonge mannen uit het koninklijk zaad en uit de prinsen weggevoerd, onder wie Daniël en zijn vrienden?

Twee figuren: de gevreesde en de machteloze! In dat zelfde ‘vierde jaar’ had Jeremia in opdracht van zijn God vele woorden met ernstige vermaningen gesproken. Maar zijn woord was geweest als de stem van een roepende in de woestijn! Nu zou het echter worden opgeschreven. En niet alleen dat woord uit het vierde jaar, maar ‘*alle woorden* die Ik tot u gesproken heb over Israël, over Juda en over alle volken, vanaf de dag dat Ik tot u gesproken heb, vanaf de dagen van Josia tot op deze dag’ (vs. 2).

Misschien zou dat geschreven woord, als het voor aller aandacht zou worden gesteld, de uitwerking hebben, die, God er mee wilde bereiken. De bekering van het gehele volk en van ieder in het bijzonder, opdat de ongerechtigheid en zonde zou kunnen worden vergeven!

Bij deze gelegenheid treedt Baruch weer voor onze aandacht. Eerder hebben we hem ontmoet bij de verzegeling van de koopbrief. Aan

hem gaf Jeremia de brief met het afschrift in bewaring. Deze Baruch was de vertrouweling van de profeet en met hem als metgezel, ook in de verdrukking, verbonden (43:3, 6). Twee hoofdstukken verder wordt hij nog eens weer voor onze ogen geplaatst. Daar wordt hij - zoals eenmaal Timotheüs door Paulus - door Jeremia vermaand nu toch niet te wankelen, maar te volharden en vooral zich niet bezig te houden met het zoeken van grote dingen. Intussen wordt hem eveneens de belofte gegeven, dat hij, welk kwaad zich ook mocht voordoen en waar hij zich ook heen begeven mocht, veilig zou zijn, in de hoede van de HEERE! Hij zou zijn leven tot zijn buit hebben! (45:3-5).

Deze dienaar van de profeet heeft uit zijn mond al de woorden van de HEERE opgeschreven, die God tot Jeremia gesproken had. Met het oog op de inspiratie is het opmerkingswaardig, dat zo met nadruk wordt gezegd, dat al wat door Jeremia aan Baruch gedicteerd werd, woorden van de HEERE waren, en dat deze woorden de woorden waren, die aan Jeremia gegeven waren. De opdracht wordt bovendien aan Baruch gegeven, niet alleen maar op te schrijven, maar ook te lezen, wat hij te boek gesteld had, en dit te doen voor ieder oor in het huis van de HEERE op een dag, dat de mensen te Jeruzalem samenstroombden. Die dag was een vastendag en werd gesteld in de negende maand.

De negende maand was er een, waarin niet een van de feesten van de HEERE werd gehouden. Het laatste feest in de rij van de hoogtijden, zoals Leviticus 23 ze opsomt, was dat van de loofhutten. Het was al gevierd in de zevende maand, vijf dagen na de Grote Verzoendag.

Op de Grote Verzoendag werd door niemand werk verricht. Verder werden allen opgeroepen zich te verootmoedigen. Waarschijnlijk hebben we bij dit laatste te denken aan vasten. Men moest dus rusten en vasten. Rusten, nadat de voorgeschreven offers door de Hogepriester waren gebracht en het bloed op het gouden verzoendeksel was geplengd. Vasten, waarbij de gedachte voorzit van een zich geheel stellen voor God, met al de aandacht van de ziel.

Maar deze dag in de negende maand, die wat het uiterlijke betreft veel leek op de Grote Verzoendag; ging waarschijnlijk uit van de koning en zijn raadslieden, en was meer een nationale dag, bestemd voor al het volk, dat samengeroepen was uit al de steden van Juda. Door sommigen wordt de mening uitgesproken, dat op die dag van de negende maand in het *vijfde* regeringsjaar van Jojakim in herinnering gebracht werd, dat op die zelfde dag een jaar geleden Jeruzalem zou zijn ingenomen. Zo zou het dan een bijzondere gelegenheid zijn op de nationale gevoelens in te werken.

Deze dag nu had Jeremia uitgekozen om Baruch te doen lezen, wat de HEERE gesproken had over Israël, Juda en Jeruzalem. Wat moet dat nu geweest zijn voor de koning, voor de vorsten en voor het volk, dat zich niet aan Gods raad onderwerpen wilde en zich niet wilde verootmoedigen. Hier komen schijn en werkelijkheid tegenover elkaar te staan: een vastendag zonder God⁴², tegenover het vermanende, en tot bekering roepende *Woord van God!*

42 Wij verwijzen naar Jesaja 58:5-12, en in het bijzonder naar de verzen 6a, 8b en 9a. Hoe ver waren Jojakim en diens raadslieden verwijderd van de goddelijke gedachte over vasten, in deze verzen neergelegd.

Baruch heeft zich dus naar de voor de voorlezing bestemde plaats begeven op de aangegeven dag in het vijfde jaar van Jojakims regering. Nog in het vierde jaar schreef hij op, wat Jeremia dicteerde; in het vijfde jaar gaf hij uitvoering aan zijn tweede opdracht. Ook hier rijst de figuur van Timotheüs voor ons op, tegen wie de apostel Paulus het woord zei: 'Houd aan met het voorlezen, het vermanen en het leren, totdat ik kom' (1 Tim. 4:13).

Hij deed dit voor de schare, die in de tempel verzameld was. Maar bij deze eerste lezing zou het niet blijven. Michaja, die ook geluisterd had, ging rechtstreeks naar het paleis, waar al de vorsten bijeen waren, en rapporteerde, wat er geschied was. Het resultaat was, dat een van hen, Jehudi, naar Baruch gezonden werd met de uitnodiging in het midden van de vorsten de lezing te herhalen. Baruch voldeed aan dit verzoek en zo herhaalde deze 'gezegende' - want dat is de betekenis van de naam Baruch - het woord van de HEERE voor de oren van vorsten!

De vorsten waren geschrokken, en besloten al het gehoorde aan de koning bekend te maken (vs. 16-18). Maar voordat ze tot de koning gaan, zeggen ze nog tot Baruch: 'Ga heen, verberg u, u en Jeremia, zodat niemand weet waar u bent' (vs. 19). Het is duidelijk, dat ze een storm tegen de man Gods en zijn metgezel verwachtten. Bovendien wordt de rol weggelegd in de kamer van Elisama, de schrijver.

De vorsten komen dus zonder de rol tot Jojakim, maar wat weggelegd, wat verborgen is, komt weer te voorschijn. Want Jehudi wordt gezonden om te rol te halen, en zo wordt dan op bevel van de koning zelf voor de derde keer gelezen, nu niet door Baruch, maar door Jehudi, wat God gesproken had.

- Het eerste getuigenis in de tempel werd gegeven aan het volk.
- Het tweede aan de vorsten.
- Het derde aan de koning met zijn vorsten.

Tot driemaal toe spreekt dus de God van Israël, opdat Hij gehoord zou worden. Nooit keert het Woord leeg tot Hem weer: het doet al wat Hem behaagt; het is een Woord van het leven ten leven, of - een Woord van oordeel tot verdoemenis! De koning heeft geluisterd. 'Drie of vier kolommen' (vs. 23) hoort hij met ingehouden toorn aan. Wat die Jeremia zich toch wel inbeeldde, alsof God Jeruzalem zou overgeven aan de geweldenaar. Hij kon zich niet meer bedwingen: hij grijpt naar het mes, hij - de nietige aardworm - hij snijdt de rol van de grote, almachtige God in stukken en werpt ze in het vuur. Weg met die sombere, het volk verlamme taal! Bij hem geen droefheid, als bij zijn vader Josia, toen deze het verborgen, maar weergevonden, boek (2 Kron. 34:15), de wet van de HEERE, had horen voorlezen, (2 Kron. 34:18) Drie stemmen waarschuwen de koning nog de rol toch niet te verbranden. Maar hoewel hij oren had, luisterde hij niet! Er kwam maar één reactie, en dat is het bevel om Baruch en Jeremia gevangen te nemen!

Maar zie nu dat prachtig woord van vers 26: 'Maar de HEERE hield hen verborgen' In de hand en hoede van de Almachtige zijn ze veilig! Wat zou een mens hen doen? Als de rol verbrand is, spreekt de Almachtige, Wiens Woord in eeuwigheid bestaat: 'Neem u weer een andere rol en schrijf daarop al de vorige woorden die op de vorige rol stonden, die Jojakim, de koning van Juda, verbrand heeft' (vs.

28). God had het gezien, wat deze afvallige zoon van David met Zijn Woord gedaan had.

‘En zeg tegen Jojakim, de koning van Juda: Zo zegt de HEERE: U hebt deze rol verbrand en gezegd: - en door wat nu volgt, maakt God openbaar, wat de eigenlijke oorzaak was van Jojakims toorn op die vastendag! - Waarom hebt u (Jeremia en Baruch) daarop geschreven: De koning van Babel zal beslist komen en zal dit land te gronde richten en hij zal mens en dier eruit wegdoen? Daarom, zo zegt de HEERE over Jojakim, de koning van Juda: Hij zal niemand hebben die op de troon van David zit, en zijn dode lichaam zal weggeworpen liggen, overdag in de hitte en ‘s nachts in de kou’.

Een verschrikkelijk oordeel, nog versterkt door de woorden van vers 31, waar gezegd wordt, dat ook over zijn nageslacht en over zijn dienaren de ongerechtigheid zal worden bezocht, en dat alles wat God over hen en over de inwoners van Jeruzalem gesproken had, over hen komen zou. Want het Woord had zijn uitwerking gemist: zij hadden niet gehoord!

Het slotvers is een woord, dat ons doet zien, dat Jeremia en Baruch gehoorzaam gebleven zijn, en zich niet door vrees hebben laten weerhouden van te doen wat hun opgedragen werd. Zij hadden zich in de dienst van God gesteld, en waren daarin getrouw! ‘Wees trouw tot de dood, en Ik zal u de kroon van het leven geven’ (Openb. 2:10).

23. Een waardevolle tussenzin

Hoofdstuk 37

Deze tussenzin luidt: 'Jeremia kon nog in- en uitgaan te midden van het volk; zij hadden hem nog niet in de gevangenis gezet. Inmiddels was het leger van de farao uit Egypte uitgetrokken. Toen de Chaldeeën die Jeruzalem belegerden, dit bericht daarover hoorden, trokken zij van Jeruzalem weg' (vs. 4 en 5).

Naar aanleiding van deze tussenzin laten we hier allereerst een overzicht en samenvatting van het chronologisch voorafgaande volgen.

In Jeremia 27 ontraadt Jeremia Zedekia zich te verbinden met Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon tegen Babel. Zedekia luistert niet naar de raad. De gevolgen van de verbintenis tegen Babel blijven niet uit. Nebukadnezar slaat het beleg om Jeruzalem. In zijn angst zendt Zedekia twee boden naar de profeet (Een van deze boden, Zefanja, de zoon van Maäseja, vinden we in ons hoofdstuk 37 als een van de door de koning gezonden terug).

Hij vraagt de voorbede van Jeremia, maar - desondanks! Jeremia's antwoord was kort en bondig: honger en pest zullen in de stad

komen; zelf zult u in de handen van de vijand vallen. Het volk wordt geraden zich vrijwillig aan de Chaldeeën over te geven (Jer. 21).

Inmiddels trekt Nebukadnezar van Jeruzalem weg. Hij breekt het beleg op en wel, omdat Egypte onder Farao Hofra oprukt Israël te hulp. Hij wil zijn bondgenoot Zedekia, aan wien hij 'paarden en veel volk' had beloofd, (Ezech. 17:15) ontzetten.

Historisch gezien valt hoofdstuk 37 tijdens deze onderbreking van het beleg, zoals ons wordt meegedeeld in de waardevolle tussenzin. Jeremia is dan nog vrij, en ontvangt weer boden van Zedekia, evenals kort te voren (Jer. 21). Weer staat Zefanja voor hem, maar nu in gezelschap van Juchal. En weer wordt Jeremia's voorbede gevraagd. In deze nood keert hij zich tot de profeet van de HEERE, maar weer zijns ondanks, want hij sloeg geen acht op de woorden, die God tot hem had doen spreken (Jer. 27:5-15; 21:4-7; 34:2-5). Het antwoord, dat hij ontvangt, is overduidelijk - de vijand komt terug! God laat Zich geen rad voor de ogen draaien.

Jeremia krijgt de boodschap: 'Zie, het leger van de farao, dat is uitgetrokken om u te helpen, keert terug naar zijn land, naar Egypte. Dan zullen de Chaldeeën terugkeren om tegen deze stad te strijden. Zij zullen haar innemen en haar met vuur verbranden' (vs.8). In Jeruzalem had men geredeneerd: 'De Chaldeeën zullen beslist bij ons weggaan' en zij waren weggetrokken. En toen was de gedachte: Zij komen niet terug. Maar dat was zelfmisleiding. Het omgekeerde zou geschieden! En al zou het grootste gedeelte van het Chaldeeuwse leger verslagen zijn geworden, dan nog zou het zo zijn, dat een armzalige rest - 'enkele zwaargewonde mannen' (vs. 10) - de stad met vuur zou verbranden! De vraag is nu: Wat gebeurde in deze tijd met de

profeet? Het antwoord op deze vraag vinden we in de verzen 11 tot en met 15.

Jeremia wilde de stad van zijn werkzaamheden verlaten en naar het land Benjamin gaan, waarschijnlijk naar Anathoth, dat in het stamgebied van Benjamin lag. Maar hij was nog de poort van Benjamin niet uit, of hij werd gegrepen, en vals aangeklaagd, dat hij naar de vijand, naar de Chaldeeën, wilde overlopen.

Door deze aanklacht werd de toorn van de vorsten van Zedekia tegen hem in brand gezet, en het eind was, dat Jeremia een gevangen man was! Nu al voor de tweede maal!

De eerste keer werd hij opgesloten door Paschur, of te wel Magor-Missabib (20:1). Toen kwam hij in de bovenste poort van Benjamin terecht. Nu sloot men hem op in het huis van Jonathan, de schrijver. Jeremia was weer martelaar geworden voor de zaak van zijn God! Men sloeg hem, waarschijnlijk betekent dit, dat hij een geseling onderging (vs. 15). 'Toen Jeremia in de gevangenis gekomen was, in de gewelven, verbleef Jeremia daar vele dagen' (vs. 16).

Hierbij moeten denken aan een soort onderaards gewelf. Bij vele huizen waren onder de vertrekken regenbakken aangebracht, die in de zomer van veel gemak waren. Tijdens deze tweede gevangenschap, die vele dagen heeft geduurd, zoals vers 16 ons zegt, in welke tijd de Chaldeeën het beleg van Jeruzalem weer hadden hervat, nadat Nebukadnezar Farao Hofra had verslagen en in de kortst mogelijke tijd Jeruzalem wilde veroveren, haalde de zwakke koning, zij het ook 'in het geheim', Jeremia naar zijn eigen paleis. Hij heeft toen de profeet deze vraag gesteld: 'Is er een woord van de HEERE? Jeremia

zei: Dat is er! Hij zei: U zult in de hand van de koning van Babel gegeven worden' (vs. 17).

Intussen deed de onversaagde gezant van God ook een beroep op het rechtsgevoel van zijn koning: 'Wat heb ik tegen u, tegen uw dienaren of tegen dit volk misdaan, dat u mij in de gevangenis hebt gezet?' Zedekia heeft geen woord op deze zeer pijnlijke vraag geantwoord. Maar dan volgt een tweede vraag: 'Waar zijn nu uw profeten die u profeteerden: De koning van Babel zal niet tegen u en tegen dit land optrekken?' Een beschamende vraag, waarop de monarch evenmin een antwoord geeft. Wat een trouw aan zijn God, beschamend voor allen, die in zulke moeilijke ogenblikken soms weifelen of zelfs bezwijken! Hier zien we de profet tegen zijn koning als een koperen muur! (1:18). Maar hoe onverschrokken Jeremia ook standhoudt, als een getuige voor de waarheid van zijn God, anderzijds heeft hij toch óók een open oog voor zijn betreurenswaardige omstandigheden. Ook schaamt hij zich niet, nog een derde vraag aan de reeds gestelde toe te voegen en wel deze: 'Nu dan, luister toch, mijn heer de koning. Laat toch mijn smeekbede voor u terechtkomen: breng mij niet terug naar het huis van de schrijver Jonathan, opdat ik daar niet sterf' (vs. 20).

Het resultaat was, dat de koning bevel gaf, Jeremia gevangen te zetten, maar niet meer 'in de gewelven'. Nu wordt de getuige, die niet zwichten wilde, 'binnenplein van de wacht' opgesloten. Die hof was een bewakingshof, grenzend aan het Koninklijk Paleis, een soort kazernesplein, dezelfde plaats, waar we Jeremia al in hoofdstuk 32:2 hebben aangetroffen.

Daar werd hem ‘een rond brood uit de Bakkerstraat’ gegeven. Althans zolang de voorraad strekte, want de honger werd sterk tegen de bevolking van Jeruzalem! De nood steeg met de dag! Maar aan de getrouwe dienstknecht werd het Woord vervuld: ‘Zie, het oog van de HEERE is over wie Hem vrezen, op hen die op Zijn goedertierenheid hopen, om hun ziel te redden van de dood en hen in het leven te behouden, wanneer er honger is’ (Ps. 33:18, 19).

Voor de profeet trad er door het bevel van de koning enige verlichting in! Maar wie ziet hier niet achter Zedekia ‘de Koning der Koningen!’

24. Ebed-Melech

Hoofdstuk 38

Zoals we ons vorig hoofdstuk eindigden, kunnen we dit hoofdstuk beginnen, namelijk met de Koning der koningen. We zagen Hem in de geest achter Zedekia oprijzen, om Zijn knecht verlichting te geven en voor de hongerdood te bewaren. Nu treedt Hij opnieuw voor onze ogen, om het antwoord te geven op Jeremia's roep, waarmee we door de Klaagliederen zijn bekend geworden. We lezen in het derde hoofdstuk, hoe de profeet God heeft aangeroepen: 'Zij hebben mijn leven in een put gesmoord, en hebben een steen op mij geworpen. Water heeft mijn hoofd overstroomd; ik zei: Ik ben afgesneden! Ik heb Uw Naam aangeroepen, HEERE, vanuit het diepste van de put. U hebt mijn stem gehoord, verberg Uw oor niet voor mijn zuchten, voor mijn hulpgeroep. U bent nabij geweest op de dag dat ik U aanriep; U hebt gezegd: Wees niet bevreesd! U, Heere, hebt de rechtszaken van mijn ziel gevoerd, U hebt mijn leven verlost' (Klaagl. 3:52-58).

Hoe heeft de HEERE Jeremia's leven gered?

De vijanden spraken: 'Laat deze man toch ter dood gebracht worden ... Deze man zoekt immers niet het welzijn voor dit volk, maar het onheil' (vs. 4). De koning, zonder ruggengraat, heeft daarop geantwoord: 'Zie, hij is in uw hand, want de koning zou niets tegen

u kunnen beginnen'. Anders gezegd: het baat toch niet, als ik mij tegen u verzet, want jullie voeren toch jullie plannen uit.

Toen heeft de Almachtige met voorbijgaan van Zijn volk Jeremia gered door een hoveling van Zedekia, die bleek te zijn een dienaar van de Koning der koningen: *Ebed-Melech*⁴³. Zijn naam droeg hij met ere: hij *is* in waarheid een dienaar van de allerhoogste Koning. Hij was een Cusjiet (Ethiopiër), een Moorman, en in hem zien we een vervulling van de Psalm 68, die ons in vers 32 zegt: 'Cusj zal zich haasten zijn handen naar God uit te strekken'. Deze Ebed-Melech heeft zich gehaast, bewogen door het lot van Jeremia, om zich in dienst te stellen van de God van Jeremia. Hij werd voor de man, die geworpen was in de kuil, een voorspraak. Hoor zijn woorden, waarmee hij Zedekia's hart weet te vermurwen: 'Mijn heer de koning, deze mannen (aangeduid in het eerste vers) hebben slecht gehandeld in alles wat zij de profeet Jeremia hebben aangedaan, die zij in de put geworpen hebben, terwijl hij ter plekke (37:21) zou kunnen sterven van de honger, want er is geen brood meer in de stad' (vs. 9).

Door dit pleidooi stelt hij zich aan de zijde van Jeremia en wordt openbaar als een knecht van de Koning der koningen. Ebed-Melech bereikte zijn doel! Eigenlijk is het zo: God heeft het hart van Zedekia ontvankelijk gemaakt. Zodat het Koninklijk antwoord op Ebed-Melechs smeekbede is: 'Neem vanhier dertig⁴⁴ man onder uw bevel, en trek de profeet Jeremia uit de put omhoog, voordat hij sterft'.

43 'dienaar van de koning'

44 De NBG zegt hier: 'drie'

De stem van Jeremia was gehoord; zijn zuchten waren ten hemel opgeklommen; God was genaderd, om zijn twistzaak te twisten en zijn leven te verlossen; God, maar in de gestalte van Ebed-Melech! Wat was eigenlijk de oorzaak, dat Sefatja en Gedalia en Juchal en Paschur, dat ongelukkige kwartet tegen God en zijn profeet optraden? Het was, omdat Jeremia de waarheid handhaafde!

Omdat hij bleef bij het woord, dat hij te voren gesproken had (en dat we reeds kennen), en omdat hij niet zwichtte, toen hij, trots alle tegenstand, sprak: 'Zo zegt de HEERE: Wie in deze stad blijft, zal door het zwaard, door de honger of door de pest sterven, maar wie vertrekt naar de Chaldeeën, zal in leven blijven. Hij zal zijn leven tot buit hebben en in leven blijven. Zo zegt de HEERE: Deze stad zal zeker in de hand van het leger van de koning van Babel worden gegeven. Dat zal haar innemen' (vs. 2-3).

Hier staat Jeremia voor ons als een ware knecht van zijn grote Meester, die in volmaaktheid 'die voor Pontius Pilatus de goede belijdenis betuigd heeft' (1 Tim. 6:13), die 'zie, mijn lippen belet ik niet. U, HEERE, weet het! Uw gerechtigheid verberg ik niet diep in mijn hart, Uw waarheid en Uw heil verkondig ik. Uw goedertierenheid en Uw trouw verzwijg ik niet in de grote gemeente' (Ps. 40:10-11), voor Kajafas, toen Hij op zijn vermetele woord: 'Ik bezweer U bij de levende God, dat U ons zegt of U de Christus bent, de Zoon van God! Jezus zei tot hem: U hebt het gezegd. Ik zeg u evenwel: van nu aan zult u de Zoon des mensen zien zitten aan de rechterhand van de kracht en zien komen op de wolken van de hemel' (Matt. 26:63, 64). Op deze belijdenis volgt: 'Hij is de dood schuldig' (vs. 66).

We zagen het reeds: Op de woorden van Jeremia, die hij onverschrokken uitsprak, volgde het doodvonnis: ‘Laat deze man toch ter dood gebracht worden’, bezegeld door: ‘Zie hij is in uw hand!’

Ebed-Melech heeft gehandeld naar het woord van Zedekia. Hij nam de mannen, hij nam ook enige oude, verscheurde, versleten lompen, en liet ze met touwen af tot Jeremia in de kuil (vs. 11). We vernemen door vers 12 ook zijn woord tot Jeremia. Deze veracht niet het middel tot *Zijn* bevrijding. Velen doen dit wel helaas, als het aankomt op hun eeuwige redding, om behouden te worden. Zij wenden Zich af van ‘de dwaasheid van het kruis!’ Maar ‘Zo deed Jeremia’ (vs. 12). Hij werd opgetrokken, en keerde terug naar zijn vorige plaats: de gevangenhof! Zo was dan de profeet door zijn God uitgered!

Uit de kuil verhoogd, en opnieuw aan Zijn Werk teruggegeven, zij het dan ook als een gevangene! Hoe komt de betekenis van zijn naam hier duidelijk voor onze aandacht. Jeremia betekent volgens sommigen (o.a. Professor Dr. G. Ch. Aalders): ‘Jahweh sticht’ of ‘grondvest’, volgens anderen: “Verhoogd door Jahweh”. Het een zowel als het ander is met Jeremia geschied. Zo ging het ook Jozef. Als jongeman werd hij door zijn broers in een kuil geworpen, maar door God werd hij uit de kuil verhoogd, om als onderkoning van Egypte later een geheel volk, en het huis van zijn vader, in het leven te behouden. Eenmaal weergekeerd tot de voorhof van de bewaring werd Jeremia opnieuw door Zedekia geraadpleegd.

‘Ik wil u iets vragen; u mag niets voor mij verbergen’ sprak de koning (vs. 14). Dat was nu juist wat Jeremia tot geen prijs doen zou. Zou

hij de waarheid, zelfs wanneer die hard in de oren van de koning klinken moest, verbergen?

Eén opmerking moet voorafgaan. Die moet duidelijk doen uitkomen, dat Jeremia zijn vorst kende en doorzag! Zou Zedekia hem niet doden, indien hij hem openhartig zeggen zou, waar het voor Zedekia op aankwam? En als de profeet raad geven zou, zou hij er dan gehoor aan geven?

In het geheim, zweert Zedekia, dat hij Jeremia niet aan zijn belagers zou overgeven (vs. 16). En nadat de koning zich met een plechtige eed heeft verbonden, hem niet te zullen uitleveren, zegt Jeremia: 'Zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Als u inderdaad naar de vorsten van de koning van Babel toe zult gaan, dan zult u uw ziel in leven houden en zal deze stad niet met vuur verbrand worden. Dan zult u in leven blijven, u en uw huis. Maar als u niet naar de vorsten van de koning van Babel toe gaat, dan zal deze stad gegeven worden in de hand van de Chaldeeën. Zij zullen haar met vuur verbranden en ú zult aan hun hand niet ontkomen' (vs. 17-18).

Helaas heeft dit woord geen andere uitwerking gehad, dan dat de vrees zich van de koning meester gemaakt heeft. Vrees, maar niet voor God! Was het maar zo geweest, dan zou hij onbevreesd geweest zijn voor de mensen. Zoals eenmaal Herodes Antipas, die Johannes de Doper overgaf om onthoofd te worden, bevreesd was 'zeer bedroefd', zoals de Evangelisten ons verhalen, niet alleen om de eden, maar ook om hen, die aanlagen (Mark. 6:26). Zo was ook Zedekia bang voor de Joden, die naar de Chaldeeën waren overgelopen, dat die de spot met hun koning zouden drijven en hem zouden overgeven in de

hand van de vijand (vs. 19). Maar ook bang voor zijn eigen vorsten, of minstens dat zij toch vooral niet te weten zouden komen, dat hij Jeremia had geraadpleegd, en wat deze met hem besproken had. En hier denken we aan een categorie van mensen, van wie gezegd wordt (Openb. 21:8) dat hun deel zal zijn in de poel, die met vuur en zwavel brandt, hetwelk is de tweede dood! En in deze droeve rij staan voorop: *de vreesachtigen!*

Nog eenmaal neemt Jeremia het woord. Nu, om de vrees voor de afvallige Joden weg te vagen. ‘Zij zullen u niet overgeven. Luister toch naar de stem van de HEERE in wat ik tot u spreek, dan zal het u goed gaan en zal uw ziel het leven behouden’ (vs. 20).

En nog een waarschuwend woord wordt eraan toegevoegd, Zo duidelijk, dat er geen enkel woord ter verklaring meer nodig is: ‘Maar als u weigert te vertrekken, dan is dit het woord dat de HEERE mij heeft laten zien: Zie, al de vrouwen die in het huis van de koning van Juda zijn overgebleven, zullen naar de vorsten van de koning van Babel weggevoerd worden, terwijl zij zeggen: Misleid hebben zij u en u overwonnen, de mannen met wie u in vrede leefde; uw voeten zonken weg in de modder, zij weken terug. Want men zal al uw vrouwen en al uw zonen naar de Chaldeeën wegvoeren. En zelf zult u niet aan hun hand ontkomen, maar u zult door de hand van de koning van Babel gegrepen worden en deze stad zal in vlammen opgaan’⁴⁵ (vs. 21-23).

In de Staten Vertaling staat: ‘en gij zult deze stad met vuur verbranden’. Wat merkwaardig is: niet ‘zij zullen’, maar *gij* zult deze stad met vuur

45 Voetnoot HSV: ‘in vlammen opgaan’ - Letterlijk: zal branden in het vuur.

verbranden! Het was de schuld van de laatste koning op de troon van David, dat Jeruzalem en het Huis van de HEERE in vlammen opgingen. Jeremia heeft zijn laatste woord tot Zedekia gesproken.

Dan antwoordt Zedekia nog: 'Laat niemand weet krijgen van deze woorden, dan zult u niet sterven. Want als de vorsten zullen horen dat ik met u gesproken heb' ... 'dan moet u tegen hen zeggen: Ik stortte mijn smeekbede voor de koning uit, dat hij mij niet zou laten terugbrengen naar het huis van Jonathan om daar te sterven' (vs. 26). Dat was ook inderdaad geschied, hoofdstuk 37:20, zij het ook niet bij de laatste ontmoeting, maar bij de voorafgaande. En daarmee heeft het onderhoud een einde. De zaak bleef geheim, en Jeremia heeft, tot op de dag, dat Jeruzalem ingenomen werd, gevangen gezeten in de gevangenhof. Zo eindigt dit hoofdstuk: 'Hij was er nog toen Jeruzalem werd ingenomen'. De val van Jeruzalem rechtvaardigde al wat Jeremia gesproken had namens zijn Zender!

25. Wonderbaar omlaag gedaald

Hoofdstuk 39 en 52

Als we er nu toe komen, om ons bezig te houden met de toestand van Jeruzalem, zoals die ons beschreven wordt in hoofdstuk 39 en 52, dan denken we onwillekeurig aan de woorden uit de Klaagliederen, die de grote ellende en de diepe vernedering op een treffende wijze uitdrukken. Voorwaar, Jeruzalem was wonderbaarlijk diep gezonken⁴⁶ (Klaagl. 1:9). Anderhalf jaar had de belegering van de stad van de grote koning geduurd.

Hoeveel zal er in die tijd geleden zijn! Het is misschien gemakkelijker het te bedenken dan te beschrijven.

Kinderen en zuigelingen vielen in onmacht. Terwijl ze vragen: ‘Waar is er koren en wijn?’ Vallen ze als verslagenen in onmacht en blazen de laatste adem uit op de schoot van hun moeders. Moeten dan vrouwen de vrucht eten van haar schoot? De tong van de zuigeling kleeft van dorst aan zijn gehemelte. Die op purper verpleegd waren, omarmen nu het vuil (Klaagl. 2 en 4).

46 ‘ontstellend diep is zij gezonken’ (NBG).

Uit de mond van Ebed-Melech hoorden we al, dat er geen brood meer in de stad was, toen Jeremia uit de kuil verhoogd werd (Jer. 38:9). Jeruzalem was aan de honger prijsgegeven. mens en dier zouden uitgeroeid worden (Jer. 36:29). Niet alleen het zwaard bedreigde het leven; de honger en de pest volgden op de voet (38:2). Jeremia, hoewel een gevangene, hield stand. Hij had de waarheid al veertig jaar gepredikt, en was nog steeds ongebroken. Hij kon de loop van de gebeurtenissen slechts volgen, voor zover de geruchten tot hem doordrongen tot in de gevangenhof.

De lange beproevingstijd van achttien maanden wordt ons nauwkeurig voor de aandacht gesteld in de eerste verzen van ons hoofdstuk: in de tiende maand van het negende jaar was Nebukadnezar voor de stad gekomen, en in de vierde maand van het elfde jaar brak hij door!

De negende van de vierde maand, d.i. de 9de van Thammuz. In onze tijdrekening juli van het jaar 586 voor Christus, dat was de fatale dag! Toen trokken al de vorsten van de koning van Babel de stad binnen. Zij waren op haar zwakke punt doorgebroken. Bij Middenpoort de Efraïmspoort, die de bovenstad van de benedenstad scheidde, hielden zij halt. Nebukadnezar zelf bevond zich toen in zijn hoofdkwartier te Ribla, in het land van Hamath, gelegen aan de Orontes, tussen de Libanon en de Anti-Libanon, helemaal in het Noorden, waar hij waarschijnlijk zich voorbereidde voor een tocht tegen Tyrus. Toen Zedekia met zijn krijgslieden hen zag binnentrekken, uitziende uit zijn paleis in de bovenstad, zijn ze de stad uitgevlucht, door de tuin van zijn paleis, tussen de twee muren door, totdat ze in de vlakke velden van Jericho, op het gebied van Moab, kwamen. Maar het mocht niet baten: de vijanden jaagden ze na en hebben Zedekia gevangen! Toen

wachtte de koning een vreselijk lot: hij werd naar Ribla gezonden, om daar uit de mond van Nebukadnezar zijn oordeel te vernemen! En wat een oordeel! Als we samenvatten, wat ons in Jeremia 39 en 52 en Ezechiël 12 en 17 daarover wordt meegedeeld, dan sidderen we!

Voor de ogen van koning Zedekia, de jonge man van 32 jaar, worden zijn zonen geslacht! En ook alle edelen of vorsten van Juda, voor wie hij gevreesd had, naar wie hij ook geluisterd had tot zijn eigen verderf. Nadat hij deze gruweldaden had aangezien, werden hem de ogen uitgestoken. Men verblindde Zedekia, zodat hij verder niet meer gezien heeft, wat men met hem deed, of waar men hem heen bracht!

Blind, werd hij met twee koperen ketenen gebonden, om naar Babel te worden gevoerd. Daar heeft hij verder zijn leven moeten slijten. Voor hem brak nooit een bevrijdingsdag aan! Tot de dag van zijn dood, heeft men deze ongelukkige gevangen gehouden (52:11)! Het was wel een vreselijk lot, dat hem trof! Maar, hoewel we medelijden met hem kunnen hebben, moeten we toch in het oog te houden, dat wie wind zaait, storm oogsten moet. Het woord van Hosea werd aan Zedekia en zijn vorsten vervuld: 'Want wind zaaien zij, maar een wervelwind zullen zij oogsten' (Hos. 8:7a). Of ook dat van Jeremia 22:22, hoewel het in eerste instantie op Jojakin betrekking heeft: 'De wind zal al uw herders weiden, uw minnaars zullen in gevangenschap gaan'. Zedekia had met de heiligste dingen gespeeld en het Woord van God verworpen!

Hij had gerebelleerd tegen de koning van Babel, hoewel hij zich met een eed had verbonden, voordat hij op de troon van David als

vazal plaats nam (Ezech. 17:13). Zedekia had de eed veracht, (Ezech. 17:16, 18-19), het verbond verbroken.

Dat was voor God de aanleiding Zedekia te grijpen in Zijn jachtgaren, en hem te doen brengen naar Babel en daar met hem te richten over zijn overtreding, waarmee hij - tegen Mij - zegt het Woord van de HEERE, overtreden had. Niet Nebukadnezar, maar God-Zelf richtte! Hoewel God de koning van Babel als Zijn werktuig gebruikte, om het oordeel uit te voeren. Het is goed, deze dingen recht te zien, opdat wij er uit leren, dat de wegen van de HEERE recht zijn: 'Gerechtigheid en recht zijn het fundament van Uw troon' zegt de Psalmist. Hoewel het waar blijft, God zij dank, wat er op volgt: 'goedertierenheid en trouw gaan voor Uw aangezicht uit' (Ps. 89:15).

Maar Zedekia en zijn vorsten trof niet slechts een vreselijk oordeel, ook Jeruzalem en haar inwoners moesten zwaar lijden. Wat ons daarvan vermeld is, doet ons ook de haren te berge rijzen. De Chaldeeën verbrandden het paleis van de koning en de huizen van het volk met vuur. Zij braken de muren van Jeruzalem af. Alle mensen, met uitzondering van de allerarmsten, werden naar Babel weggevoerd. Slechts enkele bleven achter, en die ontvingen akkers en wijngaarden (Jer. 39:9, 10).

Intussen is er een maand geweest, waarin iedereen in Jeruzalem overgeleverd was aan de willekeur van het krijgsvolk, dat plundert en schendt naar hartenlust.⁴⁷ Vrouwen verkrachtte men in Sion, en de jonge vrouwen in de steden van Juda. De vorsten zijn door hun

47 Zie Dr A. Noordzij, 'Gods Woord en der eeuwen getuigenis' (blz. 357).

hand opgehangen, de oudsten⁴⁸ werden niet geëerd (Klaagl. 5:12). Een maand na de inneming, in de vijfde maand (Jer. 52:12), ging het Huis van de HEERE in vlammen op.

Alle muren van Jeruzalem werden afgebroken. De heilige vaten, al de kostbaarheden van Jeruzalem, die zij bezat in de dagen van weleer bleven alleen maar in de herinnering voortleven (Klaagl. 1:7). De koperen pilaren, de onderstellen, de koperen zee, de potten en de schoffelen en de scheppen en de sprengbekkens en de vuurschalen, en alle koperen voorwerpen, waar men de dienst mede deed; de schalen en de wierookvaten en de sprengbekkens en de potten en de kandelaars en de rookschalen en de kroezen, wat geheel goud en wat geheel zilver was - het werd alles weggevoerd. Het koper was niet te wegen! (Jer. 52:12, 13). En zij, die een plaats van enige betekenis innamen, de hoofdpriester en de tweede priester, en de dorpelbewaarders, de hoveling, die over de krijgslieden gesteld was, en zeven mannen, die dagelijks voor de koning verkeerden, indereen in de onmiddellijke omgeving van de koning en de eerste schrijver van het huis, die dus registreerde wie tot de oorlog waren opgeroepen, en zestig andere mannen van het volk, allen werden naar Ribla gevoerd en daar gedood! Dat is nu het droeve verhaal. ‘Zo werd Juda uit zijn land in ballingschap weggevoerd’ (Jer. 52:27).

Alles samenvattende waren er drie wegvoeringen te vervullen, namelijk de tweede, de derde en de vierde wegvoering⁴⁹.

48 Voetnoot HSV: ‘de oudsten’ - Letterlijk: het gezicht van oudsten.

49 De eerste wegvoering was die, welke plaats had ‘in het derde jaar van Jojakim’. Toen werd ‘een deel van de vaten van het Huis van God naar Babel weggesleept, en ook enige uit de kinderen Israëls te weten uit het koninklijk zaad en uit de prinsen (Dan. 1:1, 2, 3; vgl. 2 Kron. 36:6 en 7).

- De tweede in het zevende (respectievelijk het achtste) jaar van Nebukadnezar (Jer. 52:28; 2 Kon. 24:12).
- De derde in het achttiende (volgens anderen het negentiende) jaar van deze vorst (Jer. 52:29).
- De vierde, een soort naspel, waar we verder niets van weten, in zijn drie en twintigste (of vier en twintigste) jaar (Jer. 52:30). In het geheel zijn toen zes en veertig honderd Israëlieten uit het land gedeporteerd.

Opmerkelijk zijn de slotverzen van Jeremia 52, die over Jojakin spreken, en een symbolische aanduiding van betere tijden, eventueel een herstel, zijn. Ze zeggen ons, dat de opvolger van Nebukadnezar, Evil-merodach, toen deze pas aan de regering kwam, Jojakin, na een jarenlange gevangenschap, uit de gevangenis bevrijdde en hem een plaats van betekenis schonk. Waarschijnlijk heeft hij door deze daad het begin van zijn regering willen verheerlijken. Jojakin werd een plaats ingeruimd aan de tafel van de Chaldeeuswse koning, die hem onderhield tot op de dag van zijn dood toe. Blijft nu nog te beantwoorden de belangrijke vraag: Wat gebeurde er in die penibele tijd met Jeremia en Ebed-Melech? De verzen 11-18 van Jeremia 39 geven hierover licht. Jeremia overkwam niets kwaads.

‘Zo verbleef hij te midden van het volk’ nadat hij gesteld was onder de bescherming van Gedalia. En wat Ebed-Melech aangaat, het Woord van de HEERE, door Jeremia tijdens zijn gevangenschap op het kazerneplein reeds gesproken, luidde: ‘Op die dag zal Ik u echter redden, spreekt de HEERE, en u zult niet in de hand van de mannen gegeven worden voor wie u met schrik bevangen bent. Voorzeker, Ik

zal u beslist bevrijden. U zult niet vallen door het zwaard en u zult uw leven tot buit hebben, omdat u op Mij hebt vertrouwd, spreekt de HEERE' (vs. 17-18). Als knecht van koning Zedekia liep Ebed-Melech ongetwijfeld groot gevaar. Maar als knecht van de Koning der koningen was hij volkomen veilig. Hij was het eigendom van zijn Heer en Meester, Wiens wil hij volbracht had. Wie hem beledigde, beledigde God. Wie hem zou aanraken, zou God Zelf aanraken! Zijn God was met hem! (Ps. 56:10).

26. Gedalia

Nebuzaradan en de andere vorsten van Nebukadnezar namen Jeremia en gaven hem over aan Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan. Zo lezen we aan het slot van Jeremia 39.

Door deze woorden hebben we voor het eerst kennis met dezen voor ons nog onbekende man gemaakt. Hier in het veertigste en eenenveertigste hoofdstuk komt hij ten voeten uit voor ons te staan. ‘Gedalia was de zoon van Ahikam’. Het doet ons al dadelijk goed de naam van de vader nog eens vermeld te zien. Ahikam, dat was degene, die Jeremia beschermde, zodat de profeet niet overgegeven werd in de handen van het volk om hem te doden (Jer. 26:24) Zo was deze Ahikam de redder van de man Gods! ‘Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan’.

Deze laatste naam voert ons terug naar de tijd van koning Josia, naar zijn achttiende regeringsjaar (2 Kon. 22:3 ev.) Safan was Josia’s secretaris, en werd tot Hilkia, de Hogepriester, gezonden in het Huis van de HEERE, om het bedrag aan geld, dat verzameld, was, vast te stellen, en het daarna te geven in de handen van de ‘uitvoerders van het werk’, in verband met de restauratie van de tempel. Een belangrijk man dus, maar nog van meer betekenis door het feit, dat hij het wetboek van de HEERE ontving uit de hand van Hilkia (Jeremia’s vader), die het gevonden had en het toen zelf het eerst las. Safan was ook degene, die het wetboek van de koning het eerst voorlas. De

Woorden van de HEERE gingen in het hart van Josia, en zo ontstond een grote hervorming.

Als we nu in historische volgorde deze namen eens naast elkaar plaatsen, Safan, Ahikam, Gedalia, dan hebben we een merkwaardig trio. Drie mannen van invloed in betrekking tot het volk Israëls en de profet Jeremia.

Hoofdstuk 40

De eerste mededeling in hoofdstuk 40⁵⁰, die ons treft, is deze: dat Jeremia geketend zich bevond onder de gevangenen van Jeruzalem en Juda, die naar Babel werden weggevoerd. Nebuzaradan is blijkbaar bekend geweest met wat Jeremia gesproken heeft, want we horen hem merkwaardig genoeg zeggen: ‘De HEERE, uw God, heeft dit kwaad over deze plaats uitgesproken, en de HEERE heeft het doen komen en gedaan zoals Hij gesproken had, want u hebt tegen de HEERE gezondigd en niet naar Zijn stem geluisterd. Daarom is dit woord aan u geschied’ (vs. 2b en 3).

Dan maakt hij de ketenen los, en stelt Jeremia voor de keus mee te gaan naar Babel of te blijven in het land (vs. 4). En omdat Jeremia nog twijfelde, geen besluit kon nemen en nog aarzelde met zijn antwoord, zei Nebuzaradan, omdat hij wel op zijn gezicht lezen

50 De opmerking: ‘Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama weg had laten gaan’, is op te vatten als een algemeen opschrift boven de hoofdstukken 40-44. Ook al de geschiedkundige mededelingen in genoemde hoofdstukken zijn door de geest van de profetie ingegeven.

kon, dat Jeremia bij het volk wilde blijven: ‘wendt u zich dan tot Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, die de koning van Babel heeft aangesteld over de steden van Juda, en verblijf bij hem te midden van het volk. Of ga daarheen, waar het in uw ogen juist is te gaan’.

Deze verklaring is in overeenstemming met nieuwere vertalingen, en maakt vers 5, vooral wat de eerste regel betreft, veel duidelijker. Zo ging Jeremia voorzien van proviand en met een geschenk en kwam in Mizpa, waar Gedalia zijn residentie had, in het land van Benjamin en woonde in het midden van zijn volk. We vinden de woorden ‘te midden van zijn volk’ enkele malen (Jer. 39:14, en 40:5-6). Ze zijn zo tekenend en in overeenstemming met het karakter van Jeremia’s arbeid en zijn persoon.

Jeremia is de profeet, die zijn volk trouw vermaand heeft, maar die ook met zijn volk geleden heeft, en die er zijn lot en leven mee verbonden wist. Ook hier vinden we enkele trekken van het volmaakte beeld van zijn Meester, die ondanks smadelijke verwerping Zijn volk toch zo lief had, dat Hij er voor in de dood ging.

De verzen 7-10 delen ons mee, hoe oversten van het leger, die in het veld waren, en waarschijnlijk hoofden waren van guerrillabenden, te voorschijn traden, zodra ze vernamen, dat Gedalia als stadhouder aangesteld was. Zij voegden zich bij hem.

Hoofdstuk 41

Een van die vorsten, namelijk Ismaël, de zoon van Nethanja, die van koninklijke bloede was, (Jer. 41:1) verdient onze aandacht. Alle vrees voor mogelijk kwaad van de zijde van Nebukadnezar werd weggenomen door het woord van Gedalia, dat door een eed bevestigd werd. Dit woord was tot hun geruststelling, en tevens tot opwekking om zich te wijden aan een vreedzaam, vruchtbaar leven (vs. 9 en 10). Een tweede, waarschijnlijk veel talrijker gezelschap stroomde in Juda samen uit de landen Moab, Ammon en Edom, en voegde zich ook bij Gedalia.

Nauwelijks is echter de rust weergekeerd, of er deed zich een, nieuw gevaar voor. In het geheim wordt er een aanslag tegen de stadhouder beraamd door de koning van Ammon. Deze aanslag is intussen niet verborgen gebleven. Een van de getrouwen, Johanan, maakte het boze voornemen aan Gedalia bekend gemaakt.

De Ammonieten waren hoogstwaarschijnlijk bevreesd, dat Juda zich weer herstellen zou. In Jojakims dagen waren de kinderen Ammons al door Nebukadnezar gebruikt, om Juda te verderven (2 Kon. 24:2). Door hun koning Baälis hebben ze nu een aanslag op Gedalia's leven beraamd en daarvoor een Jood gezocht om die tot uitvoering te brengen, om zo zelf buiten schot te blijven tegenover Babel. Die Jood vonden ze in Ismaël, die het volle vertrouwen van Gedalia genoot, zo zelfs, dat deze geen waarde hechtte aan Johanans waarschuwing (40:16).

Gedalia stond bij het hof in aanzien. Blijkbaar was hij de profeet zeer genegen geweest en in de derde plaats was hij tegen een verbond

van Juda met Egypte tegen Babel, allemaal redenen om de haat van sommigen tegen zich te keren. Ismaël, van koninklijke bloede, zoals we reeds opmerkten, kon zich vermoedelijk moeilijk stellen onder een Gedalia. Ten overvloede werd hij waarschijnlijk door politieke haat tegen Babel gedreven.

Het dringende woord van Johanan, tot redding van Gedalia gesproken, werd niet geloofd. Gedalia was te goedgegelovig om aan de trouw van Ismaël te twifelen. Het voorstel van Johanan om de vijand in het geheim uit de weg te ruimen, mede met het oog op het welzijn van het volk (vs. 15), werd afgeslagen door het woord van Gedalia: 'Doe deze zaak niet, want u spreekt leugens over Ismaël'. Een paar maanden later, in de zevende maand, wordt het fatale plan uitgevoerd.

Ismaël komt als een tweede Judas aan de dis van Gedalia. Op het meest onverwacht voert de ongelukkige zijn aanslag uit. Niet alleen Gedalia, maar ook degenen, die in zijn nabijheid vertoefden, ook Chaldeeuwse krijgslieden, worden gedood! De dag na de aanslag, die volkomen in stilte was geschied, waren tachtig mannen van Sichem, Silo en Samaria op weg naar de plaats van het verwoeste Heiligdom, met offeranden in hun hand, en onder tekenen van rouw. Die tekenen waren: een afgeschoren baard, gescheurde kleren en insnijdingen in het lichaam. We zeiden: onder tekenen van rouw. Maar het is ook wel mogelijk, dat we hier te denken hebben aan de invloed van heidense zeden bij godsdienstige plechtigheden. De aanbidders van Baäl namelijk maakten ook insnijdingen in hun lichaam; denken we maar aan de Baälpriesters op de Karmel ten tijde van Elia (1 Kon. 18:28), die zich 'met zwaarden en speren, totdat het bloed over hen

heen stroomde'. Hoe het ook zij, ofschoon onwetend, toch waren offeranden en wierook in hun hand, toen zij op weg waren, om het aangezicht van hun God te zoeken! Wellicht waren deze mannen nog nakomelingen van hen, die sinds de dagen van Hizkia en Josia zich hielden aan de eredienst van Jahweh. Waarschijnlijk waren ze voornemens het op handen zijnde loofhuttenfeest te vieren, dat op de 15^e dag van de 7^e maand een aanvang nam.

Als een tweede Absalom ging Ismaël deze mannen tegemoet, al gaande en wenende, alsof ook hij treurde over de verwoesting van het heiligdom van de HEERE. Nadat hij ze had begroet, nodigde hij ze uit', mee te gaan naar Gedalia. In de stad gekomen, heeft de snoodaard de niets vermoedende mannen om het leven gebracht. Slechts tien wisten te ontkomen onder een voorwendsel. Hierbij kwam ook uit, hoe Ismaël, evenals Judas, het geld liefhad: de 'verborgen voorraden in het veld: tarwe, gerst, olie en honing', hebben hun invloed niet gemist (vs. 8). De verslagenen werden samen in een kuil geworpen; waaraan nog een historische herinnering verbonden was (1 Kon. 15:22; 2 Kron. 16:6).

Nu was, zo meende hij althans, voor Ismaël de weg gebaad. Iedereen, die te Mizpa waren; de dochters van de koning en al het volk, werden naar Ammon gevoerd. Maar Ismaël had geen rekening gehouden met Johanan. Deze achterhaalde de gruweldader bij Gibeon (vs. 12; vgl. 2 Sam. 2:12-17). Die door Ismaël van Mizpa waren weggevoerd zagen Johanan en keerden zich om en liepen over. Ismaël zelf ontkwam en vluchtte naar Ammon (vs. 15). Johanan en de bevrijde mannen en vrouwen keerden terug en vestigden zich bij Bethlehem. Bang dat ze

de woede van de Chaldeeër op zich hadden geladen. Deze vrees deed hen overwegen uit te wijken naar Egypte.

27. Niet naar Egypte - toch naar Egypte

De 29 verzen, die wij nu voor ons hebben, bewijzen twee dingen. Het eerste is, dat God onze geheime overleggingen kent en Zich, door welke schijn van vroomheid ook, nooit een rad voor de ogen laat draaien. Het tweede is, dat de mens, als het er op aankomt zijn eigen wil uit te voeren, zich nooit stoort aan de aanwijzingen van de HEERE, en er zich evenmin aan onderwerpt, tenzij hij door genade geleerd heeft in alles zich onder de wil van zijn God te buigen.

Daarom, als God zegt: *'Niet naar Egypte'*, dan is het antwoord van de eigenzinnige mens: *'Toch naar Egypte'*, want dat is nu eenmaal mijn vaste besluit!

Te Geruth-Chimham⁵¹, dat is in de karavanserai, die gebouwd was door Chimham bij Bethlehem, hadden Johanan en die met hem waren, hun intrek genomen, om 'verder te trekken naar Egypte' (41:17). Daaruit blijkt al duidelijk, dat God, die 'van verre de gedachten van de mensen kent' (Ps. 139:2b), die weet, wat in de mens is, voordat deze lieden er over spraken, hun wensen kende, die trots alles in vervulling zouden gaan.

51 Geruth = verblijfplaats. Cimham = hun smachten. Of verblijfplaats van hun verlangen.

Waarom deze wens in hun hart leefde, en waaruit ze geboren werd, volgt in vers 18 het was, omdat ze vreesden voor de toorn van de Chaldeeën over de moord op Gedalia.

Nu is in deze zaak één ding van het hoogste belang, namelijk dat Jeremia voor dit plan moest gewonnen worden. Dat was dus de reden, waarom ze tot de profeet kwamen, en hem verzochten, hun de gedachten van de HEERE aangaande hun voornemen te willen bekend maken, hoewel eigenlijk al vaststond, wat zij zouden doen; met allen, Jeremia en Baruch inclus, naar het land van de Nijl te trekken.

Hoofdstuk 42

De eerste verzen van hoofdstuk 42 tekenen ons de woorden van Johanan en de zijnen. Tot op zekere hoogte misschien wel woorden uit hun hart, maar doordat de eigen wil er bij in het spel was, toch niet meer dan een vroom gebaar! Jeremia is hun geheel ter wille geweest: hij zou bidden, en hun het antwoord van Zijn en hun God bekend maken. Niets zou hij achterhouden!

Vreselijk is het woord, omdat het de heilige God als waarachtig en zeker Getuige er bij betreft, dat nu tot Jeremia wordt gericht: 'wij zullen zo doen overeenkomstig elk woord waarmee de HEERE, uw God, u tot ons zendt'. Vreselijk zeiden we, als we denken, hoe deze zelfde mensen enkele dagen later zo geheel tegenovergesteld zich tegen Jeremia hebben geuit (43:1-5).

Tien dagen moesten verlopen, voordat Jeremia het antwoord van God geven kon (vs. 7). Dit aantal dagen wijst er wellicht op, dat de vragers tijd ontvingen, om zich te bezinnen op hun toestand waarmee zij voorgaven de mening van hun God te willen kennen, wanneer dat antwoord namelijk niet uitvallen zou naar hun wens en tegen hun nog onuitgesproken wil.

Verder doet het getal tien, evenals in andere gevallen, aan de grote verantwoordelijkheid denken, die aan het geven van het antwoord verbonden was. Van het ja of nee hing immers zo veel af! Een terugkeer naar het land van de Farao's, waaruit ze verlost waren, dat vijandig tegenover de Chaldeeër stond, was zeer gevaarlijk! Ten slotte was het een geringschatting van het voorrecht, te mogen wonen in het land van de belofte, het 'sieraadland' (Daniël 11:16, 41).

Het antwoord van Jeremia is een zeer beslist: nee! Het wordt geargumenteed gegeven: blijven in het land zou betekenen: gebouwd worden en geplant! De toevoeging doet ons zien, dat het de HEERE had bedroefd zo in oordeel met Zijn volk te hebben moeten handelen: 'want Ik heb berouw over het onheil dat Ik u heb aangedaan' (vs. 10).

Alle vrees wordt weggenomen door het woord: 'Wees niet bevreesd voor de koning van Babel, voor wie u nu bevreesd bent. Wees niet bevreesd voor hem, spreekt de HEERE, want Ik zal met u zijn om u te verlossen en u te redden uit zijn hand. Ik zal u barmhartigheid bewijzen, zodat hij u barmhartig zal zijn en u naar uw land terug zal brengen' (vs. 11 en 12).

Vers 13 laat ons zien, dat God met het opstandige hart van Zijn schepselen wel terdege rekening hield. We lezen daar: 'Maar als u

zegt: Wij blijven niet in dit land, en daarmee niet luistert naar de stem van de HEERE, uw God, door te zeggen: Nee, maar wij zullen het land Egypte binnengaan, waar wij geen oorlog zullen zien' (vs. 13-14), ... 'dan zal het gebeuren dat het zwaard waarvoor u bevreesd bent, u daar in het land Egypte zal inhalen, en de honger waarvoor u bezorgd bent, u daar in Egypte zal achtervolgen, zodat u dáár zult sterven. Zo zullen al de mannen zijn die hun zinnen erop zetten om Egypte binnen te gaan om daar als vreemdeling te verblijven. Zij zullen sterven door het zwaard, door de honger en door de pest. Er zal van hen niemand zijn die ontvlucht of ontkomt aan het onheil dat Ik over hen zal brengen' (vs. 16-17). 'Ga Egypte niet binnen!' (vs. 19)

'Ja, u hebt uzelf misleid' (vs. 20), door tot Mij te zenden en Mij iets te vragen, terwijl u al vast besloten was. Tegenover uzelf en tegenover Mij, uw God, bent u niet eerlijk, niet oprecht in Uw houding.

'Nu heb ik het u heden bekendgemaakt, maar u hebt niet willen luisteren naar de stem van de HEERE, uw God, namelijk naar alles waarmee Hij mij (Jeremia) tot u heeft gezonden' (vs. 21). U moet goed beseffen wat u doet! Nog eenmaal datzelfde woord van vers 17: 'Nu dan, u moet goed weten dat u sterven zult door het zwaard, door de honger en door de pest, in de plaats waarheen u geneigd was te gaan om daar als vreemdeling te verblijven' (vs. 22).

Hoofdstuk 43:1-7

De bom barst los! Jeremia heeft moeten ervaren, hoe het volk zich tegen hem keerde. Hij werd beschuldigd met de onbegrijpelijke

woorden onbegrijpelijk en ongerijmd in de mond van hen, die de profeet hadden gevraagd het aangezicht van zijn God voor hen te willen zoeken - 'U spreekt leugens! De HEERE, onze God, heeft u niet gezonden om te zeggen: U mag Egypte niet binnengaan om daar als vreemdeling te verblijven' (vs. 2).

Wat is toch de mens! Van ene op het andere moment zijn Johanan en zijn vergadering omgeslagen en van medestanders zijn zij vijanden geworden. Na het 'Hosanna' komt nu het 'Kruisig hem'. De grofste beschuldiging wordt zelfs geuit: 'Baruch echter, de zoon van Neria, hitst u tegen ons op, opdat hij ons in de hand van de Chaldeeën geeft om ons ter dood te brengen of ons in ballingschap te voeren naar Babel' (vs. 3).

Zo zien we, dat ze in Baruch de zondebok hebben gevonden, de eigenlijke, ware schuldige! Een plechtig zwijgen, zegt meer dan welk antwoord ook, volgt op deze grove aantijging!

Het is een droevig slot geworden, waarin iedereen ongehoorzaam is aan het Woord van de HEERE en wegtrekt naar Egypte, naar het land Gosen en hebben zich gevestigd in Tachpanhes, op ± 33 km afstand van de stad Pithom, bekend uit de geschiedenis van hun voorvaderen, die deze stad en Ramses als schatsteden voor Farao hadden moeten bouwen (Ex. 1:11). Tachpanches was aan een heidense godin gewijd, en zo is dan de woonplaats in de nabijheid van de God van de ganse aarde verwisseld voor een nieuwe woonstede in het land, waar de God van Israël niet werd gediend. Daar heeft het aangekondigde oordeel allen getroffen, zoals we in het volgende hoofdstuk nader zien zullen. Maar ook daar zouden ze nog eenmaal het Woord van de HEERE horen uit de mond van Jeremia!

28. De koningin van de hemel

Hoofdstuk 43:8-13

Het Woord van de HEERE, dat Jeremia moest spreken tot de naar Egypte teruggekeerden, werd verbonden aan een symbolische handeling. Grote stenen moesten in de klei verborgen worden in de ticheloven, bij de deur van het huis van de Farao, dat te Tachpanhes was. Als men met het bouwen van dit huis klaar zou zijn, kon de ticheloven verdwijnen, want het schijnt wel, dat in die ticheloven de stenen voor het paleis werden gebakken. Misschien wilde de Farao, tijdelijk of voorgoed, Tachpanhes tot zijn residentie of hoofdstad verheffen.

Voor de ogen van de Judeese mannen moest deze handeling worden voltrokken en dan tot hen worden gezegd, wat in vers 10 vermeld is.

Nebukadnezar zou door God naar Egypte gehaald worden, en God zou de troon van de Chaldeeuwse vorst op de stenen plaatsen, die nu voor een tijd verborgen waren. Wanneer namelijk de ticheloven zou zijn afgebroken zouden de stenen namelijk te voorschijn komen. Nebukadnezar zou dan over zijn troon een tent spannen ten teken van zijn koninklijke waardigheid. Egypte zou door de koning van Babel worden geslagen, sommigen zouden in de gevangenis worden geworpen, anderen worden gedood. God-Zelf zou een vuur aansteken in de afgodstempels, de afgoden zouden worden verbrand

en weggevoerd. Nebukadnezar zou Egypte behandelen, zoals een herder zijn kleed aantrekt, misschien als de nacht invalt, en zo in alle gerustheid, zonder schade, in vrede uittrekken, na het rijk volkomen te hebben onderworpen. Farao Hofra zou in de handen van de vijand worden gegeven, evenals Zedekia vóór hem (zie Jer. 44:30). De opgerichte beelden van Beth-Semes zouden worden verbroken en de godshuizen met vuur worden verbrand. Beth-Semes, door het volk On genoemd, had een grootse tempel, gewijd aan de zonnegod. De Hebreeuwse naam Beth-Semes, in het Grieks Heliopolis, heeft, evenals de naam On, de betekenis van 'huis van de zon'. Aan de ingang van deze tempel stonden grotere en kleinere obeliskken, waarschijnlijk de 'gewijde stenen' van vers 13, die verbroken zouden worden.

Wat God hier door de mond van Jeremia gesproken heeft, is op zijn bestemde tijd in vervulling gegaan! In 568 v. Chr. trok Nebukadnezar naar Egypte en veroverde, zo meldt de ongewijde geschiedenis, het land. De meeste Joden kwamen daarbij om door hongersnood, pest, of zwaard. Deze vernedering van de Farao vindt geen vermelding in de berichten van de Egyptische priestersagen. Alleen de overwinningen ter ere van de Farao's werden daarin aan de vergetelheid ontrukkt.

Jaren later is Egypte definitief onderworpen door de opvolger van de Perzische koning Cyrus, door Cambyses, in de slag bij Telusium, 525 v. Chr.

Hoofdstuk 44

‘Is niet Mijn woord zó, als het vuur, spreekt de HEERE, of als een hamer die een rots verplettert?’ (Jer. 23:29).

Het Woord, dat tot Jeremia geschiedde, en gericht werd tot de Joden, die nu in Egypte waren wedergekeerd tegen de gedachte van hun God, was als een vuur en als een hamer. Als een vuur, dat alles verteerde; als een hamer, die met zware mokerslagen alles zou vermorzelen. Het vuur brandt fel; de hamer komt onverbiddelijk neer. De man, die het Woord sprak, stond aan het eind van zijn loopbaan. Meer dan veertig jaren had hij trouw gepredikt. Hij had nu een leeftijd bereikt, die tussen de vijfenzestig en zeventig jaar zal geweest zijn. En nog stond hij in volle kracht!

De Joden, die aanvankelijk zich in het land Gosen hadden gevestigd, te Tachpanches, waren blijkbaar spoedig over heel het land verspreid, want in vers 1 van hoofdstuk 44 worden Migdol, Nof en het land Pathros genoemd. Migdol is de uit Exodus 14:2 bekende plaats bij de zee, waar de Israëlieten doorgeleid werden, en de machtige hand van hun God hadden gezien. Nof is waarschijnlijk de oude hoofdstad van Opper-Egypte, bekend onder de naam Memphis. Het land Pathros is een belangrijk district in Opper-Egypte. Uit die verschillende streken waren mannen en vrouwen in een volksvergadering samengekomen en tot hen heeft de profeet het Woord van zijn God gericht.

Hij begint met een sympathieke herinnering aan al het leed, dat over Jeruzalem en al de steden van Juda gekomen was. De gedachte daaraan leefde ongetwijfeld nog voort in hun hart. Maar ook wordt in getrouwheid daaraan vastgeknoopt de ware oorzaak: de

ongehoorzaamheid aan de stem van de HEERE, openbaarde zich vooral in de afgodendienst, hoewel er krachtig en herhaaldelijk tegen was gewaarschuwd! (vs. 2-6).

Dan volgt een woord rechtstreeks tot het geweten: waarom doet gij hetzelfde? U roeit, zo doende, uzelf uit: de man, de vrouw, het kind en de zuigeling. Op die wijze zal er ook bij u geen overblijfsel zijn! (vs. 4, 9).

Moest de HEERE Zich van zulke mensen niet afwenden? Zo zegt dan ook Jeremia: zulke mensen, die in ongehoorzaamheid wandelen, evenals gij, ‘Tot op deze dag zijn zij niet verbrijzeld van hart. Bevreesd zijn zij niet. Volgens Mijn wet en volgens Mijn verordeningen die Ik u en uw vaders gegeven heb, hebben zij niet gewandeld’ (vs. 10).

Na dit woord, dat als een pijl hun geweten moest treffen, vervolgt Jeremia: ‘Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten ..’. (vs. 11).

Geweldige taal: De HEERE van de legermachten, die alles tot Zijn beschikking heeft, de Oppermachtige, de Sterke, maar tegelijkertijd ook Israëls God, de Jahweh, die Zijn volk eeuwen te voren uitgeleid had en vanwege hen de Farao had doen wegzinken in de diepte van de zee, Hij zegt: ‘Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten, en wel om heel Juda uit te roeien’ (vs. 7, 11), maar wel beschouwd, in beginsel ben Ik het, die het doe; Ik werk het; Ik laat het komen!

Bedenk daarom, wat u doet. Het is een ontzaglijke verantwoordelijkheid, die gij op u laadt, want hier in Egypte zullen het zwaard, de honger en de pest u verteren, ‘behalve enkelen die wel ontkomen

zullen!’ (vs. 14). Misschien moet hier wel worden gedacht aan de mensen, die tegen hun zin waren meegevoerd, en die aan de dienst van God hadden vastgehouden!

Het antwoord, dat op Jeremia’s rede gegeven wordt, is zonder meer verbijsterend. Het komt uit de mond van mannen en vrouwen. Blijkbaar hebben in deze vergadering de laatsten een belangrijke rol vervuld als leidsters en aanbidsters. We horen hier de stem van deze mannen, die het goed wisten, dat hun vrouwen andere goden dienden. Ze komen er onbeschaamd voor uit. Deze mannen hadden dus geduld, dat het grote gebod van Sinai: ‘U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben’ (Ex. 20:2), moedwillig op zij gezet werd, en zondigden aldus ‘met opgeheven hand’ (Num. 15:30, 31)!

Dit antwoord is beslist, ja zelfs brutaal! Ze spreken over ‘het roken aan koningin van de hemel’⁵², over het offeren van plengoffers, en ze beroepen er zich op, dat hun vaders, koningen en vorsten hetzelfde deden (vs. 17).

In Jeremia 7:18 wordt er melding van gemaakt, hoe de profeet, als hij in de tempel tot al het volk het woord gericht heeft, deze afgoderij scherp heeft gehekeld: ‘Ziet u niet wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem? De kinderen sprokkelen

52 Koningin van de hemel = Melecheth van de hemel, zoals o.a. de ‘Elberfelder Bibel’ vertaalt, was volgens sommigen de zon, maar meer waarschijnlijk de maan, die als de vrouwelijke, de vruchtbaar makende natuurkracht, geëerd werd. Het kenmerk van deze dienst was zinnelust. De priesteressen gaven zich gewillig daartoe. Deze ontucht geschiedde in tempels, of als deze ontbraken, in bossen, waar de vrouwen ‘gewaden voor de Asjera weefden’ (HSV); ‘hoezen voor de Asjera weefden’ (NBG). Dit is de Maangodin (2 Kon. 23: 7).

hout, de vaders steken het vuur aan en de vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de koningin van de hemel. Zij gieten plengoffers uit voor andere goden, zodat zij Mij tot toorn verwekken’.

Horen we nu het door en door goddeloze besluit: ‘Toen (zij de koningin van de hemel dienden) werden wij met brood verzadigd, hadden wij het goed en hebben wij geen kwaad gezien!’ (Een andere vorm van het Paulinische woord: ‘laten wij eten en drinken, want morgen sterven wij’, waarop volgt: ‘Verkeerde omgang . bederft goede zeden’ (1 Kor. 15:32, 33). ‘Maar van toen af dat wij ermee zijn opgehouden’ - een heenwijzing naar de gezegende tijd, dat Josia’s hervorming uiterlijk althans het volk tot God terug bracht – ‘aan de koningin van de hemel reukoffers te brengen en plengoffers voor haar uit te gieten, hebben wij aan alles gebrek gehad en kwamen wij door het zwaard en door de honger om’ (vs. 18).

Vers 19 is een woord van de vrouwen, intens brutaal, zoals het daar staat: ‘En als wij, vrouwen, aan de koningin van de hemel reukoffers brengen en plengoffers voor haar uitgieten, gaat het dan buiten onze mannen om dat wij voor haar offerkoeken maken naar haar beeltenis, en voor haar plengoffers uitgieten?’ (waarschijnlijk doelen zij op koeken in vorm de van de maansikkel).

Het is, alsof ze willen zeggen: Denkt je, dat we dat in het geheim, of op eigen gezag doen? Neen, we handelen hierin wel degelijk met medeweten van onze mannen en met hun goedvinden!

Jeremia’s woord is nu verpletterend; scherp en geweldig! In de eerste plaats zegt hij, dat God dit alles heel goed wist. Maar, dat Hij het ook heeft gestraft, en dat om die reden over hen het kwaad gekomen was.

Tot de vrouwen afzonderlijk zich wendend, zegt hij: 'U en uw vrouwen hebben met uw eigen mond gesproken (en met uw eigen handen hebt u het uitgevoerd)'. U bent dan te zamen schuldig! (vs. 24, 25).

En als van een zoon van de donder volgt nu: 'Daarom, luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte woont: Zie, Ik zweer bij Mijn grote Naam, zegt de HEERE: Als Mijn Naam ooit nog zal worden aangeroepen door de mond van enig man uit Juda in heel het land Egypte, die zegt: Zo waar de Heere HEERE leeft!' (vs. 26).

De Naam van de HEERE, de eed onder aanroeping van die Naam, zou onder deze mannen en vrouwen niet meer gehoord worden, want ze zouden allemaal omkomen door het zwaard, en door de honger, totdat er niemand meer over was (vs. 27).

Maar die van het zwaard zouden ontkomen, zouden, hoewel weinig in getal (vs. 14 en vers 28) in Juda wederkeren. En als deze dingen zouden geschieden, dan zouden allen weten, wiens woord zou bestaan, dat van Jeremia of dat van deze boze vergadering!

In diezelfde plaats, waar Jeremia zijn laatste woorden sprak, zou de bezoeking van de HEERE hen treffen! Zo konden ze er dan volkomen op aan, dat Jeremia's woorden - eigenlijk woorden van de HEERE - over u beslist stand zullen houden, ten kwade! (vs. 29). En wanneer? Wanneer de rietstaf, waarop zij steunden, zou worden gebroken. 'Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga farao Hofra, de koning van Egypte, in de hand van zijn vijanden geven, en in de hand van hen die hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb

in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, zijn vijand, die hem naar het leven stond' (vs. 30)

We besluiten dit hoofdstuk met de opmerking, dat volgens de ongewijde geschiedenis Jeremia tijdens deze vergadering, en naar aanleiding van zijn bestraffing over de dienst van de koningin van de hemel, door haar dienaressen zou zijn gestenigd! Pijnlijke gedachte: de man, die ijverde voor de dienst van de Koning van de koningen, de alleen ware God, die de dood door steniging had vastgesteld, voor een man of vrouw, die zich voor de zon of de maan, of het leger aan de hemel neerbuigen zou (Deut. 17:3-7), viel hier aan het eind van zijn geloofsleven door de hand van de priesteressen van Melecheth van de hemel in het midden van zijn eigen volk, dat hem had uitgeworpen; als type en voorloper van de ware, grote en heerlijke Meester!

29. Zou u voor uzelf grote dingen zoeken?

Hoofdstuk 45

Dit hoofdstuk voert ons een kleine twintig jaar terug tot hoofdstuk 25 en 36 toen Nebukadnezar in het eerste jaar van zijn regering was, en de profeet aan alle volken een twintigtal - de beker van van de HEERE grimmigheid had toe te reiken.

In datzelfde jaar - het was het vierde van Jojakim - moesten de profetische redenen van Jeremia worden opgeschreven, en Baruch werd daarvoor gebruikt.

Een merkwaardig en gewichtig tijdstip. Door het eerste vers van ons hoofdstuk wordt onze aandacht daarop speciaal gericht. Niet voor niets wordt de naam Josia - gezegende nagedachtenis! - genoemd. Maar ook niet zonder reden wordt Jojakim vermeld. Wat waren aan die naam droevige herinneringen verbonden. Had deze man niet voor zichzelf geleefd, en anderen onderdrukt? Opzettelijk worden deze namen in één adem genoemd met de vermelding van het feit, dat Jeremia's woorden moesten opgeschreven worden door Baruch, en van wat toen in Baruchs hart gevonden werd. Want toen heeft een speciale boodschap, een persoonlijk woord van de HEERE, hem bereikt! Waarom, zo zou men geneigd zijn te vragen, is dan hoofdstuk

45 niet dadelijk na hoofdstuk 36 geplaatst? Waarom hier, aan het eind van Jeremia's dienst voor zijn volk? Want met dat volk was de profeet nu toch wel aan het eind gekomen! Nog enkele profetische redenen zouden volgen, redenen bestemd voor de omringende volkeren, maar we staan hier toch aan het einde van geloofsleven en volharding van Jeremia. Waarom dan die onderbreking van de historische volgorde? Het antwoord moet luiden: omdat door deze plaatsing tussen de hoofdstukken 44 en 46 - het zedelijk verband treffend uitkomt!

Van het volk kon niets meer verwacht worden. Van de volkeren was evenmin heil te verwachten; zij waren allemaal tegenstanders van Gods volk.

Daardoor komt in dit verband overtuigend uit, dat de verwachtingen van hen, die God vrezen, niet konden gericht worden op Jeruzalem of Juda of Israël, ook niet op Egypte of Babel; of op welk volk ook, maar alleen op God! Hetgeen vroeger door Jeremia tot Baruch was gesproken, wordt nu medegedeeld, opdat *de juiste houding* zou worden aangenomen *te midden van de oordelen* van de *HEERE*. Hoe veel oordelen had de profeet nu nog uit te spreken over de volkeren! Achtereenvolgens wendt hij zich tot negen volken, waarvan het eerste Egypte en het laatste Babel was. Deze twee waren de voornaamste, die elkaar de heerschappij in een vinnige strijd hebben gestreden. En in deze tijd, als ons dit wordt meegedeeld, is het nodig geweest, dat Baruch de pen neerlegde, om te luisteren naar wat God hem had te zeggen! Wat een zegen, dat we niet alleen op onze fouten worden gewezen, maar ook door de trouw van de *HEERE* worden versterkt! Baruch moest zich leren schikken in het leed, dat vanwege de zonde over het hele land kwam. En hij kreeg de belofte, dat al zou over alle

vlees een kwaad komen, zijn leven zou gespaard blijven en God met hem zou zijn in alle plaatsen, waar hij *zou* heentrekken.

Baruch, de vriend en de geheime schrijver van Jeremia, was de zoon van Neria en de broer van Seraja, die vermeld wordt in de Staten vertaling (Jer. 51:59), als ‘een vreedzaam vorst’⁵³. Deze woorden geven niet geheel weer, wat we ons hebben voor te stellen bij het lezen van de naam Seraja. Hij was hofmaarschalk van koning Zedekia, en van een aanzienlijk geslacht. Als we dit in aanmerking nemen, dan hebben we wel zeer te waarderen, dat Baruch zo’n gehechtheid had getoond aan Jeremia. De trouw, waarmee hij het moeilijke werk als dienaar van de gesmade profeet verricht heeft, komt dan wel in een helder licht te staan. Baruch had alles om op aardse rijkdom en heerlijkheid te kunnen vertrouwen. En hoe diep moet hem hebben getroffen, wat Jeremia hem heeft gedictieerd over de ondergang van het Rijk. Daarbij had hij niet alleen deze dingen ontvangen om ze op te schrijven, maar hij had ze ook nog moeten voorlezen. Is het dan wonder, dat hij een ogenblik tot moedeloosheid vervallen is? Wellicht heeft Baruch toch nog enige hoop gekoesterd en op een bepaalde erkenning van de voornaamsten, of van het volk, te Jeruzalem.

Misschien heeft hij zijn positie wel vergeleken met die van zijn broer Seraja. En zie, nu was het, of alles hem op eenmaal ontviel! Zou hij dan geen medelijden met zichzelf krijgen? Nu klinkt daar de Godstem: ‘Zo zegt de HEERE, de God van Israël, tegen u, Baruch: U zegt: Wee mij toch, want de HEERE heeft aan mijn leed nog meer verdriet toegevoegd. Ik ben moe van mijn zuchten. Ik vind geen rust. Dit moet u tegen hem zeggen: Zo zegt de HEERE: Zie, wat Ik

53 HSV zegt: ‘kwartiermeester’. NBG: ‘hofmaarschalk’.

gebouwd heb, ga Ik afbreken, en wat Ik geplant heb, ga Ik wegrukken, zelfs heel dit land. En zou ú voor uzelf grote dingen zoeken? Zoek ze niet, want zie, Ik ga onheil brengen over alle vlees, spreekt de HEERE. Maar u zal Ik uw leven ten buit geven in alle plaatsen waarheen u zult gaan' (vs. 2-5).

Toen Baruch had ervaren, wat bij het voorlezen van de profetenrol was gebeurd, n.l. dat deze rol verbrand was in het haardvuur van koning Jojakim, was dat door hem misschien meer gevoeld als een belediging van Jeremia en van hemzelf, dan wel als een smaad voor hun God. Jeremia had bij een andere gelegenheid iets dergelijks ondervonden (Jer. 15). Baruch moest echter leren zichzelf te verloochenen, zich weg te cijferen, en van 's mensen kant op niets meer te rekenen. God was bezig met wegrukken en afbreken.

Zou Baruch dan iets voor zichzelf hebben te verwachten? Hij had de les te leren, die wij allen te leren krijgen, voor zover we door het geloof met Jezus Christus verbonden zijn, en Hem volgen in deze wereld, dat 'deze wereld ons haat, omdat zij Hem gehaat heeft'. Onze grote Meester zocht voor ZichZelf geen plaats op deze aarde, hoewel Hij er alleen en ten volle recht op had. Maar Hij werd verworpen, en als de Verworpen heeft Hij Zijn aangezicht gericht naar Jeruzalem, waar Hij de diepste smaad heeft verduurd, juist van de zijde van Zijn volk. 'Hij kwam tot het zijne, en de zijnen hebben Hem niet aangenomen' (Joh. 1:11). Zo heeft Hij, de Man van smarten, ons een voorbeeld nagelaten, opdat wij Zijn voetstappen zouden navolgen. Petrus schrijft: 'die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden; die, als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig

oordeelt; die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven; en door zijn striemen zijt gij genezen' (1 Petr. 2:22-24).

Wij hebben maar één plaats, en dat is de plaats met en bij Hem, die hier beneden geen plaats had. Wij hebben te zoeken de dingen, die boven zijn, waar Christus is, aan de rechterhand Gods' (Kol. 3:2). Geen grote dingen hebben wij hier beneden te zoeken. Onze erfenis wordt voor ons bewaard in de hemel (1 Petr. 1:4). Daar zijn de grote dingen, die we zoeken zullen. Zo zullen we bewaard blijven, om een houding aan te nemen, die niet in overeenstemming is met onze positie als gelovigen in Christus. Een dichter heeft het eens zo uitgedrukt:

Hier is niets voor mij te kiezen,
niets te winnen, te verliezen,
niets behoef ik dan een pelgrimsstaf.

Schoon is het, dat de God van Baruch besluit met een bijzondere vertroosting. Over alle vlees zou Hij een kwaad brengen. Maar tot deze gezegende zegt Hij: 'Maar u zal Ik uw leven ten buit geven in alle plaatsen waarheen u zult gaan'. De Heer kent al de Zijnen, waar zij zich ook mogen bevinden en onder welke omstandigheden.

Geen macht zal hen verderven,
Hij is hun rots, in leven en in sterven!

30. De rietstaf gebroken

Hoofdstuk 46

De hoofdstukken 46-51, die het Boek Jeremia afsluiten, bevatten een reeks Godsspraken tegen verschillende volkeren, negen in totaal. De eerste is gericht tegen Egypte, de laatste tegen Babel.

In ons vorige hoofdstuk hebben we opgemerkt, dat we in Egypte en Babel de machten hebben te zien, die vijanden van elkaar waren. Als een bufferstaat lag Israël tussen die twee in.

Wat Jeremia nu hier zal doen, is geheel in overeenstemming met de opdracht bij het begin van zijn loopbaan hem gegeven. Bij zijn roeping als profeet was het hem reeds gezegd: 'Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken' en 'Zie, Ik stel u op deze dag aan over de volken en over de koninkrijken, om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen, maar ook om te bouwen en te planten' (Jer. 1:5, 10).

Jeremia had al een enkele maal tegen Egypte en ook andere volken een oordeel uitgesproken (Jer. 25:19-28). Maar hier hebben we nu verschillende profetieën bij elkaar geplaatst, tegen de volkeren gericht, die met Israël enige tijd in aanraking waren geweest.

Wat de chronologie aangaat, is er verschil. Ze zijn niet op hetzelfde ogenblik uitgesproken, maar wel geven ze ons over het lot en de

eindbestemming van die volkeren Gods gedachten. Laten we nu eerst ons bezighouden met Egypte.

Abram was daar heen getrokken in een tijd van hongersnood. zijn nageslacht werd er verdrukt, vier honderd jaren (Gen. 15:13). Egypte is het toneel geweest, waar de machtige hand van God tot verlossing van Zijn volk werd gezien.

Op Egypte hebben verschillende koningen van Israël en Juda hun vertrouwen gesteld, en daardoor vele droeve ervaringen gemaakt. Het wordt ons in de Heilige Schrift uitvoerig meegedeeld.

Eerste profetie over Egypte

In de verzen 1-12 van ons hoofdstuk hebben we Egypte voor ons in het reeds meer genoemde 'vierde regeringsjaar van Jojakim'. Na vers 12 zullen we ons bezig houden met een tweede profetie van een twintig jaar later. Beide Godsspraken zijn hier verenigd, omdat ze ons een beeld geven van wat met Egypte in de nu nog voor ons liggende toekomst geschieden zal. Aan het slot van het hoofdstuk, in vers 26, vinden we slechts een enkele regel, die spreekt van een betere toekomst. Daar lezen we: 'Maar daarna zal zij bewoond worden als in de dagen van weleer, spreekt de HEERE'.

Raadplegen we nu, wat Jesaja profeteert over die betere toekomst, dan zien we, dat die samenhangt met de grote verandering, die voor het volk van God aanbreken zal. In Jesaja 19 vers 22 lezen we: 'Zo zal de HEERE de Egyptenaren geducht treffen en genezen. Zij zullen zich tot de HEERE bekeren en Hij zal Zich door hen laten verbidden

en Hij zal hen genezen. Op die dag zal er een gebaande weg zijn van Egypte naar Assyrië. De Assyriërs zullen in Egypte komen en de Egyptenaren in Assyrië. De Egyptenaren zullen samen met de Assyriërs de HEERE dienen. Op die dag zal Israël de derde zijn naast Egypte en Assyrië, een zegen in het midden van de aarde. Want de HEERE van de legermachten zal hen zegenen met de woorden: Gezegend zij Mijn volk Egypte, het werk van Mijn handen Assyrië, en Mijn eigendom Israël! (Jes. 19:22-25).

Farao Necho was de mededinger van de Chaldeeën. Het Assyrische Rijk was reeds ineengestort. De hoofdstad Nineve gevallen in 612 v. Chr. Het ging om de vraag, wie de macht in handen krijgen zou, nu Assyrië was bezweken, Of Babel, Of Egypte.

Direct maakte Egypte zich gereed; het wilde Babel vóór zijn! Vooral zou het van betekenis zijn, wie de sterke vesting Karchemis (Circesium) aan de Eufraat, in bezit kon nemen. Door het zenden van een ontzaglijk sterk leger tegen de Chaldeeën wilde de Farao de eerste zijn. In de boeken Koningen en Kronieken wordt ook melding gemaakt van deze tocht (2 Kon. 23:29; 2 Kronieken 35:20); koning Josia, die zich de Farao in de weg stelde, vond hierbij de dood (slag bij Megiddo, in 609 v. Chr.).

Als tegenstander ontmoette Necho de jonge opperbevelhebber over het leger van de Chaldeeën, Nebukadnezar, die zijn vader Nebopolassar verving, omdat deze ziek was. Na de slag bij Karchemis in 605, waarin de Chaldeeër overwinnaar werd, kwam Nebukadnezar op de troon. Zijn vader was inmiddels gestorven in 604. Het was een belangrijk tijdstip in de wereldgeschiedenis. Daar aan de Eufraat werd over het toekomstige lot van de wereld beslist. Echter niet door

een machtige onder de mensen, maar door de Almachtige Zelf, die Nebukadnezar wilde gebruiken om Necho te vernederen!

Vers 10 zegt het zo duidelijk en daarom is deze uitspraak het hoogtepunt van de profetie in de eerste twaalf verzen van ons hoofdstuk: ‘Deze dag is van de Heere, de HEERE van de legermachten, een dag van wraak om Zich te wreken op Zijn tegenstanders. Het zwaard zal verslinden en verzadigd worden, en dronken worden van hun bloed. Want het is een slachting voor de Heere, de HEERE van de legermachten, in het land in het noorden, aan de rivier de Eufraat’.

Laten wij nu een ogenblik de profetie wat nader bezien. Op de levendige wijze spreekt Jeremia over het zich gereedmaken tot de strijd. ‘Maak het kleine⁵⁴ en het grote schild gereed, bind de strijd aan, span de paarden in, bestijg ze, ruiters, stel u op, met de helmen op, scherp de speren, trek de pantsers aan’ (vs. 3 en 4). Is het niet, of we de krijgsbazuin horen blazen, of het commando tot vertrekken gegeven wordt? Maar zie, wat is dat? Dreigen de Egyptenaren te bezwijken? Waarom wordt de toon plotseling heel anders? ‘Waarom zie Ik hen verschrikt terugwijken? Hun helden zijn te gronde gericht, zij slaan ijlings op de vlucht,⁵⁵ zij keren zich niet om, angst van rondom! – spreekt de HEERE’ (vs. 5). De krijgskansen zijn inderdaad gekeerd! Er is geen hoop meer. ‘Laat de snelle niet op de vlucht slaan, laat de held niet ontkomen: in het noorden, aan de oever van de rivier de Eufraat, struikelen zij en vallen’ (vs. 6).

54 NBG heeft: ‘rondas en schild’. SV heeft: ‘schild en de rondas’. Een rondas is een klein en licht rond schild.

55 HSV voetnoot: zij ... vlucht - Letterlijk: en zij vluchten de toevlucht.

Aanvankelijk leek het erop, alsof de Egyptenaar niet anders dan overwinnaar kon zijn. Het optrekken van het machtige leger was als de Nijl, wanneer ze buiten haar oevers treedt en het gehele land onder water zet. Necho zei in zijn overmoed: 'Ik kom opzetten, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad verdelgen en wie daarin wonen' (vs. 8).

De legers worden versterkt: de helden, die meestrijden, zijn geofende strijders; de Moren (Ethiopiërs), de Puteërs (Lybiërs) en de Lydiërs. Elk hebben zij hun roem. De Moren en de Puteërs onderscheiden zich door het hanteren van het schild. De Lydiërs door het spannen van de boog! (vs. 9).

Maar het is alles vergeefs. God strijdt tegen Egypte! Het is de dag van Zijn wraak, want Egypte heeft zich aan Zijn volk vergrepen! Het heeft Josia gedood, Joahaz weggevoerd uit Jeruzalem en Jojakim aan zich onderworpen! De balsem van Gilead, die verzachting aanbrengt als geen andere; de medicijnen, welke ook en hoeveel ook, worden aangewend, zij brengen geen genezing. Met schande overladen keren ze naar hun land terug. 'De ene held is over de andere held gestruikeld'.

Uit lafheid hebben ze de strijd niet ontweken, want 'samen zijn zij gevallen – zij beiden' (vs. 12). Zo eindigt de eerste profetie over Egypte!

Tweede profetie over Egypte

De eerste profetie tegen Egypte, die in de vorige verzen opgetekend is, werd vervuld in 605 v. Chr.. Ze is en in haar voorzegging en

in haar vervulling een beeld van de tweede profetie die ons nu zal bezighouden, in plus minus 585 v. Chr. werd uitgesproken, en in 568 v. Chr. in vervulling ging.

Als we nu de eerste en de tweede tezamen nemen, en er dan aan denken, dat de algehele vernedering van Egypte plaats gevonden heeft in 525 v. Chr., door de Perzische vorst Cambyses, dan zullen we zien, dat en de eerste en de tweede, en de derde vernedering een beeld vormen van de uiteindelijke, die intussen zal worden gevolgd door de verhoging tegelijk met Israël en met Assyrië. zoals we reeds opmerkten naar aanleiding van Jesaja 19.

Naar aanleiding van Nebukadnezars aankomst om Egypte te slaan in 568 v. Chr., spreekt Jeremia nu reeds, in 585 v. Chr., al hetgeen verkondigd moest worden te Migdol, Nof en Tachpanhes, steden, waarover we reeds iets zeiden bij de behandeling van hoofdstuk 43.

Maar hoewel het een kleine twintigtal jaren tevoren gesproken werd, heeft de profeet het gedaan, alsof alles voor zijn ogen zich afspeelde. Hij zag de toekomst, alsof het het heden was.

De aanvang is wel zo tekenend: 'Stel u op, maak u gereed, want het zwaard heeft verslonden wat rondom u is' (vs. 14). 'Waarom zijn uw machtigen weggevaagd?' (vs. 15). Het antwoord luidt: 'Zij hebben geen stand gehouden, omdat de HEERE hen heeft verjaagd'. Hij, de God van de legermachten, is de Opper-Veldmaarschalk! 'Hij maakte het aantal van hen die struikelden groot' (vs. 16). Als de een op de ander valt, zeggen ze, te weten zij, die, in welke positie ook, als vreemdelingen in Egypte verkeerden: 'Toen zeiden zij: Sta op, laten wij terugkeren naar ons volk en naar ons geboorteland, vanwege het

zwaard van de onderdrukker. Daar riepen zij: De farao, de koning van Egypte, is een grootspreker: hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan!’ Van hem hebben zij niets te verwachten; ze kunnen op de man eigenlijk niet vertrouwen. Het is een gebroken rietstaf die de hand doorboort. Hij heeft zijn tijd - de gezette of bestemde tijd - laten voorbijgaan! (vs. 17).

‘Zo waar Ik leef, spreekt de Koning – HEERE van de legermachten is Zijn Naam – voorzeker, als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen! Pak uw boedel bij elkaar voor de ballingschap, inwoner, dochter van Egypte. Want Nof (Memphis) zal tot een verwoesting worden en het zal vernietigd worden, zodat er geen inwoner meer is’ (vs. 18-19). Egypte wordt vergeleken bij een zeer schone stier. Misschien is het een zinspeling op een van de voornaamste afgoden, te weten de god Apis, die werd voorgesteld als een schone zwartgevlekte stier.

Nebukadnezar is dan de slachter, die van het Noorden is gekomen. Of ook, want zo is het woord eveneens vertaald, de ‘horzel’, waarvan de steek het vee razend van pijn maakt. De hulptroepen, de gehuurden, de Lybiërs en Lydiërs (vs. 9) houden evenmin stand. Ook over hen was de tijd van bezoeking gekomen. Egypte, de vernederde, loeit dan niet meer als de schone stier, maar haar stem is als van een slang, die van vrees nauwelijks geluid kan geven.

De vijanden trekken daarheen, en komen als houthakkers met hun bijlen, om alles neer te vellen (vs. 22). Ja, spreekt de HEERE: zij hebben haar woud afgehouden, want hun getal is niet te tellen.

Zij zijn te vergelijken met sprinkhanen, die in grote getale op het veld neerstrijken en niets overlaten (denken we hier aan de achtste plaag in Egypte (Ex. 10:12, 15).

‘De dochter van Egypte staat beschaamd, zij is in de hand van het volk van het noorden gegeven’ (vs. 24).

‘De HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt: Zie, Ik ga Amon, de god van No, de farao, Egypte, zijn goden, en zijn koningen straffen, ja, Ik straf de farao en wie op hem vertrouwen. 26Ik zal hen geven in de hand van hen die hen naar het leven staan, zowel in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, als in de hand van zijn dienaren. Maar daarna zal zij bewoond worden als in de dagen van weleer, spreekt de HEERE’ (vs. 25, 26).

Maar daarna - dat is: ‘wanneer Mijn Rijk in heerlijkheid zal komen’, (Dächsel) dan zult u niets meer te vrezen hebben, zo min als Mijn volk, want tot dat volk zegt God: ‘U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, wees niet ontsteld, Israël! Want zie, Ik ga u verlossen uit verre landen, uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap (de gevangenis, waarheen de nakomelingen, het zaad, zullen zijn weggevoerd). Jakob zal terugkeren, rust hebben en zonder zorgen zijn, en niemand zal hem schrik aanjagen. U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE, want Ik ben met u. Ik ga immers een vernietigend einde maken aan alle heidenvolken waarheen Ik u verdreven heb. Aan u echter zal Ik geen vernietigend einde maken. Ik zal u bestraffen met mate, maar u beslist niet voor onschuldig houden’ (vs. 27 en 28).

Hier wordt dus in de verzen 27 en 28 en in de laatste woorden van vers 26 de toekomst van Israël met die van Egypte verbonden.

Zijn nu deze woorden, te weten die vanaf vers 13 van ons hoofdstuk, de laatst uitgesprokene door Jeremia? Indien we in hoofdstuk 44 werkelijk het voorspel van Jeremia's dood beschreven vinden, dan heeft hij nog te voren uitgesproken, wat we nu met elkaar overdacht hebben. In dit geval zijn de woorden van ons hoofdstuk de voorlaatste van de profeet. Hoe dit ook zij, de laatste of de voorlaatste, beide redenen zijn gewijd aan het eigen beminde volk en aan de gebroken rietstaf, waarop Israël zo vaak vertrouwd heeft en die de hand heeft doorboord!

Tegen Baruch zei de trouwe Godsman: 'Zou u voor uzelf grote dingen zoeken?' Weer komt ons dit woord voor de aandacht. We zien het voor ons, als 'in een rots gehouwen', van Egypte valt niets te verwachten! Is het zo niet ook met deze wereld, waarvan de christen evenmin iets te verwachten heeft? Hoe duidelijk heeft onze Redder, de Heilige, tot allen, die met Hem verbonden zijn, gezegd: 'In de wereld hebt u verdrukking, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen' (Joh. 16:33).

'Als de wereld u haat, weet dat zij Mij eerder dan u heeft gehaat. Als u van de wereld was, zou de wereld het hare liefhebben; maar omdat u niet van de wereld bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u' (Joh. 15:18, 19).

En in zijn gebed tot de Vader: 'Rechtvaardige Vader, - en de wereld heeft U niet gekend'; 'en de wereld heeft hen gehaat, omdat zij niet van de wereld zijn zoals Ik niet van de wereld ben. Ik vraag niet dat U

hen uit de wereld wegneemt, maar dat U hen bewaart voor de boze. Zij zijn niet van de wereld, zoals Ik niet van de wereld ben' ... 'Zoals U Mij in de wereld hebt gezonden, heb ook Ik hen in de wereld gezonden. En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd zijn door de waarheid' (Joh. 17:25, 14, 15, 16, 18 en 19).

En heeft niet de apostel Johannes, die zo ernstig waarschuwt voor de verleidingen van deze wereld, geschreven: 'Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is. Als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem. Want al wat in de wereld is: de begeerte van het vlees, de begeerte van de ogen en de hoogmoed van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeerte, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid' (1 Joh. 2:15-17).

Onze Heer Jezus is door deze wereld - Joden en heidenen verworpen! Laten wij dan, indien wij Hem liefhebben, in Hem blijven: in Zijn liefde, in Zijn gemeenschap en luisteren naar Zijn stem, als die van onze goede, grote en overste Herder, en Hem volgen! Of de wereld ons nu vleit of vervolgt, laten we bedenken, dat ze nooit haar karakter verliest!

31. Over Filistea zal ik juichen

Hoofdstuk 47

In de hoofdstukken 47, 48 en 49 volgen de profetieën, die uitgesproken zijn als het woord van de HEERE tegen de Filistijnen (47), tegen Moab (48), tegen Ammon, Edom, Damaskus, Kedar, en Elam (49). In hoofdstuk 50 en 51 volgt dan het woord tegen Babel, dat met Egypte als het ware de omlijsting vormt van de oordelen tegen genoemde zeven volkeren.

‘Deze twee’, Egypte en Babel, ‘vormen de hoofdmachten, waarin’, zoals Dächsel opmerkt, ‘de geest van goddeloosheid zich openbaarde. Tussen beiden in staan de volkeren, die ook geografisch tussen hen in woonden en wel zo, dat de Feniciërs met de Filistijnen worden samengevat; de verschillende Arabische volksstammen in de namen Kedar en Hazor; de koninkrijken van het Noorden door Damaskus; en die van het Oosten door Elam worden voorgesteld. Aan de drie met Israël verwante volken: Moab, Ammon en Edom, wordt elk een bijzondere voorzegging gewijd. God heeft tot volvoering van dit gericht de koning van Babel gebruikt. Tot op de door Hem bestemde tijd zou Babel de wereldheerschappij bezitten. Als de tijd daarvoor zou

zijn aangebroken, zou ook Babel bezwijken en voor Israël verlossing en zegen aanbreken, waarin alle volkeren zouden delen’.

‘In Jeremia’ - merkt J.N. Darby op⁵⁶ - ‘worden alle oordelen gezien in verband met de terzijdestelling van de onafhankelijke volken. De vestiging van het éne wereldrijk van de volkeren, is het voornaamste onderwerp van deze profetie. Daarom houdt de profeet zich in het bijzonder bezig met het geschiedkundig lot van het wereldrijk, zoals het door God in zijn dagen was gevestigd. Het voorwerp van zijn profetie is Babel in het land van de Chaldeeën. Het is het oordeel over dit rijk als wraakneming over de onderdrukking van Israël door Nebukadnezar, die Israël de beenderen heeft verbrijzeld’ (Jer. 50:17b).

De Filistijnen zijn volgens Genesis 10:6, 13 en 14, nakomelingen van Cham en Mizraïm. Hun oorspronkelijk vaderland was daarom Egypte.

De in Genesis vermelde afkomst wijst ook op de verwantschap met Kanaan, die evenals Mizraïm een zoon van Cham was. Uit Egypte zijn de Filistijnen weggetrokken naar het eiland Kreta, dat voorheen de naam Kaftor droeg, (vgl. Amos 9:7) en van daar weer over de Middellandse zee naar de Zuid-Westelijke oever van Palestina. Daar hebben zij zich gevestigd, nadat de oorspronkelijke bewoners door hen waren verdreven. Deuteronomium 2:23 zegt ons: ‘En de Kaftorieten, die afkomstig zijn uit Kaftor, hebben de Avvieten, die tot aan Gaza in dorpen woonden, weggevaagd en zijn in hun plaats gaan wonen’. Ten tijde van Abram was er al sprake van een Filistijns koninkrijk

56 Het bijbelboek Jeremia van de Synopsis (deel 4 - Jeremia 50)

te Gerar. En bij de uittocht van de kinderen Israëls uit Egypte werd het volk door Mozes niet geleid op de weg van de Filistijnen, hoewel die korter was. Het had God goed gedacht Zijn volk van de andere zijde, in het Over-Jordaanse, het land Kanäan te doen binnenleiden. Dat koninkrijk van de Filistijnen had zich in die tijd uitgebreid tot de grenzen van Egypte en werd gevormd door vijf vorstendommen: Asdod, Askelon, Ekron, Gad en Gaza.

De geschiedenis van de Filistijnen, voor zover ze met die van Israël samenhangt, is een aaneenschakeling van oorlog. De God Israëls heeft meer dan eens de Filistijnen gebruikt om Zijn volk te tuchtigen. Door koning Uzzia werd echter hun macht gebroken (2 Kron. 26:6, 7) en koning Hizkia, de zoon van Achaz, heeft hun overmoed gestraft (2 Kon. 18:8; Jes. 14:29). Ook andere volkeren zijn op gelijke wijze gebruikt door de HEERE om het oordeel over de Filistijnen te brengen. Hun afgoderij en vooral hun hoogmoedige en wraakzuchtige gezindheid tegen Israël werd hun vergolden. Merkwaardig zijn in dit opzicht de volgende uitspraken: ‘

Zo zegt de Heere HEERE: Omdat de Filistijnen in wraakzucht handelden en met hartgrondig leedvermaak wraak namen door verderf te zaaien, gedreven door een eeuwige vijandschap, daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Ik ga Mijn hand uitstrekken tegen de Filistijnen en zal de Kretenzers⁵⁷ uitroeien, en wie overblijft⁵⁸ aan de zeekust ombrengen. Ik zal geduchte wraak op hen oefenen,

57 *Kretenzers; Keretieten* (volgens Dr. A. Noordzij *Kretiërs*).

58 ‘overblijft aan de zeekust’ - het ‘overschot van het zeestrand’ volgens Noordzij, omdat de Filistijnen door de Assyriërs waren gedecimeerd.

met grimmige straffen. Dan zullen zij weten dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik Mijn wraak op hen leg.

Uit Amos 1 laten we hier slechts deze woorden volgen: ‘Vanwege drie overtredingen van Gaza, ja, vanwege vier, zal Ik er niet op terugkomen, omdat zij Mijn volk volkomen in ballingschap gevoerd hebben om hen uit te leveren aan Edom’ (vs. 6).

Uit Zefanja: ‘Wee u, bewoners van het gebied aan de zee, volk van Kretenzers! Het woord van de HEERE is tegen u, Kanaän, land van de Filistijnen! Ik zal u verdelgen, zodat er geen inwoner meer is. Het gebied aan de zee zal worden tot weiden met putten voor herders en kooien voor kleinvee. En het gebied zal zijn voor het overblijfsel van het huis van Juda, zodat zij daarin zullen weiden’ (Zef. 2:5-7).

Uit Zacharia: ‘Askelon zal het zien en bevreesd zijn, evenals Gaza, en het zal hevig beven, ook Ekron, omdat zijn verwachting wordt beschaamd. De koning zal uit Gaza verdwijnen en Askelon zal onbewoond zijn. De bastaard zal in Asdod wonen; Ik zal de trots van de Filistijnen uitroeien’ (Zach. 9:5-6).

Uit Obadja, vers 19: ‘Het Zuiderland zal het gebergte van Ezau in bezit nemen, en het Laagland het gebied van de Filistijnen’. Uit deze aanhaling kan blijken, dat Israël in de toekomst het land van de Filistijnen erfelijk bezitten zal. Volgens de aanwijzingen in Ezechiël 48:23-27 zullen daar de vijf stammen: Benjamin, Simeon, Issaschar, Zebulon en Gad hun erfelijke bezitting hebben.

Nadat we door deze verschillende aanhalingen een indruk gekregen hebben van wat in het verleden gedeeltelijk en in de toekomst ten volle de Filistijnen wachtte en wacht, willen we nu tot de beschouwing van

ons hoofdstuk overgaan. We zullen dan nog gelegenheid vinden op een enkel punt terug te komen. Het eerste vers zegt ons, dat het Woord van de HEERE tot de profeet Jeremia geschiedde tegen de Filistijnen, en dat Farao Gaza sloeg. Farao Necho had Gaza nog niet geslagen, toen Jeremia deze profetie uitsprak. Voordat het geschiedde, werd het oordeel dus al aangekondigd met een: ‘Zo zegt de HEERE: Zie, water komt opzetten uit het noorden, het wordt tot een overstromende beek. Ze zullen het land en al wat het bevat overstromen, de stad en wie erin wonen’

‘Water komt opzetten uit het noorden’. Farao Necho had bij Megiddo Josia geslagen. Nu trok hij eerst naar Gaza op en nam haar in. Zijn komst wordt vergeleken bij de bruisende wateren van een gezwollen rivier, die buiten haar oevers getreden is en alles onder water zet. Farao Necho is hier een beeld van de Chaldeeër, die enkele jaren later Filistea onder de voet zou lopen. Jeremia heeft op zeer levendige wijze de nadering van dezen vijand beschreven. ‘alle inwoners van het land zullen weklagen, vanwege het geluid van het stampen van de hoeven van zijn machtige paarden, vanwege het gedreun van zijn strijdagens, het ratelen van zijn wielen’ (vs. 3). Overall was verwarring en ellende. Een algemene inzinking was het gevolg ervan: Vaders vergaten hun kinderen; zij zagen er niet naar om, vanwege hun slappe handen, ‘om elke overgebleven helper van Tyrus en Sidon uit te roeien’ (vs. 4). Het ging er eigenlijk om, aan Tyrus en Sidon alle hulp te ontnemen uit het Zuiden. Na de val van Jeruzalem werd Tyrus belegerd door Nebukadnezar.

Dit beleg staat in de geschiedenis bekend als een befaamd beleg. Het heeft wel 13 jaar geduurd (586-573). Eerst moest Gaza, de

sleutelstad, vernederd en onmachtig gemaakt worden, opdat van die zijde geen hulp aan Tyrus zou kunnen worden geboden.

Maar ook hier is het weer van betekenis, dat niet in de eerste plaats aan de Chaldeeër toegeschreven wordt, dat Gaza en Askelon vernederd worden, maar dat het de HEERE is, die zegt: Ik doe het. ‘Want de HEERE zal de Filistijnen verdelgen, het overblijfsel van het kustland van Kaftor’.

Het beeld van het scheermes staat misschien Jeremia voor de geest, als hij in vers 5 spreekt over ‘Kaalheid is over Gaza gekomen’. Jesaja gebruikt dit beeld (Jes. 7:20), als hij over de koning van Assyrië spreekt. Alle kracht wordt weggenomen, alle heerlijkheid verdwijnt. Van beide is het haar een beeld. Denken we slechts aan de Nazireeër Simson, die zwak was geworden, toen zijn haarlokken waren weggenomen, en aan 1 Korinthiërs 11:15, waar gezegd wordt, dat het lange haar de vrouw een eer is. Gaza wordt echter niet alleen genoemd. In één adem wordt het vermeld met Askelon. Beide steden lagen op een afstand van elkaar 12 mijl in hetzelfde dal.

Allen zijn tot wanhoop gekomen, roepen tot hun goden om hulp, en brengen zich bloedige wonden toe, om het medelijden van de goden op te wekken. Het zwaard van de HEERE is niet meer te houden. Wanneer zal er een eind aan komen? ‘zwaard van de HEERE, hoelang hebt u geen rust? Keer terug in uw schede, kom tot rust, wees stil’ (vs. 6).

Maar omdat de HEERE het zwaard bevel gegeven heeft tegen Filistea, zal het niet tot rust komen, eer het oordeel volbracht is. Vandaar vers 7 ten besluit: ‘Hoe zou u rust kunnen hebben?’ Tegen Askelon en

tegen de hele kust is het ontwaakt. God heeft de opdracht gegeven! Ja, God heeft het zo beschikt, dat is het einde.

Al deze profetieën tegen Filistea van Jeremia, Ezechiël, Amos, Zacharia, zijn op Gods tijd in vervulling gegaan. Egypte (Necho), Babel (Nebukadnezar) en Griekenland (Alexander de Grote) zijn Zijn werktuigen geweest. In de eindtijd zullen 'de beminden', Israël en Juda, bevrijd zijn, ook van Filistea (Ps. 60:7).

'Over Filistea⁵⁹ zal Ik juichen'. (Ps. 60:10; 108:10). Dan zal er vreugde zijn in Gods hart. Dan wordt het snoer getrokken over het ganse land, zoals Mozes het van de berghoogte eenmaal aanschouwde, (Deut. 32:49) en Ezechiël het voor ons geprofeteerd heeft. Dan is er geen Filistea meer!

Daar, waar God eenmaal werd onteerd - denken we maar aan het brengen van de Ark van het verbond in Dagon's tempel, in de stad Asdod - daar zal Hij worden geprezen en verheerlijkt. Dan zal het Woord in vervulling zijn gegaan: 'Over Filistea zal ik juichen'.

59 De SV heeft hier Palestina. Dit moet zijn Filistea. Zo heeft de 'Elberfelder Bibel' het, zo heeft Luther het eveneens vertaald.

32. Als door vuur

Hoofdstuk 48

‘En het gebeurde, toen God de steden van deze vlakte te gronde richtte, dat God aan Abraham dacht. Daarom leidde Hij Lot uit het midden van de verwoesting, toen Hij de steden waarin Lot gewoond had, ondersteboven keerde’ (Gen. 19:29).

De oorsprong van het Moabietische volk is Lot en zijn oudste dochter. Door de genade van God, en als antwoord op Abraham's gebed, was Lot als door vuur aan het oordeel over Sodom ontrukkt. Het vege lijf had hij behouden en - zijn twee dochters, die hem in de spelonk opnieuw tot verleiding zouden zijn (Gen. 19:31-36).

In de spelonk van Zoar ligt Moabs ontstaan. Israël en Moab; Abraham en Lot, hoe verschillend waren hun wegen. Israël en Moab waren wel met elkaar nauw verwant, evenals Abraham en Lot; en zij spraken nagenoeg dezelfde taal, en zij woonden heel dicht bij elkaar, Moab op de grens van Israël, maar - als Israëls verklaarde en openbare tegenstander!

Als we de gewijde geschiedenis raadplegen, dan kan het ons niet ontgaan, dat Moab nu en dan als tuchtroede werd gebruikt voor het volk van God. Zo bijvoorbeeld Eglon, die door God verwekt werd om Israël te tuchtigen, wat in dit geval betekende, dat het volk van God aan de koning van de Moabieten schatplichtig werd (Richt.

3) Maar als Eglon het gestelde doel voorbijstreeft, en zijn afgoden binnen de grenzen van Israël brengt, om God te honen, dan wordt de roede, die geslagen had, verbroken. God verwekte Ehud, een van de richters onder Israël, om Eglon met zijn zwaard te doden!

De geschiedenis van Moab kunnen we karakteriseren als een geschiedenis van vernedering en van verheffing. Door eigen kracht heeft het zich verheven. Door God werd het vernederd. Het woord van de wijze Salomo: ‘Trots komt vóór de ondergang, en hoogmoed⁶⁰ komt vóór de val’ (Spr. 16:18; zie ook Spr. 8:13), zien we in Moab vervuld. Moab heeft zijn welvaart en rijkdom gekend - vette weiden, wijnbergen, olijfbomen, vruchtbare akkers - maar Moab is er door tot hovaardij gebracht.

Jeremia zegt het zo tekenend: ‘Wij hebben gehoord van de trots van Moab, dat zeer hoogmoedig is, van zijn hoogheid, zijn trots, zijn hoogmoed, en zijn hooghartigheid’ (Jer. 48:29; zo ook Jes. 16:6-7). Ten tijde van koning David werd Moab schatplichtig gemaakt (2 Sam. 8:2).

Bij de strijd, waarin David zegevierde, werden de Moabieten deels ten onder gebracht. Evenwel werd aan een overblijfsel genade bewezen. Hierin hebben we eigenlijk voor ons, wat in de laatste dagen zich zal herhalen. Jeremia zegt het geheel aan het slot van zijn profetie tegen Moab: ‘In later tijd⁶¹ echter, spreekt de HEERE, zal ik een omkeer brengen in de gevangenschap van Moab’. Moab heeft dus

60 Voetnoot HSV: hoogmoed - Letterlijk: hoogheid van geest.

61 Voetnoot HSV: In later tijd - Letterlijk: Aan het einde van de dagen.

nog een toekomst. Het verdwijnt niet helemaal. Wel zal het worden getuchtigd, en wel door Israël zelf, maar niet vernietigd! (Jer. 48:47).

Na de wegvoering van de twee stammen, die in het OverJordaanse hun erfdeel hadden, Ruben en Gad, wat gebeurde door Tiglath-Pilezer, heeft Moab zich geheel over het gebied van het OverJordaanse uitgebreid, en geen erbarming getoond ten opzichte van de achtergebleven en uit Israël. Zij hebben zich bovendien vrolijk gemaakt over Israëls val. Daarom is het oordeel van God over hen gekomen. Waarschijnlijk heeft namelijk Salmanezer, de koning van Assyrië, alvorens Samaria te belegeren, zijn weg genomen over het gebied van de Moabieten en het veroverd. Dit is geweest het eerste oordeel over Moab.

Na dit eerste oordeel is Moab schatplichtig geworden aan Nebukadnezar. Deze heeft zijn legers met de Moabieten versterkt en is zo naar Jeruzalem getogen. Allen, die rondom Israël woonden, waren nu aan deze machtige heerser onderworpen. Jeremia spreekt daarover in het hoofdstuk 27: 'Alle volken zullen hem, zijn zoon, en zijn kleinzoon dienen, totdat ook voor zijn land de tijd komt dat machtige volken en grote koningen zich door hem laten dienen' (vs. 7).

De koning van Moab heeft ook dit woord ontvangen. De wereldheerser heeft de grenzen van Moab uitgewist. Dit is het tweede oordeel. Hierover spreekt Jeremia in hoofdstuk 48 in een profetie, die in vervulling ging, toen Nebukadnezar (volgens Josefus in 581 v. Chr.) Moab veroverde en in ballingschap wegvoerde. Enkele profetieën mogen hier worden aangevoerd, die over het derde oordeel spreken, dat Moab in de toekomst treffen zal. Het zal van Godswege worden

uitgevoerd door Israël zelf. Daniël spreekt in hoofdstuk 11:41, over de koning van het Noorden, die komt aanstormen tegen de koning van het Zuiden en die zal komen in het sieraadland en vele landen zal onderwerpen. Maar dan gaat hij voort: ‘Maar deze zijn het die aan zijn hand zullen ontkomen: Edom, Moab en de voornaamsten van de zonen van Ammon’.

Waarom ontkomen ze? Om door Israël zelf te worden getuchtigd! Zefanja gewaagt er van in hoofdstuk 2:9: ‘De rest van Mijn volk zal hen plunderen, het overblijfsel van Mijn volk zal hen in erfelijk bezit nemen’. Jesaja zegt in hoofdstuk 11:13 en 14, sprekende over zijn volk: ‘Dan zal de afgunst van Efraïm verdwijnen, en wie Juda in het nauw drijven, zullen uitgeroeid worden. Efraïm zal niet langer jaloers zijn op Juda, en Juda zal Efraïm niet meer in het nauw drijven. Zij zullen op de schouder van de Filistijnen neerstrijken in het westen, samen zullen zij de mensen van het oosten uitplunderen. Zij zullen hun hand uitstrekken tegen Edom en Moab, en de Ammonieten zullen hun gehoorzaam zijn’.

Bileam, de profeet tegen wil en dank, maar die toch de woorden Gods heeft moeten uitspreken, kondigt aan: ‘Er zal een ster uit Jakob voortkomen, er zal een scepter uit Israël opkomen; hij zal de flanken van Moab verbrijzelen en alle zonen van Seth vernietigen. Edom zal bezit zijn en Seïr zal bezit van zijn vijanden zijn, maar Israël zal kracht uitoefenen. Uit Jakob zal hij heersen; wie ontkomt uit de stad, zal hij ombrengen’ (Num. 24:17, 19). Hier hebben we de Machtige voor ons, aan Wie de heerschappij zal behoren, en die door Zijn volk ook Moab zal verslaan! ‘dan zal er een troon gevestigd worden in goedertierenheid. Daarop zal blijvend Iemand zitten in de tent van

David, Die oordeelt en recht zoekt, Die snel⁶² gerechtigheid brengt'. Om direct daarna door te gaan over Moab: 'Wij hebben gehoord van de trots van Moab, dat zeer hoogmoedig is, van zijn hoogmoed, zijn trots en zijn overmoed; zijn holle praat is niet gepast!' (Jes. 16:5-6; Jer. 48:29). Dit oordeel is een diepe vernedering voor de hoogmoedige nazaat van Lot.

In Psalm 60 en 108, in beide vers 10, wordt gesproken over het bezit van de Messias. Ook Moab behoort daaronder. Als de Psalmist profetisch bezingt, wat de vreugde van God wezen zal, namelijk dat Hij alles onder de heerschappij van Zijn Zoon brengen zal, Sichem en Sukkoth (het OverJordaanse) en Gilead en Manasse, en Efraïm en Juda, dan gaat hij voort en zegt: 'Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen' (Ik zal Edom erkennen als Mijn eigendom, Mijn bezitting) 'Juich over mij, Filistea!'

Moab is mijn waskom, Mijn wasbekken! Het bekken, dat o.a. bij de voetwassing werd gebruikt, behoorde tot het gereedschap van de slaven. Moab wordt echter niet slechts als slaaf beschouwd, maar de vernedering gaat nog dieper: Moab zelf is zo'n waskom! Zo zien we, hoe de hoogmoedige vernederd wordt: voor Moab is maar één beeld: de waskom!

Na dit derde oordeel echter, in het laatste van de dagen, wordt Moabs gevangenis gewend (Jer. 48:47). Dan zullen 'alle koningen zullen zich voor Hem neerbuigen, alle heidenvolken zullen Hem dienen' (Ps. 72:11). Zoals er voor Lot eenmaal ontkoming is geweest, maar als door vuur, zo zal het in de toekomst zijn voor de kinderen van Lot.

62 Voetnoot HSV: snel - Letterlijk: vaardig.

* * *

Wij maakten al de opmerking, dat hoogmoed een van de karaktertrekken van de Moabieten was. 'Zo zal Moab weggevaagd worden, zodat het geen volk meer is, omdat het zich groot gemaakt heeft tegen de Heere'. Zo spreekt Jeremia in zijn profetie van vers 42. En in vers 29 hebben we woorden, die we hierboven aanhaalden. Maar het is niet alleen de hoogmoed van Moab, die ons moet opvallen. Er is nog een tweede, heel gevaarlijke trek, die van stille gerustheid. Maar niet die stille gerustheid, die de HEERE waardig is, omdat het vertrouwen op Hem gevestigd is. Jesaja zegt tot zijn volk: 'in stilheid en vertrouwen zou uw sterkte zijn' (Jes. 30:15). Niet het vertrouwen op Egypte, niet het onrustig heen en weer kijken in plaats van naar boven, is de roeping van de mens, die het geleerd heeft van God alleen alles te verwachten. Bij Moab hebben we echter een andere stille gerustheid, die ontstaat en gevoed wordt door het zelfbewustzijn, dat redeneert: Ik heb zelf de kracht, het vermogen, de middelen, die ik behoef; ik kan mijzelf redden, en heb niemand nodig. Dat is de stille gerustheid, die scherpe afkeuring verdient.

'Moab is vanaf zijn jeugd zonder zorgen geweest, en heeft als wijn op zijn droesem (grondsop, heffe) stilgelegen. Het is niet van het ene vat in het andere overgegoten: het is niet in ballingschap gegaan. Daarom heeft het zijn smaak behouden en is zijn geur niet veranderd' (Jer. 48:11). Dat was de oorzaak, dat God: 'aftappers⁶³ naar hem toe zal sturen om hem af te tappen. Zij zullen hun vaten leegmaken en hun kruiken stukslaan'.

63 of overgieters, overtappers, vreemde gasten

Stille gerustheid was ook een kenmerk van Sodom. Moab wordt soms in één adem genoemd met Sodom. Welnu, van Sodom wordt gezegd, dat het niet alleen door 'trots, overvloed van voedsel', maar ook door 'zorgeloze rust' werd gekenmerkt (Ezech. 16:49). In het voorbijgaan willen we hier nog de opmerking maken, dat 'overvloed van voedsel', welvaart en rijkdom, een gevaar is, om hoogmoed te voeden en in stille gerustheid te vervallen. Het behoeft geen gevaar te zijn, maar het kan het wel terdege wezen. Waken wij dan ook in dit opzicht! Moab heeft op zijn droesem stil gelegen.

Dit beeld moet wel even toegelicht worden. Moab wordt vergeleken met een vat wijn. Goede wijn wordt steeds beter, naarmate hij langer tijd ligt. Slechte wijn daarentegen wordt steeds zuurder en wranger. Moabs aard, van nature reeds verdorven, is door de rust steeds slechter geworden⁶⁴. De Moabieten waren nooit in ballingschap geweest. Ze hebben dat niet gewaardeerd. Hun oorspronkelijke aard bleef onveranderd. Het oordeel is gekomen, de vijanden hebben Moab weggevoerd, en het vat - om bij het beeld te blijven - in duizend stukken gebroken en de flessen (of drinkschalen, kruiken) hebben ze stukgeslagen (vs. 12).

De derde karaktertrek, die naar voren gebracht wordt (Jer. 48:27) is niet minder afkeurenswaardig dan de twee andere. Bij Moab werd verachting van Gods volk gevonden en verheuging over Israëls ondergang. Ezechiël schrijft: 'Omdat Moab en Seïr gezegd hebben: Zie, het huis van Juda is als alle heidenvolken, daarom, zie, Ik ga de

64 Deze gedachte is als volgt weergegeven door Mevr. E. Voorhoeve-van Oordt: 'Toen - op zijn heffe - in stil bezonken rust eens Moab had in zwijmel zich gesust, verdroesemde in het vat zijn ongezuiverd nat, en gaf bedorven drank'.

zijde van Moab openleggen ... zal Ik het in erfelijk bezit geven aan de mensen van het oosten ... Ik zal over Moab strafgerichten voltrekken. Dan zullen zij weten dat Ik de HEERE ben' (Ezech. 25:8-11). En Zefanja sprak het uit, dat Moab zijn zou als Sodom. 'Dit overkomt hun vanwege hun trots, omdat zij zich al honend verheven hebben tegen het volk van de HEERE van de legermachten'. (Zef. 2:9, 10).

* * *

Na deze algemene opmerkingen kunnen we kort zijn over de inhoud van het hoofdstuk en over de verschillende verzen. Opmerkelijk is, dat Jeremia een en andermaal in zijn profetie woorden uit Numeri en Jesaja bijna letterlijk opneemt en bekrachtigt. Soms waren ze al gedeeltelijk vervuld, maar zouden nu ten volle in vervulling gaan bij de onderwerping van Moab door Nebukadnezar.

In vers 1 wordt over de berg Nebo gesproken, van welks top Mozes het beloofde land gezien heeft. Van Kirjathaim, dat beschaamd en ingenomen is, weten wij, dat het oorspronkelijk aan Ruben behoorde (Num. 32:37). Hieruit blijkt, dat Moab zich het gebied van Ruben had toegeëigend. De veilige vesting ⁶⁵ - was een versterkte stad, maar ze zou beschaamd en verschrikt worden! Vers 2 wordt meer verstaanbaar, wanneer we dit in de HSV lezen: 'Moabs roem is er niet meer, in Hesbon hebben zij kwaad tegen hem bedacht' ⁶⁶.

Vers 5 luidt aldus: 'Ja, de weg omhoog naar Luhith gaat men met voortdurend geweën op. Ja, op de weg omlaag naar Horonaïm hebben tegenstanders noodgeschrei gehoord'.

65 'Misgab' is versterkte stad.

66 De SV heeft: 'Moabs roem van Hesbon is er niet meer'.

Vers 6 spreekt over ‘een kale struik⁶⁷ in de woestijn’. De heidestruik is een woestijnplant, die overal groeit, waar hij maar vocht heeft. Zo is het met de Moabieten. Ze sterven niet uit en - zoals we hebben gezien - ze blijven tot in het Vrederijk toe bestaan. In Jeremia 17:6 wordt hetzelfde beeld gebruikt om de mens te tekenen, die op zichzelf vertrouwt, in tegenstelling met de door de HEERE gezegende, die alleen op God zijn vertrouwen heeft gesteld. Maar in die plaats valt het volle licht op de naaktheid van deze struik. Ook in vers 7 wordt het vertrouwen van Moab op eigen werken en schatten belicht als een oorzaak, om het te verdelen. Als het oordeel zou worden uitgevoerd, dan zouden de Moabieten allen vluchten, omdat dat alleen overbleef. Gods vloek rustte namelijk op ieder, die Zijn werk, te weten het brengen van het oordeel, met traagheid zou verrichtten (vs. 10).

Als Jeremia in vers 13 spreekt over de beschaamdheid van Moab vanwege Kamos, de hoofdgod van de Moabieten, zoals het huis Israëls beschaamd is geworden vanwege Bethel, hun vertrouwen, dan denkt hij aan de kalveren van Jerobeam, die te Dan en te Bethel werden gediend (vgl. Hos. 10:5, 6).

Van vers 16 af wordt nu verder de beklagenswaardige toestand van Moab geschilderd.

In vers 25 wordt door de woorden: ‘De hoorn van Moab is afgehakt’ in het licht gesteld, dat het met de kracht van Moab uit is, omdat de hoorn als het beeld van kracht gebruikt is. Omdat Moab zich groot gemaakt heeft tegen de HEERE, daarom wordt hem nu de beker toegereikt, en we horen de woorden: ‘Maak hem dronken, want hij

67 Voetnoot HSV: een kale struik - Hebreeuws: Aroër.

heeft zich groot gemaakt tegen de HEERE. Moab zal met de handen klappen in zijn braaksel, zodat het zelf ook belachelijk wordt' (vs. 26).

'Of is Israël voor u niet geweest om te belachen? Is hij aangetroffen onder dieven, dat u zo dikwijls als u over hem sprak, schudde van het lachen?' (vs. 27). 'Verlaat de steden, woon in rotsen, inwoners van Moab. Word als een duif die nestelt in de openingen van een rotsspleet'⁶⁸ (vs. 28). Merkwaardig woord! Hoe sterk herinnert het ons aan Lot, die met zijn beide dochters toevlucht zocht in het gebergte, en in de spelonk het aanzijn gaf aan zijn nageslacht, de Moabieten en de Ammonieten!

'Ik ken zijn overmoed, spreekt de HEERE, zijn holle praat is niet gepast, zij doen wat niet gepast is!' (vs. 30). Of anders vertaald: 'zijn gepoch is echter slechts ijdel gezwets; zij doen niet wat zij zeggen'. 'Daarom zal ik over Moab weeklagen, ja, het over heel Moab uitschreeuwen, om de mannen van Kir-Heres zal men zuchten'. Hij, die in gerechtigheid Zijn oordeel zendt, heeft medelijden met hetzelfde volk, dat door Hem gestraft wordt.

Zo heeft Jezus Christus over Jeruzalem geweend, toen Hij het oordeel over deze stad aankondigde: 'Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt en hen stenigt die tot u zijn gezonden, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen bijeenverzamen, zoals een hen haar kuikens bijeenverzamelt onder haar vleugels, en u hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt aan u woest overgelaten. Want Ik zeg u: u zult Mij van nu

68 Voetnoot HSV: in de openingen ... rotsspleet - Letterlijk: in de zijden van de opening van een spleet.

aan geenszins zien, totdat u zegt: ‘Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer’” (Matt. 23:37, 39; Luk. 19:41-44).

De verstoorder heeft zich meester gemaakt van Moabs schatten, de bron van hun blijdschap is daardoor opgedroogd. Daarom zegt vers 34: ‘Vanwege het geschreeuw van Hesbon, te horen tot aan Eleale, tot aan Jahaz, laten zij hun stem klinken, van Zoar tot aan Horonaïm, Eglath Selisia ⁶⁹. Want zelfs de wateren van Nimrim worden tot woestenijen’.

De afgoderij in Moab zal uitgeroeid worden, omdat het oordeel valt op hen, die op de hoogte offert en die zijn goden reukoffers brengt (vs. 35). ‘Daarom klaagt mijn hart om Moab als de fluiten’ (vs. 36). ‘Want elk hoofd is kaalgeschoren, elke baard is afgesneden, op alle handen zijn insnijdingen, om de heupen is een rouwgewaad’ (vs. 37). Over de betekenis van de insnijdingen spraken we reeds bij de behandeling van hoofdstuk 47:5, zijnde een teken van rouw.

Moab is een vat, waaraan men geen lust heeft; met schaamte heeft hij de nek gewend; hij, die om Israël, toen het in ellende was, lachte, is nu zelf belachelijk geworden! (vs. 38, 39).

‘Zie, hij zal als een arend aan komen zweven en zijn vleugels over Moab uitspreiden’ De arend (gier), waarover hier gesproken wordt, is Nebukadnezar. Alle steden worden ingenomen, iedere vastigheid bezwijkt, en het hart van de helden zal zijn als van een vrouw, die in barensood is (vs. 40, 41).

69 Voetnoot HSV: Eglath Selisia - Of: Driejarige Koe.

Moab wordt verdelgd! Angst , valkuil en de strik komen over hem! En wie ontkomt aan het ene gevaar, valt in het andere! (vs. 42-44). Als men in de schaduw van Hesbon veiligheid meent te hebben gevonden, dan wordt men juist daar door vuur verslonden! De slapen en de schedel van Moab worden verteerd (vs. 45). De profeet besluit zijn aankondiging van het oordeel, dat Nebukadnezar over Moab brengen zou, met de woorden: ‘Wee u, Moab, het volk van Kamos is ten onder gegaan, want uw zonen zijn meegenomen in gevangenschap, evenals uw dochters in gevangenschap’. Om dan echter in majeur te eindigen: ‘In later tijd⁷⁰ echter, spreekt de HEERE, zal ik een omkeer brengen in de gevangenschap van Moab’.

70 Voetnoot HSV: In later tijd - Letterlijk: Aan het einde van de dagen.

33. Een vijfvoudig oordeel

Hoofdstuk 49

Vers 1-6 - Profetie over Ammon

‘Wie zou er tegen mij opkomen?’ (Jer. 49:4)

Door dit woord van de kinderen van Ammon wordt al gelijk hun hoofdzonde blootgelegd: onafhankelijkheid van God. Uit een vals vertrouwen op hun schatten, uit een roemen op hun dalen, is deze grote fout ontstaan.

Met dit volk, één van de vijf, tegen wie in hoofdstuk 49 een oordeel Gods uitgesproken wordt, houdt Jeremia ons nu allereerst bezig. Edom, Damaskus, Arabië en Elam, komen vervolgens aan de orde.

De oorsprong van het volk van de Ammonieten is te zoeken in de spelonk, waar Lot door zijn dochters verleid werd. Ben-Ammi, de zoon van Lots jongste dochter, is de vader geworden van een groot volk. Wat afkomst betreft, bestond er dus een vrij nauwe familiebetrekking tussen Israël en Ammon. Maar deze verwantschap heeft allesbehalve een goede verstandhouding tengevolge gehad. Daarvan getuigen Richteren en 1 en 2 Samuel. We noemen slechts de namen van Jefta, van Nahas en vooral van Hanun, die de deelnemende belangstelling van koning David op zo'n ergerlijke wijze beantwoordde, dan zien

we in de geest voor ons, hoe Ammon tegenover Israël zich heeft geopenbaard (Richt. 11:32, 33; 1 Sam. 11:11; 2 Sam. 12:26-31).

De rechtvaardige God, Wie niets ontgaat, spreekt door Amos: ‘Vanwege drie overtredingen van de Ammonieten, ja, vanwege vier, zal Ik er niet op terugkomen, omdat zij de zwangere vrouwen van Gilead opengereten hebben om zo hun gebied te verruimen. Daarom zal Ik een vuur aansteken binnen de muren van Rabba; dat zal zijn paleizen verteren, met gejuich op de dag van de strijd, met storm op de dag van de wervelwind. Hun koning zal in ballingschap gaan, hij en zijn vorsten tezamen, zegt de HEERE’ (Am. 1:13-15).

Hieruit blijkt, waartoe landhonger brengen kan. Als de stammen uit het Over-Jordaanse in ballingschap zijn weggevoerd, dan nemen de kinderen van Ammon het erfdeel van de stam van Gad in bezit. Dat gebied grensde aan hun landpalen (2 Kon. 15:29). Het oordeel bleef niet uit; Amos heeft het in al zijn gestrengheid aangekondigd. En ook Jeremia getuigt ervan. Als hij in het eerste vers de vraag gesteld heeft, of Israël geen kinderen, geen erfgenamen heeft, dan gaat hij voort: ‘Waarom is Malcam (hun koning)⁷¹ dan erfgenaam van Gad?

‘Waarom’ vraagt Jeremia, ‘Waarom is Malcam dan erfgenaam van Gad’. Het gebied, dat Gad ontving bij de verdeling van het land onder Jozua, was oorspronkelijk een deel van hun land Sihon, de koning van de Amorieten, had het hun afgenomen. Nadat deze door Israël overwonnen was, werd het toegewezen aan de stam van Gad. Hun oorspronkelijk gebied hadden de kinderen Ammons zich

71 Malcam, Malkam of Milkom is de naam van hun afgod, ook wel als Melech bekend, de afgod van de Ammonieten

weer toegeëigend. Daarom zegt Jeremia in vers 2, dat de macht van Ammon zou verbroken worden, en dat Israël de hun ontroofde steden weer in bezit zou nemen. Dit laatste zal geheel worden vervuld in het duizendjarig Rijk.

‘Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik tegen Rabba van de Ammonieten krijgsgeschreeuw zal doen horen. Het zal tot een woeste ruïne worden, de bijbehorende plaatsen zullen met vuur aangestoken worden. Dan zal Israël in bezit nemen hen die het in bezit genomen hadden, zegt de HEERE’ (vs. 2).

Toen Ammon schatplichtig gemaakt was door Nebukadnezar, werden ze door dezen gebruikt tegen Juda (2 Kon. 24:2). Toen Juda viel en de tempel verwoest werd, was het bij de Ammonieten feest. Ook daarover komt het oordeel en het is voor God een reden te meer, om Israëls broedervolk te tuchtigen. Ezechiël spreekt daarover in het hoofdstuk 25 van zijn profetie: ‘Luister naar het woord van de Heere HEERE: Zo zegt de Heere HEERE: Omdat u ‘Haha!’ gezegd hebt over Mijn heiligdom, toen het ontheiligd werd, en over het land van Israël, toen het verwoest werd, en over het huis van Juda, toen zij in ballingschap gingen, daarom, zie, ga Ik u in erfelijk bezit geven aan de mensen van het oosten. Die zullen bij u hun tentenkampen opzetten en hun woningen bij u plaatsen. Zij zullen uw vruchten opeten en zij zullen uw melk opdrinken. Van Rabba zal Ik een weideplaats voor kamelen maken, van het gebied van de Ammonieten een rustplaats voor kleinvee. Dan zult u weten dat Ik de HEERE ben. Want zo zegt de Heere HEERE: Omdat u in de handen geklapt en met de voeten gestampt hebt, en u in al uw leedvermaak zich van harte verblijdde over het land van Israël, daarom, zie, Ik zal Mijn

hand tegen u uitstrekken en u als buit geven aan de heidenvolken. Ik zal u uitroeien uit de volken en u verdelgen uit de landen, Ik zal u wegvagen. Dan zult u weten dat Ik de HEERE ben' (vs. 3-7).

Nebukadnezar heeft hen getuchtigd (volgens Josefus in 581 v. Chr.), Ten slotte is het onder de voet gelopen door de kinderen van het Oosten, Bedoeïenenstammen, die als roofvogels neergestreken zijn op het land, nadat de Chaldeeën weer waren weggetrokken. Daardoor is Ammon een echt nomaden land geworden.

De kinderen van Ammon hebben ook een plaats in de profetie van Zefanja, waar we lezen: 'Daarom, zo waar Ik leef, spreekt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Voorzeker, Moab zal als Sodom worden en de Ammonieten als Gomorra: een distelveld, een zoutgroeve en een woestijn tot in eeuwigheid! De rest van Mijn volk zal hen plunderen, het overblijfsel van Mijn volk zal hen in erfelijk bezit nemen. Dit overkomt hun vanwege hun trots, omdat zij zich al honend verheven hebben tegen het volk van de HEERE van de legermachten' (Zef. 2:9-10). Ook deze profeet stelt in het licht en de hoogmoed en de verachting van het volk Gods, en beide zonden worden door de God Israëls niet geduld.

Ook van Ammon geldt, evenals van Moab en Edom, dat het in de toekomst ontkomt aan het geweld van de koning van het Noorden, opdat het zijn oordeel ontvangt uit de hand van Israël zelf (Dan. 11:41). Maar vers 6 van ons hoofdstuk zegt ook: 'Maar daarna zal Ik een omkeer brengen in de gevangenschap van de Ammonieten, spreekt de HEERE'. 'De barmhartigheid roemt tegen het oordeel' (Jak. 2:13b).

Vers 7-22 - Profetie over Edom

‘Zou u dan in *enig* opzicht voor onschuldig gehouden worden?’ (Jer. 49:12).

Het volk van de Edomieten stamt af van Ezau, een ‘ongoddelijke’ of ‘onheilige’ (Hebr. 12:16) Zijn bijnaam Edom, die de betekenis heeft van ‘rood’, roept ons de geschiedenis voor de geest, die zich afspeelde in de tent van Izaäk en Rebecca tussen de twee broeders: Jakob en Ezau. Voor het linzenkooksel heeft Ezau zijn eerstgeboorte ‘verkocht’, en daarmee heeft hij getoond, die te ‘verachten’ (Gen. 25:29-34). Toen hij moe uit het veld kwam, zei hij tegen Jakob: ‘Laat mij toch slurpen van dat rode, dat rode daar, want ik ben moe. Daarom gaf men hem de naam Edom’⁷².

Aan Ezau’s nazaten schonk God het gebied van de Horieten die in het gebergte *Seïr* woonden (Deut. 2:22, 29). Als we deze naam in de Schrift ontmoeten, hebben we aan de Edomieten te denken.

Dan is er een derde naam, die de kinderen van Edom aanduidt, te weten de naam Duma. Deze vinden we in Jesaja 21:11 en 12. Edom is daarom, net als Moab en Ammon, nauw met Israël verwant. Ook van Edom kunnen we zeggen, evenals van de twee genoemden, dat ze in strijd hebben geleefd met de kinderen van Jakob.

Een eerste kenmerk van de Edomieten is, dat ze God en Zijn volk hebben gehaat. Het begin daarvan vinden we bij Ezau (Gen. 27:41). Jakob was door Izaäk gezegend. Deze eerste zegen heeft Ezau niet

72 Voetnoot HSV: De naam Edom wordt in verband gebracht met het Hebreeuwse woord voor ‘rood’.

ontvangen. De bijzonderheden wat dat betreft kennen we. Als vader Izaäk hem dan nog de tweede, de mindere zegen, gegeven heeft, horen we Ezau uitroepen: ‘de dagen van rouw over mijn vader naderen; dan zal ik mijn broer Jakob doden’. Ezau haatte Jakob om de zegen, waarmee zijn vader hem gezegend had (Gen. 27:41).

Obadja spreekt over de haat, die bewaard is ook in het hart van het nageslacht. We halen van dezen profeet dit woord aan: ‘Vanwege het geweld tegen uw broeder Jakob zal schaamte u bedekken en zult u voor eeuwig uitgeroeid worden’ (Ob. :10).

Amos brengt deze haat ons voor de aandacht door de woorden: ‘Vanwege drie overtredingen van Edom, ja, vanwege vier, zal Ik er niet op terugkomen, omdat hij zijn broeder met het zwaard achtervolgd heeft en zijn barmhartigheid tenietgedaan, omdat zijn toorn altijd weer verscheurde en hij zijn verbolgenheid voor altijd koesterde’ (Am. 1:11).

Ten slotte halen we nog Ezechiël 35:5 aan, waar gesproken wordt over ‘een eeuwige vijandschap’. Wel zeer in het bijzonder heeft zich deze haat geopenbaard bij Jeruzalem’s val! De Edomieten hebben zich toen verheugd en Babel bovendien geholpen. Daarover spreekt Obadja. Hij hekelt zeer scherp hun houding, somt in de verzen 11-14 achtereenvolgens op, wat hun ten laste kan worden gelegd, om zijn beschuldiging te eindigen met het vernietigende woord: ‘U had niet op het kruispunt mogen staan om degenen van hen die ontkomen waren, uit te roeien. U had degenen van hen die ontvlucht waren niet mogen overleveren op de dag van hun benauwdheid!’

Ezechiël brengt in herinnering, dat de Edomieten uit enkel wraakgierigheid hebben gehandeld tegen het huis van Juda, dat zij zich daardoor zeer schuldig gemaakt hebben. Tevens, dat ze zich verblijd hebben over de erfenis van het huis Israëls, omdat deze verwoest was; zuiver leedvermaak dus, waarom God het gebergte Seir en heel Edom zal verwoesten. Zo zullen ze weten, wie de HEERE is (25:12; 35:15). En vooral een van de psalmen zegt het zo tekenachtig: 'HEERE, denk aan de Edomieten, aan de dag dat Jeruzalem viel, toen zij zeiden: Haal neer, haal neer die stad, tot op haar fundament!' (Ps. 137:7).

Jeremia, in zijn klaagzangen, zegt met heilige verontwaardiging, zeer ironisch: 'Wees vrolijk en blij, dochter van Edom, die in het land Uz woont! De beker zal ook bij u langskomen: u zult dronken worden en ontbloot worden. Uw ongerechtigheid zal voorbij zijn, dochter van Sion! Hij zal u niet meer in ballingschap voeren! Uw ongerechtigheid, dochter van Edom, zal Hij straffen! Hij zal uw zonden openbaren!' (Klaagl. 4:21, 22).

Tijdens de ballingschap van Juda in Babel heeft Edom zich meester gemaakt van Zuid-Juda. In zijn overmoed sprak hij: 'wij zullen ze in bezit nemen, al zou de HEERE daar zijn ... Ze (de bergen Israëls) zijn verwoest, ons tot voedsel gegeven ... Edom, die zichzelf Mijn land tot erfelijk bezit hebben gegeven met de blijdschap van heel hun hart, met leedvermaak, zodat zijn weidegrond tot buit zou zijn' (Ezech. 35:10, 12; 36:5). Later is dit gedeelte Idumea genoemd. Van de Idumeërs hebben zich een indroevige vermaardheid verworven de Herodessen, we kennen ze zoals de Schrift hen uittekent. Allereerst de man van de kindermoord te Bethlehem, Herodes de Grote. Deze Edomiet trachtte de ware Koning te doden, Jezus, die door Gods

hand in veiligheid werd gebracht door Jozef en Maria (Matt. 2:13, 14). Maar dan ook die andere Herodes, Herodes Antipas, die het durfde te bestaan Jezus met verachting te behandelen en Hem te bespotten (Luk. 23:11).

De spot, door een Edomiet de Koning der Koningen smadelijk aangedaan, brengt ons vanzelf de tweede karaktertrek van de Edomieten voor de aandacht. In 'de last van Duma' (Jes. 21:11, 12,) wordt erover gesproken. Uit Se'ir wordt een geroep gehoord. Het is echter geen belangstellend vragen, Maar een spottend roepen: 'Wachter, hoe staat het met de nacht?' 'Hoe' staat het met het oordeel? Komt het nog?' Nog eens weer herhaalt zich de roep: 'Wachter, hoe staat het met de nacht?' Dan klinkt de ernstige stem van de wachter: 'De morgenstond is gekomen, maar het wordt ook nacht'. Voor Gods volk, voor Israël, zou de morgen komen, maar voor Edom, het geslacht van spotters, de nacht!

Het geslacht van spotters sterft nooit uit! Er zijn op dit gebied nog zo vele Edomieten. Petrus zegt: 'In de laatste dagen zullen spotters komen, die naar hun eigen begeerlijkheden in spotternij wandelen en zeggen: Waar is de belofte van. Zijn komst? Want sedert de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen zoals van het begin van de schepping' (2 Petr. 3:3, 4).

De morgenstond is gekomen! 'Wij echter verwachten naar zijn belofte nieuwe hemelen en een nieuwe aarde waar gerechtigheid woont' (2 Petr. 3:13). Maar ook de nacht. 'Maar de dag van de Heer zal komen als een dief...' (2 Petr. 3:10). Nu is het de nacht in de wereld. Maar in het hart van hen, die door genade geloven mogen, is Christus, 'de Morgenster', opgegaan. Zij verwachten hun Bruidegom!

(1 Thess. 4:16, 17). En eenmaal opgenomen in heerlijkheid zullen zij met Hem komen, en met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid! (Kol. 3:4; zie ook 2 Thess. 1:10 en 8).

Een derde kenmerk, nevens haat en spotternij, is, dat de Edomiet zich veilig achtte in zijn sterke vestingen. Daarover spreekt ook Obadja in vers 3 en 4, woorden, die we ongeveer gelijkkluidend in Jeremia 49, vers 16, vinden: ‘de overmoed van uw hart, u die woont in rotskloven, u die zich vastklemt aan hoge heuvels. Al zou u uw nest zo hoog maken als de arend, vandaar zal Ik u neerhalen, spreekt de HEERE.’

* * *

Edom heeft evenals Babel geen toekomst. Een lichtende rand aan de donkere wolk, misschien nog om Abrahams wil, is de belofte van Jeremia 49:11. Wat verlaten is en zwak, de weduwe en de wees, kunnen hun vertrouwen op God stellen, en zullen in hun hoop niet beschaamd worden. Als een parel schittert midden in het hoofdstuk over oordelen het woord: ‘Laat uw wezen achter, Ík zal hen in het leven behouden, en laten uw weduwen op Mij vertrouwen’. Ezau had geen oog voor de toekomst gehad; hij leefde bij wat hij voor ogen had. Het motto: ‘laten wij eten en drinken, want morgen sterven wij’ (1 Kor. 15:32), was ook zijn parool.

Het nageslacht van Ezau zal geen toekomst hebben. ‘Vanwege het geweld tegen uw broeder Jakob zal schaamte u bedekken en zult u voor eeuwig uitgeroeid worden’ (Ob. :10).

‘Dan zal het huis van Jakob een vuur zijn, het huis van Jozef een vlam, en het huis van Ezau zal tot stoppels worden; zij zullen tegen

hen ontbranden en hen verslinden, zodat er geen ontkomene zal zijn voor het huis van Ezau, want de HEERE heeft gesproken!’ (Ob. :18). ‘Edom zal worden tot een woeste wildernis vanwege het geweld tegen de Judeeërs: in hun land hebben zij onschuldig bloed vergoten. Maar Juda zal voor eeuwig blijven, Jeruzalem van generatie op generatie. Ik zal hun bloed voor onschuldig houden, dat Ik niet voor onschuldig gehouden had. En de HEERE zal wonen in Sion’ (Joël 3:19, 20). Vergelijk Maleachi 1:2-5, waar niet alleen de liefde van God voor Jakob wordt uitgedrukt, in tegenstelling met Ezau, maar waar ook van Edom wordt gezegd, dat het een volk is, op het welk de HEERE vergramd is tot in eeuwigheid!

Het is waar, volgens Daniël 11:41, ontkomt Edom eenmaal aan het geweld van de koning van het Noorden, maar dit zal zijn, opdat het door Israël wordt getuchtigd.

Van Teman af tot Dedan toe zullen de Edomieten door het zwaard vallen, d.i. van het uiterste Noorden tot het uiterste Zuiden (Zie Ezech. 25:13, 14; Ob. :18; Jes. 11:14). In het laatste van de dagen zal het een zwaar oordeel ontvangen! Edom wordt dan gevonden aan het hoofd van de tegen Israël verbonden volkeren.

‘Want samen hebben zij in hun hart beraadslaagd; dezen hebben een verbond tegen U gesloten: de tenten van Edom en de Ismaëlieten, Moab en de Hagrieten, Gebal, Ammon en Amalek, Filistea met de bewoners van Tyrus’ met het doel ‘Laten wij deze woningen van God voor onszelf in bezit nemen’. (Ps. 83:6, 7, 13). Zij zijn verzameld in Edoms land en zullen daar door God Zelf getuchtigd worden, die Zijn volk Israël daarvoor gebruiken zal (Jer. 49:17-22; Jes. 63:1-6; Ps. 83:14-16).

God alleen treedt op als Rechter. ‘Wie is Deze Die uit Edom komt, in helrode kleding uit Bozra, Die luisterrijk is in Zijn gewaad, Die voorttrekt in Zijn grote kracht? ... Ik heb de pers alleen getreden; er was niemand uit de volken met Mij ... Want de dag van de wraak was in Mijn hart, het jaar van Mijn verlossen was gekomen ... Ik heb de volken vertrapt in Mijn toorn ...’ (Jes. 63:1-6).

God is Rechter en ziet de persoon van de mensen niet aan. Edom heeft het volk veracht, en daarom wordt het door God veracht! (Jer. 49:15; Ob. :2). Israël ontvangt alles terug, wat het door Edom is ontnomen. Het grote jubeljaar zal voor het volk Gods aanbreken: Israël zal Edom erfelijk bezitten; Edom wordt bij Israël ingelijfd! En op de dag, dat Davids vervallen hut weer zal worden opgericht, zal worden vervuld het woord van Amos: ‘zodat zij de rest van Edom in bezit zullen nemen’ (Am. 9:11, 12), en dat van Obadja vers 17: ‘zij die van het huis van Jakob zijn, zullen hun bezittingen weer in bezit nemen’ en ook dat van Numeri 24:18: ‘Edom zal bezit zijn en Seir zal bezit van zijn vijanden zijn’.

Verschillende profeten hebben dus over Edom hun stem opgeheven. Merkwaardig is de overeenkomst tussen de profetie van Obadja en die van Jeremia. Obadja is de kleinste onder de profeten, zoals een mosterdzaad onder de andere zaden klein, maar scherp is. Wij zijn geneigd om zijn profetie de eigenlijke tegen Edom te noemen.

Er is geen zekerheid, wie het eerst heeft gesproken. Jeremia of Obadja, maar dit in het midden latend, constateren we het feit, dat bij beide enkele overeenkomstige plaatsen voorkomen. Als we bv. vergelijken de verzen 1, 2, 3, 4 en 5 met Jeremia 49:14-15, 16 en 9, dan zal het ons opvallen, dat er bij een weinig verschil, wat de

woordschikking aangaat, toch een grote overeenkomst bestaat. De verzen, die in ons hoofdstuk over Edom handelen, vereisen nu geen uitvoerige verhandeling meer.

* * *

Vers 7 spreekt over Teman: 'Is er geen wijsheid meer in Teman?' Teman is een streek in het Noorden van Edom, ziet hier waarschijnlijk wel op het gehele land.

Vers 8 richt een woord tot de inwoners van Dedan. Bedoeld worden handeldrijvende Arabieren, die in het gebied van Edom hun verblijf hielden. Zij moesten ook vluchten, als het ware onderduiken in de woestijn, en diepe plaatsen, want - zegt God - 'Want Ik heb de ondergang van Ezau over hem gebracht'.

Indien ze aan die oproep geen gehoor zouden geven, zouden ze onherroepelijk mede omkomen. 'De tijd dat Ik hem straf', heeft hier de kracht van 'Ik bezoek hem'.

De druivenplukkers in vers 9, en dieven zouden bij een ongewenst bezoek wellicht nog iets hebben overgelaten. Maar zo zal het niet zijn, zegt God, als Ik over Ezau zal komen (vs. 10). Dan zullen de verborgen plaatsen ontdekt worden; nergens zal hij zich voor God kunnen verbergen. Allen zullen worden getroffen, en hij zal er niet meer zijn!

Voor wie het oordeel niet was, om de beker te drinken, die zullen nu drinken. Edom zal niet onschuldig worden gehouden, maar zal onder de toorn moeten doorgaan! (vs. 12). Bozra, de voornaamste stad, zal verwoest worden. Het wordt tot een vloek en tot eeuwige

woestheden (vs. 13). Vers 14 klinkt als een appel van de HEERE. Het gaat uit tot de heidenen. ‘Sta op voor de strijd! Want zie, Ik heb u klein gemaakt onder de heidenvolken, veracht onder de mensen’ (vs. 15).

‘De schrik voor u heeft u bedrogen, de overmoed van uw hart’. De trotsheid van het hart is oorzaak van Edoms val. Petra, een van de voornaamste steden in het bergachtige Edom, is in de rotsen uitgehouwen; de ruïnes van deze stad vervullen de reiziger nog steeds met verbazing (vs. 16). Maar Edom zal tot een afschrikwekkend voorbeeld zijn voor allen, die haar voorbij zullen gaan; ze zal gelijk zijn aan Sodom en Gomorra en de steden rondom (vs. 17 en 18).

De verzen 19, 20 en 21 doen denken aan Jeremia 50:44, 45 en 46, waar we Babels oordeel beschreven vinden.

‘Daarom, hoor het raadsbesluit van de HEERE dat Hij over Edom genomen heeft, en Zijn plannen die Hij bedacht heeft tegen de inwoners van Teman: Voorwaar, de geringsten van de kudde zullen hen wegslepen! Voorwaar, men zal hun woonplaats boven hen verwoesten! Van het geluid van hun val beeft de aarde, het geschreeuw - bij de Schelfzee wordt het geluid daarvan gehoord’ (vs. 20 en 21).

Het slotvers handelt over de arend, die zijn vleugelen zal uitbreiden over Bozra. Hij zal door zijn komst de harten vervullen met schrik en angst!

In het jaar 554-553 v. Chr. is Edom zwaar getuchtigd door een van de latere koningen van de Chaldeeën, n.l. Naboenaid⁷³. De nog overgebleven Edomieten gingen later onder de Arabieren verloren. Zo zal in het laatste van de dagen Edom, nog zo krachtig in Jeremds dagen, onder de volkeren, die met Israël gezegend zullen worden in het Vrederijk van Jezus Christus, geen plaats hebben!

Vers 23-27 - Profetie over Damascus

‘*Damascus* houdt op een stad te zijn, het zal een puinhoop worden, een ruïne’ (Jes. 17:1).

Slechts vijf verzen in ons hoofdstuk spreken het oordeel uit over Damaskus, dat een van de oudste steden is, waarvan de Schrift ons spreekt. Genesis 15 noemt ons de naam van Abrams, bezitter van zijn huis, Eliëzer, een man uit Damaskus. Het was de hoofdstad van Syrië, en een middelpunt van handel en verkeer. Wanneer in de profetie van de Heilige Schrift Damaskus wordt genoemd, wordt soms de stad als zodanig bedoeld, bijv. in ons hoofdstuk vers 24, soms het gehele Syrische Rijk, (Jer. 49:23) dat na de dood van koning David uit vele kleinere rijken is ontstaan.

Als we vragen, waardoor Damaskus gekenmerkt werd in zijn verhouding tot God en het volk van God, dan moet het antwoord luiden: als *vijand* van Gods plannen!

73 Nabonidus geschreven als Nabû-nâ'id was de vijfde en laatste koning van het Nieuw-Babylonische Rijk (556 - 539 v. Chr.).

Jesaja tekent ons deze houding, wanneer hij ons Damaskus voorstelt als bondgenoot van het 10-stammenrijk, om gezamenlijk op te trekken tegen Juda en tegen het huis van David, om beide uit te roeien. De gedachte van God, om uit het huis van David de Messias te doen geboren worden, zou zijn te niet gedaan, indien de plannen waren gelukt. Dit heeft Jahweh niet geduld. Integendeel. Hij heeft Zijn voornemen in genade vervuld (Jes. 7:6, 7, 14).

In 2 Koningen 10:32 wordt meegedeeld, hoe in Jehu's dagen koning Hazaël het hele land van Gilead, de bezitting van de stammen Gad, Ruben en Manasse, geslagen heeft. In 2 Koningen 13:1-7, is sprake van de zoon van Jehu, Joahaz, en wordt ons verhaald, hoe Hazaël en zijn zoon Benhadad, koningen van Syrië, Israël verdrukten. De HEERE had Joahaz geen volk laten overblijven, uitgezonderd 50 ruiters, 10 wagens en 10.000 man voetvolk. Opgemerkt wordt, dat de koning van Syrië ze had 'gemaakt als stof bij het dorsen'. Dat kwaad, begaan tegen Israël, wordt scherp berispt in de profetie van Amos. Maar de tijden veranderen en ongeveer 50 jaar later is het Syro-Efraïmitisch verbond gevolgd, waarover we reeds spraken (Jes. 7). De straf voor de vijandschap tegen Israël wordt aangekondigd door Amos, het oordeel voor de haat tegen Juda door Jesaja, in hoofdstuk 17. Beide profetieën werden vervuld toen Tiglath-Pilezer, door Achaz omgekocht, optrok, niet alleen tegen de koning van Israël, maar ook tegen Syrië. Vers 9 van 2 Koningen 16 luidt: 'De koning van Assyrië luisterde naar hem: de koning van Assyrië trok op tegen Damascus, nam het in en voerde de inwoners weg naar Kir (een stad Medië), en Rezin doodde hij'. Syrië werd toen een provincie van Assyrië.

De aankondiging van het oordeel in Amos luidt: ‘Vanwege drie overtredingen van Damascus, ja, vanwege vier, zal Ik er niet op terugkomen, omdat zij met ijzeren dorssleden Gilead gedorst hebben. Daarom zal Ik vuur werpen in het huis van Hazaël; dat zal de paleizen van Benhadad verteren. Ik zal de grendel van Damascus in stukken breken, Ik zal de inwoner uitroeien uit Bikeat-Aven, en de scepterdrager uit Beth-Eden, en het volk van Syrië zal in ballingschap gaan naar Kir, zegt de HEERE’ (Am. 1:3-5).

Jesaja zegt: ‘en het koninkrijk uit Damascus (de hoofdstad), en ook het overblijfsel van de Syriërs zal verdwijnen. Het zal hun vergaan als de luister van de Israëlieten, spreekt (in heilige ironie) de HEERE van de legermachten’ (Jes. 17:3). In Jeremia’s dagen was Damaskus dus al sterk in aanzien verminderd. In ons hoofdstuk luidt vers 23: ‘Hamath en Arpad staan beschaamd’. Hamath ligt ten noorden van Damaskus gelegen, aan de Orontes. Beide Hamath en Arpad waren beroemde steden. Maar deze koningssteden zouden beschaamd worden. Zij waren gesmolten, omdat zij een boos gerucht hadden gehoord. Misschien was het zo, dat er grote onrust was ontstaan in deze steden. Dat ze, als door stormen bewogen, onrustig waren geworden als een bewogen zee en niet tot rust konden komen. Zo is waarschijnlijk de uitdrukking op te vatten: ‘Bij de zee is bezorgdheid, men kan niet tot rust komen’. De uitwerking op Damaskus is, dat men daar alle moed verloor. ‘Damascus heeft de moed verloren, het keert zich om om te vluchten, siddering heeft het aangegrepen, benauwdheid en weeën hebben het aangegrepen als een barende vrouw’ (vs. 24).

Het door ons gemaakte onderscheid tussen Damaskus dat de naam zowel voor het hele land en voor de stad kan zijn, blijkt duidelijk uit

vers 23 en 24. In vers 23 wordt met Damaskus Syrië aangeduid en in het volgende vers de hoofdstad van Syrië. De beroemde stad, de stad van vrolijkheid, zal een graf worden voor de jongelingen, die niet gevlucht zijn en door het oordeel zullen worden overvallen. De strijdbare mannen zullen verdelgd worden. 'Ik zal een vuur aansteken binnen de muren van Damascus; dat zal de paleizen van Benhadad verteren' (vs. 26 en 27). Zacharia kondigt het oordeel aan, dat onder Alexander de Grote, na de ondergang van het Medisch-Perzisch Rijk, over Damaskus gekomen is. Het luidt: 'Een last⁷⁴, het woord van de HEERE in het land Chadrach. Damascus zal zijn rustplaats zijn, want de HEERE heeft oog voor mensen, net als voor al de stammen van Israël' (Zach. 9:1).

Na deze oordelen, in het Oude Testament vermeld, is Damaskus door aardbevingen en door vijandelijke legers geteisterd, maar de stad bestaat nog steeds. Toch zal ze eenmaal worden tot een vervallen steenhoop. En daaruit zal de waarheid blijken van het woord uit Jesaja 17:1, dat we boven deze verzen hebben geplaatst.

'Gods Woord houdt stand in eeuwigheid.
En zal geen duimbreed wijken'.

Vers 28-33 - Profetie over Kedar en de koninkrijken van Hazor

'Ze zullen als een welgevallig offer komen op Mijn altaar' (Jes. 60:7).

74 Voetnoot HSV: 9:1 Een last - Dat wil zeggen: een woord van God dat de profet als een last is opgelegd.

De oorsprong van Kedar of Arabië voert ons naar Genesis 25:12-18. De zoon van Abraham en Hagar, de Egyptische dienstmaagd, Ismaël, was de vader van twaalf zonen, waarvan Kedar de tweede was; Maar waarschijnlijk beschouwd moet worden als het hoofd van zijn broers. Die 12 zonen zijn de hoofden, de vorsten, van twaalf volkeren geworden. Zij hebben gewoond tot in de nabijheid van Egypte.

Kedar (zwartheid)⁷⁵ heeft zich in de geschiedenis geopenbaard als een handelsvolk. Het staat voor ons als het type van de materialist, die naar eigen wil handelt en zich niet bekommert om God, en doet, alsof God niet bestaat.

In Genesis 37:25 vormen nakomelingen van Hagar, een karavaan van Ismaëlieten, die uit Gilead kwamen op hun reis naar Egypte, een schakel in de buitengewoon belangrijke geschiedenis van Jozef. Voor twintig zilverlingen kochten ze de godvrezende zoon van Jakob, en brachten hem op de slavenmarkt, waar Potifar hem van hen kocht. In Ezechiël 27:21 worden Arabië en de vorsten van Kedar in één adem genoemd. Er wordt daar ook over hen gesproken als van handelaars, die van Tyrus 'lammeren, rammen en bokken' kochten. Tweemaal vinden wij in de profetieën een oordeel tegen Arabië. Jesaja 21:16 spreekt over een gericht, dat uitgevoerd werd 'nog binnen een jaar', nadat de profetie werd uitgesproken, waarschijnlijk door Sargon (of) Sanherib.

In de verzen 28 tot 33 van ons hoofdstuk vinden we een ander oordeel, dat ten uitvoer werd gebracht door de Chaldeeën. In vers

75 De stammen Kedars woonden in zwarte tenten, geweven uit zwart geitenhaar (Hoogl. 1:5)

28 gaat het Woord uit tegen Kedar en Hazor. Kedar stelt ons de rondzwerfende Arabieren voor, en Hazor meer de Arabieren met een vaste woonplaats. Tegen beiden trekt Nebukadnezar op. Hun tenten met hun kudden, hun tentkleden met al hun uitrusting en hun kamelen zullen weggenomen worden. Tegen hen zal uitgeroepen worden: 'Angst van rondom!' De niet rondtrekkende bewoners van Hazor worden aangemaand weg te trekken, en zich te verbergen in diepgelegen plaatsen, want ook tegen hen heeft Nebukadnezar zijn plannen gesmeed. Hij heeft een raadsbesluit over hen genomen en plannen tegen hen bedacht (vs. 30).

Tegen het volk, dat zich rustig waande, dat in zekerheid woonde, deuren noch grendels had, maakt deze overwinnaar zich op. Hun kamelen worden geroofd, de menigte van hun vee valt Nebukadnezar als buit in handen.

'Ik' - zegt Nebukadnezar als werktuig in Gods hand, maar eigenlijk God-Zelf - 'Ik zal hen naar alle windstreken verstrooien'. Het verderf komt van alle kanten tegelijk over hen, 'die kaalgeschoren zijn aan hun slapen', d.w.z. die de hoeken van hun baard afknipten, wat een gewoonte van de Bedoeïenenstammen was.

Vers 33 besluit tragisch: 'Hazor zal tot een verblijfplaats van jakhalzen worden, een woestijn tot in eeuwigheid. Daar zal niemand wonen, en geen mensenkind erin verblijven'.

Droevig einde van de nakomelingen van de man, over wie nog voor zijn geboorte, door de Engel van de HEERE, die aan Hagar verscheen, deze woorden werden gesproken bij de put van Lachäi-Roi: 'Zie, u bent zwanger; u zult een zoon baren en u moet hem de naam

Ismaël⁷⁶ geven, omdat de HEERE uw verdrukking gehoord heeft. En hij zal zijn een wilde ezel van een mens; zijn hand zal tegen allen zijn, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegenover al zijn broeders' (Gen. 16:11, 12).

Maar ... over deze donkerheid gaat toch nog een licht op! Als we in Jesaja 60 de opgang van het volle licht aanschouwen, zoals het over het uitverkoren volk opgaat, dan wordt daar ook geprofeteerd over de heidenen, die tevens tot dat licht en tot die glans komen zullen. Er wordt ons daar gezegd: 'Sla uw ogen op, kijk om u heen en zie: zij allen zijn bijeengekomen, zij komen naar u toe. Uw zonen zullen van verre komen en uw dochters zullen op de heup gedragen worden. Dan zult u het zien en stralen, uw hart zal diep ontzag hebben en zich verruimen, want de menigte van de zee zal zich naar u toekeren, het vermogen van de heidenvolken zal naar u toe komen. Een menigte kamelen zal u bedekken, de jonge kamelen van Midian en Efa. Zij allen uit Sjeba zullen komen, goud en wierook zullen zij aandragen, zij zullen de loffelijke daden van de HEERE boodschappen. Alle schapen van Kedar zullen voor u bijeengebracht worden, de rammen van Nebajoth staan u ten dienste; ze zullen als een welgevallig offer komen op Mijn altaar en Ik zal aan Mijn luisterrijk huis aanzien geven' (Jes. 60:1-7).

De beide zonen van Ismaël, de eerstgeborene Nebajoth en de op hem volgende, vinden een plaats onder de volkeren, die te Jeruzalem zullen verschijnen. Ook voor hen is er plaats in het toekomstig vrederijk. Ook hun offeranden zullen op van de HEERE altaar verbrand worden

76 Voetnoot HSV: Ismaël betekent: God hoort.

en hun liefelijke reuk zal zijn tot verheerlijking van God in het Huis van Zijn heerlijkheid.

Vers 34-39 - Profetie over Elam

‘Maar het zal ... gebeuren dat Ik een omkeer zal brengen in de gevangenschap van Elam, spreekt de HEERE’ (vs. 39).

Elam ontvangt ten slotte woorden van oordeel, die door Jeremia zijn uitgesproken in het begin van het koninkrijk van Zedekia. Hiermee wordt het vijfvoudig gericht afgesloten.

Elam was een nakomeling van Sem (Gen. 9:23; 1 Kron. 1:17). In Genesis 14:17, waar we een viervoudige macht tegen een bond van vijf vorsten, waaronder ook die van Sodom en Gomorra, zien optrekken, wordt ook de koning van Elam, Kedor-Laomer, genoemd.

Elam, Oostland, dat Oostelijk van Babylonië, aan de BenedenTigris en Perzische Golf lag, was vroeger een onafhankelijk koninkrijk. Later is het echter een provincie van het Babylonische Rijk geworden.

Daniël maakt er melding van, als hij spreekt over de burcht Susan, ‘die zich in het gewest Elam bevindt’ (Dan. 8:2). Susan, of Susa, was de hoofdstad van Elam, en is later de winterresidentie van de Perzische vorsten geworden (Esth. 1:2). In Jesaja 21:2 lezen we: ‘Trek op, Elam! Beleger Babel, Medië!’ Hier vinden we Elam dus als bondgenoot van Medië, en wel in vijandschap tegen Babel.

Van het verre Elam worden ook in Jeruzalem ‘godvrezende mannen’ gevonden. In hun eigen taal hoorden deze Elamieten de met de

Heilige Geest gedoopte discipelen over de verheerlijkte Zaligmaker, Jezus Christus, en over de grote daden van God spreken. (Hand. 2:9, 10).

Ten tijde van Jeremia's last tegen Elam was het nog een Babylonische provincie. Het was nog niet met de Meden-Perzen verbonden tegen Babel. In ons hoofdstuk, dat over een toekomstige tijd spreekt, is Elam te beschouwen als vertegenwoordiger van Perzië. De tegen Elam uitgesproken woorden werden jaren later vervuld door Alexander de Grote, die het Perzische rijk geheel veroverde (± 330 v. Chr.).

Heden ten dage bestaat het volk nog en volgens vers 39 zal eenmaal de gevangenis van Elam worden gewend. Als een 'woord van de HEERE' wordt deze belofte ten slotte uitgesproken, maar - nadat in de voorafgaande verzen met evenveel stelligheid gezegd is: 'Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga de boog van Elam breken, de keur van hun gevechtskracht' (vs. 35. Zie ook Jes. 22:6). Blijkbaar school de kracht van Elam in zijn boog.

Elams verdrevenen zullen naar de vier winden verstrooid worden. Elam zal ontsteld staan, als de HEERE de hitte van Zijn toorn over hen zal brengen, het zwaard achter hen aan zal zenden, totdat ze totaal tot een einde gemaakt zijn. Dan zal de HEERE Zijn troon - te weten Zijn rechterstoel hebben gesteld en de koning en de vorsten zullen van daar verdelgd worden! (vs. 38).

Na de nacht van de verzen 35-38 rijst de dag, als Jeremia gaat spreken over het wenden van Elams gevangenis in later tijd. We worden ook hier weer bepaald bij de toekomstige heilrijke regering in gerechtigheid van de grote Zoon van David, onze Heer Jezus Christus.

‘Zijn Woord blijft waar!
Verrijzen zal dit volk,
‘t Zal opstaan in de morgen!’

34. De God van vergeldingen

Hoofdstuk 50

De laatste in de rij van de volkeren, waartegen Jeremia Gods oordelen had uit te spreken, is Babel.

Ook Babel zou de beker van de toorn te drinken krijgen. In hoofdstuk 25:24, wordt aan Jeremia de last gegeven, de beker van de wijn van de grimmigheid te drinken te geven aan al de volkeren, tot welke hij gezonden werd. Ze zouden drinken en waggelen en zich als een waanzinnige gedragen vanwege het zwaard dat onder hen gezonden zou wordeb.

Jeremia heeft gedaan, wat hem opgedragen was. Hij heeft de kelk vol oordelen toegereikt aan vele volken. Eerst aan Juda, want naar het beginsel van de wegen van God begint het oordeel bij het Huis van God. Maar ook aan Egypte en vele andere volken, met name genoemd, en op het laatst aan Babel. Hoofdstuk 25:26 sluit de reeks met de woorden: 'ja, aan al de koninkrijken van de aarde, die op de aardbodem zijn. Na hen zal de koning van Sesach drinken' (Sesach, Sesak = Babel zie Jer. 51:41).

In de 104 verzen van hoofdstuk 50 en 51 vinden we een aangrijpende beschrijving van de vergelding, die God gebracht heeft en zal brengen over Babel; over het historisch bestaande en inmiddels al ondergegene Babel, en over het profetische Babel, waarin de geest van het Babel

uit het verleden zeer sterk voortleeft. Daarom is deze profetie wel een van de belangrijkste die Jeremia heeft uitgesproken. Het gericht over Babel uit het verleden betekende voor het volk van God, voor de ballingen van Juda, verlossing.

De hoofdstukken, die we nu zullen bespreken, bevatten vele karakteristieke bijzonderheden over de inneming van Babel door de Meden en Perzen. We hebben bij de lezing echter wel te bedenken, dat het gericht over de hoofdstad van de Chaldeeën een beeld is van het oordeel over ieder groot wereldrijk en met name over satan, de vorst van deze wereld. Het geschiedkundige Babel is een type van het profetische Babel.

De grondlegger van Babel, Nimrod, een van de zonen van Cham, wordt ons door de Schrift getekend als een geweldige, een veroveraar en despoot (Gen. 10:8-10). Nebukadnezar staat als een tweede Nimrod voor ons uitgebeeld. En aan het slot van de heilige bladzijden verrijst de grote tegenstander van Christus en de heiligen, de antichrist, maar ook over deze zal het oordeel komen. Want God ziet de persoon van de mensen niet aan. Het is een geweldige titel, die we op verschillende plaatsen in Oud- en Nieuw Testament vinden: de God van vergeldingen! (Jer. 51:56, zie ook vs. 24, en verder Rom. 12:19; Hebr. 10:30; 2 Thess. 1:6; Deut. 32:35; Ps. 94:1; Kol. 3:25). Andere profeten, behalve Jeremia, hebben eveneens tegen Babel gesproken.

We willen, om te beginnen, enkele aanhalingen doen uit Habakuk:

- ‘Want zie, Ik doe de Chaldeeën opstaan, dat grimmige⁷⁷ en onstuimige volk, dat de breedten van de aarde doorkruist’ (Hab. 1:6).
- ‘Schrikwekkend en ontzagwekkend is het. Zijn recht en zijn hoogheid gaan van hem uit’ (Hab. 1:7).
- ‘die van zijn kracht zijn god maakt’ (Hab. 1:11).
- ‘HEERE, U hebt hem gesteld tot een oordeel. Rots, U hebt hem gegrondvest om te straffen’ (Hab. 1:12).
- ‘Daarom offert hij aan zijn sleepnet, brengt hij een reukoffer aan zijn werpnet’ (Hab. 1:16).
- ‘Omdat ú vele heidenvolken beroofd hebt, zullen alle overgebleven volken u beroven’ (Hab. 2:8).

Treffend is deze karakteristiek. Niet alleen grimmig, maar ook snel op zijn overwinningstochten. Intussen staat alles in verband met eerezucht. Het is, alsof ons al in de oren klinkt het woord, dat Nebukadnezar eens zeggen zou: ‘Is dit niet het grote Babel, dat ik als een huis voor het koninkrijk gebouwd heb, door mijn sterke macht en ter ere van mijn majesteit?’ (Dan. 4:30). De almachtige God gebruikt de Chaldeeër als Zijn hamer, maar terwijl hij onrecht bedrijft en in zichzelf roemt, en aan zijn eigen kracht afgodische eer bewijst, wordt deze hamer van de hele aarde door God verbroken, onverschillig wie daarvoor zal worden gebruikt. Naar Jesaja moeten we vooral ook luisteren, willen we een goed begrip hebben over Babel. Zijn woorden, twee eeuwen tevoren gesproken, klinken vernietigend. Op

77 Voetnoot HSV: grimmige - Letterlijk: bittere.

Gods tijd gingen ze in vervulling, zoals Prediker het ons leert, ‘Voor alles is er een vastgestelde tijd, en er is een tijd voor elk voornemen onder de hemel’ (Pred. 3:1). We lezen dan in Jesaja 13:19, nadat in de voorafgaande verzen van het hoofdstuk breedvoerig gesproken is over de vernedering van Babel door de Meden en de Perzen: ‘Babel, het sieraad van de koninkrijken, de luister en de trots van de Chaldeeën, zal zijn als toen God ondersteboven keerde Sodom en Gomorra’.

Een tweede aanhaling, n.l. uit het volgende hoofdstuk, waarin de profeet over hetzelfde onderwerp voortgaat, spreekt voor zichzelf: ‘En ú zei in uw hart: Ik zal opstijgen naar de hemel; tot boven Gods sterren zal ik mijn troon verheffen, ik zal zetelen op de berg van de ontmoeting aan de noordzijde. Ik zal opstijgen boven de wolkenhoogten, ik zal mij gelijkstellen met de Allerhoogste’ (Jes. 14:13, 14).

Daaruit blijkt de grenzenloze hoogmoed van de vorst, die hier spreekt. We hoeven ons dan ook niet te verwonderen, als er op zulke woorden volgt: ‘Echter, u bent in het rijk van de dood neergestort, in het diepst van de kuil!’

Hier is sprake van een heerser, in wien de beginselen van Babel tot volle ontplooiing zijn gekomen, en van wie de brallende Nebukadnezar maar een zwak voorbeeld is geweest. Nebukadnezar werd uit de mensen verstoten en heeft een tijd lang gras gegeten als de ossen. Maar de monarch, die in Jesaja 14:12 wordt aangeduid als de Morgenster, die uit de hemel gevallen is, is de verpersoonlijking van hoogmoed!

We hebben hier het profetische Babel voor ons. Opnieuw ontmoeten we het in Openbaring 17 en 18. Daar stelt het ons de afvallige christenheid voor. Ze is ontrouw geworden aan haar Bruidegom, naar Wie ze zich wel genoemd heeft, maar die ze verloochend heeft. Het is 'de grote hoer', die gezeten is op het scharlakenrood beest, het Romeinse Rijk, dat in de toekomst zal worden hersteld, en haar naam is 'Verborgenheid, het grote Babylon' (Openb. 17:5). Ze wordt ons getekend als de moeder van de hoeren en van de gruwelen van de aarde en in haar worden niet alleen alle schatten gevonden, maar ook het bloed van heiligen. Haar oordeel is van Godswege vreselijk, en wanneer dit oordeel uitgevoerd is, wordt er vreugde bedreven in de hemel. 'Halleluja! De behoudenis en de heerlijkheid en de macht zijn van onze God! Want waarachtig en rechtvaardig zijn zijn oordelen, want Hij heeft de grote hoer geoordeeld... ..en Hij heeft het bloed van zijn slaven van haar hand gewroken' (Openb. 19:1-2).

Uit Jesaja 21 halen we slechts enige woorden aan uit de verzen 6-10, omdat deze het hiervoor opgemerkte bevestigen en tevens een nieuwe gedachte op de voorgrond doen treden, te weten de verlossing van Gods volk als vrucht van Gods handelingen met de vijand: Babel is tot een woestijn gemaakt door de legers van Elam en Medië.

Nu horen we God spreken tot Jesaja: 'Ga, zet een wachter uit'. De wachter moet aanzeggen wat hij ziet. En wat horen we dan. 'Zie nu, daar komt het: strijdwagens, manschappen, ruiters twee aan twee! ... Gevallen, gevallen is Babel! En alle beelden van zijn goden heeft Hij tegen de grond stukgebroken'. En dan volgt deze merkwaardige toevoeging, waarom eigenlijk alles zich beweegt, en wat tegelijk

het grote doel van alles is: ‘O mijn gedorstte volk, graan van mijn dorsvloer’ (vs. 10). God heeft Babel gedorst.

Alles is als kaf weggevaagd. Alleen de tarwe van de dorsvloer Gods is nog daar. De godvrezende ballingen uit Juda, die zich aan God hebben vastgeklemd, een Daniël, een Ezechiël, een Ezra, een Nehemia, een Mordechai en anderen, in hun hart Jeruzalem is opgekomen. Ze waren in Babel maar toch niet van Babel waren, die zich niet vermengd, niet verontreinigd hebben met de afgoderij van Babel en zich door haar geest niet hebben laten meeslepen, die Jeruzalem hebben doen uitstijgen boven hun hoogste blijdschap’ (Ps. 137:5-6).

Zij staan voor Gods oog, en aan hen gedenkt God ten goede. Hen zal Hij ook verlossen!

‘Die een roofvogel roept uit het oosten, een man van Mijn raad uit een ver land’ ... Ik breng Mijn gerechtigheid nabij, zij zal niet ver zijn, en Mijn heil zal niet uitblijven, maar Ik zal heil geven in Sion, aan Israël Mijn luister’ (Jes. 46:11, 13)

‘Zit neer in stilzwijgen, ga het duister in, dochter van de Chaldeeën; want men zal u niet meer noemen: gebiedster van de koninkrijken. Ik was zeer toornig op Mijn volk, Ik ontheiligde Mijn eigendom en Ik gaf hen over in uw hand, maar u bewees hun geen barmhartigheid, ja, zelfs voor de oude maakte u uw juk zeer zwaar. U zei: Ik zal voor eeuwig gebiedster zijn. Tot nog toe hebt u deze dingen niet ter harte genomen, u hebt niet aan het einde ervan gedacht’ (Jes. 47:5, 6, 7).

Met dat einde houdt nu Jeremia zich bezig in de hoofdstukken die open voor ons liggen, en zelfs zeer uitvoerig!

Zonder inleiding en omwegen begint Jeremia onverholven te zeggen: ‘Babel is ingenomen, Bel staat beschaamd, Merodach is verpletterd. Zijn afgoden staan beschaamd, zijn stinkgoden zijn verpletterd’ (vs. 2, 3).

Babel met haar afgoden, Bel en Merodach of Mardoek zijn de verdwijning nabij. ‘Bel’ of ‘Baäl’ (Heer) was de algemene titel van verschillende Babylonische afgoden, en werd speciaal gebruikt voor Merodach of Mardoek, de stadsgod van Babel, later de eerste van de West-Aziatische goden. Door de opvolger van Darius de Meder, door Xerxes I, de uit het boek Esther bekende Ahasveros, is de tempel van Bel verwoest.

Jeremia zag het alles al als historie voor zich. Daarom zegt hij ‘Babel is genomen’. In het tweede vers ziet de profeet in de Geest het volk opkomen, dat alles verwoest. Babel, dat zich voor onneembaar hield, moest vallen. God heeft daarvoor Kores (Cyrus) willen gebruiken (Jes. 45:1). We merkten al op, dat de inname van Babel voor de kinderen van Juda de betekenis had van bevrijding en van terugkeer naar hun land.

Dezelfde God, die Kores ‘Zijn herder’ noemt (Jes. 44:28), die al Gods welgevallen zou volbrengen, Hij doet het alles vanwege Jakob, Zijn knecht en terwille van het uitverkoren Israël. Daarom volgt op de woorden, die de val van Babel aankondigen, een belofte voor Israël, die reikt tot de heerlijkheid van het Messiaanse Vrederijk.

‘In die dagen en in die tijd, spreekt de HEERE, zullen de Israëlieten komen, zij en de Judeeërs tezamen – al wenend zullen zij hun weg gaan – en zij zullen de HEERE, hun God, zoeken. Zij zullen vragen

naar Sion, hun gezicht gericht op de weg daarheen. Zij zullen komen en bij de HEERE gevoegd worden met een eeuwig verbond, het zal niet vergeten worden' (vs. 4, 5).

In vers 6 en 7 gedenkt Jeremia aan de toestand van zijn volk. Kwade herders hadden de verloren schapen verleid. Allen die hen vonden, verslonden hen. En de tegenstanders dekten zichzelf in met de bewering, dat de zonde tegen de HEERE, die de verwachting van de vaders was, de eigenlijke oorzaak was van al het leed. Zij gebruikten dit argument gebruikten als een vrijbrief voor hun onrecht aan de Joden gedaan. Maar de ballingen worden opgewekt uit Babel te vluchten, althans in hun geest de beginselen te ontvluchten, zodat ze bewaard zouden blijven voor de besmettingen van deze bakermat van goddeloosheid. Ze moesten erop rekenen, dat de storm zou opsteken uit het Noorden. 'Een menigte van grote volken uit het land in het noorden' - de Meden en de Perzen - zou tegen Babel optrekken, en Chaldea zal tot buit worden! (vs. 8-10). Omdat de Chaldeeër zich in het leed van het volk van de Heer heeft verblijd, van vreugde is opgesprongen en de erfenis - 'Mijn eigendom' - heeft geplunderd, daarom, zo zegt nu de profeet, 'staat uw moeder zeer beschaamd'. Uw moeder, waarmee bedoeld wordt op Babel. Babel is geworden 'de minste onder de heidenvolken', waarmee bedoeld wordt op de plaats, die haar zou worden aangewezen. Zij die de eerste, de voorste was onder alle volken in haar gloriëtijdperk. 'Een woestijn, dorheid en wildernis' zou ze worden vanwege de verbolgenheid van de HEERE, 'geheel en al een woestijn'. Niet op eenmaal heeft deze verwoesting plaats gehad. Eerst nam Cyrus Babel in. Toen, bij een opstand in Babel tegen het Perzisch bewind, werd ze door Darius I gestraft. De muren werden verlaagd, de posten afgebroken, de

stad ontvolkt. Eerst had de vernedering plaats, ze werd de minste onder de heidenvolken, en daarna werd ze een woestijn, zodat zich ontzetten zou, wie aan haar voorbijging, en haar voorbijgangers over haar 'sissen van afschuw' (vs. 13). Hoe heeft ze moeten ondervinden, dat ze 'tegen de HEERE gezondigd' heeft (vs. 14). 'De wraak van de HEERE' kwam over de plaats en het volk, waar de beginselen Gods met voeten waren getreden! (vs. 15; Openb. 18:6). Allen zouden de stad verlaten, indien ze namelijk niet werden gedood! Zaaier en maaier zouden vallen door het zwaard!

En opeens staat weer het volk, dat Jeremia zo liefheeft, voor zijn aandacht. Het heeft in de loop van de tijden zoveel te lijden gehad:

'Israël is een opgedreven schaap, leeuwen hebben het opgejaagd' (vs. 17). Hoe spreekt hier de tegenstelling: het lam en de leeuw! De eerste, die hem heeft opgegeten, was de koning van Assur. De laatste, 'deze de laatste' - het is, alsof Jeremia de geweldige met de vinger aanwijst - Nebukadnezar, de koning van Babel, heeft hem de beenderen verbrijzeld.

En alweer is het de God van vergelding, die nu zijn 'daarom' spreekt: 'Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga de koning van Babel en zijn land straffen, zoals ik de koning van Assyrië gestraft heb' (vs. 18).

Nu blinkt weer de heerlijke gloriетijd van Israël: 'Ik zal Israël terugbrengen naar zijn woonplaats. Het zal de Karmel en de Basan afweiden en op het bergland van Efraïm en Gilead zal het verzadigd worden'. Maar nog sterker stijgt de glans van de heerlijkheid: De zonden zullen zijn weggedaan! Israëls ongerechtigheid zal gezocht

worden, maar zij zal er niet zijn! De zonden van Juda zullen gezocht worden, maar zij zullen niet gevonden worden! Waar zijn ze dan gebleven? Meet dan de God van vergelding met een andere maat, als het Zijn volk betreft? Ziet God de persoon van de mensen aan? Verre van dat!

‘Want Ik zal vergeving schenken aan wie Ik laat overblijven’ (vs. 20). God zal de zonden vergeven, en hem de ongerechtigheid niet toerekenen want - en nu voeren we het onvergelykelijke hoofdstuk over ‘de Man van smarten’ uit Jesaja aan - de Messias, die afgesneden werd uit het land van de levenden, zou hun ongerechtigheden dragen, die de God van het recht op Hem, de Heilige en Schuldeloze, zou doen aanlopen (Jes. 53:8, 6, 11). Intussen stelde Jezus Christus Zijn ziel Zich tot een schuldoffer; Hij zag nageslacht; het welbehagen van de HEERE is door Zijn doorboorde hand voorspoedig geweest. Het werk is gedaan, Hij heeft Zijn ‘het is volbracht’ na de drie bange uren van duisternis uitgeroepen! (Joh. 19:30). ‘Welzalig is hij van wie de overtreding vergeven, van wie de zonde bedekt is. Welzalig de mens wie de HEERE de ongerechtigheid niet toerekent’ (Ps. 32:1, 2).

‘Welzalig is de mens, wien ‘t mag gebeuren,
Dat God naar recht hem niet wil schuldig keuren,
...
Rechtvaardig volk, verheft uw blijde klanken,
Verheugd in God, naar waarde nooit te danken.’ ⁷⁸

In de verzen 21-46 zet Jeremia zijn triomfzang over Babels val voort. Evenals de grote schare in de hemel het ‘halleluja’ aanheft, en dit

78 Berijming psalm 32 vers 1 en 6 (1773)

bevestigd wordt door een plechtig ‘Amen’ door de verlost en voor de troon van God, omdat ‘de woonplaats van demonen’, omdat de vrouw op het beest, de grote hoer vergelding ontvangen heeft van de God van vergelding, zo zingt ook hier de profeet, die voor het recht van zijn God een hart heeft, zijn triomflieder.

Het is telkens een variant op hetzelfde thema. Onuitputtelijk is de ziener in het gebruik van telkens andere zegswijzen. Hier is het ‘Tegen het land Merathaim, ruk daartegen op. En tegen de inwoners van Pekod, verwoest en sla met de ban achter hen, spreekt de HEERE, en doe overeenkomstig alles wat Ik u geboden heb’ (vs. 21).

Merathaim is symbolisch gebruikt voor Babel. Het woord betekent ‘dubbele opstand’⁷⁹. Babel had al het denkbare gedaan, om elke vijand buiten haar muren te houden, en toch zou de trotse stad ingenomen worden.

Pekod, een naam, dat van ‘bezoeking’ spreekt, zou inderdaad worden ‘bezocht’. Het zou van de aarde worden weggevaagd! Er is ook van deze stad, die schatplichtig aan de hoofdstad was, niets meer te vinden!

‘De moker van heel de aarde’, die verpletterend was neergekomen op zo vele anderen, zou stukgebroken worden (vs. 23). Geen wonder, dat er een oorlogsgeschreeuw door het gehele land werd gehoord. De breuk was groot en onherstelbaar! (vs. 22). Babel was verstrikt zonder het te weten!

79 Of ‘tweevoudige opstand’.

Het oordeel kwam geheel onverwachts. Zo zal het met allen zijn, die in hun ongeloof en tegenstand hebben volhard. ‘Wanneer zij zullen zeggen: Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barensnood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen’ (1 Thess. 5:3).

Het Babel van Daniël en uit Belsazars dagen werd ook *gegrepen*. Terwijl men spotte met de heiligste dingen, en de gouden, en de zilveren, en de koperen, en de ijzeren, en houten, en stenen goden prees, kwam er plotseling op de wand een geheimzinnig schrift: MENE, MENE, TEKEL UFARSIN. Dit is de uitlegging van de woorden:

Mene: God heeft de dagen van uw koningschap geteld en Hij heeft er een einde aan gemaakt;

Tekel: u bent gewogen in de weegschaal en u bent te licht bevonden;

Peres: uw koninkrijk is verdeeld en het is aan de Meden en de Perzen gegeven’ (Dan. 5:26-28).

We zien hier voor ons de ontzaglijke betekenis van het woord: ‘U bent betrapt en ook gegrepen, omdat u zich in de strijd tegen de HEERE hebt *gemengd*’ (vs. 24). Babel was het arsenaal van de HEERE van de legermachten. De schatkamer werd opengedaan, en de instrumenten van Gods gramschap werden voortgebracht. De God van vergelding ging aan het werk! (vs. 25).

De graanschuren, goed gevuld als zij waren, werden geopend (vs. 26). Toen Cyrus Babel ingenomen had, bleek het, dat er voorraden waren, waarvan men jaren lang leven kon.

Het zwaard moest alle aanzienlijken, alle edelen, alle vooraanstaanden doden. Hun dag was gekomen; de tijd van hun bezoeking. De ‘jonge stieren’ werden ter slachting geleid (vs. 27). De gevluchten en ontkomenen zouden het in Sion verkondigen, hoe vreselijk de wraak van hun God was, de wraak van Zijn tempel, waaraan de Chaldeeër zijn snode hand had geslagen! Vergolden wordt aan Babel alles wat zij tegen God en aan Zijn volk gedaan heeft. Zij heeft trots gehandeld tegen de Heilige van Israël (vs. 29). De sterken, de jongemannen, en de strijdbare mannen zullen vallen! De dag van de trotse stad is gekomen! Ze zullen struikelen en vallen en niemand is er om op te richten. En weer denkt de profeet aan zijn geliefd volk!

Het is zo verdrukt geworden, het is gevangen weggevoerd, het had geen genade gevonden! (vs. 33). Maar ook ziet hij voor zich die sterke Held, hun Verlosser, Zijn naam is HEERE van de legermachten. Die hun rechtzaak voeren zal, om het land, waar Hij Zijn geliefd volk geplant had, tot rust te brengen. Babel echter zou Hij laten sidderen! (vs. 34).

Het zwaard zou komen over alle inwoners: Over de vorsten en de wijzen van Babel, en ook over de leugenaars of snoevers, en zij zullen dwaas handelen. Niets zal ontzien worden, en het einde zal zijn, dat hun eigen afgoden hen hun verstand zullen doen verliezen!

‘Zij gedragen zich als een waanzinnige door verschrikkelijke afgoden!’ (vs. 38). Daar waar weelde en pracht gevonden werden, daar zullen wilde woestijdieren met hyena’s wonen, struisvogels zullen er wonen. Voor mensen geen verblijf meer in eeuwigheid! Babel is aan Sodom en Gomorra gelijk geworden! (vs. 39, 40).

Vanaf vers 41 zien we opnieuw de grote menigte en talrijke koningen optrekken tegen Babel. Zij hebben geen medelijden! Het gedruis van de legers is als het bruisen van de zee. Darius I gaf bij de tweede inneming van Babel bevel, dat 3000 van de voornaamste inwoners moesten worden gedood, en de stad zodoende zou worden ontvolkt. Als eerste bracht Kores leed en angst over de stad, en daarna Darius. Hoe nauwkeurig zegt ons vers 41 het: 'een grote natie, en talrijke koningen worden opgewekt van de uithoeken van de aarde'. Geen wonder, dat er staat van de knoning van Babel: 'verloor hij de moed'.⁸⁰

Denk aan Belsazar, die in zijn feestroes werd opgeschrikt door de hand, die tegenover de kandelaar de bekende woorden schreef, en van wie we lezen: 'Toen veranderde de gelaatskleur van de koning, zijn gedachten verschrikten hem, zijn heupgewrichten verslaptten en zijn knieën knikten ... In diezelfde nacht werd Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood' (Dan. 5:6, 30).

Als een leeuw uit de pronk van de Jordaan, zo komt Cyrus (of Kores) uit de wildernis vanwege de zwellende, wassende wateren. 'Zie, zoals een leeuw zal hij opkomen uit de glorie van de Jordaan tegen de sterke woonplaats, want in een ogenblik zal Ik hem eruit doen wegsnellen' (vs. 44). Anders vertaald: Ik zal hen in een ogenblik er uit wegjagen. 'En wie daarvoor uitgekozen is, zal Ik erover aanstellen'. Of 'En wie is de verkorene, die Ik over haar stellen zal' of 'tegen haar bestellen zal?'

Daarom, hoor het raadsbesluit van de HEERE dat Hij over Babel genomen heeft, en Zijn plannen die Hij bedacht heeft tegen het land

80 Voetnoot HSV: verloor hij de moed - Letterlijk: werden zijn handen slap.

van de Chaldeeën: Voorwaar, de geringsten van de kudde zullen hen wegslepen! Voorwaar, men zal de woonplaats boven hen verwoesten!

Ook hier geeft een andere vertaling wellicht meer duidelijkheid, namelijk deze: 'Zo men hen niet weg zal sleuren tot de geringsten van de kudde toe; zo hun schaapskooi niet boven hen zal instorten'.

'Van het gerucht dat Babel ingenomen is, beeft de aarde en geschreeuw wordt gehoord onder de volken'. Of 'Van het bericht: 'Babel is gevallen' beeft de aarde!' 'Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God!' (Hebr. 10:31).

Hoofdstuk 51

In dit hoofdstuk, waarin de profeet voortgaat, het grootse patroon af te werken, dat hij met felle kleuren in de tot nu toe door ons behandelde 46 verzen voor onze ogen heeft doen ontstaan, vragen allereerst de slotverzen onze volle aandacht. In de verzen 59 tot en met 64 wordt ons medegedeeld, hoe Jeremia de rol, waarin de oordelen over Babel beschreven waren, toevertrouwd heeft aan de ons al bekende broer van Baruch, Seraja, die vanwege⁸¹ Zedekia, als zijn kwartiermeester⁸² mee naar Babel trok, toen de koning zijn belofte van trouw tegenover Nebukadnezar moest vernieuwen in zijn vierde regeringsjaar. Seraja wordt aangeduid als 'een vreedzaam vorst' (SV). Duidelijker is de vertaling 'hofmaarschalk' gedurende de reis naar Babel. Uit deze woorden blijkt voldoende, dat we hier met een

81 NBG zegt 'met', wat een duidelijkere vertaling is.

82 HSV zegt: 'kwartiermeester'. NBG: 'hofmaarschalk'.

zeer vooraanstaand man te doen hebben. En het doet ons het meest goed, dat hij optreedt als vertrouwde vriend van Jeremia; en als zijn getuige ter plaatse in de woorden van God.

Wanneer Seraja in Babel zijn opdracht volbracht zou hebben, en de gehele rol zou hebben gelezen, dan moest hij zeggen: ‘Zo zal Babel wegzinken en niet meer boven komen, vanwege het onheil dat Ik erover zal brengen. En zij zullen afgemat zijn’⁸³ (vs. 64).

Op die manier zou worden gehandeld in overeenstemming met de gedachte Gods, neergelegd in de wet: ‘Op de verklaring van twee getuigen of op de verklaring van drie getuigen staat de zaak vast’ (Deut. 19:15; zie ook Deut. 17:6; Hebr. 10:28; Joh. 8:17; Matt. 18:16). Het is een aangrijpende gedachte: God, de Oorsprong van alles, ook hier de Eerste; en met Hem verenigd Zijn profet; en dan als derde Jeremia’s vertrouwde, Seraja.

Zoals Baruch in de tempel te Jeruzalem de oordelen Gods tegen Juda moest lezen, waardoor hij, gelijk we zagen in groot gevaar kwam (Jer. 36:26), zo las Seraja het heilig document voor, dat een getuigenis bevatte tegen Babel en de omgeving, waarin hij zelf, zij het ook slechts tijdelijk, verkeerde.

Is het ook nu niet zo met alle kinderen Gods, die uit deze wereld verlost in deze wereld gezonden zijn als getuigen voor hun Heer en Heiland?

Ook zij hebben het een heilig document in handen, de Bijbel, waarin alle plannen van hun God en Vader met deze wereld zijn vastgelegd.

83 Of: ‘zij zullen vergaan’.

In getrouwheid hebben zij daarvan getuigenis te geven, terwijl ze wel te denken hebben aan hun roeping 'zichzelf onbesmet van de wereld te bewaren' (Jak. 1:27). Zij moeten in gedachtenis houden, hoe de Schrift leert, dat er van Babel uit steeds een verdervende invloed is uitgegaan op het volk van God. Babel maakte de volken waanzinnig (Jer. 51:7). Ook Israël kwam tijdens koning Hizkia (Jes. 39) en onder zijn latere koningen onder die invloed. Babel is het georganiseerd verdervend godsdienstig systeem van de wereld. Het bevredigt de begeerte van het vlees, de begeerte van de ogen, en de hoogmoed van het leven, en al vroeg heeft deze geest verwoestend gewerkt in de Gemeente. Laten wij daarom op onze hoede zijn en gedenken aan het Woord:

'Gaat uit van haar, mijn volk!' (Jes. 48:20; 52:11; Jer. 50:8; 51:6 en 45; Openb. 18:4).

Vers 63 zegt : 'zodra u het voorlezen van deze boekrol beëindigt, dat u daaraan een steen zult binden en hem midden in de Eufraat zult werpen'. Dit vinden we herhaald aan het eind van onze Bijbel. Daar is het een sterke engel, die een steen opheft als een grote molensteen en die in de zee werpt, en zegt: 'Zo zal de grote stad Babylon met geweld neergeworpen worden en zij zal geenszins meer gevonden worden' (Openb. 18:21). 'En de wereld gaat voorbij en haar begeerte, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid' (1 Joh. 2:17). Ten Kate heeft gezongen:

'Gij hebt Jahweh 't hoofd geboden,
En spraakt: 'Ver boven zon en maan,
Temidden van de berg der goden
Zal ik mijn zetel nederslaan'.

'k Wil hoger dan de heem'len varen,
Ik wil d' Almachtige evenaren
En delen in Zijn Koningsglans!

Daar schoot Zijn bliksem uit de wolken,
En ja! in 's afgronds diepste kolken,
In 't hart der helle ligt gij thans'.

* * *

Gaan we nu over tot het behandelen van de verzen 1-58, een droef relaas over de val van die zich koningin waande. Vers 1 tot en met 4 verplaatst ons al weer dadelijk midden in de ellende: een verdervende wind blaast het land leeg.

Het verderf keert zich tegen Babel, tegen degenen, die wonen te midden van hen, die tegen God zijn opgestaan. Zo hebben we te verstaan, wat in ons vers is uitgedrukt met de woorden: 'Zie, Ik ga een stormwind opwekken die te gronde richt, tegen Babel en tegen de inwoners van Leb-Kamai'⁸⁴. De wind loeit over de dorsvloer. De wanners wannen hun graan, en al het kaf wordt weggeblazen, maar de tarwe, het zwakke overblijfsel van Juda wordt gespaard, 'graan van mijn dorsvloer' uit Jesaja 21:10. In Jesaja 21:1 wordt Babel vergeleken met 'de woestijn aan de zee'. Het eens zo vruchtbare, dichtbevolkte land is veranderd in een onvruchtbare woestijn; tot ver in de omgeving is geen enkele bewoonbare plaats. Met moeite hebben archeologen de vroegere plaats van Babel gevonden.

84 Voetnoot HSV: Leb-Kamai betekent: hart van Mijn tegenstanders.

Het pantser biedt geen bescherming tegen de schutter; de jongelingen worden niet ontzien; de verslagen en liggen in het land, en de doorstokenen op de straten van Babel. Want de Heilige Israëls wreekt Zijn volk: Israël en Juda blijven niet eenzaam en verlaten. Zij worden niet in weduwschap gelaten van hun God, van de HEERE van de legermachten. Hij treedt op voor Zijn volk! (vgl. Jes. 47:7, 8 en 9; Openb. 18:7 en 8). Het land is vol van schuld, daarom komt tot de ballingen het woord: 'Vlucht weg uit het midden van Babel'. Alleen daardoor zou een ieder zijn ziel kunnen redden en zo zouden ze niet omkomen met de ongerechtigheid van Babel. De wraak van de HEERE betaalt het verdiende loon uit (vs. 5 en 6).

Babel was een gouden beker in de hand van de HEERE. De wijn van haar afgoderij had Babel allen volken te drinken gegeven. In Openbaring 17:4 heeft 'de moeder van de hoeren' ook een gouden drinkbeker in de hand. Deze is gevuld met de gruwelen en de onreinheden van haar hoererij, een beeld van geestelijk overspel: de verbinding van naamchristendom met de wereld.

Babel heeft met haar wijn de volken waanzinnig gemaakt! (Zie Openb. 14:8; 18:2 en 3). 'Plotseling is Babel gevallen en stukgebrosen. Weeklaag erover. Haal balsem tegen zijn pijn, misschien zal het genezen' (vs. 7 en 8). Maar wat blijkt? Babel is niet meer te genezen!

Daarom klinkt ook hier het woord: 'Verlaat het, en laten wij gaan, ieder naar zijn land, want het oordeel erover reikt tot aan de hemel, het is verheven tot aan de wolken'. Wat een onderscheid tussen het oordeel van Babel hier, en de goedertierenheid van de HEERE, die groot is tot aan de hemelen en Zijn waarheid die zich verheft tot aan de bovenste wolken (Ps. 57:11).

Het overblijfsel in Babel spreekt en hun woorden getuigen van blijdschap in hun God, die gerechtigheid doet. Daarom roept de een tot de ander: 'Kom, laten wij in Sion vertellen de daden van de HEERE, onze God'. Het is de HEERE, die door de koningen van Medië Zich aan Babel wreekt (zie onze opmerking over Jer. 50:28). Vers 13 spreekt over 'grote wateren', waaraan het machtige Babel gebouwd was. Door Babel stroomde niet alleen de Eufraat, maar er waren ook vele kanalen, waardoor de stad zich veilig en onneembaar waande.

Vers 14 luidt in een andere vertaling duidelijker als volgt: 'De HEERE van de legermachten heeft gezworen bij Zijn ziel: Waarlijk, Ik vervul u met mensen als met sprinkhanen, en zij zullen de strijdkreet tegen u aanheffen'⁸⁵. De talloze vijanden, die de stad overvallen, zouden zijn als een zwerm sprinkhanen, die op een veld met groen gewas neerstrijkt en het geheel verderft.

Midden in deze oordeelsaankondiging heft Jeremia een lofzang aan op zijn God. Vol eerbied voor de hoogste majesteit schrijven we deze lofprijzing neer: 'Hij maakte de aarde door Zijn kracht, grondvestte de wereld door Zijn wijsheid en spande de hemel uit door Zijn inzicht. Als Hij Zijn stem laat klinken, is er gedruis van wateren aan de hemel. Hij doet dampen opstijgen van het einde van de aarde. Hij heeft bliksemflitsen bij de regen gemaakt. De wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn' (vs. 15-16).

85 De HSV heeft: 'De HEERE van de legermachten heeft gezworen bij Zichzelf: Al heb Ik u met mensen gevuld als met treksprinkhanen, toch zal men over u de vreugderoep aanheffen'

En zie daarnaast nu de mens; dan buigen we het hoofd met diepe schaamte! ‘Ieder mens is dom geworden, zonder kennis, elke edelsmid is beschaamd over zijn beeld. Zijn gegoten beeld is immers bedrog: er zit in hen geen adem’ (vs. 17).

De mens heeft God niet verheerlijkt of gedankt, maar in hun overleggingen zijn zij tot dwaasheid vervallen en hun onverstandig hart is verduisterd. Zijn beweerden wijs te zijn, maar zijn dwaas geworden en hebben de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door iets dat lijkt op het beeld van een vergankelijk mens, van vogels, van viervoetige en van kruipende dieren. Hij heeft de waarheid van God vervangen door de leugen en het schepsel geëerd en gediend boven de Schepper, die gezegend is tot in eeuwigheid. Amen (Rom. 1:21-25). ‘Zijn gegoten beeld is immers bedrog’ zegt Jeremia, ‘Nietig zijn zij, bespottelijk werk, ten tijde van hun vergelding zullen zij vergaan’ (vs. 17 en 18). Maar wat is Jakobs deel? Jakobs deel is de HEERE. ‘Want Hij is de Formeerder van alles, en Israël is de stam die Zijn eigendom is, HEERE van de legermachten is Zijn Naam’ (vs. 19).

En nu wendt God Zich opnieuw tot Babel, en noemt het ‘Zijn strijdhamer, wapenrusting’, waardoor hij alles, wat zich tegen hem verheft, stukslaan zou (vs. 20-23). En als Babel zelf, als de strijdhamer van God het werk van God volbracht heeft, zal aan Babel zelf de boosheid vergolden worden, de boosheid, die het gedaan heeft aan Sion. Babel is de ‘berg die ten gronde richt’, en zal gesteld worden tot een ‘berg die in brand staat’. De berg, beeld van macht en grootheid, die alles verdierf, zal vergaan, zoals door een brand alles verteert, wat er door aangetast wordt, maar als het zijn vernietigend werk heeft volbracht blijft er alleen maar as over. Zelfs de stenen (vs. 26), zouden

niet gebruikt worden voor het bouwen van andere steden of huizen, zoals anders wel geschiedde, wanneer steden gevallen en verwoest waren.

* * *

Vers 27 en 28 is een appel tot de strijd, gericht niet alleen tot de koningen van Medië, maar ook de volken, die aan hun heerschappij onderworpen waren. Met een machtig leger trekken zij tegen Babel op. De krijgslieden verliezen de moed tegen de optrekkende legerscharen. 'Hun macht is opgedroogd, zij zijn als vrouwen geworden. Men heeft zijn woningen in brand gestoken, zijn grendels zijn stukgebroken' (vs. 30) nog voordat de stad ingenomen is. De *ene* ijlbode zal de *andere* ijlbode tegemoet lopen, zodat ze tegelijk op de koningsburcht komen; de *ene* boodschapper rent de *andere* boodschapper tegemoet, om de koning, die zonder raad of daad zit in het midden van de stad in de koningsburcht aan de Eufraat, bekend te maken, dat zijn stad van alle zijden ingenomen is'.

Babel - zo meldt de historie (Herodotus) - werd bij verrassing ingenomen; na de rivier te hebben drooggelegd, hebben ze ook 'de doorwaadbare plaatsen' ingenomen (vs. 32). De doorwaadbare plaatsen waren de plaatsen, waar men over de Eufraat kon komen. De rietvelden, of de meren, ook droog geworden, zijn met vuur verbrand. En de krijgslieden, toen alles hun bij de handen afbrak, zijn onbekwaam geworden tot de strijd; zij zijn 'door schrik overmand'.

Zo werd Babel tot een dorsvloer. Het was de tijd van de oogst. Alles was rijp voor de dorsing! Dit heeft Jeremia voorgezegd, toen voor het oog schijnbaar alles nog heerlijk en goed was, maar voor het zienssoog,

verlicht door Gods Geest, was het als zag hij een dorsvloer, die lag te wachten op de voor hem bestemde tijd!

Het is, alsof Jeremia zijn broeders hoort klagen: ‘Nebukadrezar, de koning van Babel, heeft mij verslonden, heeft mij verpletterd, hij heeft mij neergezet als een leeg vat. Hij heeft mij verzwolgen als een zeemonster’ (vs. 34).

Zo was het in werkelijkheid: Babel was tegen Israël niet alleen met geweld opgetreden, maar de geschiedenis leert ons, hoe de invloed van Babel zich werkzaam betoond heeft door list, door leugen, en door moordlust. Van Nimrod, de grondvester van Babel af tot Nebukadnezar, de tweede Nimrod en gekroonde soeverein, is het geopenbaard, wat Babel betekent voor Gods volk. Daarom zegge de inwoneres van Sion: ‘Laat mijn bloed komen op de inwoners van Chaldea’ (vs. 35).

Dan komt de God Israëls en zegt: ‘Zie, Ik ga uw rechtszaak voeren en Ik zal zeker wraak voor u nemen. Ik zal zijn zee droogleggen en zijn bron doen opdrogen’ (vs. 36).

Babel wordt een puinhoop! Een woonplats van wilde woestijndieren en hyena’s, een verschrikkelijke plaats, zoals de profeet die al in het vorig hoofdstuk, vers 39, heeft geschilderd. En zoals Jesaja het heeft gezien en in zijn profetie (Jes. 13:20-22) neergelegd. En tegelijk is het een beeld van het oordeel, dat aan het geestelijk Babel, (Openb. 18:2) zal voltrokken worden!

Terwijl de bewoners aan het verzwelgen waren van wat aan de volkeren ontroofd was, werden ze door de dood overvallen. ‘Als zij verhit zijn, zal Ik hun drank voorzetten; Ik zal hen dronken maken,

zodat zij opspringen van schrik. Maar zij zullen een eeuwige slaap slapen, zij zullen niet ontwaken, spreekt de HEERE'. Maar eensklaps komt de dood, zoals Daniël ons verhaalt aan het slot van hoofdstuk 5 van Belsazar, en zij zijn uit dit leven gescheiden, ze staan niet meer op. De Eufraat werd afgebogen en drooggelegd (zie vs. 36), en op die wijze konden de belegeraars via de rivierbedding de stad aan beide kanten binnendringen.

Zeker ook voor deze is er, gelijk voor alle vijanden Gods, die zonder God uit dit leven zijn weggenomen, een dag van de opstanding. Dan zullen deze doden staan voor de grote witte Troon en geoordeeld worden naar hun werken!

God 'zal hen afvoeren als lammeren ter slachting, als rammen met bokken' en wat eenmaal met Israël geschied is (zie Jer. 50:17) wordt nu aan hen gewroken!

Vers 41 noemt Babel met de naam Sesach. Sommigen verklaren deze naam als een omzetting van de naam Babel, en wel volgens een geheim alfabet. Anderen nemen aan, dat Sesach ontleend zou zijn aan de naam van een godin, Sach genaamd. Zo beweert Rawlinson dat hij het gevonden heeft op Assyrische monumenten.

'Hoe is Sesach veroverd, de roem van heel de aarde ingenomen! Hoe is Babel tot een verschrikking geworden onder de volken!' Een zee van vijanden, een grote menigte is gerezen over Babel en door de veelheid van haar golven is zij bedekt. Haar steden zijn een wildernis! De 'heer' of hoofdgod van Babel, Bel wordt bezocht. Hij moet de kostbaarheden uit zijn grote tempel 'uit zijn muil' afstaan, in het bijzonder de tempelschatten uit het Huis van de HEERE te Jeruzalem

(Dan. 1:3). De heidenen zullen niet meer naar hem toestromen, zij zullen hem niet meer met hun schatten vereren. Babels muur is gevallen!

Ja, ook Babels muur! Een hoofdbolwerk naast de god Bel. Een buitengewoon sterke muur, een dubbele muur, 200 voet hoog, en 50 ellen dik, met 100 poorten, zodat er volgens Herodotus verscheidene wagens naast elkaar erdoor konden rijden (zie vs. 58). Ook deze steun zou ontnomen worden. Al de kracht werd Babel ontnomen!

* * *

Het laatste deel van de triomfzang over Babels val begint met de opwekking, die gericht wordt tot het volk van de HEERE: 'Ga weg uit zijn midden, Mijn volk, laat ieder zijn leven redden vanwege de brandende toorn van de HEERE' (vs. 45). Deze woorden vonden we al eerder in dit hoofdstuk, namelijk in vers zes.

De Joodse ballingen, die zich in Babel hadden gevestigd, hun huizen er hadden gebouwd, en er hun welvaart hadden genoten, zij liepen gevaar zich op hun gemak te gaan gevoelen in het land van hun vreemdelingschap. Het is zelfs niet onmogelijk, dat sommigen onder hen Jeruzalem niet meer in het hart hielden! Eveneens bestond er voor de ballingen gevaar, dat ze in hun hart week zouden worden, als ze zouden horen, welk oordeel naderde, want er zou geweld zijn in het land; de ene heerser tegen de andere heerser. Er zouden dagen aanbreken, dat al de afgoden uit het land met allen, die van afgoden enige verwachting hadden gehad, zouden worden verdelgd. Dan zouden de gesneuvelden in het midden van Babel liggen, als bewijs van Gods oordeel. De hemel zowel als de aarde en al wat daarin is,

zou verblijd zijn, als de stad, het brandpunt van het machtige Rijk, waar God onteerd werd, en waar zoveel geweld en ongerechtigheid was gevonden tegen de mensen, die van haar te lijden hadden gehad, geoordeeld werd (vs. 46-48). Dit alles zou de uitvoering zijn van Gods gerechtigheid! Er zijn in vers 49 twee woorden, die in dit verband onze bijzondere opmerkzaamheid verdienen. Het zijn de woorden ‘zoals’ en ‘zo’⁸⁶.

‘Zoals Babel geweest is tot een val voor de dodelijk gewonden van Israëel, zo zullen in Babel de dodelijk gewonden van heel de aarde vallen’. Hoe herinnert dit vers ons weer aan de uitdrukking, die we als titel boven dit hoofdstuk hebben geplaatst: ‘De God van vergelding’.

Laten wij toch bedenken, wie we ook zijn, dat de rechtvaardige God, die in al Zijn wegen recht en heilig is, ons doet maaien, wat we gezaaid hebben. Indien dit meer voor onze aandacht stond, zouden we in veel ons anders openbaren. En als we door deze gedachte worden beschaamd gemaakt, laten wij dan met gebogen hoofd, met een verslagen hart onze schuld belijden voor onze God. Een gebroken hart en een verslagen geest wordt door God niet veracht! (Ps. 51:19).

In vers 50 hebben we een woord van grote waarde. De ontkomen ballingen moesten niet halverwege blijven staan op de weg, maar Babel helemaal ontvluchten. Aan hun getrouwe God moesten ze denken. Hun hart moest met Jeruzalem, de plaats van ware eredienst vervuld zijn. Beschaamd zouden ze het uitspreken, dat ze onder de heerschappij waren geweest van Babel. Ze moesten er ook aan denken - en dat met droefheid - dat het door eigen ontrouw en zonde

86 NBG heeft: *evenzo* en *als*. SV heeft: *Gelijk* en *alzo*.

over hen gekomen was, en dat ‘vreemdelingen’ de heiligdommen van de HEERE in vlammen hadden doen opgaan!

Jeruzalem was de stad van de grote Koning! Daar verschenen alle stammen voor het aangezicht van God, in Zijn heilige tempel. Het hart moest Jeruzalem liefhebben, en al wat er tussen hen en God instond, wegdoen. Is het niet in-droevig te zien, hoe de afgoden in hun hart al waren opgezet? (Ezech. 14:4, 5). Voor de vrede van Jeruzalem moesten ze bidden en zo is het met allen, die God kennen in het aangezicht van Jezus Christus. Babel had zich verblijd over de val van Jeruzalem, (Klaagl. 1:21), maar allen die God liefhebben, verhieven het boven alles, wat hun lief was! Dit is de houding geweest van de terugkeerden, waarover het boek Ezra schrijft.

Ons Jeruzalem is boven! Laten wij dan onze vreemdelingschap niet uit het oog verliezen en ons daarheen gaan, waar aan de hemelse dingen wordt gedacht, ja waar de Heer van de zegeningen Zelf in het midden is. Laten wij, als Jeruzalem in onze harten opkomt, Christus bovenal ‘verheffen boven het hoogste van onze blijdschap!’

Wat in snoodheid aan het Huis van de HEERE is gedaan, zal gedacht worden: Alle gesneden beelden zullen vernietigd worden en de dodelijk verwonde zal kermen in het ganse land. En alles wat Babel gedaan heeft, al versterkte het de hoogte van zijn vesting, zodat ze naar menselijke berekening onneembaar was, het zou alles niets baten: ‘toch zullen van Mij uit verwoesters erover komen’ (vs. 53)!

Opnieuw schildert Jeremia de ellende van de stad, die ondanks alles wat gedaan was, om het te verhinderen, toch vallen zou. Daar klinkt

een geschreeuw vanuit Babel! Een grote ramp (verwoesting)⁸⁷ uit het land van de Chaldeeën. De HEERE verwoest Babel. Het grote geluid zal uit haar vergaan. De vijanden zijn als bruisende wateren, die alles wegspoelen. Hun golven zullen bruisen als grote wateren. Het geruis van gebruis zal klinken! (vs. 55). De HEERE verstoort, maar dit wil hier zeggen, dat Hij ‘de verstoorder’, Kores of Cyrus gebruikt om Zijn werk te doen.

Cyrus zou komen uit het Oosten, zoals de zon in het Oosten opgaat. In het Perzisch heeft de naam Kores de betekenis van ‘zon’. Jesaja zegt van hem: ‘Wie heeft vanwaar de zon opkomt de rechtvaardige doen opstaan, hem geroepen om te gaan?’⁸⁸ (Jes. 41:2; zie ook vers 25). Het is de roofvogel, die van het Oosten geroepen werd (Jes. 46:11). zo is, Kores met zijn veldteken ‘een gouden adelaar’ voor Babel verschenen, en hij heeft het ook ingenomen! De twee laatste verzen, 57 en 58, schilderen ons, hoe de vorsten en de wijzen, de landvoogden en de overheden en de helden van Babel door hem dronken worden gemaakt, en dan opeens worden verschrikt en vallen, om niet meer op te staan! We stonden al stil bij de brede muur met zijn hoge poorten, toen we enkele opmerkingen maakten over vers 44.

Wat door de jaren heen door volken en natiën gearbeid is, zal eenmaal door het vuur vergaan, zoals Sodom en Gomorra door het vuur, dat van de hemel afdaalde, verteerd werden. Zo ook zullen de elementen brandende vergaan, bij de komst van Jezus Christus ten oordeel! (2 Petr. 3:12).

87 Voetnoot HSV: ramp - Letterlijk: breuk.

88 Voetnoot HSV: om te gaan - Letterlijk: voor zijn voet.

Onze dichter Ten Kate, van wie we al een couplet hebben aangehaald,
heeft gezongen:

‘Ik’ spreekt de Heer der legerscharen,
Ik Zelf zal opstaan tot de strijd;
‘k Zal Babels kroost noch nakroost sparen,
Haar puin zelfs is ‘t verderf gewijd.
Ik zal haar tot een kuil der’ draken,
Een eeglennest, een slijkpoel maken,
Een nameloze wildernis.
Lang kan Ik dulden en verdragen,
Maar is in ‘t eerst Mijn uur geslagen,
Dan toon Ik, wat vergelden is!

‘Tot zover de woorden van Jeremia’. Zo worden de de hoofdstukken, die de oordelen bevatten over de verschillende volken, afgesloten. Wat Babel aangaat, de rol, waarin ze beschreven zijn, is aan Seraja toevertrouwd zeven jaar, voordat Zedekia zelf naar Babel gevoerd werd. Het daarin voorzegde begon in vervulling te gaan in het jaar, dat Cyrus Babel innam, te weten in 539 v. Chr. Er zouden daarom nog 54 jaar verlopen, eer het oordeel uitgevoerd werd. En toch heeft Jeremia het, door Gods Geest geïnspireerd, op een wijze meegedeeld, dat wij, die achter de vervulling staan, verwonderd zijn over de nauwkeurigheid, waarmede alles aangeduid is.

Jeremia was in de hervormingstijd van Josia begonnen zijn woord te richten tot Juda, en nu heeft hij, geheel in overeenstemming met zijn roeping voor de volkeren (Jer. 1:5), ook de oordelen tegen hen uitgesproken. Wat de chronologische volgorde van die profetische uitspraken betreft, kunnen we opmerken, dat de woorden van hoofdstuk 44, die in Egypte tot de Joden werden gericht, waarschijnlijk de laatste zijn geweest. Wat echter de zedelijke strekking betreft,

moest de profetie voor Juda en Israël aan die voor de volkeren voorafgaan. De Septuaginta heeft een andere schikking en volgorde van de hoofdstukken dan de Hebreeuwse Bijbel. De volgorde in deze Griekse vertaling is een menselijke poging om de Goddelijke Orde te verbeteren. De slotwoorden: *'Tot zover de woorden van Jeremia'* zijn naar onze mening de aanwijzing, wie ze geschreven heeft. Jeremia heeft onder Gods leiding zijn profetieën gerangschikt in de volgorde, zoals wij ze in de Bijbel voor ons hebben. Een 'andere hand' het heeft God niet behaagd ons te zeggen, wie het geweest is, heeft - evengoed door God geïnspireerd - het historisch aanhangsel, Jeremia 52, aan het boek toegevoegd.

35. Tot besluit

Hoofdstuk 52

In hoofdstuk 25, onder de titel ‘Wonderbaarlijk omlaag gedaald’, hebben we de opmerking gemaakt, dat we tegelijk met hoofdstuk 39 van Jeremia ook hoofdstuk 52 behandelden. We voegen nu hieraan het volgende toe. Feitelijk is hoofdstuk 52 een herhaling van 2 Koningen 24:18-20 en 2 Koningen 25. Zonder twijfel heeft de Heilige Geest het uit het boek 2 Koningen laten overschrijven, opdat de profetie en de vermelding van haar letterlijke vervulling ons tegelijk zouden bereiken.

Het is niet noodzakelijk nauwkeurig te weten, wie de schrijvers waren van de verschillende Oudtestamentische Boeken om zeker te zijn van hun Goddelijke inspiratie. Onze Heer heeft die boven alle twijfel verheven door de woorden: ‘de Schrift kan niet gebroken worden’. Daardoor heeft Hij Zijn zegel opgedrukt op ieder deel van de wet, de psalmen en de profeten, zoals wij die kennen. De apostel Paulus heeft door de Heilige Geest gezegd, dat ‘al de Schrift van God ingegeven is’. Houden we ten slotte in gedachtenis, dat Jeremia 52 ten tijde dat de woorden werden geschreven, beschouwd werd als een deel van de Heilige Schrift.

'Trotse bergen zullen wijken,
Al wat zichtbaar is, vergaan;
Maar wat wankel moge blijken
Eeuwig blijft Uw Woord bestaan!
Uw gedachten wond're schatten,
Zijn door mensen niet te vatten,
Maar Uw Geest leert ze ons verstaan...
Heer! 't *geloof bidt zwijgend aan!*

Bijlage

Hieronder een overzicht van genoemde jaartallen in deze beschouwing.

Jaar v. Chr.	Gebeurtenis
612	Val van Nineve (Assyrië)
608	Slag bij Megiddo. Josia sneuvelt
605	Nabopolassar sterft (vader van Nebukadnezar)
605	Slag bij Karchemis. Egypte verslagen door Nebukadnezar
597	Wegvoering door Nebukadnezar
586	Jeruzalem ingenomen. Tempel verbrand.
586-573	Beleg van Tyrus door Nebukadnezar
581	Verovering Moab door Nebukadnezar. Volgens Josefus. Oordeel over de Ammonieten door Nebukadnezar. Volgens Josefus.
568	Nebukadnezar verovert Egypte
554-553	Edom gestraft door een van de latere koningen van de Chal-deeën n.l. Naboenaid (Nabonidus)
539	Cyrus (Kores) neemt Babel in
525	Cyrus onderwerpt Egypte definitief door Cambyses in de slag bij Telusium.
332	Verovering van Tyrus door Alexander de Grote
± 330	Verovering van Elam en het Perzische rijk door Alexander de Grote

Bron cover illustratie:

Wikipedia; Jeremia treurend over de verwoesting van Jeruzalem; Schilderij Rembrandt van Rijn; 1630; Olieverf op paneel; Afm. 58,3×46,6 cm; Rijksmuseum (Amsterdam).